

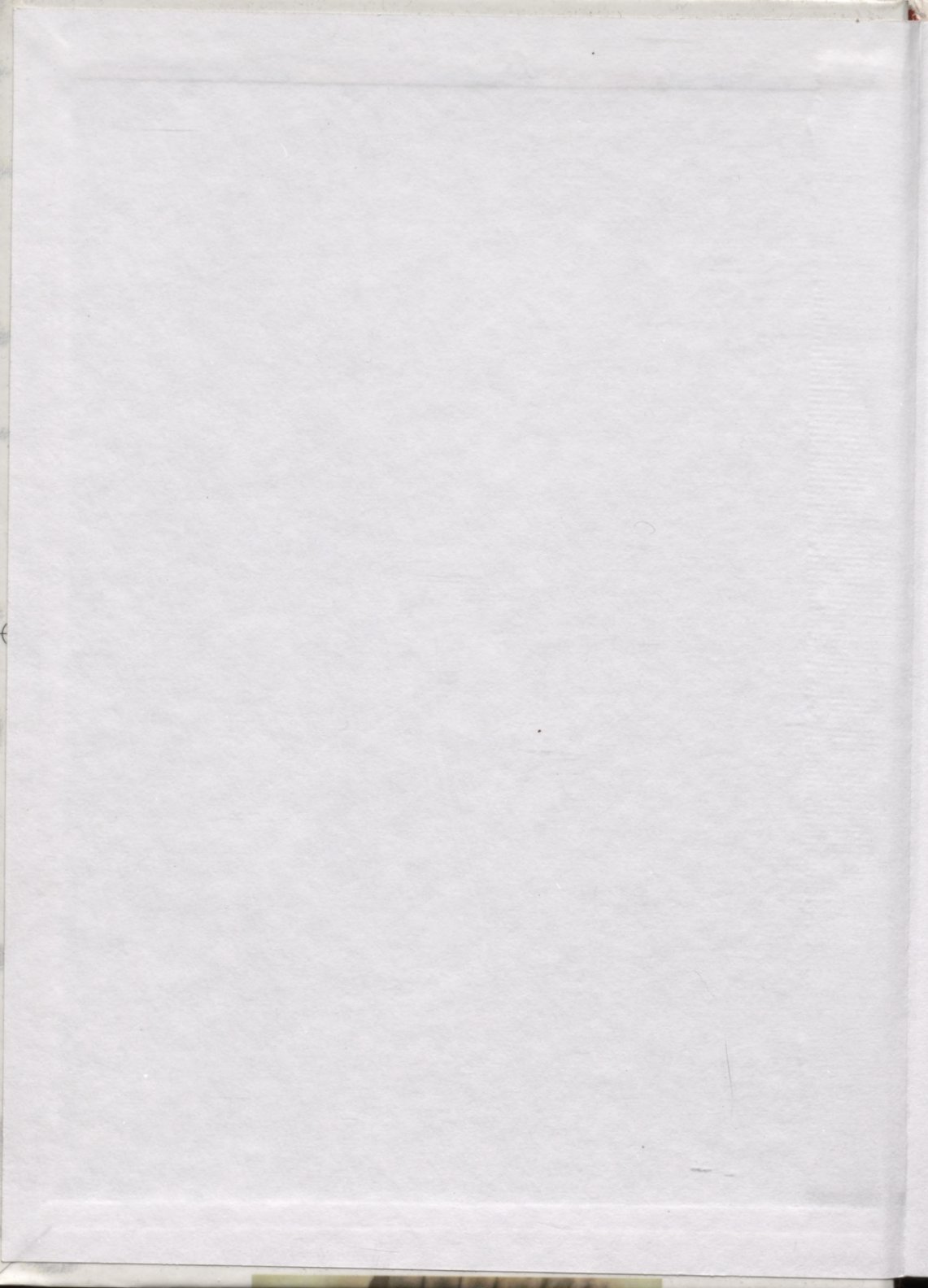
Kāda mācītājs

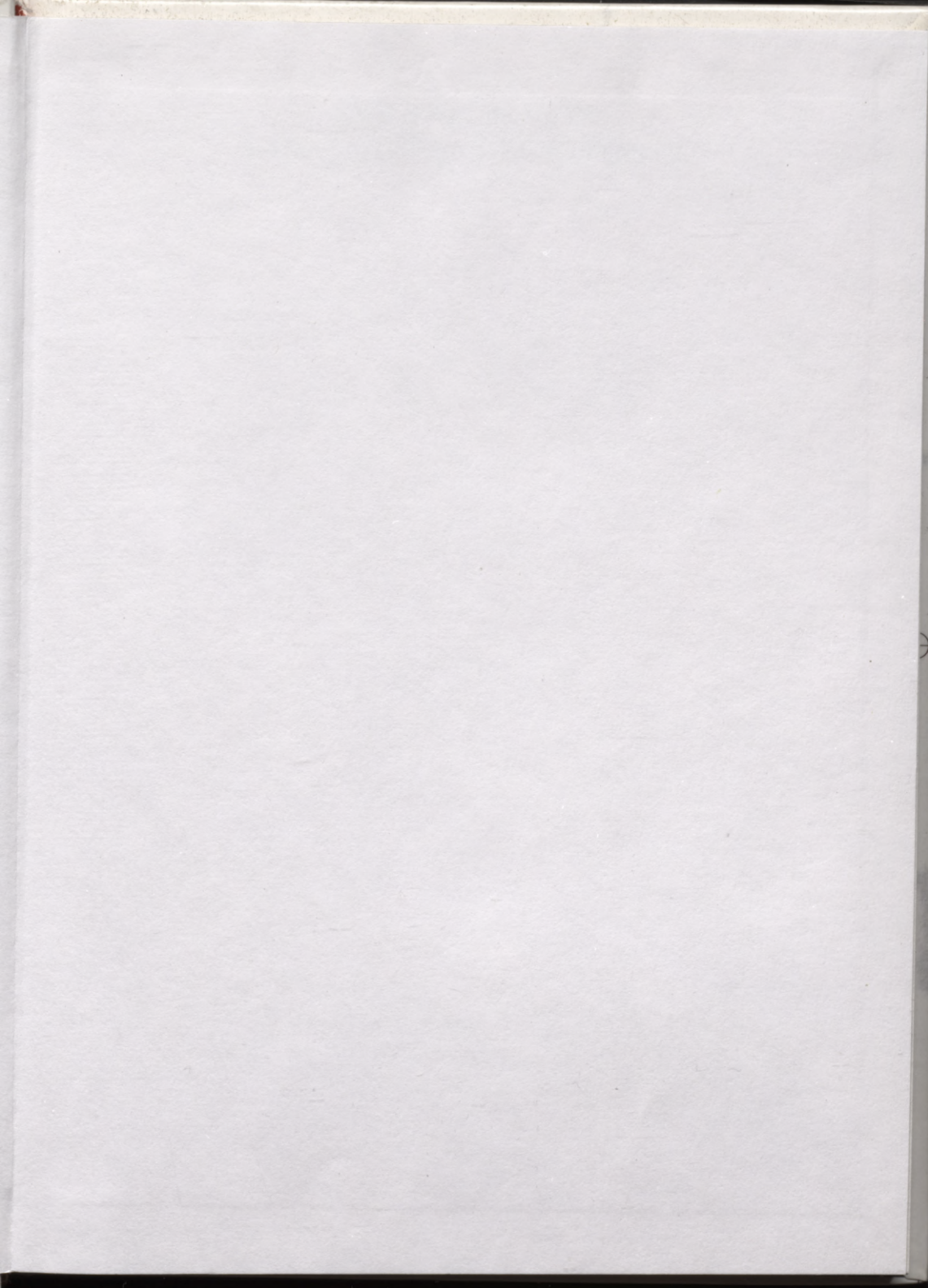
EMĪLS KRĒLBRANTS

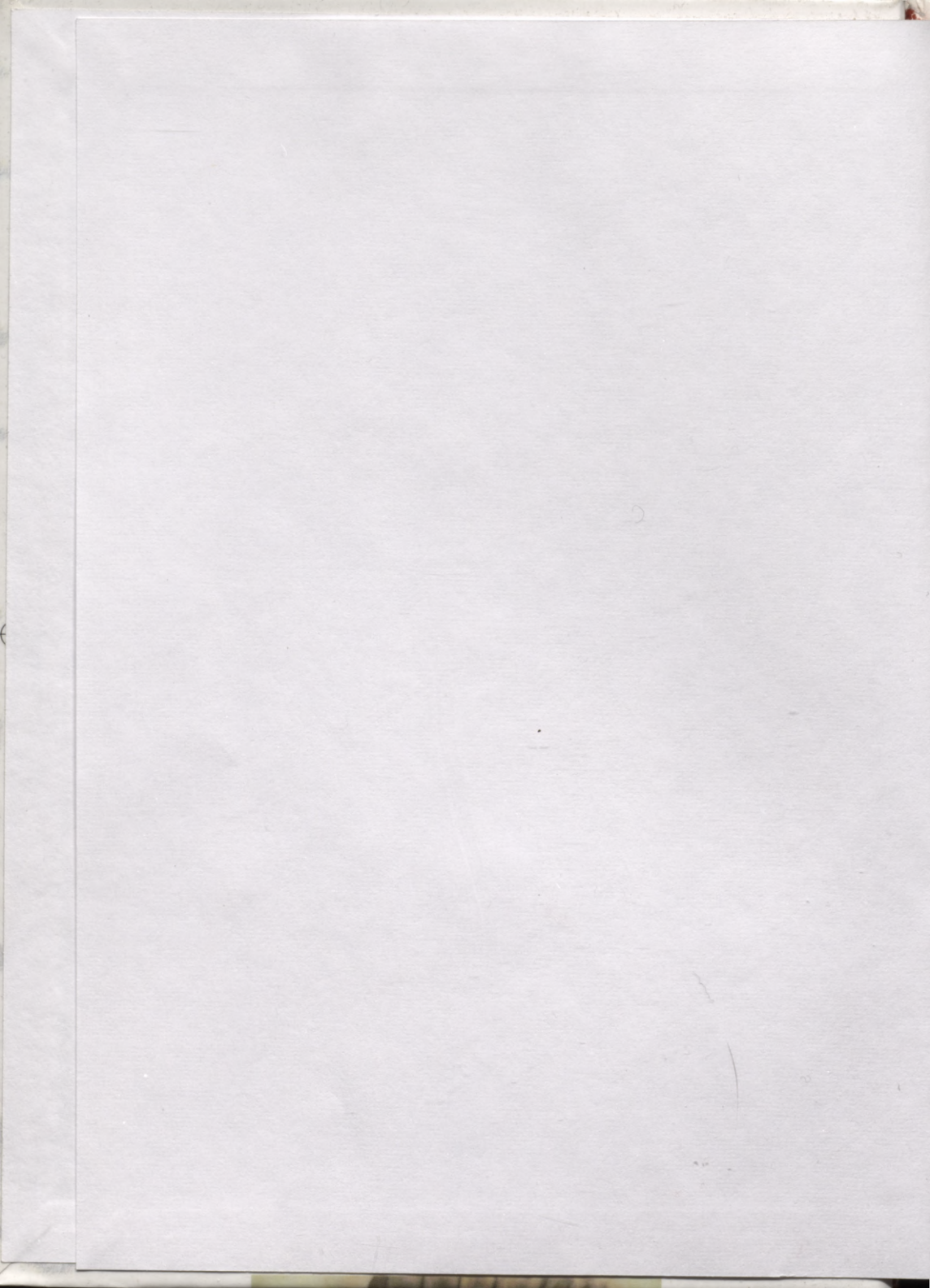

KĀDA MĀCĪTĀJA
DZĪVESSTĀSTS

EMĪLS KĒLBRANTS
KĀDA MĀCĪTĀJA DZĪVESSTĀSTS

KĒLBRANTS

DZĪVESSTĀSTS

EMILS KĒLBRANTS
KĀDA MĀCĪTĀJA DVĪESSTĀSTS

2000-3
L 341

Latvijas Nacionālā
bibliotēka

UDBK 939.5
Ks 204

L
2

ĒMĪLS KĒLBRANTS

KĀDA MĀCĪTĀJA DZĪVESSTĀSTS

No vācu valodas tulkojusi

Astrīda Knāķe

elpa

2000

ISBN 9984-243-73-8

UDK 929:2
Ke 204

Latvijas Nacionālā
BIBLIOTĒKA 0300030288

STĪVARS KĒLBRANTS
KADA MĀCĪTĀJA DZĪVESSTĀSTS

Grāmata izdota ar Kultūrkapitāla fonda atbalstu

KULTŪRKAPITĀLA FONDS

Iespiests SIA "ELPA-2" tipogrāfijā
Doma laukumā 1, Rīga LV 1914

Redaktore **Irma Rolava**
Ilonas Nordmanes makets

Māksliniece **Līga Zagante**

© Tulkojums latviešu valodā "Elpa", 2000
© Jānis Zilgalvis, ievads un priekšvārds, 2000
© Līga Zagante, vāka noformējums, 2000

ISBN 9984-543-52-8

IEVADS

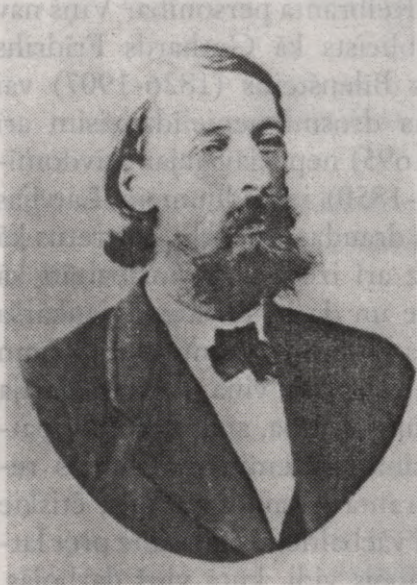
Pirmo reizi latviešu valodā klajā nāk grāmata, kas dievasgaismu ieraudzīja vācu valodā Rīgā 1910. gadā un atkārtoti faksimilizdevumā izdota Hannoverē 1975. gadā. Tā veltīta Jaunpiebalgas luterāņu draudzes mācītājam Kārlim Augustam Emīlam Kēlbrantam, kurš vairāk pazīstams kā Emīls Kēlbrants (1836-1907). Savā amatā E.Kēlbrants nomainīja tēvu Kārli Ludvigu Kēlbrantu un kopā ar viņu Jaunpiebalgas draudzē kalpoja no 1829. gada līdz 1895. gadam.

Ar ko ievērojama mācītāja E.Kēlbranta personība? Viņš nav daudzu grāmatu autors un publicists kā Gothards Frīdrihs Stenders (1714-1796), Augusts Bīlenšteins (1826-1907) vai Ernsts Gliks (1652-1705). Viņa drosmi nepielīdzināsim arī Jāņa (Johana) Reitera (ap1632-1695) nepakļāvīgajai brīvdomībai vai Garlība Merķeļa (1769-1850) ieguldījumam Latvijas vēsturē. Viņš nav gleznojis savas draudzes locekļu portretus kā Georgs Bose (1792-1860), nedz arī izcēlies ar kuriozitāti kā dažs labs cits. E.Kēlbranta dzīve un darbs raksturo vienkārša lauku pastorāta ikdienu laikmeta notikumu kontekstā. Viņam veltītajās atmiņās (grāmatu sarakstījusi viņa meita Marija Treija) spilgti izgaismojas mācītāja bērnība, audzināšanas īpatnības, atklājas studiju gadu atziņas, ārzemju braucienos redzētais, tas, kā veidojies E.Kēlbranta pasaules uzskats, ētiskie principi, reliģiskie spriedumi, arī vācbaltieša attieksme pret latviešiem. Tas viss savukārt ietekmēja vidi, kurā viņš darbojās. Grāmatā aprakstītais laiks, cilvēki un notikumi lasītājam ļaus

iejusties to gadu kultūrvēsturiskajā vidē, vienkāršā Vidzemes lauku draudzē un pastorātā, izprast šī laika sadzīvi un attiecības — gan ģimenē, gan sabiedrībā.

Zīmīgi, ka šī grāmata iznāk Emīla Kēlbranta krustdēla komponista Emīla Dārziņa 125. dzimšanas gadā. Starp citu, tieši Kēlbrantam par godu Dārziņam dots Emīla vārds. Un tieši Kēlbrantam pateicoties, E. Dārziņš kļuva ne vien par izcilu mūziķi, bet arī par latviešu tautas garīgās kultūras dedzīgu veicinātāju, kurš, kā raksta Kārlis Skalbe savās atmiņās, “ar vārdu prata rīkoties tikpat brīvi kā ar skaņām”.

Jāteic gan, ka krusttēva un krustdēla attiecībās rodas idejiska rakstura domstarpības un “palīdzības vietā krusttēvs uzdāvāja laipnu smaidu un sirsnīgi viņu (Emīlu Dārziņu – red.) pavadīja līdz izejai no muižas. Viss sagāzās. Sāpēja aizvainotais pašlepnums, sāpēja izārdītās cerības, sāpēja pirmais dzīves spalga

Emīls Kēlbrants

*Teofile Kēlbranta, dzim. Serafima,
Emīla Kēlbranta sieva*

*Kārlis Ludvigs Kēlbrants,
Emīla Kēlbranta tēvs*

*Luīze Henriete Kēlbranta, dzim.
Debnere, Emīla Kēlbranta māte*

sitiens...” (A. Sausne. Emīls Dārziņš. – Grāmatu Draugs, Rīgā, 1935. g., 33.–34. lpp.)

Grāmatas tulkojumā pēc iespējas ir saglabāts īpatnējais stāstījuma veids un savam laikam raksturīgā notikumu atainojuma maniere, lai lasītājam sniegtu iespēju pilnīgāk izjust to gaisotni, kāda valdīja mācītāja darbā un mājās. Priekšvārdā sniegtas ziņas par Jaunpiebalgas ev.lut. baznīcu un mācītājmuižu.

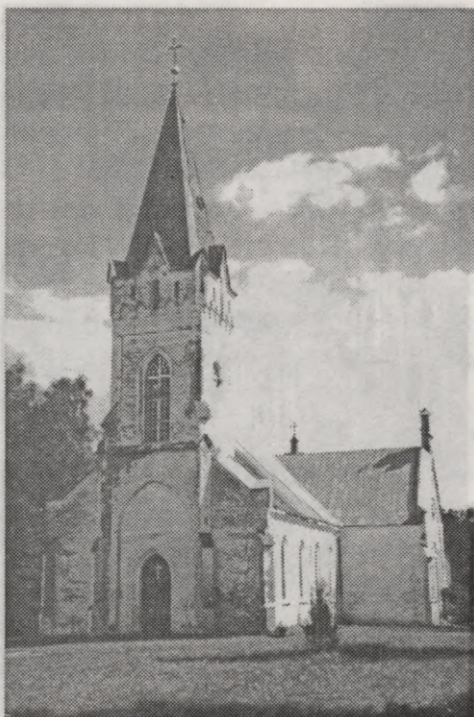
Jaunpiebalgas ev. lut. baznīca un mācītājmuiža

Baznīca un mācītājmuiža ir tās vietas, kurās galvenokārt rit mācītāja darbs un ikdienas gaitas laukos. Šajā ziņā izņēmums nav arī Jaunpiebalga — mācītāja Emīla Kēlbranta dzīves un darba vieta, kur luterāņu baznīca un mācītājmuiža saglabājusies līdz mūsu dienām. Protams, arī šeit, tāpat kā citur Latvijā, pastorātā zudušas atsevišķas saimniecības ēkas, ainavas elementi, celtas jaunas, vēsturiskajai videi neatbilstošas būves. Un tomēr — gan mācītājmuižas apbūve, gan baznīca ir joprojām. Varbūt tas bija ticības spēks, kas ļāva cauri tumsas gadiem saglabāt šīs vides relikvijas nākotnei, varbūt neuzdrikslēšanās postīt to, kas iepriekšējām paaudzēm bijis svēts.

Jaunpiebalgas ev.lut. baznīca celta pēc arhitekta Matiasa fon Holsta (1839-1905) projekta, un tā ir vienīgā, neogotikas baznīca viņa darbu klāstā Latvijā. Dievnamu cēlis Cēsu būvmeistars Frīdrihs Veits 1871.-1873. gadā, pilnībā pārbūvējot 1801.-1804. gadā tapušo dievnamu. Par baznīcas pārbūvēm pirms un pēc neogotiskās celtnes rašanās vairākas mīklas uzdod raksti uz torņa iekšsienām trešajā un ceturtajā stāvā. Tie laika gaitā padzisuši, un varbūt kāds tos mēģinājis pat precizēt: "*P(?) F.Weit 1893...aus Wenden*", citā vietā lakoniski uzkrāsots "1827", bet divas reizes fiksēts 1841. gads. Vai šīs liecības attiecas uz plašākiem pārveidojumiem vai remontu, pagaidām nav izdevies noskaidrot. Baznīca remontēta arī 1924.-1926. gadā, no Baznīcas virsvaldes saņemot 1000 Ls.

Interesanti, ka Piebalgas novadā abu dievnamu projektēšana uzticēta vācu arhitektiem, kas kādu laiku strādājuši Igaunijā, — Vecpiebalgā tas bija Frīdrihs Geists no Tartu, Jaunpiebalgā — Matias fon Holsts. Jauns tornis Jaunavas Marijas baznīcai

Paistu (1862-1866), Paula baznīca Vīlandē (1863-1866), pilnībā pēc ugunsgrēka rekonstruēta, Sv. Annas baznīca Hallistē (1864-1867), kancele Nikolaja baznīcai Poltsamā u.c. Jaunpiebalgas baznīca ir M. fon Holsta vēlāks darbs, un, salīdzinot to ar Igaunijas dievnamiem Hallistē un Vīlandē, saskatāmas līdzības. Spēcīgi izcelti ir šo baznīcu šķērsjomi, plastisks kora risinājums. Matiasa fon Holsta darbiem raksturīgs augsts, smagnējs tornis un tam kontrastējoša gara lūgšanu jeb draudzes telpa. Dekoratīvi piesātinātas parasti ir torņa augšējā stāva fasādes.

*Jaunpiebalgas luterāņu baznīca.
1998. gada foto*

Jaunpiebalgas baznīca ir atšķirīga no citām neogotikas baznīcām Latvijā. Par to pārlicina proporcionālās uzbūves, būvmasu kārtojuma un atsevišķu plānojuma risinājumu salīdzinājums. Savdabīgi un plastiski risināta kora daļa ar poligonālu apsīdu un diviem ieeju vėjtveriem. Visai liels pret pārējo apjomu liekas šķērsjoms, kuru iekšienē no draudzes telpas nodala lielas smailloka arkas. Triumfa arka nav akcentēta, tā drīzāk atgādina nišu, kuras priekšā, novietots altāris, rodot iespēju tam apiet apkārt. Baznīcas lūgšanu telpas pārsegums ir līmenisks, lai gan, raugoties uz dievnamu no ārienes, tā nemaz nešķiet. Smailloka arkas,

*Kancele Jaunpiebalgas luterāņu
baznīcā. 1999. gada foto*

kontrforsī, zelmiņu galu un virsotņu kāpieni, kā arī citi elementi rosina domāt par līdzīga veida iekštelpām. Taču gotiskā plašuma trūkumu kompensē interjera stilistiski viengabalainā, gotiskā iekārta un apdare — kancele, altāris ar altārglezni “Kristus pie krusta” (19.gs. otrā puse), altāra sētiņa, soli, paneli, lukturi, dekoratīvs krāsojums un reljeifi sienu rotājumi. Pilastru izrotājumi ir no koka, dzegas augšējā daļa — mūra, bet apakšējā daļa, kas apvij pilastrus, arī darināta no koka. Visai interesantas ir sienu paneli nomaskētās durvis, aiz kurām ved šaura

iša eja pie kanceles uzejas kāpnēm. Tādējādi mācītājam no altāra uz kanceli nebija jāiet ar likumu — viņš it kā devās kādā blakus telpā, lai pēc mirkļa jau kāptu kancelē uzrunāt draudzi. Savdabīgi risināta arī draudzes telpas ventilācija. Veikli nomaskētie atvērumi griestos bēniņu telpā turpinās varenu izmēru koka kanālos, kuri noslēdzas pie kores. Īpaši gādāts par ērģeļu drošību — bēniņos izbūvēta jumtam līdzīga konstrukcija, kas pasargātu instrumentu no nokrišņiem dievnama jumta bojājuma gadījumā. Baznīcas ērģeles 1914. gadā būvējusi firma “G.F. Šteinmeijers” — Bavārijas ķeizariskā galma ērģeļu un harmoniju fabrikā Etingenā. Iespējams, ka šo ērģeļu vietā atradās kāds senāks

instruments, par ko liecina prospekta un atsevišķu citu elementu atšķirības no kopējā luktu mākslinieciskā un konstruktīvā risinājuma.

Baznīcas zvans liets 1895. gadā, un to rotā uzraksts "*Bochumer verein. Bochum in Westfalen. Gods Dievam augstībā*". No dievkalpojuma priekšmetiem, kurus, iespējams, izmantojis mācītājs Emīls Kēlbrants, saglabājies kauss un patēna (abi datēti ar 1848. gadu), bet svečturi darināti vēlāk, ap 1938. gadu. Mākslinieciski izstrādātais neogotiskais atzveltņu sols baznīcas sakristejā te pārvests no kapu mājas.

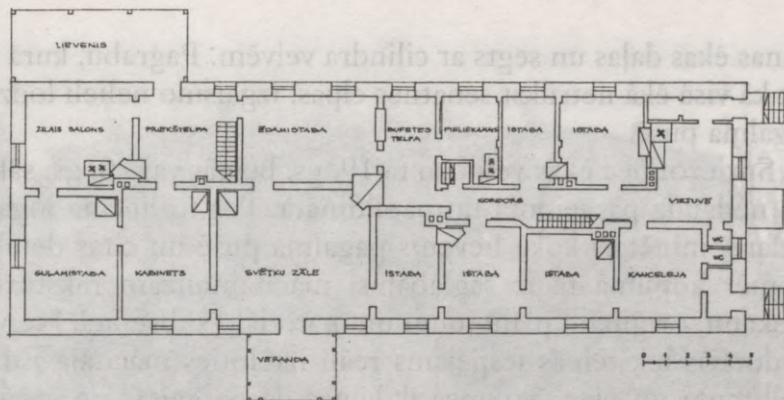
Pavisam jauns elements baznīcas interjerā ir 1997. gadā pie sienas novietotā piemiņas plāksne mācītājiem Kārlim Ludvigam Kēlbrantam un viņa dēlam Emīlam Kēlbrantam. Piemiņas plāksni uzstādīja pēc Dr. Heinca Ādolfā Treija iniciatīvas. Viņš ir Vācbaltu novadniecības (*landsmannschaft*) priekšsēdētājs Vācijā, Emīla Kēlbranta znota un grāmatas "*Emil Kaeblbrandt. Lebensbild eines Livlandischen Pastors*" (Rīga, 1910) autores Marijas Treijas mazdēls. Dr. H.Ā. Treijs uztur saiknes ar Jaunpiebalgas draudzi un dzimteni, apkopo atmiņas par saviem senčiem Latvijā. Viņa tēvs bija Verners Treijs (1900-1945), Marijas Treijas, dzim. Kēlbrantas, un mācītāja Paula Treija dēls. Heincam Ādolfam ir divas māsas — Urzula (1925) un Ilze Marija (1927), kuras arī dzīvo Vācijā.

Kādus trīs kilometrus no Jaunpiebalgas luterāņu baznīcas atrodas mācītājmuiža. "Dzīvojamā ēka, zema, gara māja ar maziem logiem un platajiem baltajiem slēģiem, ieliekto salmu jumtu, pār kuru sargājot, savu lapotni, izpletušas vecas liepas," — tā Jaunpiebalgas pastorāta mācītājmāju savās atmiņās minētajā grāmatā tēlo Marija Treija. Šodien redzamajai mācītāja mājai vairs nav salmu jumta un balto slēģu. Tā ir gari izstiepta mūra ēka, segta ar divslīpju jumtu, kuras celtniecība pabeigta 1863. gadā. Marijas Treijas minētā, ar salmu jumtu segtā māja atradās

jaunā nama priekšā un tika nojaukta pēc tā uzcelšanas. Mācītāja māja glabā daudzas senatnes liecības no tiem laikiem, kad šeit saimniekoja Emīls Kēlbrants un viņa tēvs. Pagalma pusē pie asimetriski novietotās ieejas 19. gs. beigās tapis lievenis, rotāts ar koka konstrukcijām. No tā var nonākt priekštelpā, kurā atrodas kāpnes uz otro stāvu. Kāpņu margas ir ornamentāli izveidotas un, domājams, saglabājušās no pagājušā gadsimta. Pa labi no priekštelpas atradās Zilais salons jeb dzīvojamā istaba, bet tieši pretim — kabinets ar guļamistabu pa labi no tā. Durvis no priekštelpas pa kreisi ved ēdamistabā, kurā saglabājusies iebūvēta trīsdaļīga bufete ar pildiņu durvīm un atvilktnēm. Bufete atverama no abām pusēm, jo pie ēdamistabas atradās t.s. bufetes jeb ēdiena pasniegšanas telpa. Te bufetē tika novietoti kūpoši cepeši un medusrauši, lai, atverot durvis no ēdamistabas puses, tos celtu galdā mācītāja ģimenei ēdienreizēs. Otrās durvis ēdamzālē veda svētku zālē. Tā bija lielākā telpa mācītājmājā, gandrīz 54 m², ar izeju verandā un tālāk dārzā. Pie zāles anfilādē kārtojās trīs istabas, kuras noslēdza kanceleja — mācītāja pieņemamā

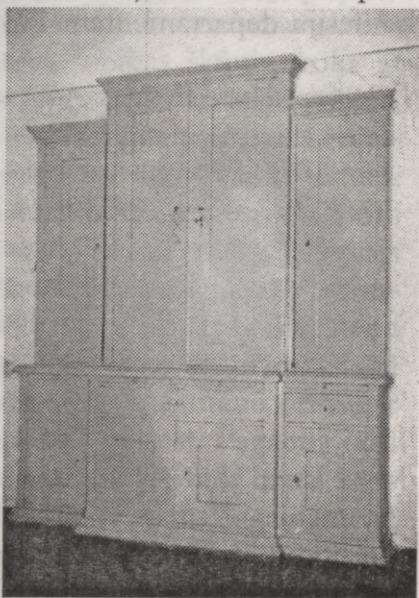

Jaunpiebalgas mācītājmāja. 1999. gada foto

Jaunpiebalgas mēcētājmaijas plāns

telpa. Tajā caur nelielu priekšnamu veda īpaši apmeklētājiem izbūvēta ieeja. No bufetes telpas varēja nonākt gaitenī, no kura durvis veda minētajās istabās un kancelejā, kā arī otrā pusē esošajās istabās un pieliekamajā. Tajā atradās kāpnes uz pagrabu. Gaiteņa galā izvietojās plaša virtuve ar maizes krāsni un pavadu. Virtuvē nokļuva pa kalpotāju ieeju caur mazu vējtveri, pie kura atradās arī neliels pieliekamais kambaris. Gaitenī saglabājušās 19. gadsimta koka kāpnes uz otro stāvu un divi iebūvēti sienas skapji. Griestus veido masīvas koka sijas un virs tām trīnītī kārtoti dēļi. Vairākās telpās saglabājušās iespaidīgi platu dēļu grīdas, oriģinālās pildīņu durvis, krāsni. Starp abām gala ieejā atrodas kāpnes pagrabā, kurš izbūvēts tikai zem

Iebūvēta bufete no ēdamistabas uz ēdienu sagatavošanas telpu. 1999. gada foto

vienas ēkas daļas un segts ar cilindra velvēm. Pagrabu, kurā tāpat kā visā ēkā netrūkst senatnes elpas, izgaismo nelieli lodziņi pagalma pusē.

Spriežot pēc ēkas veidola, tā 19. gs. beigās vai 20. gs. sākumā nedaudz pārveidota un papildināta. Par to liecina logailu apdare, minētais koka lievenis pagalma pusē un citas detaļas. Tomēr kopumā tā ir saglabājusi mācītājmuižām raksturīgo noskaņu, oriģinālo plānojumu un materiālo substanci. Nepārveidotajās iekštelpās iespējams reāli iztēloties mācītāja Emīla Kēlbranta un viņa ģimenes ikdienas darba gaitas un atpūtas mirkļus. Jaunpiebalgas mācītājmāja ir ievērības cienīgs mūsu arhitektūras mantojuma objekts, kā arī nozīmīga kultūrvēstures liecība.

Mācītājmuižas apbūvi veidoja citas ēkas. Latvijas Baznīcu un konfesiju departamentam 1938. gadā sniegtajās ziņās minētas

*Marija Luīze Hedviga Treija,
dzim. Kēlbranta*

Pauls Romholds Treijs

Rankas muižas pils. 1960. gadu foto

sekojošas muižas ēkas: "mācītāja dzīvojamā ēka ar dakstiņu jumtu, iesvētāmo māja, koka ar skaidu jumtu, klēts, mūra ar skaidu jumtu, stallis, koka ar skaidu jumtu, labības šķūnis, koka ar skaidu jumtu, kūts, koka ar skaidu jumtu, piedzīvotāju mājiņa, koka ar dakstiņu jumtu". Turklāt draudzei piederējusi arī ērgelnieka māja, ķieģeļu ar skaidu jumtu, un divi hektāri zemes. Mācītājmuižas zemes īpašumi šajā laikā bijuši sešdesmit septiņi hektāri. Kas šodien saglabāties no vēsturiskās apbūves? Pirmais nams, ko redzam, iebraucot mācītājmuižā, ir iesvētāmo jeb konfirmantu māja (1869), koka guļbūve uz augstiem laukakmeņu mūra pamatiem, iepretim, tai ar galu pavērsta, diemžēl bēdīgā tehniskā stāvoklī esošā, ir kalpu māja — laukakmeņu celtnē ar sīkiem šķembu iespaidumiem javā (19. gs.vidus). Pagalma otrā malā iepretim tai redzami pamati un drupas — tā ir bijusī klēts (19. gs.), bet otra ēka tai pašā pusē ir stallis — tas pagaidām vēl turas. Pagalma dziļumā samanāmas vēl dažas ēkas. Viena no tām ir kūts, no kuras visai maz kas palicis pāri, otra — saimniecības ēka, bet koka guļbūvju nozīmes noskaidrošana ir nākotnes uzdevums. Tāpat var tikai minēt, kāda funkcija bija būvei

mācītājmājas dienvidu pusē, no kuras pāri palicis tikai skurstenis. Taču kopumā muižas centra apbūvi vēl ir iespējams atjaunot, nezaudējot vēsturisko plānojuma telpiskās struktūras precizitāti. Pagalmā saglabājušies arī lieli koki, gar ceļiem — alejas.

Ar mācītājmuižu un Kēlbrantu dzimtu saistās mācītāja ģimenes kapsēta nelielā mežā, attālāk no muižas, pa ceļam uz Vecpiebalgas — Jaunpiebalgas lielceļu. Kapsēta iesvētīta 1867. gadā. Pirmais šeit apbedīts Emīla Kēlbranta tikai dažus mēnešus nodzīvojušais dēls Oskars (1867), vēlāk arī citi dzimtai piederīgie. Šī kapsēta, līdzīgi kā daudzas citas, padomju laikā tika izpostīta. Pateicoties Kēlbrantu un Treiju dzimtu turpinātājiem, tā ir savesta pienācīgā kārtībā.

Jānis Zilgalvis, Dr. arch.

I. Vecāku māja un bērnība

Nepilnu ceturtdaļversti no Rīgas-Pleskavas lielceļa aiz neliela egļu meža un vecu, augstu bērzu alejām, garāmbraucēju skatam pilnīgi noslēpts ir Jaunpiebalgas (Neu-Pebalg) pastorāts. Tikai nedaudzi vēl atceras veco pastorāta dzīvojamo ēku, zemo, garo māju ar mazajiem logiem un platajiem baltajiem slēģiem, ieliekto salmu jumtu, pār kuru, sargājot savu lapotni, izpletušās vecas liepas.

Garās ēkas vidū maza veranda, pa labi un pa kreisi pāris apaļas kolonnas, kuras balstīja ar melnu papi klāto jumtu. Vasarā abās pusēs divi zaļi koka soli — tā bija ieeja mājā. Pa labi pie mājas šūpuļsols, pa kreisi pie vēlāk piebūvētā augstākā ēkas gala vēl viena 5–6 pakāpienus augsta veranda. Tā nosaukta par “zēnu trepēm”, jo skolas laikā tur bija ieeja skolēnu un skolotāja istabās. Pa labi mājas virtuves gals, augstāks, celts no akmeņiem. Neglīti izvirzījās maza, apjumta pagraba ieeja, bet tā stūris ar dzelteno smilšu kaudzi kaktā bija iemīlota rotaļu vieta mājas mazākajiem bērniem.

Šajā pat tiem laikiem vairāk nekā pieticīgajā vecajā mācītājmājā saules gaismu ieraudzīja Emīls Kēlbrants. Šeit zemajās, nepavisam ne mazajās, bet ļoti vienkārši iekārtotajās istabās stāvēja viņa un piecu brāļu un māsu šūpuļis. Te viņš pavadīja bērnību.

Kārlis Augusts Emīls Kēlbrants piedzima Pūpolu svētdienā

1836. gada 22. martā, kad zvani aicināja baznīcēnus uz dievkalpojumu, un tur viņus gaidīja tēvs — mācītājs Kārlis Ludvigs Kēlbrants.

Kopš 1829. gada Kārlis Ludvigs Kēlbrants bija mācītājs Jaunpiebalgas draudzē. Vēlāk — prāvests Cēsu apriņķa draudzē un Konsistorijas padomnieks. Viņš bija redzama un spilgta personība. Viņa raksturs veidojies jaunībā grūtos apstākļos. Tā Kēlbrants kļuva par pārliecinātu, enerģisku, ticībā stipru kristieti. Kēlbranti bija cirsti no cieta koka. Vectēvs Jēkabs Kristiāns Traugots Kēlbrants nāca no Hamburgas, kur ģimene dzīvoja ilgus gadus. Kēlbranta senči bija jūras braucēji un tirgotāji.

Jēkabs Kristiāns Traugots Kēlbrants, dzimis 1686. gadā, pirmā Jaunpiebalgas mācītāja Kārļa Ludviga Kēlbranta vectēvs, bija Hamburgas pilsonis un strādāja par mūrnieku. Lielā vecumā apprecējās ar Harma atraitni Barbaru Regīnu, dzimušu Luteri, kas bija tieša Mārtiņa Lutera pēctece. Šīs laulības vienīgais bērns bija Jēkabs Bernhards Kēlbrants. Viņš apguva mūrnieka amatu un pēc mācību pabeigšanas devās klejojumos. Nokļuva daņu karavīru vervētāju rokās un (ne brīvprātīgi) daņu karadienestā (1779). Pēc diviem militārā dienestā pavadītiem gadiem kādā aukstā ziemas naktī ceļā uz sargposteni pie Kopenhāgenas pils ar slepus līdzī paņemtām slidām viņš pāri Zundam nonāca Zviedrijā. Ar kādu Lībekas kuģi 1782. gada februārī viņš ieradās Rīgā un ar laiku iekārtojās darbā muitā valsts dienestā (1783).

1798. gadā Jēkabs Bernhards Kēlbrants apprecējās otrreiz ar Annu Magdalēnu Krauzi, šķīrušos Jākobsoni. Šajā laulībā piedzima trīs bērni. Jaunākais — Kārlis Ludvigs, dzimis 1803. gada 24. augustā, bija nākamais Jaunpiebalgas mācītājs.

Tas bija nopietns vīrs ar augstām gara spējām, stipru gribas spēku, arī ārēji — liela auguma, ievērojams stāvs. Kā draudzē, tā arī savā mājā viņš bija kungs šī vārda vistiešākajā nozīmē.

Pieraksti, kurus viņš vecumā uzrakstīja kā plašu manuskriptu saviem bērniem un mazbērniem, raksturo viņa bērniību, viņa grūtos skolas un studiju gadus, viņa mācītāja darbību, baznīcas un skolas attiecības. Tas ir vērtīgs ieguldījums baznīcas vēsturē, kuras veidošanas dalībnieks bija Emīla Kēlbranta tēvs.

Kārlis Ludvigs Kēlbrants nestāvēja malā, kad pret baznīcu tika vērsti uzbrukumi. Draudzē un skolā, sinodēs un konferencēs viņš ar visu savas enerģiskās personības spēku aizstāvēja savus uzskatus. Savā draudzē viņš cīnījās pret hernhūtiešiem, gūdams nopietnus pretiniekus. Tas tomēr nevājināja ciešās saites, kas bija radušās ilggadējā darbā starp mācītāju un draudzi. Kad šī kustība pierima, vecīgais vīrs, augsti cienīts, stāvēja savas draudzes priekšā, ko viņš nebija domājis pamest pat tad, kad pagodinoši uzaicinājumi kļūt par pasniedzēju vedināja baznīcas uzticīgo cīnītāju projām no pieticīgās zemnieciskās vides.

Mācītājs vēlējās strādāt savā iemīļotajā Jaunpiebalgas draudzē, cik ilgi vien atļaus spēki, un tad redzēt savu darbu turpinām viņa mūža darbu. Viņš vēlējās pavadīt savu mūža vakaru iemīļotajā apkārtnē un sagatavoties aiziešanai mūžībā. Tas viņam arī ar Dieva žēlastību izdevās. Kā Šīmanis viņš gadiem gaidīja savu atpestīšanu. Fiziski sabrucis, garīgi nesalauzts, viņš mira 86. dzīves gadā, bērnu un mazbērnu kopts un apraudāts. Apbedīts, ļoti daudziem draudzes locekļiem piedaloties, līdzās pirms 6 gadiem mirušajai uzticīgajai dzīvesbiedrei. 48 gadus Kārlis Ludvigs Kēlbrants bija nodzīvojis laimīgā laulībā ar savu bērnu māti.

Luīze, dzim. Debnere (Doebner), vecā Kalsnavas mācītāja meita, garīgi līdzinājās savam vīram, ar maigu, saulainu raksturu, ļoti saimnieciska, īsta mājasmāte, kas katru sarežģītāku jautājumu mājas dzīvē prata nogludināt. Kārlis Ludvigs Kēlbrants viņu dēvēja par savas dzīves "labo eņģeli".

Dēls Emīls Kēlbrants par saviem vecākiem raksta: "Tēvs

vārda pilnā nozīmē bija mājas kungs. Viņam bija dižens augums, stingri sejas vaibsti, ko vēlāk ietvēra balta bārda, tādējādi it kā liedzot saskatīt, ka viņš reti jutās vesels; parasti viņam lika sevi manīt pirms daudziem gadiem sākusies sirds-kaite. Tā jau sen viņam lika domāt par aiziešanu aizsaulē. Šī doma pavadīja viņu visus kalpošanas gadus un veidoja dziļi nopietnu viņa personību. Kaut arī viņš ļoti mīlēja savējos un tēvišķīgi rūpējās par viņu miesīgo, garīgo, laicīgo un mūžīgo labklājību, viņš reti izpauda savas siltās jūtas un simpātijas. Maiguma izpausme viņa nopietnajam raksturam bija sveša. Viņa iekšējā dzīve slēpās zem čaulas, kas ikdienā varēja likties cieta un raupja. Jo vairāk viņš par savējiem gādāja, jo neiecietīgāks viņš kļuva, ja sastapās ar pretestību. Tad viņš šķita netaisns un negribot darija pāri tiem, kas viņam bija paši mīļākie. Sliktais veselības stāvoklis bieži padarīja viņu viegli aizkaitināmu. Kārlis Ludvigs vainoja savu skarbo jaunību, jo tad nebija varējusi attīstīties viņa jūtu dzīve. Tāpēc jo vairāk viņš vēlējās, lai bērni bagātīgi gūtu to, kas viņam reiz bija liegts. Tie varēja bezrūpīgā nepiespiestībā baudīt vecāku mājas svētību.

Un tomēr tēva nopietnā, stingrā personība netieši iedarbojās uz apkārtni, apslāpēja jauneklīgo prieku, veicināja zināmu atturību, kas nemazinājās, bet drīzāk palielinājās, kad tēvs par to izrādīja neapmierinātību. Mums, bērniem, līdz apziņai tas nonāca tikai vēlāk un neaptumšoja vecāku silto un gaišo mīlestību, kurā mēs drīkstējām uzaugt.

Māte bija klusa, lēnprātīga sieviete, kam piemita liels sirds siltums. Pašaieliedzīgā padevīgā mīlestībā viņa pilnīgi piederēja savam vīram, saviem bērniem, savai mājai. Viņa nekad netiecās pēc augstām lietām, bet krietni pildīja sievas, mātes un namamātes pienākumus.

Cik atšķirīga arī būtu manu vecāku daba, viņi viens otru lieliski papildināja. Vecāku savstarpējās attiecībās bija tik dziļa

garīga nopietnība, ka tā audzināja bērnus pat bez vārdiem. Viegli satraucamā tēva daba un līdzsvarotais mātes lēnīgums un maigums iedarbojās kopīgi, lai ne tikai ārēji turētu kārtībā mājas dzīvi, bet arī veidotu harmonisku ģimenes dzīvi.

Dzejolis, ko Kārlis Ludvigs Kēlbrants pasniedza savai uzticīgajai mājasmātei 74. dzimšanas dienā, vislabāk liecina, kas viņi viens otram bijuši visā garajā mūžā, uz ko viņi var atskatīties un kas viņus gaida turpmāk.”

Bezrūpīgu un laimīgu bērnību Emīls Kēlbrants pavadīja savu ticīgo un dievbijīgo vecāku vadībā un aprūpē. Pirmajos dzīves gados viņš bija vārgs, slimīga izskata bērns, par kuru vecāki bija stipri noraizējušies, bet drīz viņš atlaba un kļuva spēcīgāks. Veselīgajos vecāku mājas apstākļos viņš attīstījās par ziedošu, spēcīgu, dzīvespriecīgu zēnu ar pārgalvīgu optimismu. Ja tēva stingrā audzināšana to brīžam slāpēja, maigā mātes daba nomierināja un palīdzēja izkļūt no raizēm. Kārlis Ludvigs Kēlbrants, pat sirmā vecumā sev pārmeta, ka bijis pārāk stingrs pret bērniem. Taču tie to neapzinājās. Tēva lielā autoritāte viņiem šķita pilnīgi saprotama un līdz mūža galam nešķirama no viņa patriarhālās stājas.

Līdz pirmajām mācībām, ko vadīja pats tēvs, bija jaukie zēna gadi, ko Emīls Kēlbrants pavadīja kopā ar saviem jaunākajiem brāļiem un māsām. Pastorāta apkārtnē, tuvējais mežs, augstās, vecās alejas, pagalms un dārzs bija brīnišķīgi rotaļlaukumi liksmajam bērnu barām. Kārlis Ludvigs Kēlbrants pats vadīja dažu labu rotaļu un nodarbināja zēnus dažādos mazos darbos dārzā, kur katram bija sava dobe un savs koks. Zēni palīdzēja uzturēt kārtībā ceļus un laukumiņus tuvējā mežā.

Vecajā Jaunpiebalgas pastorātā veiklības un iznesības iegūšanai jaunieši regulāri nodarbojās ar fiziskiem vingrinājumiem. Mājas kalpa — garā Lenarda pagatavotajās ragaviņās zēni ziemās nenogurdināmi slidinājās. Braukāja pa mazo diķi

veļas mazgātavas priekšā vai pa aizsalušām pārplūdušajām sienā pļavām — lukstiem. Pavasarī, tiklīdz mājas dienvidu pusē marta saule nokausēja sniegu no vienas terases, bērni ar smailām, pasmagām koka nūjām sāka “stabiņu spēli”, ko beidza, kad pavasara mitrums bija izzudis. Tad sākās bumbu spēles, ko vēlāk zem abiem milzīgajiem bērziem pagalmā spēlēja arī pieaugušie dēli vai citi jaunieši.

Vēlāk kāda skolotāja vadībā tika veidoti vietējo augu herbāriji, pareizi nopresēti, ar glītiem uzrakstiem, ka tos vācis un kārtojis Emīls Kēlbrants. Ziemas garajos vakaros istabā norisa galda spēles, rokdarbi. Tēva vadībā vecākie bērni izgatavoja dažu labu rotaļlietu mazākajiem, lietas, kuras palika nākamajai paaudzei.

1844. gadā Kārlis Ludvigs Kēlbrants uzskatīja, ka jāmeklē papildu spēki bērnu skološanai. Pirmais skolotājs, kas ienāca šajā namā, bija krietns, ārzemēs izglītojies seminārists V. Gaike. Viņam drīz pievienojās otrs skolotājs krievu valodas mācīšanai. Lai sagādātu vajadzīgos līdzekļus, mājā pieņēma svešus zēnus, lai tie mācītos kopā ar paša dēliem. Izveidojās zēnu skola ar vairākām klasēm, kurā strādāja trīs skolotāji. Bija 18–20 skolnieku, kurus visus sagatavoja līdz ģimnāzijas “sekundai”. Šī iestāde pastāvēja 18 gadu, un visi 33 skolnieki savu mērķi arī sasniegta. Pansija un skolasnauda gadā bija augstākais 150 rubļu, bet daudzi maksāja mazāk. Taču Kārlis Ludvigs Kēlbrants nepalika zaudētājs, bet gan guva krietnu peļņu. Bez tam viņam bija iespēja dēlus ilgāk paturēt savā uzraudzībā.

Emīls Kēlbrants labprāt atcerējās šo skolas laiku vecāku mājās. Viņam bija labas atmiņas par savu pirmo skolotāju un par pirmo skolas biedru Reinholdu Rēderu ((Räder) vācu draudzes mācītājs Kuldīgā, miris 1892.g.). Ar Rēderu viņi reizē stājās universitātē. Arī ar daudziem citiem šīs skolas biedriem viņam visu mūžu bija draudzīgas attiecības. 15 no viņiem

vēlāk kļuva mācītāji. 21 skolotāja vidū, kas ar Kārli Ludvigu Kēlbrantu strādāja šajā skolā, bija zinātniski ļoti spēcīgi vīri — virsskolotāji Frēze, Hansons un Tundermanis. Viņi daudzus gadus ne tikai svētīgi strādāja, bet arī paturēja labā atmiņā veco mācītāja māju ar iegrimušo salmu jumtu un tos, kas zem šī jumta dzīvoja.

Ļoti grūti bija dabūt krietnus krievu valodas skolotājus. Tikai nedaudzus varēja paturēt ilgāku laiku, bet bija arī bēdīgi subjekti, kurus vajadzēja atbrīvot. Kārļa Ludviga Kēlbranta pieredze šajā jomā, liekas, lika pamatu antipātijām, kuras arī jaunākā paaudze nespēja pārvarēt.

Emīls Kēlbrants un viņa skolabiedrs R. Rēders 1850. gada augustā kārtoja eksāmenus uz Tērbatas (Dopart) ģimnāzijas "sekundu". Tikko 14 gadus vecais zēns bez pūlēm sasniedza mērķi. Bija gan jākārto pēceksāmens krievu valodā, bet to norganizēja tā, ka krievu valodas skolotājs viņam deva dažas papildu stundas, par kurām lika sev labi samaksāt.

Tēvs pats pavadīja dēlu uz Tērbatu, jo brauciens ar savu karieti cauri novadiem bija vairāku dienu ceļojums. Viņš nonāca ģimnāzijas sekretāra Fosa pansijā. Direktors toreiz bija Šrēders. Galvenie pasniedzēji bija Frenkels — latīņu valodā, Mors — grieķu valodā, Nerlings — matemātikā, Rīmšneiders — vācu valodā. Skolniekus ļoti ietekmēja reliģijas pasniedzējs Trēmers.

II. Studiju gadi un mājskolotāja gaitas

Pirmā šķiršanās no vecāku mājas Emīlam Kēlbrantam nebija viegla, un pilsētas burzmā viņam bieži bija ilgas pēc klusās, meža ieskautās lauku mācītājmājas, pēc vecākiem, brāļiem, māsām un jautrajiem biedriem. Par šīm izjūtām viņš rakstīja gan dzejas formā, gan īsās dienasgrāmatas piezīmēs.

1852. gadā Emīlam Kēlbrantam ir iesvētības. Par to raksta mācītājs Teodors Debners (Theodor Döbner): “Kopā ar Emīlu Kēlbrantu iesvētību mācībās pie Kēlbranta tēvs piedalījās arī Reinholds Rēders un es. Visi trīs bijām izšķīrušies par teoloģijas studijām. Tas iedvesmoja Kēlbranta tēvu mācīt mūs sevišķi sirsnīgi un pamatīgi — 4 stundas dienā 4 nedēļas. Viss apgūtais mums bija jāizstrādā rakstiski. Ar priekšsālasīšanu un veiktā pārrunām pagāja vēl 1–2 stundas dienā. Mācību pamatā bija Kurca reliģijas mācība. Tas bija smags, bet arī svētīgs laiks. Kēlbranta tēvs svinīgā nopietnībā savā priekšsālsījumā uz mums iedarbojās spēcīgi, radīdams vēlmi pēc lūgšanām, ne tikai parastām, kopīgām, bet arī katram pēc savām klusībām.”

Nepilnu 17 gadu vecumā apdāvinātais jauneklis, kam mācības nesagādāja grūtības, absolvēja ģimnāziju. Tā kā Emīls bija par jaunu, lai stātos universitātē, bija jāgaida viens semestris. Šo laiku viņš pavadīja vecāku mājā. Par viņa studiju laiku Debners raksta: “1853. gada jūlija beigās Emīls Kēlbrants tika

imatrikulēts par teoloģijas studentu un apsolīja, kā tas toreiz bija pieņemts, rektoram ar rokas spiedienu, ka nestāsies nevienā korporācijā. Tās toreiz bija aizliegtas. Tikko imatrikulēti, visi pieteicās iestāties jau izraudzītā korporācijā. Vecbiedri sapulcējās pie saviem jaunajiem studentiem un svinīgi nolasīja viņiem vispārējos noteikumus. Pirmais to paragrāfs skanēja: "Rektoram dotais godavārds neder." Ar to sirdsapziņa bija nomazgāta tīra — tāda bija toreizējā buršu morāle. Studentu attieksme pret oficiālo universitātes likumu bija tāda, ka likumu ievēroja tikai tik, cik tas patika, vai arī ja nekādā veidā no tā noteikumiem nevarēja izvairīties. Jauniešiem bija augsta pašapziņa, viņi dziedāja vācu patriotiskās dziesmas, bet neno-darbojās ar politiku, bija ķeizaram uzticīgi pavalstnieki.

Pats universitātes likums ar saviem sīkumainajiem katras brīvas rīcības ierobežojumiem bija par iemeslu studentu lojalitātes pretrunām. Tas bija laiks, kad uniformu vajadzēja rūpīgi aizpogāt līdz kaklam, nedrīkstēja audzēt matus un bārdu, uz ielas neklājās smēķēt. Vairāk par trim kopā nedrīkstēja stāvēt uz ielas. Tāpat nedrīkstēja dzīvoklī sapulcēties vairāk par 12; vēlāk pēc pulksten 11 vakarā neviena kompānija nedrīkstēja palikt kopā ne krogā, ne dzīvoklī.

Protams, studenti šos noteikumus uztvēra kā humoru, kaut arī tam sekoja karceris vai atskaitīšana no studentu skaita. Ar šo pašu humoru, ar kādu tika karots ar policiju, nācās ciest arī šādas mazas sakāves. Arī Kēlbrantam reiz vajadzēja vienu semestri atstāt Tērbatu."

Debners turpina: "Ar lielu jauneklīgu aizrautību Kēlbrants nodevās studentu dzīvei. Viņu raksturoja prāts un bezbailīga drosme, jautrība un buršu ideālisms. Emīls bija ļoti sabiedrīks, saprātīgs un piedalījās it visos studentu pasākumos. Kaut arī viņš bija labs paukotājs, cik man zināms, viņš tikai vienu reizi piedalījās divkaujā. Studentu savstarpējā

saskarsmē toreiz nebija pieņemts uzvesties izaicinoši un meklēt iespējas duelēties. Kēlbranta studiju draugi bija Arturs Etingers, Jūlijs Ekarts, Ernsts Bergmanis, Harijs Pauls, Kārlis Valters, Maurahs, Bērandis. Studiju biedru vidū un tieši korporācijā ievēribu guva viņa vīrišķība un ideālie centieni, un studiju laikā novadnieki viņu ievēlēja vadošajos amatos (oldermanis, izmeklēšanas tiesnesis, senjors, goda tiesnesis). Kā vadošs darbinieks viņš arī piedalījās vairāku izšķirošu reformu īstenošanā toreizējā buršu valstībā. Tika likvidētas vairākas savu laiku pārdzīvojušas buršu tradīcijas, īpaši jau paukošanas jomā. Nozīmīgākā bija kuratora Bradkes nostāja korporāciju legalizēšanā.

Turpinājās studijas. Bez obligātajām disciplīnām Kēlbrants noklausījās arī interesantu privātkursu filozofijas vēsturē, ko lasīja aklais virsskolotājs Karlbloms, un piedalījās Aleksandra fon Etingena (Alexander v.Öttingen) organizētajos teoloģijas vakaros, kur tika lasīti un apspriesti Lutera darbi, vēlāk arī Šleiermahera Dogmatika. Dalībnieki pārmaiņus gatavoja referātus.

Taču līdz īsti zinātniskām studijām Kēlbrants nenonāca, bet gan, kā vairums studentu, īpaši gatavojās kārtējam eksāmenam. Kandidāta grāda iegūšana nebija aktuāla. Pietika arī ar mazāku kvalifikāciju, lai vēlāk kļūtu par mācītāja amata kandidātu.”

Arī Kēlbrants nekārtoja kandidāta eksāmenus, bet universitāti atstāja kā studentu ar grādu. Ar viņa dotībām nebūtu bijis grūti kļūt par kandidātu, un līdz pat lielam vecumam viņš dziļi nožēloja, ka Tērbatā tik maz bija strādājis. Otrā semestra beigās 1858. gadā viņš atstāja universitāti un atgriezās mājās, lai gatavotos Konsistorijas eksāmeniem, ko nokārtoja pie toreizējā ģenerālsuperintendenta bīskapa Valtera. Sekoja praktiskais kandidāta gads pie tēva Jaunpiebalgā.

Pēc vecas tradīcijas, lai sagatavotos mācītāja amatam, kandidātam bija jānostrādā daži gadi mājskolotāja darbā. Arī

Emīls Kēlbrants ievēroja šo tradīciju un 1860. gada augustā sāka mājskolotāja gaitas barona Volfa namā Ropažos (Rodenpois). Baronese, dzimusi Meiendorfa, nāca no Rankas muižas, kas, atrazdamās Jaunpiebalgas draudzē, vienmēr bija draudzīgās attiecībās ar Jaunpiebalgas pastorātu. Tā Kēlbrants Volfu ģimenes lokā nebija svešinieks. Sākumā viņam vajadzēja mācīt vecāko dēlu, vēlāk arī divas meitas.

Jauno mājskolotāju sagaidīja ar lielu laipnību un uzticību, un arī Kēlbrants šajā ģimenē, kur viņu uzskatīja par ģimenes locekli, iejūtās ļoti labi. Attiecības šajos divos gados, ko viņš tur pavadīja, bija draudzīgas un tādas pastāvēja vēl daudz turpmākos gadus.

Nozīmīgs viņam šajā laikā bija Ropažu pastorāts un saskarsme Valteru namā ar vecā mācītāja spilgto un simpātisko personību, kas viņam deva daudz ierosmju.

Šajos gados spilgti izpaudās Kēlbranta dzejnieka talants ne tikai liriskos dzejoļos, bet arī dramatiskos sacerējumos, ar kuriem viņš papildināja daudzus mazus uzvedumus barona un baroneses dzimšanas dienā vai citos svētkos. Viņa skolnieks, ar kuru mājskolotājam bija ļoti sirsnīgas attiecības, drīkstēja brīvdienās viņu pavadīt uz Jaunpiebalgu. Brīvajā laikā Kēlbrants izmantoja iespēju pie francūzietes-mājskolotājas mācīties franču valodu, tādā veidā papildinot savas zināšanas.

Ziemā Volfi pārcēlās uz Rīgu, kur viņi pie Esplanādes apdzīvoja skaistu namu. Tika turēta ekipāža, pat jājamzirgi un zirgu puisis. Kēlbrantam radās lieliska iespēja kopā ar savu skolnieku apmeklēt jāšanas stundas, kas viņam sagādāja daudz prieka. Šis sporta veids arī vēlāk, kad viņam piederēja savi zirgi, nereti veldzēja viņa miesu un dvēseli. Būdams jau vecs vīrs un virsmācītājs Rīgā, viņš pēc ārsta ieteikuma agri rītos vienu stundu devās uz manēžu. Jāšanas sports arī tad viņam sagādāja prieku.

Viesmīlīgajā Volfu namā ritēja plaša sabiedriskā dzīve, vēl

jo vairāk tādēļ, ka ģimenei bija radnieciskas saites ar lielu Vidzemes muižniecības daļu. Emīlam Kēlbrantam bija gan interesanti, gan noderīgi tik politiski sarežģītā laikā iepazīties ar muižniecības redzamākajiem pārstāvjiem, gūt ieskatu par attiecībām valstī, spriest par atšķirībām konservatīvo un liberāļu partiju uzskatos.

Viņš satikās arī ar dažiem liberāli noskaņotiem vadošiem žurnālistiem, saviem novadniekiem no Tērbatas — Bērendu, Jūliju Ekartu un citiem. Ar pēdējo viņu saistīja cieša draudzība līdz pat nāvei.

Šajā laikā Kēlbrants darbojās arī teoloģijā. Uzturēšanās laikā Rīgā viņš vairākkārt sprediķoja Jēkaba baznīcā, kuras kanceļi jaunajam kandidātam labprāt uzticēja virsmācītājs Berkhols. Brīvdienas viņš vienmēr pavadīja pie savējiem, daļēji Jaunpiebalgas pastorātā, daļēji Vidzemes jūrmalā Liepupes apkārtnē, uz kuriem mātes vājās veselības dēļ vairākus gadus uz dažām nedēļām devās visa ģimene. Tur viņi iekārtojās lauku mājās un jauki pavadīja laiku kopā ar draugiem un radiem, kas arī bija atraduši šeit vasaras atpūtas vietu.

1862. gada jūnijā Kēlbrants pavadīja savu skolnieku uz Felinu, kur tam bija jākārtos iestājeksāmens Šmita mācību iestādē, jo bija nodams tur mācīties nākamajā semestrī. Mājskolotāja darba laiks bija beidzies, un Kēlbrants atstāja Volfa namu. Taču sirsnīgās attiecības ar šo ģimeni turpinājās ilgus gadus.

III. Ceļojuma piezīmes

Pirms Emīls Kēlbrants uzsāka palīgmācītāja gaitas pie sava tēva, viņu sagaidīja liels prieks. “Kam Dievs izrāda sevišķu labvēlību, to viņš sūta plašajā pasaulē.” Arī Kēlbrants vairāk nekā pusgadu varēja iepazīt kādu daļu no šīs skaistās un plašās Dieva pasaules, ceļojot pa Vāciju, Austriju, Šveici un Ziemeļitāliju. Šāds ceļojums toreiz tika vērtēts kā derīga sagatavošanās darba dzīvei. To neuzskatīja par izpriecu, bet gan par studiju ceļojumu. Tā arī Kēlbrants to centās izmantot. Apdāvinātajam Kēlbrantam, kam piemita jauneklīgs ideālisms, redzīgs skats uz visu skaisto un spēja dedzīgi sajūmināties, šis ceļojums kļuva par vērtību visai tālākajai dzīvei. Viņš apmeklēja ne tikai mākslas celtnes un mākslas krātuves, vēsturiski un politiski nozīmīgus objektus, ne tikai skatīja dabas skaistumu un dabas objektus, bet centās tuvināties arī zinātnes dzīvei un noklausīties ievērojamu speciālistu lekcijas universitātēs.

Parasti viņš pārvietojās kājām, labprāt uzsāka sarunas, iepazīnās, nepievēršot uzmanību ne cilvēku sabiedriskajam stāvoklim, ne nodarbošanās veidam. Tādējādi viņam bija vieglāk iepazīt zemi, cilvēkus un viņu dzīves apstākļus, nekā ceļojot vilciena vagonā. Šajā laikā viņš nepretendēja uz lielām ērtībām, bet uztvēra dažādus mazus ceļojuma piedzīvojumus ar humoru pat sliktos laika apstākļos. Tā viņš saglabāja liksmu

prātu un prieku par visu skaisto, un šis ceļojums viņam kļuva par lielu un neaizmirstamu baudījumu. Dienasgrāmatas veida ceļojuma vēstules uz mājām atspoguļo viņa iespaidus un piedzīvojumus. Šīs vēstules tiek rūpīgi uzglabātas.

Vispirms — ar kuģi uz Štetīnu. Kā gavilēja jaunā kandidāta sirds, pirmo reizi sperot soli uz vācu zemes. Pēc īsas uzturēšanās Berlīnē viņš devās uz Leipcigu, kur ieradās vēl vakarā. Par savu pirmo piedzīvojumu viņš stāsta: “Pulksten vienpadsmitos bijām Leicigā. No stacijas līdz pilsētai ir pusjūdze. Es tikai pulksten divpadsmitos ierados “Zelta gailī”, dabūju ļoti sliktu ēdienu un diezgan omulīgu istabu, kurai bija tā īpatnība, ka pret mēbelēm jāizturas sevišķi maigi. Gultā, liekas, ilgi neviens nebija gulējis, jo šī “mēbele” bija tā izbijusies, kad iegūlos, ka pēc divām stundām no brīnumiem izira, un man atlika gulēt uz grīdas. Otrā rītā visa māja sēroja par šo negadījumu, un es dabūju citu — labāk mēbelētu istabu.”

Kēlbrants informē savējos par Misijas svētku norisi.

Leipcigā, 1862. gada 1./13. jūnijā.

“Trešdienu un cetudnienu veltīju Misijas svētkiem. Tie bija ļoti interesanti un rosinoši. Pulksten deviņos sākās dievkalpojums ar dziesmām un ļoti labu liturģiju, ko vadīja otrais sprediķotājs no Drēzdenes par Jeh.45 pēdējiem pantiem. Labs, spēcīgs sprediķis par tēmu “Kurp mūsu skatus virza Misijas svētki?”.

1. Uz mums pašiem nopietnai pārbaudei; cik ilgi pie mums vēl būs sava “es” elku dievība; kā veikt misiju pret šo parādību.

2. Sekoja īss Hardelanda misijas ziņojums, un no altāra Harless iesvētīja trīs jaunus misionārus — Handmanu, Nerlingu un Šancu. Diemžēl viņš runāja tik neskaidri, ka es maz ko sapratu un nespēju uztvert kopsakaru viņa runā. Beigās

Šancs no kanceles teica vēl vienu diezgan sirsnīgu, bet pārāk deklamatorisku atvadu runu, kurai apmēram šāds saturs: “Mēs stāvam savas dzīves pagrieziena punktā, kad jāatskatās. Mēs nevaram citādi kā draudzes priekšā atzīt savu nespēku. Bet mēs skatāties arī nākotnē. Tur daudz cīņu, bet Tas Kungs, mūsu draudze un mūsu sirds virza mūs, un Kristū ir mūsu spēks un mierinājums.”

Pēc slikti apmeklētā dievkalpojuma kāda dārza zālē notika kopīgas pusdienas, kur es diemžēl piedalījos tikai nobeigumā, jo Litkens man bija nosaucis nepareizu laiku. Pie galda bija vairāk nekā 100 personu, visi ļoti rosīgi un liksmi. Es tur satiku arī divus Kurzemes kandidātus — E. un R., arī Etingenu, Harnaku, Pfeilu, Keilu, Litkenu u.c. Pēdējo tostū uzsauca Besers, mazs, glīts vīriņš frakā un baltā kravatē, ļoti dzīvs un jautrs. Graula nebija, un Besera tosts tāpēc skanēja: “Mums viņš ir, it kā mums viņa nebūtu, un tas ir ļoti skumji; daudz patīkamāk ir sacīt, ka mums viņa nav, bet viņš tomēr mums ir; bet kādēļ tik daudz vārdu, tik daudz teorijas! Pievērsīsimies praksei un uzsaucim “Lai dzīvo!” mūsu misijas direktoram Hardelandam.”

Pusdienas ilga apmēram līdz četriem, pēc tam sekoja pastaiga. Es gāju ar abiem Nerlingiem, Etingenu un Pfeilu pie vecā Keila, kur man vajadzēja saņemt paciņu no Rīgas. Viņš bija nevis mājās, bet gan kādā misijas sapulcē. Toties pie viņa daudzi sanāca uz kafiju pulksten septiņos tajā pašā dārza zālē.

Pusdienās sēdēju līdzās Etingenam un Pfeilam. Tagad izvēlējos citu vietu — līdzās mācītājam Šprengeram, kas arī pieder pie Misijas nama. Viņš sāka stāstīt par savu dzimto pilsetu Meiningeni, bet stāstījumu nepabeidza, jo visa mūsu uzmanība drīz tika vērsta uz citu pusi. Ieradās kāda ap 300 cilvēku liela sabiedrība, kas pie alus un sviestmaizēm jutās ļoti omulīgi. Dziesmu “Ich habe nun den Grund gefunden” uzsāka Ālfelds un Lutarts. Pēc tam Ālfelds teica ļoti vienkāršu un

populāru runu, svinīgi nopietnu ar klasiska humora piedevu, kur norādīja, ka egoisms ir ikviena kopdarba galvenais ienaidnieks, sevišķi jau misijas darbībai. Es to te nevaru tik labi izstāstīt, bet lielāko daļu pierakstīju. Ālfelds vadīja visu šo vakaru un ierosināja katram pieredzes apmaiņai pastāstīt par savas dzimtenes pieredzi Dieva valstības jomā. Tad mācītājs Zommers no Amerikas ziņoja par drausmīgajiem turienes luterāņu baznīcas apstākļiem un lūdza palīdzēt nevis ar ziedojumiem, bet ar mācību spēkiem, kurus vajadzētu turp nosūtīt. Mācītājs Brūns no Nasavas šo domu papildināja, atceroties, ka pirms 15 gadiem, kad viņa draudzē notika plaša izceļošana, bija ierosinājis dibināt skolotāju semināru, kas savus audzēkņus sūtītu uz Amerikas pamestajām luterāņu draudzēm, un tagad 10 jauni vīrieši šim darbam būtu sagatavoti, ja vien būtu naudas līdzekļi ceļojumam. Ālfelds teica: “Nu, viens no šiem jauniešiem mums tūliņ jānosūta pāri jūrai; Lutart, ej ar cepuri pa to pusi, es diedelēšu šajā pusē.” Un, lūk, — šis viens tika aizsūtīts, jo kopā sanāca 70 dālderu. Tad mācītājs Ruperti no Brēmerhāfenes stāstīja par nedzirdēto apspiestību viņa 450 dvēseļu lielajā luterāņu draudzē un par optimistisko noskaņojumu, kāds saglabājies, neskatoties uz vajāšanām. Viņam pār vaigiem ritēja asaras, un nebija neviena, kas bēdas nepārdzīvotu līdz ar viņu. Nabaga cilvēkiem tur slēgtas visas baznīcas, un viņi paši nolēma būvēt sev baznīcu, bet tas kopā ar celtniecības laukumu maksātu ap 5000 dālderu. Viņi ir iesākuši un savākuši 2000 dālderu, bet trūkst vēl vairāk nekā puse. Un tad viņš sacīja: “Man ir bezgala grūti atkal un atkal lūgt, bet aiz manis ir mana nabaga draudze un liek man runāt, un man priekšā stāv Kristus ar savu aicinājumu “Lūdziet, un jums taps dots”, un es nekaunos lūgt. Kam sirds jūt līdzī saviem nabaga ticības brāļiem, tas dos savu artavu. Mācītāji Ālfelds un Lutarts ir gatavi pieņemt ziedojumus!” Un visa sapulce vienota acumirkli savāca

68 dālderus, vienu zelta gredzenu un vienu piespraudi. Tas bija ļoti vērtīgs vakars, par kura turpinājumu rakstīšu nākamajā vēstulē. Pulkstenis ir jau divpadsmit, un rīt pulksten četros man jādodas ceļā.”

Veimāra, 1862. gada 3./15. jūnijā

“Šodien turpinu savas ceļojuma piezīmes no Leipcigas. Pēc Ruperti no Brēmerhāfenes divus jaukus gadījumus savā populārajā, pievilcīgajā veidā pastāstīja Ālfelds: 1) kā jāvāc kollekte, 2) ka ar ziedošanu nepietiek, nepieciešama arī lūgšana. Īsu uzrunu, veltītu Kremmeram un Baierleinam, kas abi atstās Eiropu, sacīja Besers. Viņiem tika nodziedāta Besera sacerēta atvadu dziesma pēc “Wachet auf, ruft uns die Stimme” melodijas. Tad Ālfelds vakaru slēdza ar aizkustinošu lūgšanu “Kungs, piedod mums mūsu grēkus, dod mums ticību un uz-turi mūs tēvu kristīgajās ieražās, lai visu uzsākam un beidzam ar lūgšanu.” Pēc dziesmas “Bei diesem Grunde will ich bleiben” visi izklīda, un bija varbūt tikai nedaudzi, kas no šī vakara mājās neaiznesa svētību. Otrā rītā bija publiska konference universitātes aulā. Tā bija plaši apmeklēta un, neskatoties uz tās ilgumu (no pulksten astoņiem līdz vieniem bez pārtraukuma), nenogurdināja. Minhenmeijers izvirzīja tēzes par interesantu tematu: kā garīdzniecībai izturēties pret liberālo presi — un centās tēzes pamatot. Viņš vispirms konstatēja faktu, ka liberālā prese ir antikristīga, tāpēc tai piemīt samaitājošs iespaids, un to garīdzniecība nevar neievērot. Tad viņš atzina, ka tās ietekme jāsalauž. Garīdzniecībai gan jāgādā par veselīgu dienas literatūru, kam jāaizstāj šī samaitājošā lasāmviela, gan jāizman-to sava ietekme uz redaktoriem, kam jāsekmē preses izdevumu uzlabošana. Par to izvērās ļoti dzīva Lutarta vadīta diskusija, kurā bez vairākiem citiem piedalījās arī Harless, Harnaks, Besers, Etingens un Ālfelds. Besers ieteica nelaimi novērst ar

stingras cenzūras palīdzību, bet neguva atbalstu. Visu nevarēja pārrunāt, jo Ālfelds bija pieteicis vēl vienu referātu — “Vācu mājas ieražas kā dvēseles aprūpēs līdzeklis garīdzniecības rokās” (Ļoti labi). Ar to Misijas svētki tika slēgti. Harless noturēja nobeiguma lūgšanu, un ap pulksten diviem visi šķīrās. Tās bija divas dienas ne tikai garīga baudījuma pilnas, bet arī garīgas ierosmes bagātas. Tas vien bija spirdzinājums sirdij šajā rabies theologorum un mūsdienu baznīcas sašķeltības apstākļos redzēt tik daudz kristiešu no visdažādākajām zemēm, brālīgā un vienprātīgā kopībā reprezentējot baznīcas vienotību. Pēcpusdienā pāris stundas biju Misijas namā, bet Hardelandu pats neredzēju, viņš bija ļoti aizņemts. Turpretī Kremmers un Baierleins stāstīja daudz interesanta par Indiju un parādīja dažādus neparastus retumus, ko bija no turienes atveduši, piemēram, divas indiešu elku bildes, kāda bramīna spieķi, ko viņš nedrīkst pazaudēt un kas viņam jādod līdzī kapā. Nedaudz svinīgais un klusinātais tonis svešam apmeklētājam radīja mulsumu. Pusēšos vēl devos promenādē uz Rožu ieleju un vakarā biju pie koncertmeistara Dāvida, Rīgas Ekarta sievastēva, kur satiku ne tikai veco novadnieku Liphartu, bet dzirdēju arī lielisku mūziku.”

No Leipcijas ceļš veda uz Tīringu. Kēlbrants aplūkoja dabas skaistumu un apciemoja daudzus tur dzīvojošos radniekus Debnerus. Par to dienu iespaidiem viņš izsakās dzejolī “Tīringa” (Thüringen”).

Turpinājumā viņš ziņo: “Tagad atcerēšos vēl kādu interesantu intermeco, kādu piedzīvojumu savā Lībenšteinas apmeklējumā. Es tur nakšņoju. Laiks bija slikts. Meiningenes princis troņmantnieks garlaikojās un kūrmājā sarīkoja improvizētu deju vakaru. Pa to laiku es ar dažiem kungiem, ar kuriem tēvocis mani bija iepazīstinājis, sēdēju ēdamzālē. Tad parādījās viņa gaišības pārstāvis, lai vervētu dejotājus. Es šajā kompānijā biju vienīgais jaunais, un tāpēc viņš vērsās pie manis.

Pēc īsām pārdomām par savu ceļojuma tērpu tomēr sekoju viņa aicinājumam un pēc brīža zālē griezās dejā ar pašpārlicinātām, ne tik iznesīgām, bet ļoti dejot gribošām dāmām.”

Baznīcas stāvokli Tīringā viņš raksturo šādā vēstulē.

3. jūlijā (v.st.)

“Tā kā ārā atkal liš, rīta pastaigā nedodos. Tās vietā es jūs vedīšu vispirms uz Meiningenes pils baznīcu, kur virsmācītājs I. Dom.p. Trinitatis savā sprediķī runā par Jāņa Kristītāja bojāeju. Mazā, bezgaumīgi noformētā baznīca diezgan pilna. Savā norobežotajā ložā sēž lielhercogiene ar pavadoniem. Dzied labi apmācīts koris, bet draudze klusējot veras atvērtajās dziesmu grāmatās. Dziesma cēlās frāzēs attaisno debesu tēvu, kas savus krietnos bērnus atstājis postā. Par liturģiju nerunāšu, ar īsu no altāra nolasītu lūgšanu un skaidrojumu noslēdzas runa ar Caharijas slavas dziesmu. Seko dziedājums, tad sprediķis. Tajā runā par 1) riebumu, ko izraisa Jāņa galvas nociršana; 2) par šaubām, ko tā rosina; 3) par ticību, ko tā nostiprina. Daudzi asprātīgi motivējumi un daži ļoti uzskatāmi, spilgti raksturojumi darīja šo sprediķi ļoti interesantu. Taču tur nebija galvenā: ļaunuma sakne nav vis ļauna sirds, bet gan rakstura trūkums. Tā bija vakar, tā tas ir šodien, un no tā jābīstas. Otrā daļa ir vecās dziesmas atkārtojums. Trešā daļa norāda, ka šāda rīcība mūsu kristīgajās zemēs vairs nedrīkst notikt, tas ir apstiprinājums kristietības pārveidojošajai varai. Sekoja baznīcas lūgšana un tēvreize, dziesma un svētīšana. Aizgāju diezgan neapmierināts. Pēcpusdienā vēl apciemoju galma kapelānu Š., gluži jaunu vīrieti, kurš man pastāstīja dažus jaunumus par baznīcas stāvokli. Meiningenes hercogiste — 45 kvadrātjūdzes liela, ar 170 mācītāju vietām. Tās parasti nokomplektē ministrija, ar kuru saplūdusi līdzšinējā Konsistorija. Tās vadībā ministru prezidents, divi garīgie padomnieki, viens

laicīgais padomnieks un sekretārs. Taču ir vispārēja nosliece uz prezbiterāņu konstitūciju. 170 draudzes dalās 14 diecēzēs, katrai viens superintendents. Sinožu nav. Vienai ikgadējai baznīcas sapulcei apvienojušies visi Tīringas mācītāji. To neapmeklē neracionālistiski noskaņotie sludinātāji. Konfesionālas kristietības tikpat kā nav. Trīs pēdējā laikā Erlangā pieņemtie teologi kalpo visai zemei kā aprobežotas ortodoksijas atbaidošs piemērs; galma sprediķotājs X daudziem iedvešot bailes kā ortodoksālais spoks. Par kaut kādu vienotību kulta jomā nevar būt ne runas. Draudzēs tiek lietotas 7 dažādas dziesmu grāmatas, visas no racionālistiskā laika pagājušā gadsimta beigās. Tagad X ir sastādījis dziesmu grāmatas uzmetumu, kura priekšvārdu izlasīju. Dziesma "Dievs Kungs ir mūsu stiprā pils", tur skan tā: "Mūsu Dievs neapnīcis kalpo savējiem kā patvērums un sargs". Svēto rakstu izskaidrojums ir vēl no Ernsta Dievbijīgā laikiem. Sprediķotāji vidēji saņm 700–800 guldeņu. Minimālā alga fiksēta 550 guldeņu, iztrūkumu sedz valdība. Kur nepieciešams, baznīcu kolēģija mācītājam piešķir vikāru ar algu 360 guldeņu. Ja mācītājam nav minimālā apmaksā, jādod viena trešā daļa no saviem ienākumiem, pārējo dod valdība. Šajā sakarā ir daudz strīdu. Kopskats bēdīgs.

Tagad vedīšu jūs uz kādu Eizenahas alus krodziņu, arī mamma un māsa var nākt droši, jo Eizenahā to neuzskata par piedauzību. Mēs nokļūsim labā sabiedrībā. Pie gara, alus kausiem klātā galda, kur mani ievēda diakons G., konferenci vada Eizenahas mācītāji. Svarīgākais jautājums, kam tomēr šodien nepieskārās, ir brīvas baznīcas konstitūcijas ieviešana pēc bādeniešu parauga. Ka tā ir vienīgā pareizā, nav šaubu. Sapulcē piedalījās apmēram 16 personu. Priekšsēdētājs — mācītājs I. no Rūlas (Ruhla), kas, šķiet, bija spējīgākais. Šāda konference bija izveidojusies iepriekšējā gadā un tagad pārskatīja statūtu izpildi, kuros bija izvirzīts mērķis mācītājiem, prasmīgi

sadarbojoties, veicināt interesi par garīgo amatu. Pārējie jautājumi skāra nenozīmīgas formalitātes. Sekoja jautājums par mācītāju atraitnēm, kur man bija daudz neskaidrību, jo tas skāra vietējo likumību. No teiktā jums būs radies priekšstats par šejienes baznīcas stāvokli. Baznīcas dzīve ir nevesela kā garīdznieku, tā iedzīvotāju aprindās. Un tomēr dažs labs paradums no veciem laikiem vēl ir saglabājies. Tas tā nav mūsu vācu draudzēs. Taču vecie paradumi vairāk vai mazāk liecina par labestīgu pietāti pret baznīcu.”

Harca kalnos un braucienā pa Reinu radās dzejoļi “Labu laimi!” (Glück auf!) un “Kēlnes Doms” (“Der Kölner Dom”).

Frankfurtē pie Mainas Kēlbrants ieradās tieši lielo Strēlnieku svētku laikā. Par tiem viņš raksta.

22. jūlijā.

“Maincā ierados izlijis un nosalis un atradu visas viesnīcas tik pārpildītas, ka nācās mazu istabiņu dalīt ar gluži svešu cilvēku, kādu Bonnas juristu. Otrā rītā laiks bija labāks un es steidzos uz staciju, lai lielajā drūzmā dabūtu vietu uz Frankfurti, jo 23. jūlija rītā visi plūda uz turieni, lai rdzētu Strēlnieku svētku gājienu. Kāda ļaužu masa, kāda drūzma bija stacijā! Lai dabūtu vietu vagonā, tika izmantotas pat dūres. Vilcienam bija vairāk nekā 80 pārpildītu vagonu, bet tanīs neiekļuva vairāk nekā 2000 cilvēku, arī es. Bija jādod speciāls vilciens, kas bija tā pārpildīts, ka nevarēja iekāpt ap 300 cilvēku. Tas tikai bija brauciens! Vagoni dubultīgi noslogoti, ilgi nelietoti. Vienā vagonā sāka gruzdēt pelni, citur lūza grīda, bet cietušo nebija. Vienpadsmitos no rīta iebraucu Frankfurtē un pēc lielas meklēšanas par vienu dālderu dabūju pagaidu mitekli atbaidošā ormaņu krogū. Likās, ka Frankfurtē iedzīvotāju skaits trīskāršojies. Visi gribēja piedalīties lielajos Strēlnieku svētkos, un tie tiešām visādā ziņā bija lieliski svētki.

Svētku notikumi, kuriem sekoju ar lielu interesi, aprakstīti avīzēs un jums daļēji zināmi. Lai tos varētu uzskatāmi atspoguļot, būtu jāuzraksta vesela grāmata. Jums jāapmierinās ar gūto kopiespaidu un to, kas man šķita svarīgākais. Es tikai divas nakts paliku šajā nožēlojamā un tomēr tik dārgajā naktsmājā un devos ar visu mantību pie brālēna Debnera. Viņš, protams, jau dalīja savu ļoti šauru istabiņu ar savu svaini profesoru Kunci no Eizenahas. Viņš bija ar mieru man atvēlēt cietu guļvietu uz grīdas, bet par velti, pie tam patīkamā kompānijā. Mēs trīs gandrīz vienmēr bijām kopā, un mums laiku pa laikam pievienojās citi, ar kuriem iepazinos. Kopā ar lielu jaunu cilvēku kompāniju mēs pusdienojām samērā labi kādā kazino par 30 kreiceriem. Priekšpusdienās parasti apskatījām Frankfurtes ievērojamās vietas. Pēcpusdienās devāmies pastaigā vai nu uz kādu no dārziem, vai uz svētku laukumu, vakaros — uz koncertu vai svētku zāli. Neticami ātri pagāja 8 dienas Frankfurtē, jo 3 dienas bijām ekskursijās Taunusā, Visbādenē, Zodenā, Homburgā un Biberihā. Laiks bija pieņemams, lija tikai divas dienas. Vecais romietis ar ķeizara zāli, Paula baznīca, kurā vēl jūtama stipra revolucionārā parlamenta dvesma, lieliskais Doms, pilsētas Mākslas institūts ar bagātu gleznu un vara gravējumu kolekciju, Gētes pieminēklis, Kārļa Lielā statuja, skaistais Mainas tilts, ebreju sinagoga, zooloģiskais dārzs, kas ierīkots apbrīnojami gaumīgi un pārdomāti, kapsēta ar skaistiem pieminēkļiem — to visu vērojām ar lielu baudu. Es spilgti izjutu, ka daudz vairāk iespaidu gūst, apskatot šos objektus kopā ar citiem.

Vēl pāris vārdu par Strēlnieku svētkiem. Tie tiešām bija imponzanti nacionāli svētki. Valdija vispārēja sajūsma. Vācieši no ziemeļiem un dienvidiem apskāvās, gavilēja un dzīvoja kopā, neievērojot ne kārtu, ne nodarbošanos. Īpaši sveica Gotas (Gotha) hercogu, kas vienkāršā strēlnieku tērpā pastāvīgi bija

ļaužu drūzmā. Varu tikai sacīt, ka bija patīkami redzēt vācu firstu savas tautas vidū. No otras puses, mani pamatīgi kaitināja viņa lielība, viņš gandrīz visās daudzajās runās cildināja ultraliberālismu. Visu šo runu ideja: "Apdraudēta ir Vācijas nacionālā pašapziņa — domājiet par Holšteinu, Kurheseni — tā jāglābj ar nacionālu vienotību. To veicināt ir Strēlnieku svētku uzdevums, bet ceļš uz to ir revolūcija!" Dažs runāja mierīgāk, cits asāk, bet visi runāja vienu.

Interesantas bija tautas daudzkrāsainās izpriecas Bornheimas klajumā, līdzās svētku laukumam. Bija liels skaits tautas teātru un dziedātāju, mākslas jātnieku un klaunu, bija alus un vīna zāles, karuseļi, deju laukumi. Tur bija kopā dižciltīgie un mazie ļaudis, pat Frankfurtes cienīgākās dāmas jaucās pūlī. Neskatoties uz lielo alus un vīna patēriņu, piedzērušos es tur neredzēju."

No Frankfurtes ceļš veda uz Švarcvaldi. Tika apmeklētas Bādenbādene, Heidelbergas, Štrāsburga, Šafhauzena ar Reinas ūdenskritumu, Štutgarte, Nirnberga, Minhene. Tapa dažāda gan nopietna, gan jautra ceļojuma dziesmiņa, piemēram, par Bodenas ezeru.

Par īsu Jaun-Detelsavas (Neu-Dettelsau) un Loes (Löhe) svētdienas dievkalpojuma apmeklējumu ziņo: "Pulksten sešos no rīta es ierados Anspahā, noīrēju braucēju un pa neiedomājami sliktu ceļu devos uz Jaun-Detelsavu. Dievkalpojums tikko bija sācies. Ļoti mazā baznīcīņa bija pārpildīta, pats Loe vadīja liturģiju lieliskā, pilniskanīgā basa balsī, draudze sponsoriņas dziedāja teicami, arī dziesmas tika dziedātas skanīgi un labā ritmā. No altāra skanēja evaņģēliju un vēstuļu lasījumi. Loe sprediķoja par vēstuli romiešiem (VIII. Dom.p. Trin.). Liturģijas laikā es viņu nevarēju redzēt. Viņš ir vidēja auguma, drīzāk mazs, bet spēcīgs, ar izteiksmīgu, raksturīgu seju un gariem, vidū pāršķirtiem jau nedaudz sirmiemiem mati. Sprediķa laikā

viņam bija ļoti dzīva mīmika un viņš stipri žestikulēja. Es stāvēju tik tuvu, ka varēju viņu labi novērot. Brīžam viņa seja bija tik stingra izteiksme, viņa acis zem kuplajām sirmajām uzacīm spīdēja tik caurbļoši, ka likās — šī seja vairs nekad neatplauks smaidā. Tad atkarībā no sprediķa satura viņa seja atmirdzējās maigs, es teiktu, pat smaidošs prieks. Sprediķa tēmu viņš traktēja ļoti brīvi. Sekoja brīva baznīcas lūgšana un tad dievgalds ar lielisku liturģiju. Draudze atstāja īstas, labas lauku draudzes iespaidu. Pēcpusdienā baznīcā bija paredzētas bēres un attiecīgs sprediķis, vēlāk baznīcas filiāles iesvētīšanas dievkalpojums, kur bija jāsprediķo Loes paligam.

Pēc dievkalpojuma satikos ar kādu Vidzemes kandidātu R., septiņiem Erlangas teologiem un vienu garīdznieku no Ziemeļamerikas hernhūtiešu semināra Filadelfijā, kas tagad vēlējās studēt Erlangā. Mēs kopā viesnīcā paēdām, jo par viesošanos pir Loes nebija ko domāt. Kamēr pārējie devās pastaigā, es gāju uz Diakonijas institūtu, tomēr netiku iekšā, jo lūgšanu zālē notika tā saucamais klusais dievkalpojums.”

No skaistās Zalcburgas apkārtnes dzejiski noskaņotais jauneklis nosūtīja uz dzimteni sekojošu sveicienu:

Auf dem Königsee

<i>Die grünen, grünen Wasser,</i>	<i>Die hohen, hohen Berge,</i>
<i>Die haben tiefen Grund,</i>	<i>Die tragen weissen Schnee,</i>
<i>Und was sie still verbergen,</i>	<i>Sie blicken stumm und</i>
<i>Noch Keinem ward es kund.</i>	<i>schweigend</i>
	<i>Hinunter in den See.</i>

u.s.w.

Tiroles zemē un no ļaudīm gūtos iespaidus Kēlbrants apraksta šādi: “Viesnīcā bija daudz cilvēku, un saruna risinājās,

protams, ap firsta bīskapu (kas tur tikko bija pārbaudījis baznīcas), par viņa runu, par viņa grezno ārieni utt. Diezgan skaidri izpaudās ultramodernais katolicisms, kas vēl mājā labajā Tiroles zemē. Tauta ir ļoti neapmierināta ar protestantu likumu, ar kuru tiem ir dotas vienādas tiesības ar katoļiem. Tā kā šī tolerance attiecas arī uz ebrejiem, tad tie ar protestantiem parasti tika minēti kopā. Šajā sakarā es Insbrukas tuvumā redzēju kaut ko interesantu. Ielas malā atrodas pavisam vienkārša ciema viesnīca ar uzrakstu "Pie tolerances". Pats saimnieks ir katolis, bet apliecina, ka protestanti esot tikpat labi kristieši un tāpēc jāvingrinoties pacietībā, to viņš vienmēr esot apgalvojis un pēc šī likuma pieņemšanas savu viesnīcu pārdēvējis "Pie tolerances". Tas ir ļoti reti sastopams izņēmums. Ar šo likumu valdība nav guvusi tiroliešu atzinību. Es vispār nekur nejutu izdaudzīnāto tiroliešu atkarību no Habsburgu ķeizara nama, tieši pretēji — no vairākiem zemniekiem izskanēja: "Būtu labāk, ja mēs piederētu Bavārijai." Ļaudis žēlojas par augstiem nodokļiem, par dārdzību, kas nepārtraukti ceļas līdz ar papīra naudas ieviešanu. Un tiešām, visā Austrijā neredz sudraba naudu, pat kreiceri ir no papīra. Ļaudis politiskos jautājumos ir neziņoši un nenobrieduši. Kāds vecs zemnieks, kam sacīju, ka esmu no Krievijas, man jautāja, vai tad tur vēl vienmēr esot Napoleons. Tas, kas atrodas viņu kalnu otrā pusē, viņiem ir terra incognita. Izņēmums ir vienīgi cillertālieši, no kuriem daudzi klejo pa pasauli kā dziedātāji. Taču ievēribas cienīgs ir apzinīgums, ar kādu šīs zemes tauta ievēro baznīcas paražas. Kad atskan lūgšanu zvans, ļaudis ielās apstājas un noņem cepures. Pirms pusdienām visa ģimene skaļi skaita lūgšanu un tēvreizi, pat viesu namos, vai tur ir vai nav viesu. Gavēņa dienās nekur nevar dabūt gaļas ēdienus, izņemot lielās viesnīcās. To mēs izjutām Insbrukā un Merānā."

No Tiroles Kēlbrants devās uz Šveici un tur bija no

9. septembra līdz 22. oktobrim. Viņš devās pārgājienos gan lietainā, gan saulainā laikā. Šveice ir viņa ceļojuma kulminācija, un te viņš centās izmantot visas iespējas. Nenogurdināms un priecīgs ar mugursomu plecos, viņš devās augšup un lejup, cauri jaukām ielejām un pāri glečeru augstienēm. Pie savējiem uz dzimteni ceļoja jūsmīgi skaistuma apraksti. Viņam netrūka arī labu ceļabiedru, ar kuriem kopā nācās būt īsāku vai garāku laiku. No Cermatas viņš raksta: “Vispahā satiku savu pašreizējo ceļojuma kompāniju — jaunu dabas pētnieku Milleru no Berlīnes, ļoti patīkamu, sirsnīgu cilvēku, prūšu teoloģijas kandidātu, kas divus gadus bijis mājskolotājs Kurzemē grāfa Lamsdorfa ģimenē, un kādu jaunu angļu doktoru, kas ar savu neskaidro vācu valodu un angļu manierēm uzjautrināja, taču bija ļoti izpalīdzīgs un labsirdīgs cilvēks. Ar viņiem gāju 1. oktobrī no Vispahas uz Cermatu, pareizāk, es viņus satiku, izejot no Vispahas, uz ceļa un tikai tur mēs apvienojāmies.”

Jau minētais teoloģijas kandidāts nebija neviens cits kā vēlākais galma virsmācītājs Štekers (Stöcker). Abi ar Kēlbrantu viņi veica visdažādākos maršrutus Alpos. Par kādu ļoti aizraujošu pārgājienu uz Cimo di Jaci, Monte Rozas kaimiņu, kura augstums — 13280 pēdas, viņš raksta: “Pulksten četros no rīta mēs devāmies ceļā. Bija tumša nakts, spoži mirdzēja zvaigznes. Grupas vadītājs, kas nesa visas dienas proviantu, nelīdzeno ceļu un tumšo mežu apgaismoja ar laternu. Drīz kļuva gaišāks, Materhorna virsotne atmirdzēja pirmajos saules staros, un, kad mēs pēc sešiem bijām pie Rifelhauzes, vērojām visskaistāko saules lēktu. Rifelhauze ir augstienē uzcelts viesu nams, kas jau bija slēgts ziemai. Mums nācās doties tālāk. Vispirms gājām gar stāvu klinšu sienu, pāri Gornegratam. Šajā ceļā bija nepieciešami tipri naglu apavi un nereibstošas galvas. No turienes ceļš veda lejup uz vareno Gorneras glečeru, kur bijām pusastoņos. Tam ir daudzas nozīmīgas plaisas, kas pārklātas ar

cieši sasalušu sniegu. Taču mūsu vedējs labi pārzināja apstākļus, gāja uzmanīgi un lēnām pa priekšu, un gājiens nebija bīstams. Pret žilbinošo sauli biju nodrošinājies ar zilu plivuru, citi — ar zilām brillēm. Sekoja nepārtraukts gājiens pa ledus un sniega laukiem, cieši gar Monte Rozas pakāji. Tā kā sniegs bija stingri sasalis un grumbuļains un kāpums nebija sevišķi grūts, tad uz priekšu tikām labi un diezgan ātri. Tikai vienu reizi apstājāmies zem klints bluķa un stiprinājāmies ar vīnu un maizi, ko mums katram iedalīja vadītājs. Jo tālāk bijām nonākuši, jo mīkstāks no saules kļuva sniegs, bet kāpums — aizvien stāvāks. Divarpus stundas nācās brist kalnup pa dziļo sniegu. Ik pa 100 soļiem bija jāapstājas, pat vadītājs smagi elsa un sacīja, ka šādas svaiga sniega masas viņš šeit neesot gaidījis. Beidzot ap pulksten vieniem virsotne bija sasniegta, un no mūsu izkaltušajām rīklēm pāri ielejai atskanēja grauļošs “urrā”! Ilgi atpūsties nebija iespējams, jo līdzpaņemtā sega dziļā sniegā ir slikts atpūtas krēsls. Pietika ar stundas ceturksni, lai orientētos. Puslokā tuvumā bija lielais un mazais Materhorns, Rothorns, Breithorns utt., bet pāri tiem, baltā mētelī ietīnīes, savā tronī izslējās kalnu milzis firsts Monblāns. Otrā pusē — Bernes Alpi, tad Gothardgrupa, Graubundas Alpi un beidzot Berninas virkne, pa vidu bezgalīga zemāku virsotņu grupa. Dienvidos skats uz Sesiju un Tičīno, pār Lago Madžore, pāri visai Po ielejai līdz pat miglā tītajai Apenīnu grēdai. Zem mums 4000–5000 pēdu lielā dziļumā bija Mukugnugas ieleja. Atpakaļceļš bija vieglāks, tomēr ilga līdz pusseptiņiem vakarā. Uz ledus un sniegā bijām atradušies deviņas stundas. Tāpēc arī vakariņas un naktsmiers komentārus neprasa.”

Drīz Kēlbrants šķīrās no ceļabiedriem, lai dotos uz Ženēvu un Ziemeļitālijas ezeriem. Milānā viņš atkal sastapa Štekeru, kura klātbūtne bija jo vairāk vērtā tāpēc, ka Kēlbrantam slimās kājas dēļ gandrīz nedēļu bija mājas režīms. Viņš raksta:

“Tās bija garlaicīgas un drūmas dienas, ko pavadīju savās četrās sienās uz dīvāna. Biju laimīgs, ka kandidāts Štekers bija mans istabas biedrs un vismaz vakaros — arī sarunu partneris. Viņš ir ļoti rosīgs cilvēks ar daudzpusīgām interesēm un plašām zināšanām. Teoloģija, pedagogija (viņš 2 gadus bijis Kurzemē pedagogs un pazīst arī mūsu Talsu radus) un mākslas zinātnes deva bagātīgu vielu sarunām, tā ka es vienmēr gaidīju vakaru, kad viņš atgriezīsies no saviem gājieniem pa pilsētu. Dienā es studēju Špringera Mākslas vēsturi, kavējos atmiņās un atkārtoti pārlasīju jūsu vēstules.”

Pēc tam, kad Kēlbrants Štekeru sabiedrībā bija vairākas dienas pavadījis Venēcijā, viņš caur Triestu un Grācu devās uz Vīni un pēc vairāku dienu uzturēšanās Prāgā, Drēzdenē un Berlīnē atgriezās dzimtenē. Pēdējās nedēļās ilgas pēc mīļajiem tuviniekiem kļuva aizvien lielākas. Bija abpusējs prieks, kad novembra beigās viņš atgriezās mājās, lai uzsāktu darba gaitas turpat Jaunpiebalgas draudzē.

IV. Darba gaitu sākums

1862. gada 26. novembrī es atgriezos no sava ārzemju ceļojuma vecajā, mīļajā dzimtenē. Kā es priecājos par atgriešanos un tikšanos ar vecākiem, brāļiem un māsām! Ar kādu prieku viņi mani sagaidīja! Un, tā kā tuvējie Ziemassvētki mājās atveda arī brāļus, zem vecā salmu jumta bija liksma dzīve. Bija tik daudz ko stāstīt no piedzīvotā un bija tik daudz ko pārrunāt par nākotni, kad mūsu mājā bija gaidāma daža laba pārmaiņa. 17. decembrī baznīcas konventā mani apstiprināja par tēva palīgu (Adjunkt) un vienlaicīgi par viņa pēcteci, un man vajadzēja stāties Bergmaņa vietā (tēva līdzsinnējais adjunks).”

Par Kēlbranta ticības nostādni, viņam uzsākot darba gaitas, teikts: “Savu ticīgumu, kādu bija bērnībā saņēmis no vecākiem, viņš cieši saglabāja nemainīgu. Arī laiks toreiz bija īpašs, kad līdz ģimnāzistiem un studentiem vēl nenonāca dažādie uzbrukumi ticībai. Kā laukos, tā pilsētās attieksme pret ticību bija pozitīva, un lielu atbalstu guva luterāņu konfesija. Ticības mācības skolotājs Tērbatā Kēlbrantam bija Trēmers (Thrämer), viņa profesori — Keils, Kurcs, Kristiani, Etingens, Engelhart, kuri tika vērtēti ļoti pozitīvi. Studenti maz runāja par reliģiju, jo toreiz vēl nebija modernās teoloģijas un moderno dabaszinību. Bija vai nu vienaldzība vai ticīgums, citu pretstatu nebija. Taču arī vienaldzīgie respektēja reliģiju un baznīcu

un citus netraucēja. Tā Kēlbrants uzsāka darbu kā stingrs, dievbijīgs luterāņu teologs. Viņš arī vēlāk nekad nopietni necīnījās ar reliģiskām šaubām, tik stipra viņā bija pozitīvā ticības apziņa. Tā bija apzinīga, darbīga ticības dzīve, sirsnīga, pastāvīga saskarsme lūgšanās ar Dievu caur Jēzu Kristu savu Pestītāju. Viņš bija ne tikai progresīvs radošs gars, bet labprāt dienas beigās vai pēc garāka laika posma mēdza pārdomāt bijušo un aprakstīt piedzīvoto, pie tam rakstūtajam cauri vijās reliģisks pārdzīvojums. Šajā ziņā viņam bija liela līdzība ar vecmāmiņu no mātes puses Jūliju Debneri. Arī viņai raksturīga šī iekšējā dzīve, kas visu ap sevi skatīja caur Dieva gribas prizmu. Arī viņa savas domas pierakstīja, parasti saistītā valodā. Tāpat Emīla Kēlbranta pierakstos mēs atrodam jūtu un domu uzplūdus.”

Par savu ordināciju Emīls Kēlbrants raksta: “Mana ordinācija bija noteikta 1863. gada 13. janvārī. Es apzinājos man uzticētā amata dižumu un lieliskumu un priecājos, ka drīkstēšu to pārņemt. Prakses gadā darba praktisko pusi biju iepazinis un tas man bija kļuvis mīļš un dārgs. Cerēju tagad ar ordināciju iegūt drošības un patstāvības izjūtu, kuras man dažkārt uzstājoties trūka kandidāta laikā. Diemžēl man jāatzīst, ka tās man lielā mērā trūkst arī tagad (pēc viena gada), kad man nākas personiski saskarties ar kādu draudzes locekli darba jautājumos. Šī apziņa — cik nomācoši, cik paralizējoši tā iedarbojas! Dievs, esi pacietīgs ar mani un stiprini manu vājo gribu ar savu gara spēku!

1863. gada 13. janvārī mani ordinēja Rīgā Jēkaba baznīcā. Abi vecāki šajā dienā bija ieradušies Rīgā, lai piedalītos pie dievgalda. Grēksūdzi pieņēma Berkholcs sakristejā pirms dievkalpojuma. Es sprediķoju par svētdienas epistulu (Rom.12, 1-6): “Mūsu nostāja pret baznīcu, pret pasauli”. Pēc tam iznācu altāra priekšā; bīskaps Valters teica ordinācijas runu par Jeruzālemi jaunajā Derībā. Kad biju nodevis amata

zvērestu, saņēmu no Valtera un abu viņa asistentu rokām (tēvs un Bergmanis) svētību garīgam amatam, un mēs kopīgi pieņēmām svēto vakarēdienu. Daudzi tuvi un tālāki paziņas, arī divi latvieši no Jaunpiebalgas draudzes, piedalījās ceremonijā baznīcā un tādā veidā pauda savu sirsnīgo attieksmi.”

“Kēlbrants garīdznieka darbu uzsāka ar ideālu sajūsmu. Teoloģijas studentu un garīdznieka darba kandidātu vadīja tikai viena doma — kalpot tam Kungam Jēzum Kristum viņa valstībā un rādīt pestīšanas ceļu dvēselēm, kas nolemtas Pestītājam. Doma par materiāliem labumiem šķita necienīga un peļama. Nebija atšķirības starp mūsu zemes tautībām. Ne skolā, ne universitātē neviens nevēroja, kādas tautības ir viņa biedrs. Un, ja varbūt krievs un polis baltvācietim šķita svešāks, tad tā tas nebija ar latvieti un igauņi. Studentu korporācijās, pat vadošos posteņos bija pārstāvētas visas mūsu zemes nacionālītes, un komilitoņi savstarpēji nejuta atšķirību. Tāpat teologs nostājās savu nākamo latviešu vai igauņu draudžu priekšā. Nekad nedz vācu aprindās, nedz kandidāta gadā netika pieminēts kaut kāda kungu vai zemnieku, vai nacionāla politika, kas būtu jāievēro. Pārmetums vācu sludinātājiem, ka viņi no seniem laikiem ir piekopusi kungu politiku, ir vēlāka laika atklājums un aizdomas, kuras izplatīja latviešu un igauņu nacionālie censoņi un aģitatori. Turpretim tā laika studentam un teologam, kad darbā stājās Kēlbrants, nebija tādu šķelšanās domu.”

Ar lielu prieku Kēlbrants pārņēma savus amata pienākumus un ar mīlestību un uzticēšanos nāca pretī Jaunpiebalgas draudzei, kurā bija uzaudzis, kurā bija paziņas un kurā arī viņš nebija svešs.

Par saviem piedzīvojumiem pirmajā darba gadā viņš raksta: “20. janvārī tēvs mani kā savu vietnieku ieveda draudzē un uzrunā draudzei mēģināja rast mīlestības un uzticēšanās saikni

starp mani un draudzi. Pirmo reizi es palīdzēju izdalīt svēto vakarēdienu. Svinību pacilājošā noskaņa man pilnīgi gāja secen bailīguma dēļ, ko izjutu. Vēlāk dievgalda ceremonija mani bieži saviļņoja un pacilāja, kad dievgaldnieki lielos baros drūzmējās pie tā Kunga galda un, lūgšanās ceļos nometušies, saņēmuši dārgo cienastu un svētību, deva vietu citiem, un tā Kunga roka vienmēr palika atvērta, un no viņa altāra izsalkušajiem no jauna tika pienesta svētītā maize un svētītais kauss.

No draudzes puses es īpaši pirmajā laikā izjutu lielu atziņību. Diemžēl dažs jutās vīlies un atstumts manas stīvās un mēmās būtnes dēļ, no kuras nespēju atbrīvoties, kad man vajadzēja cilvēkiem atklāti paust savu sirsnību. Manas uzstāšanās nedrošība un biklums nepalīdzēja iegūt viņu uzticību.

Man radās plaša darbības joma — mājas apmeklējumi. Tas bija svētīgi. Man vajadzēja nodarboties ar bērniem, un tas man sagādāja patiesu prieku. Līdz ar bērniem bija arī saskarsme ar vecākiem. Tika personiski iepazīti baznīcas vecākie un skolotāji, un, ja es pats sevi nemaldinu, tad es tuvinājos šiem cilvēkiem. Arī to māju ļaudis, pie kuriem sapulcēja bērnus, mani parasti ļoti laipni uzņēma. Pusdienojot vai pēc pabeigta darba mēs vēl bieži omulīgi parunājām, tā ka es bieži mājās atgriezos ap pieciem vai sešiem vakarā. Lielāko tiesu pagasta braucienu veicu pats. Tēva klātbūtnē jutos sasaistīts un neuzdriktējās tik nepiespiesti uzstāties.

Skolas es toreiz gandrīz neapmeklēju, toties vairāki slimnieki bija manā aprūpē. Sarunas par viņu dvēseles stāvokli man ne vienmēr izdevās. Nepratu ar nopietniem mājieniem un draudzīgiem mierinājumiem nokļūt līdz viņu sirdīm. Labākais, ko spēju, bija kopā ar mājas ļaudīm nodziedāta dziesma, nolasīts Bībeles stāsts un tēvreize.

Mājas apciemojumi bija līdz gavēnim, un tagad sākās regulārie dievkalpojumi, kas bija jāvada man.

Šajā laikā notika iesvētību mācība jauniešiem. Ar lielu satraukumu sāku šo darbu. Lielākā daļa meiteņu bija slikti sagatavotas, izņemot dažas. Nevis trūkumi, ko es saskatīju viņās, bet daudz vairāk mana pasniegšanas veida nepilnības un nespēja mācību saturu dzīvā un praktiskā veidā novadīt līdz šo bērnu sirdīm liedza man gandarījumu šajā darbā. Ar bažām sāku katru stundu un ar nopūtu to beidzu. Šī darba rezultāti bija nelieli, kā to skaidri parādīja baznīcā noorganizētie eksāmeni. Ja nebūtu cerību, ka daža laba sēkla tikai vēlāk iesakņosies sirdī, būtu skumji.

Ar iesvētībām pavasara galvenais darbs pabeigts. Tikai Klusā nedēļa un Lieldienu svētki ar daudzajiem dievkalpojumiem un sprediķiem bija durvju priekšā. Taču sprediķošana man vairs nesagādāja grūtības. Tieši pretēji — sprediķis ir mīļākais no maniem amata pienākumiem. Drīz es sprediķus vairs nerakstīju, bet gan centos iegaumēt galveno domu. Ar to uzlabojās sprediķu kvalitāte. Rakstītais konspekts vairs nebija manu iepriekšējo pārdomu rezultāts, tas aizvien vairāk kļuva par sekojošo pārdomu bāzi. Vispirms sprediķot sev — tas bija mans mērķis, ko nekad nemēģināju sasniegt bez Dieva pielūgšanas. Sprediķi man tapa samērā viegli, grēksūdzes runas — daudz grūtāk, jo tajās nav ne teksta izklāsta, ne tā izmantojuma. Te vairāk jārunā no sirds uz sirdi, silti, pārliecinoši. Te pašam dziļi jānožēlo un jāapzinās paša grēcīgums, lai mudinātu citus uz nožēlu, pašam ticībā jāpārdzīvo grēku piedošanas mierinājums, lai to varētu dot citiem. Un, ja nu pašā sirdī vēl nav tik ļoti dziļas grēku izpratnes un mierinošas žēlastības pieredzes, kā tur var izdoties laba grēksūdzes runa!”

Kaut arī jaunais mācītājs cītīgi nodevās savam palīgmācītāja darbam, viņš nedz darbā, nedz arī vecāku, brāļu un māsu mīlestībā nerada pilnīgu mierinājumu. Par to viņš raksta: “Es bieži jutos vientuļš un nabags, modās dvēseliska vēlēšanās

atrast sirdi, kas savu dzīvi dalītu un apvienotu ar manu, un bagātinātu to. Paldies Dievam! — tādi sirdij drīz vajadzēja atrasties.”

Dievs viņa lūgšanas izpildīja un deva viņam dzīvesbiedri. 1863. gada 20. jūnijā viņš saderinājās ar savu māsiņu Teofili Serafimu (Theophile Seraphim) un 1864. gada 19. maijā apprecējās. Dievs svētīja šo laulību. Abus audzināja dievbijīgi vecāki, abi garīgi bagāti. Viņi viens otru papildināja un savos 27 laulības gados bija savstarpēji palīgi un pavadoni ceļā uz dvēselisku mērķi.

Vīra laipnā, dzīvespriecīgā, ar visās sīkajās mājas lietās pakļauties spējīgā daba atrada ļoti prasmīgu atbalstu savas sievas stiprajā un stingrajā personībā, kas ar lielu gribasspēku un pienākuma apziņu, bet arī ar padevīgu mīlestību prata nokārtot visus savus pienākumus un tā jo tālāk, jo vairāk kļuva “labākais biedrs” visās dzīves situācijās. Viņai bija apbrīnojamā spēja sekot sava vīra bagātajām gara dāvanām, pat neapzināti tās vēl vairāk attīstīt un rosināt. Kaut arī Teofile pastāvīgi pūlējās no vīra mācīties, viņa bieži kļuva arī par vīra skolotāju. Viņi dalījās darbos un interesēs, un Kēlbrants augstu novērtēja viņas spriedumus un labprāt ļāvās viņas padomiem dažās dzīves neskaidrībās.

Šī uzticīgā dzīvesbiedre ir tik nešķirami saistīta ar mācītāja dzīvi, ka tā bez viņas nav iedomājama. Ja mēs vēlamies gūt priekšstatu par Kēlbranta dzīvi, tad Teofile nedrīkst izpalikt, un ir taisnīgi nākamās nodaļas virsrakstā minēt viņas vārdu. Īstais Teofiles meitenes un jaunības gadu attēlojums un vēlākā izaugsme ir fragmenti no viņas biogrāfijas, ko pēc viņas nāves uzrakstījis viņas vīrs saviem bērniem. Savu garo dzejoli “Was kann es Schön’res geben!” (“Kas var būt skaistāks!”) Emīls Kēlbrants nobeidz ar vārdiem

“Was kann es dann noch Schön’res geben
Als Liebe, die bleibt ewig stehn!”

V. Teofile

“**V**iņa bija dzimusi Kurzemē, Talsos. Divi ezeri, no kuriem šī vieta ieguvusi savu nosaukumu (Tal-Seen), puslokā apvij jauko pilsētiņu un aizstāj tekoša ūdens trūkumu. Pilsētas vidū uz pakalna, kam rietumu pusē ir stāva krauja, zem ēnainiem lapu kokiem stāv baznīca. Tur, kur tagad vējdzirnavas, reiz bija bruņinieku pils, no kuras nav palikušas ne pēdas. Uz pretējās augstienes pie ezera vecos laikos bijis klosteris. Augstieni vēl tagad dēvē par Klosterkalnu. Apkārtējos pakalnos redzami vareni ozoli, kuri vientuļi pleš žuburainos zarus un savā ēnā sedz dažu nogrimušu kapa vietu vai ar citiem kokiem veido gleznainu ainavu. Augstu egļu mežs ar plašu loku norobežo auglīgo pauguraini.

Kur no austrumu puses Nūrmuižas iela ienāk pilsētā, labajā pusē ceļmalā, skaista dārza vidū, stāvēja Teofiles vecāku māja, ko noēnoja platlapu kastaņas.

Stingri vadītā mājas dzīve bija raksturīga tai vienkāršajai, mīļajai omulībai, kas toreiz piemita Talsu sabiedriskajai dzīvei.

Tēvs Ferdinands Serafims (dz. 1799.5.II, miris 1871.7.XI) piederēja pie Kurzemē plaši pārstāvētas juristu ģimenes. Viņš bija vidēja auguma, spēcīgs vīrs, reiz universitātē meistarīgi vadījis rapieri. Plānie, nosirmojušie mati, kuplās uzacis, spēcīgie sejas vaibsti ar enerģiskajām grumbām un cieši sakniebtām lūpām piesaistīja uzmanību, bet tajā pašā laikā viņa būtne

liecināja par neparastu sirds siltumu. Nopietns un mazrunīgs un tomēr laipns un labestīgs pret katru, taisnību mīlošs, reizē maigs un spriedumos labvēlīgs, viņš iemantoja uzticību un mīlestību gan turīgo, gan trūcīgo aprindās, bija gan kristiešu, gan ebreju atzīts padomdevējs. Būdams tiesas sekretārs, ilgajā uzticīgajā biroja dienestā bija kļuvis ļoti precīzs. Šī īpašība izpaudās arī viņa mājas dzīvē. Stāvēdams pie savas rakstāmpulsts, izskatot un apstrādājot līdzās esošo aktu kaudzes, viņš priecājās, kad ģimene pulcējās tajā pašā istabā uz omulīgu sarunu vai kopīgu lasīšanu. Viņu tas netraucēja, un dažs laipns joks, ko nopietnais vīrs ar spalvu rokā, vērdamies pāri savām brillēm, iestarpināja sarunā, deva tai vajadzīgo asumu.

No pirmās laulības viņam bija meita Johanna Serafima (3.V 1830–4.XII 1883). Kopš 1834. gada viņš precējies otrreiz — ar Hedvīgu Debneri (13.IX 1810–10.I 1875). Viņa bija ļoti apdāvināta sieviete, kurai laulības pirmajā laikā nebija viegli pierast pie nopietnā un klusējošā vīra. Un tomēr, jo ilgāk abi bija kopā, jo vairāk viņi izjuta sirsnību un maigumu mīlestībā. Tā bija ļoti laimīga laulība. Hedvīga bija mājas dvēsele, dzīvespriecīga, bērnišķīga ticībā Dievam. Blondie mati, laipnās, zilās acis, smalkā sejas izteiksme, glītais kustīgais augums piedeva viņas ārieni piemīlību un pievilcību. Dziļa jūtu dzīve, dzirkstošs humors un spēja piedzīvojumus un iekšējos pārdzīvojumus, kā arī ārējos iesaņķus ietērt dzejas vārdos bija mantota no mātes. Tā šī slimīgā, bieži galvassāpju mocītā sieviete bija kļuvusi par svētību savai mājai, lielajam draugu pulkam, kas nāca un gāja viņas mājā, kā arī tiem daudzajiem, ar kuriem sarakstījās.

Pēc tam, kad laulātajiem draugiem 1838. gada 14. jūlijā piedzima dēls Eduards (vēlāk mācītājs Zaļeniekos (Grünhof)), Dievs viņiem 1840. g. 3. martā dāvāja meitu, kura kristībās saņēma vārdu Teofile Katarīna. Bērns auga par prieku

vecākiem un sevišķi tālajai vecmāmiņai, kas šo pirmo mazmeitu bija dziļi ieslēgusi sirdī.

Ciešās garīgās saites starp vecmāmiņu un māti turpinājās mātes attiecībās ar augošo meitu. Ticība Dievam un pazemība, ar kādu māte nesa savas vājās veselības krustu, atstāja dziļas saknes meitas sirdī. Aprūpe, kāda bija nepieciešama mātei, meitu no viņas neattālināja, bet jau agri pieradināja būt uzmanīgai, pašreizdzīgai un izpalīdzīgai. Tā kļuva par skolu, kā aprūpi un pienākumus veikt ar prieku un mīlestību. Drīz viņa saprātīgi un izveicīgi darbojās mājā, virtuvē un pagrabā. Savas tantes Līnas vadīta, Teofile ieguva labas iemaņas rokdarbos. Pirmās skolas mācības viņa kopā ar dažām citām sava vecuma meitenēm apguva vecākās māsu vadībā, kas bija beigusi kursus un nokārtojusi eksāmenu. 1854. gadā viņa iestājās Aizputē (Hasenpoth) māsu Šilingu skolā, ar kurām viņas māte draudzējās kopš jaunības. Fon Zēfelda (von Seefeld) kundze, arī mātes draudzene, ar lielu sirsnību pieņēma meiteni savā namā un aprūpē.

Biežā vēstuļu apmaiņa starp māti un meitu, kas turpinājās visus skolas gadus, spilgti parāda, cik ciešas jūtas viņas saista. Neskatoties uz ilgām pēc mājām un asarām, kas plūst, saņemot kārtējo vēstuli no mājām, mazā rakstītāja ir liksms, dažkārt pat pārgalvīgs bērns. Viņas vēstules ir nepiespiests stāstījums un jautra plāpāšana par mazajiem piedzīvojumiem mājā, skolā, uz ielas, saprātīgi praktiski novērojumi un sirsnīgas mīlestības un maiguma izpausme pret saviem vecākiem tālumā, kā arī aizkustinoša, bērnišķīga ticība Jēzum, kura ir kā mātes ietekmes atbals.

Čaklā skolniece apguva ticības mācību un baznīcas vēsturi, pasaules vēsturi un ģeogrāfiju, gramatiku un literatūru, franču un krievu valodu, matemātiku. Skolu beidzot, viņa labi nokārtoja eksāmenu. Sevišķi pasaules vēsturi, ģeogrāfiju un

literatūru (ar visiem vārdiem un skaitļiem) viņa pārzināja teicami un līdz pat sirmam vecumam centās savas zināšanas vēsturē un ģeogrāfijā nostiprināt, paplašināt un padziļināt. Vēbera "Pasaules vēsture" viņai kļuva par rokasgrāmatu un izziņas materiālu. Jau kā precējusies sieva viņa kopā ar saviem bērniem cītīgi nodarbojās ar ģeogrāfiju un vēsturi, vingrinājās dažādos rēķināšanas paņēmienos. Neskatoties uz to, ka nebija muzikāli apdāvināta, pēc vecāku vēlēšanās viņa apmeklēja mūzikas stundas un ar sev raksturīgo apzinīgumu katru dienu vienu stundu vingrinājās. Vēlākajos gados viņa pati saviem bērniem spēja sniegt pirmo muzikālo izglītību.

Skolas laikā viņa baznīcu apmeklēja neregulāri. No Aizputes baznīcas kanceles dvesa sauss, klajš racionālisms, kas ievainoja un atstūma bērna kristīgo apziņu. Sarunās ar māti viņa atkārtoti sūdzējās, reizē atvainodamās: "Kā es varu uzdrīkstēties kritizēt mācītāja sprediķus!" Atbalstu savai reliģiozajai dzīvei šajā laikā viņa guva vienīgi kristīgā garā noskaņotajā ģimenē, kurā dzīvoja, un mātes vērtīgajās vēstulēs.

Arī to gadu pasaules notikumi — Krimas karš, cara Nikolaja nāve, Aleksandra II nākšana tronī — rosināja meitenē dzīvu interesi. Kara notikumi veicināja Aizputes pilsētiņas militarizēšanu. Angļu karakuģu parādīšanās pie Liepājas (Libau) un Kolkas raga uztrauca iedzīvotājus. Aizputē patriotiskā sajūsma par krievu karaspēku izpaudās drudžainā pārsienamā materiāla vākšanā. Nav brīnums, ka kara un miera tēma tika dzīvi apspriesta arī skolabērna vēstulēs.

1856. gada jūnijā viņa beidza skolu. Pēc tam, kad šī paša gada rudenī bija labi nokārtots eksāmens Jelgavā (Mitau), viņa palika vecāku mājās un kopā ar vecāko māsu mācīja dažas mazas meitenes, kas tur pulcējās katru dienu. Viņa atvieglāja mātei arī mājas rūpes. Šo vasaru ģimene pavadīja Vidzemē (Livland) pie radiem. Tur — Jaunpiebalgā Teofile izgāja iesvētību

mācību un tika iesvētīta 9. augustā. Viņa nenojauta, ka pēc septiņiem gadiem šeit ienāks kā jaunā mācītāja dzīvesbiedre.

Serafimu māja Talsos drīz kļuva par mājīgu sabiedriskās dzīves centru. Te satikās draugi gan no pilsētiņas, gan laukiem un jutās labi šajā viesmīlīgajā namā. Vecajam tēvam tā bija patīkama izklaide un atpūta, kad viņš pēc saspringta darba varēja patērzēt vai spēlēt kārtis ar vecajiem draugiem. Māte laipnu un mīlu cilvēku sabiedrībā mazāk izjuta slimību, kopš pie viņas bija pieaugusi meita. Viņa bija visu mīlule un jaunu meiteņu sabiedrībā visu joku, smieklū, deju, muzicēšanas un jūsmošanas centrā. Līdz ar brāļa ierašanos brīvdienās nereti te viesojās viņa draugi, kas mājā ienesa Tērbatas buršu garu. Tad prieks bija dubults, un vecākā paaudze priecājās par jauniešu liksmību.

Ģimenes dzīvi aptumšoja mātes progresējošā slimība, taču sirdssiltums, meitas noteiktais raksturs un enerģija skumjo noskaņu kļiedēja. Teofile kopā ar māsu turpināja apmācīt dažus bērnus savā mājā. Mājas saimniecības vadīšana, virtuve un pagrabs no mātes rokām pārgāja meitas ziņā. Īpašu prieku viņai sagādāja dārza kopšana, ziedu kārtošana un dārza augļu saprātīga izvērtēšana un izmantošana.

Draudzību ar savām laikabiedrēm viņa izmantoja zināšanu papildināšanai. Ar draudzenes palīdzību viņa apguva angļu valodu un cītīgi vingrinājās lasīšanā un rakstīšanā šajā valodā. Kad vēlākajos gados pašas meitas apguva angļu valodu, atdzīvojās viņas meitenes gadu atmiņas. Teofile audzināja savus bērnus tā, kā pati bija augusi. Bija prieks kopā ar bērniem izlasīt dažu labu grāmatu angļu valodā.

1859. gada 29. jūlijā vecāki svinēja savas sudrabkāzas Vidzemē pie radiem — Jaunpiebalgā, kuriem arī šajā gadā bija sudrabkāzas, un tās tika svinētas kopā ar talseniekiem. Dubultās svinības bija pulcējušas lielu radu un draugu loku. Kamēr

vecākā paaudze ar pateicību un prieku atcerējās bagātīgi svētītos iepriekšējos gadus, jaunieši bezrūpīgi liksmoja par tagadnes un arī par nākotnes izredzēm.

1863. gada vasarā Hedvigas kundze ar meitu Teofili atkal plānoja ceļojumu uz Vidzemi. Mērķis — Jaunpiebalga. Brālēnam no Jaunpiebalgas, kas bija ieradies Talsos, tika uzticēts ceļojuma vadītāja pienākums. Braucēji laimīgi nokļuva Jaunpiebalgā, un pēc dažām dienām — 20. jūnijā Emīls Kēlbrants un Teofile Serafima saderinājās. Kaut arī saderināšanās notika ar mātes ziņu, to nedrīkstēja pavēstīt, kamēr nebija informēts tēvs Kurzemē (Kurland) un nebija saņemta viņa svētība. Tikai tad, kad tas bija noticis, sekoja paziņojumi visiem radiem un draugiem, kas savukārt atbildēja ar sirsnīgiem laimes un svētības vēlējumiem. Četras nedēļas saderinātie diendienā baudīja pirmās mīlestības laimi. Cik ļoti šķita pārvērtusies šajā laikā klusā un nopietnā mācītājmāja! Abu saderināto vecāki, brāļi un māsas, kā arī daudzi citi mīļi cilvēki ieradās, lai apsveiktu saderinātos un devās prom, lai dotu vietu citiem viesiem!

Vēl stāvēja vecā dzīvojamā ēka, kura dažu nedēļu laikā bija jānojauc un jāaizvāc. Jaunās ēkas celtniecība jau tuvojās nobeigumam. Rudenī vajadzēja pārcelties uz jauno māju, lai nākamajā pavasarī jaunais pāris tur sāktu veidot savu ģimenes ligzdu.

Lai plašā ģimenes lokā saderinātie spētu izjust savu jauno laimi, viņiem nepieciešamas divvientulības klusās stundas. Tā varētu pārvarēt bīklo mulsumu un nepiespiesti pārrunāt to, kas ir uz sirds, lai vienotos domās, jūtās, gribā. Mums šī iespēja bija. Neatraujoties no mīļajiem tuviniekiem, mēs tomēr regulāri nodrošinājām sev dienā vismaz vienu klusu stundu. Parasti tā bija rīta stunda, tūlī pēc kopīgā rīta svētbrīža. Tad mēs mēdzām kopā sēdēt vecajā, ēnainajā liepu lapenē vai arī pie mana rakstāmgalda un pēc Teofiles īpaša lūguma lasīt Jāņa

evaņģēliju un to kopīgi apspriest. Ja pēcpusdienās radās kāda brīva stundiņa, tā tika izmantota, lai kurzemnieci iepazīstinātu ar viņai pilnīgi nezināmo Vidzemes brāļu draudžu vēsturi. Tika lasīti fragmenti no Harnaka grāmatas "Hernhūtieši un Vidzemes baznīca". Interesējoši jautājumi tika lasīti un pārrunāti arī plašākā ģimenes lokā. Tā mūsu saderināšanās laikam bija bagāts saturs un virzība, kas pasargāja mūs no tukšas mīlīnāšanās.

1863. gada 5. augustā līgava ar vecākiem atgriezās savā dzimtenē. Sākās regulāra sarakste, kur gaiši atspoguļojās laimīgās līgavas dzīve.

1864. gada 19. maijā nosvinēja kāzas visšaurākajā radu lokā. Laulības notika Talsu baznīcā. Mīļais tēvs mūs laulāja. Viņš silti un pārliecinoši bija licis mums pie sirds vārdus: "Bet, ja mēs dzīvojam gaismā, kā viņš ir gaismā, tad mums ir sadraudzība savā starpā" (Jāņa 1,7). 20 maija pēcpusdienā mēs aizbraucām no Talsiem, un 26. maijā laimīgi ieradāmies Jaunpiebalgā, kur liksmi un sirsnīgi mūs sagaidīja vecāki un māsas, kas bija pārbraukuši nedaudz ātrāk."

VI. Gadi palīgmācītāja amatā

“**A**tceroties Kēlbranta darbību, jāatzīst, ka Kristus bija viņa domu un dzīves centrs, kā arī visas viņa darbības pamats. Vai viņš strādāja draudzē, darbistabā, baznīcā, skolā, iesvētāmo mājā, zemnieku istabā, bagātnieka salonā, mācītāju konferencēs, sinodēs, vai runāja skolotāju, pagasta vai citās sapulcēs, vai viņš ziņoja, skaidroja, mācīja, tiesāja vai brīdināja, — vienmēr viņam bija doma “celt žēlastības valstību Kristus vārdā”. Viņš nebija vispusīgi izglītots, nebija iedziļinājies un nodarbojies ar citām disciplinām — ar dabas zinībām, filozofiju, filoloģiju, citiem zinātniskiem jautājumiem, arī ar sociālpolitiku ne —, viņš pievērsās vienīgi teoloģijai, savam uzdevumam pildīt Kristus gribu, kurš viņu bija sūtījis un bija sacījis Pēterim: “Gani manas avis!” Uz to Kēlbrants bija koncentrējis savu spēku. Tikai atbilstoši spējām, ko tas Kungs viņam bija devis, viņš par savu darbalauku uzskatīja ne tikai vienu draudzi, bet gan visu šīs zemes baznīcu un dzimteni, kurā viņš ticās darboties.”

Emīls Kēlbrants 1863. gadā kļuva par sava tēva palīgmācītāju un pildīja šo pienākumu 11 gadus. Tā kā tēvam progresējošās slimības dēļ aizvien grūtāk nācās veikt savus dienesta pienākumus, saprotama bija tēva aizstāšana. Tādā veidā jau pirmajos darba gados viņam bija iespēja gūt iemaņas visās darba nozarēs. Sevišķi grūti vecajam un slimajam tēvam bija

tālie braucieni pa sliktajiem ceļiem. Šie braucieni ziemā bija regulāri jāveic, lai kontrolētu bērnu mājas apmācības, revidētu skolas, apmeklētu slimos, pierakstītu iesvētāmos. Šos pienākumus tēvs uzticēja dēlam. Viņš palīdzēja tēvam iesvētību mācībās, bieži darbojās šai jomā patstāvīgi, taču tas viņam bija smags darbs un gandarījumu nedeva. Vismīļākais darbs no laika gala Kēlbrantam bija sprediķi, kam viņš gatavojās ar prieku un ar Dieva lūgšanu. Grūtākās bija grēksūdzes runas. Gandrīz katru svētdienu viņš bija dievkalpojumā. Viņš sprediķoja, vadīja liturģiju, dievgalda runu, palīdzēja tēvam iesvētībās un katķisma zināšanu pārbaudēs ne tikai bērniem, bet arī pieaugušajiem. Abi Kēlbranti pārvaldīja latviešu valodu. Bez ļoti lielās Jaunpiebalgas latviešu draudzes bija arī maza vācu draudze. Kēlbrantam nācās sprediķot arī vācu valodā. Par saviem piedzīvojumiem un pārdzīvojumiem šajos pirmajos darba gados viņš vairākkārt raksta dienasgrāmatā.

1864. gada februārī

Šis man bija saspringts darbalaiks, gandrīz katru dienu braucieni, lai izklausinātu bērnus. Tekoša, izprasta lasīšana ir galvenais; un tomēr cik nožēlojami šajā ziņā klājas! Tikai nepilna trešā vai ceturtdā daļa spēj tekoši lasīt, un labi ja puse no tiem saprot, ko lasa. Pieturas zīmes ievēro tikai tie bērni, kas kaut vai neilgu laiku apmeklējuši skolu. Katķisma norunāšana ir mehāniska, nedomājot. Par tā izpratni nevar būt ne runas. Tāpat ir ar Bībeles teicieniem, Bībeles vēsturi. Tā kā, ar daudziem bērniem strādājot, nebija iespējams nodarboties ar katru atsevišķi, sadalīju bērnus mazākās grupās pa viensētām. Arī tad katrs vilcinās, līdz var piebalsot kopējai atbildei. Neliels progress ir tas, ka katram bērnam, kas beidzis lasīt, es lieku nodziedāt kādu melodiju. Tādā veidā viņam kaut kas jāveic patstāvīgi, bez lielā bara atbalsta. Diemžēl vecāku interese par

savu bērnu mācībā ir neliela. Tie vecāki, kuru bērni ir slikti sagatavoti, parasti neierodas vai nepārliciecinīgi atvainojas par bērnu nezināšanu. Lai cik nepilnīga tāda mājas mācību pārraudzīšana arī būtu, tā ir nepieciešama kā vienīgais pamudinājums gan vecākiem, gan bērniem.

5. martā

Mājas apmeklējums Zelta krogā. Brīnišķīgs laiks! Mirdzoša ziemas ainava! Jaunpiebalgas bērni kopumā tomēr ir možāki nekā Rankas bērni. Taču ar vecākiem cilvēkiem ir grūti sarunāties, jo katrs trešais ir Bībeles vārds, kas pieliek punktu visām tālākajām sarunām, jo patiesais cilvēks slēpjas aiz svētām frāzēm.

16. martā

Pēc ilga laika atkal Draudzes skolas apmeklējums. Arī šeit, tāpat kā mājas apmeklējumos, ir tikai daži bērni, kas atbild uz jautājumiem. Protams, ir jūtama domāšanas attīstība, kas kopumā vēl atrodas misticisma valstībā. Apmeklēju arī vācu skolu. Bērni vienas ziemas laikā paveikuši daudz. Tādi, kas nesaprata ne vārda vāciski, tagad diezgan tekoši lasa un spēj lasīto izskaidrot.

17. martā

Liels mājas apmeklējums Kaņepos. Noklaušināti 129 bērni. Tie bija labi sagatavoti, un tāds darbs ir pieņemams.

18. martā

Šodien pēdējais mājas apmeklējums šajā ziemā. Ja nu es pēc padarītā darba atskatos un jautāju: "Kādi ir visas ziemas darba augļi?" — ir tikai vispārēja atbilde: ir jābūt personiskai saskarsmei starp mācītāju un draudzes locekļiem, ir nedaudz jāiepazīstas. Tad var sākties garīgs darbs, kaut arī trūkst bērnu

inteliģences un pozitīva mājas apmācība ir pilnīgi neiespējama. Daudz auglīgāks darbs būtu tad, ja būtu iespējams apmeklēt katru lauku sētu, ja pagasta braucieni tiešām būtu mājas apmeklējumi, jo mājas apmācība ir ļoti saistīta ar ģimenes garīgo stāvokli. Slikta lasītprasme, slikta dzīve! Un otrādi.

20. martā

Vakar šeit bija sapulcējušies Mācītājmuižas bērni. Skolai bijuši labi panākumi mācībās. Ietekmēti arī pārējie bērni. Visi bija spirtgi un rosīgi, un kopā ar viņiem bija patīkami.

26. martā

Slimās Katrīnes T. apciemojums Variņos. Viņa krietni nevarīga, tomēr sakarīgi izsūdzēja grēkus, kas viņu ļoti nomāca. Viņa bieži zagusi, daudz strīdējusies, vēl pašlaik esot strīds ar brāli, bet viņa tam no visas sirds piedodot. Jēzus Kristus vārdā viņa saņēma svēto vakarēdienu. Slimniece jūta, ka drīz mirs un ilgojās pēc tā. Tur bija sanākuši vairāki gudrinieki, kas sprieda, ka koku zagšana nav grēks, jo Dievs taču audzējis mežu visiem cilvēkiem. Jā, pat kāds tiesnesis domāja, ka Jaunpiebalgā nav neviena, kas būtu bez šāda grēka. Viņi to uzskatīja par nenovēršamu nelaimi, kas viņuprāt nav negods. To sauc par praktisko neticību.

30. martā

Dieva vārdā uzsākām iesvētību mācību 77 meitenēm. Tā kā tēvam tajā laikā bija mācības māsām, viņš latviskās mācības atstāja manā ziņā. Vakaros viņš ar bērniem pārrunāja to, ko es biju mācījis. Bērni visumā bija labi sagatavoti, un Dievs man palīdzēja. Neviena stunda, ko mēs vienmēr sākām ar lūgšanu, nepalika bez Dieva svētības. Iesvētību mācības piesaistīja visu manu uzmanību un domas, pie tam vēl bija darbi, kurus

vajadzēja veikt šajā laikā. Darbu man nekad netrūka, taču tie man rūpes nesagādāja. Prieku man deva pats darbs, un es biju arī laimīgs, ka to varu aiztaupīt savam mīļajam tēvam. Varu tikai sacīt: jo vairāk, jo labāk.

Ceturtdien un piektdien man bija daudz darba, lai visām meitenēm, kuras sev bija nopirkušas Bībeles, tur ierakstītu viņu vārdus, dzimšanas un iesvētību datumus un kādu Bībeles teicienu iesvētību atcerei. Piektdien bija gavēņa dievkalpojums un pēc tā eksāmens baznīcā daudzu draudzes locekļu klātbūtnē. Bērni atbildēja diezgan labi. Pēcpusdienā skolotāju istabā sanāca ļoti daudz klausītāju. Mēs beidzām ar pateicības lūgšanu Dievam par viņa palīdzību un svētību. Bērni beigās man sirsnīgi un aizkustinoši pateicās, un tas man sagādāja lielu prieku. Es viņiem apsoliju sestdienas rītā vēl noturēt rīta svētkas aizlūgumu. Vēl tikai vajadzēja sagatavot sprediķi svētdienai.

12. aprīlī

Skaista, saulaina, silta pavasara diena. Latviešu baznīca pārpildīta, nedaudz vietas pie altāra iesvētāmajiem bērniem. Puse draudzes stāvēja ārpusē pie atvērtajiem logiem. Māte un māsas arī bija baznīcā, un viņām vajadzēja meklēt vietu sakristejā. Es ievedu iesvētāmās meitenes baznīcā pa galvenajām durvīm. Pie altāra nometāmies ceļos klusā lūgšanā. Draudze savus bērnus sagaidīja ar dziesmu. Tēvs jau stāvēja pie altāra un teica iesvētību runu vienkārši, silti un sirsnīgi, tā ka daudziem acīs bija asaras. Pēc tam, kad bērni bija norunājuši ticības solījumu un izteikuši uzticību savai luterāņu baznīcai, mēs viņus iesvētījām, tēvs — vienu dievgaldu, es — otru. Tad tēvs vēlreiz uzrunāja draudzi. Mans sprediķis izdevās labāk, nekā biju gaidījis. Pēc sprediķa es draudzei sniedzu sīku ziņojumu par mājas apmeklējumu rezultātiem. Pēc baznīcas man vēl vajadzēja būt kapsētā bērēs.

13. aprīlī
Eksāmens skolēniem, kas ziemā apmeklēja pagasta skolas. Brīnišķīgs pavasara laiks. Visi bērni no Jaunpiebalgas, Zosēnu un Mācītājmuižas skolām sapulcējās Draudzes skolā. Skolotāji paši eksaminēja savu kolēģu skolēnus. Liela sacensība un greizsirdība! Bērni bija paveikuši daudz. Rakstišanā veicās ļoti labi, tāpat arī citur, tikai vēl joprojām netika vaļā no aprobežotības. Kā skolotāji, tā skolēni pierādīja, ka darbs viņiem bijis patīkams un miļš. Pēcpusdienā visi Mācītājmuižas skolēni palika skolā un palīdzēja strādāt dārzā, jo tur vēl bija daudz darāmā, lai sakarā ar mājas celtniecību radītais haoss pārvērstos par paradīzi.

19. aprīlī
Aleluja! Kristus ir augšāmcēlies no mirušiem, par to mums visiem jāpriecājas, Kristus grib būt mūsu mierinājums! Kungs, apžēlojies! Kāds kontrasts starp Lielo Piektdienu un Lieldienām! Nekur pāreja no sērām uz prieku nav tik varena, tik aizraujoša, tāpēc arī nevienos svētkos prieks nav tik pārliecinošs; man liekas, ka visa pasaule dzied Lieldienu Aleluja! Cik vareni tagad atskan ievads no altāra, no kura pazudis sēru noformējums, tik pārpildītajā baznīcā: tas Kungs ir augšāmcēlies, patiešām augšāmcēlies un parādījies Sīmanim. Aleluja! Tēva sprediķis lielisks, karotāja cīņas dziesma, kurš gan pazīst ienaidnieku, bet kurš labi zina arī savu karavadoni un paļāvībā uz viņu ieliek visu savu spēku. Šis sprediķis trāpīja mērķī. Bija taču sapulcējusies mazā vācu draudze, un es sprediķoju par tēmu "Kam ceļš uz kapu svētīts!" (Marka 16,1-9)."

Par Emīla Kēlbranta tā laika teologa darbību stāsta mācītājs Debners: "Kaut arī Tērbatā Kēlbrants maz pievērsās zinātniskam darbam, viņam bija gan vēlēšanās, gan dotības to darīt.

Paligmācītāja darbs pirmajos gados ļāva atlicināt laiku apgūt to, ko viņš Tērbatā bija nokavējis. Visa apgūšanai laika nepietika. Šos robus zināšanās viņš juta visu mūžu gan disputos ar mācītiem teologiem, gan dažādos amata pienākumos. Taču studijas pirmajos darba gados deva nozīmīgu ieguldījumu viņa izaugsmei, veidoja zinātnisku domāšanu. Tāpēc vēlāk viņš bez grūtībām spēja zināšanas papildināt arī ierobežota laika apstākļos. Katram viņa priekšnesumam piemita zinātniskums vismaz izstrādes metodikā. Arī zināšanās viņš bija pārāks par citiem sava laika mācītājiem. Kēlbrantu draudzīgi atzina Tērbatas universitātes vecā virziena profesori, viņa bijuši pasniedzēji Etingens (Oettingen) un Engelharts (Engelhardt), kā arī vēlākā virziena pārstāvji Heršelmanis (Hörschelmann), Mīlavs (Mühlau), Folks (Volck). Viņš guva ievērību arī kaimiņu novadā — Kurzemē.

Īpaša nosliece Kēlbrantam bija uz teoloģijas dogmātiskām un ētiskām disciplinām; tām bija pievērstas viņa studijas. Viņš lasīja nevis pavirši, bet ar spalvu rokā. Šo studiju rezultāts bija vairāki paša uzrakstīti dogmātiski sacerējumi, kā arī daudzi referāti, publikācijas kā vācu, tā arī latviešu valodā.

Līdzās zinātniskam darbam teoloģijas jomā netika noliegta arī vieglāka lasāmviela. Vakaros visi ģimenes locekļi sapulcējās dzīvojamā istabā un Emīls Kēlbrants lasīja priekšā. Tā vienmēr bija īpaši izvēlēta literatūra — nopietnākas grāmatas, vēsturiskas, arī labi, saturīgi romāni. Viņš izprata arī veselīgu humoru. Jau kopš studiju gadiem viņš īpaši mīlēja Šekspīra drāmas, kuras viņš lasīja meistarīgi. Labprāt izvēlējās arī vācu klasiķus, bet tā saucamo moderno literatūru viņš īpaši nemīlēja. Ja bija grāmata, kas saistīja un interesēja, viņš tajā iedziļinājās tā, ka aizmirsta visu ap sevi un nelaida to no rokām, kamēr izlasīja. Tas nereti ilga pāri pusnaktij.

Vēlie vakari un naktsstundas, kad visi citi bija devušies pie miera, bija Kēlbranta mīļākais darbalaiks. Tad domas rosījās

skaidrāk un asāk, un viņš spēja tās labāk un veiklāk apkopot nekā dienas nemierā, kaut arī tad viņš neizjuta traucējumu un bieži, pārdomājot sprediķi, salicis rokas uz muguras, staigāja pa dzīvojamo istabu, nevērodams apkārt notiekošo. Kad ar savām domām bija nonācis līdz risinājumam, viņš sēdās pie rakstāmgalda un vienā vilcienā visu to uzrakstīja tik korekti pēc formas un satura, ka pēc tam vairs nekas nebija jāpārstrādā.

Šajos gados aizvien vairāk izpaudās arī Kēlbranta dzejnieka talants. Tas tika izmantots dramatiskos uzvedumos un dažādos sadzīves gadījumos. Kad radu vai paziņu aprindās svinēja kāzas, Kēlbrantam vajadzēja sacerēt svētku dziesmu, kuru tad pēc veca vidzemnieku paraduma izpildīja kā galda dziesmu pēc pazīstamas melodijas. Viņš sacerēja vārdus visādiem kāzu priekšvakaru jokiem un lielākiem uzvedumiem un darīja to labprāt. Dzejas panti no viņa spalvas plūda viegli. Reizēm tie bija gan dziļi nopietni, gan dzirkstoša humora pilni. Bieži viņš uzvedumos piedalījās arī kā kādas lomas izpildītājs. Šādi dzejojumi un uzvedumi toreiz bija ļoti iecienīti, tiem bija paliekoša vērtība pretstatā tagad šādās reizēs tik iecienītajām dejām, kuru akcents ir grezni tērpi un citas ārišķības. Pat savām kāzām Kēlbrantam bija jāsacer panti kāzu uzvedumam, par ko viņš pēc tam bieži ironizēja.

Jaunpiebalgas pastorātā cieņā bija mūzika. Emīlam Kēlbrantam bija spēcīgs baritons, ne īpaši mākslinieciski skolots, kā to prasa šodien. Ar savu dziesmu viņš iepriecināja klausītājus, sevišķi māti, kas viņu iejūtīgi pavadīja un kam viņš varēja pateikties par savu mūzikas izpratni. Ja mājās bija viesi, veidojās kvarteti, bet, ja nebija tiem atbilstošu balsu, tautas un studentu dziesmas izpildīja korī. Ja balss no piepūles baznīcā bija zaudējusi spēku un ar dziedāšanu neveicās, Kēlbrants vingrinājās harmonija spēlē dzīvesbiedres izpildītā klavieru pavadījumā. Šī kopējā muzicēšana abiem sagādāja prieku.

Kēlbrants bija liels šaha cienītājs un nereti bija uzvarējis spēcīgus šahistus.

Pēc saspringta garīga darba patīkama atpūta bija rosišanās dārzā. Kad jaunā mācītāja māja bija gatava un vecā nojaukta, celtniecības laikā daļa dārza bija izjaukta. To vajadzēja radīt no jauna. Šo darbu tēvs uzticēja dēlam, kas tagad patstāvīgi, bez dārznieka palīdzības izstrādāja plānu un saskaņā ar iecerēm izveidoja dārzu. Īpaši kopts bija augļu dārzs, un arī vēlākajos gados, kad dārza uzraudzība aizvien vairāk pārgāja sievas ziņā un pats aizvien mazāk varēja tam atlicināt laiku, par savu pienākumu viņš uzskatīja koku stādīšanu, apgriešanu, potēšanu. Viņam sagādāja prieku koku zaļošana un bagātā raža, ko tie deva.

Jaunības gados Emīls Kēlbrants bija medību draugs. Savā pagastā viņš ļoti reti gāja medībās, jo baidījās, ka cilvēkiem nebūtu pieņemami satikt savu mācītāju ar bisi plecos. Taču jau tras zaķu medības mirdzošajā sniega klajumā ar skaļām suņu rejām viņam sagādāja patiesu prieku. Atrast rubeni rasainā pavasara rītā vai sloku ligzdu vakarā krēslainā mežā, kad apklust cits pēc cita mazie dziedātāji, līdz beidzot dzirdams tikai dziedošais strazds, un dzirde tad saspringst, gaidot pirmo slokas svilpi, — tā viņam bija patiesa bauda. Lielākās medībās viņš nekad nepiedalījās, un tikai vienreiz dzīvē, jau ievērojamā vecumā, viņam bija iespēja stāvēt pretī stirnu bukam. Kamēr mednieks, vēl gluži omulīgi kūpinot cigāru, bisi pār plecu sēdēja grāvja malā, buks nāca tieši viņam virsū. Abi vienu acumirkli pārsteigti vērās otrā, tad stirnu buks priecīgs ielēca krūmos, un mednieks apmierināts devās mājup un ar humoru stāstīja par savām pirmajām un pēdējām stirnu medībām. Toreiz viņš jau bija virsmācītājs Rīgā.

Un tagad, lai iemestu skatu jaunā palīgmācītāja mājas apstākļos, ļausim runāt viņam pašam, izmantojot fragmentus

no viņa sievas biogrāfijas "Atkarīgā stāvoklī". Stāstījumu ievada Jaunpiebalgas pastorāta apraksts.

"Jaunpiebalgas pastorāts atrodas Dienvidvidzemes augstienes ziemeļaustrumu malā, Gaujas labajā krastā, kura sākas vienā no šīs augstienes ezeriem. Pastorāta tuvumā tā izvijas cauri plašai zālainai zemienei — lukstiem, lai dažas verstis tālāk atrastu sev gultni starp nelieliem pauguriem. Pavasarī Gaujas pārplūdinātie luksti veido lielu ūdens klajumu, kas sniedzas līdz pat muižas saimniecības ēkām un kur zeltaini atstarojas norietošā vakara saule. Tad arī pastorāta logos ir divkāršs atspīdums.

Jaunā dzīvojamā ēka ir stalta, rietumu pusē ar apgrieztu akāciju žogu ieskauda māja. Uz nolīdzinātā grantētā laukuma tās priekšā zem augstām, ēnainām liepām reiz stāvēja vecā dzīvojamā māja, kas nozuda tikai pēc jaunās mājas pabeigšanas 1863. gada rudenī. Tagad te ir piebrauktuve un bērniem zem liepām — skaists rotaļlaukums. Aiz liepām ir plašs, ar atsevišķiem lapu kokiem apstādīts, daļēji ar kokiem un krūmiem, daļēji ar palīgēkām vienmērīgi norobežots pagalma laukums, kam pieslienās sakņu dārzi un aiz tiem lopu novietnes. Divi ļoti veci bērzi ir šī pagalma simbols. Tie augstumā pārspēj 1883. gadā Luterā 400. dzimšanas dienas atcerei iestādīto Luterā ozolu.

Ieeja mājā ir caur ērtu verandu, kurā vasarās mājas iedzīvotāji ar saviem parasti daudzajiem vasarniekiem mēdza pulcēties ne tikai saviesīgai dzīvei, bet arī vakariņot. Ar biežām vīnstīgām apvīto mājas austrumu un dienvidu pusi ieskauj puķu un augļu dārzi. Arī tur ir ērta veranda, kas atkarībā no saules tiek izmantota ne mazāk bieži. No dārza pāri pakalnam ved bērzu aleja uz tuvējo mežu, ko šķērso celiņi. Pavasaros mežs aicina uz pastaigām ar skaļajām putnu dziesmām un daudzkrāsaino ziedu paklāju, vasarās — ar savu krēslaino vēsumu.

Piemērotās vietās novietoti atpūtas soli. Iecienīts visu pastaigu mērķis ir kopš 1867. gada tur iekārtotā pastorāta kapsēta. Vēl pavisam nesen biežais un augstais mežs nodrošināja pastorātam zināmu nošķirtību no tās pasaules, kas risinājās uz lielā armijas ceļa starp Rīgu un Pleskavu. Ar laiku viss izmainījās. Stipri noslogotais ceļš tagad noder tikai vietējai satiksmei, un mežs vietām ir izretināts. Vecās bērzu alejas ir palikušas. Tās savieno Mācītājmuižu ar lielceļu divos virzienos, un, kamēr tās pastāvēs, pastāvēs šīs vietas savdabība. Apkārtņē nav izcili skaistu dabas ainavu, taču līdzenumi un pakalni, meži, pļavas un lauki rada patīkamu, mierīgu iespaidu. Baznīca no Mācītājmuižas ir 3 km austrumu virzienā. Atkarībā no vēja virziena baznīcas zvana skaņas ir skaidri dzirdamas, un, kad saule iet uz vakara pusi, no pastorāta kā mirdzošu zvaigzni var redzēt apzeltīto lodi baznīcas torņa smailē.

Tā bija dzimtene, kurā 1864. gada 26. maijā ienāca jaunā mācītāja kundze. Viņa neienāca mājā kā šī nama saimniece, taču tika uzņemta ģimenes lokā kā pašu bērns, ko vīra vecāki mīļi dēvēja par vedeklu, vīra brāļi un māsas — par māsu. Kā manai dzīvesbiedrei viņai nācās dalīt to vietu, kas man bija ierādīta kā vecākajam dēlam un sava tēva darbabiedram. Lai cik liela arī būtu piederīgo mīlestība, kuri mūs uzņēma, mēs toreiz neizjutām to apmierinājumu, ko izjūt katrs jauns laulāts pāris, — iekārtot sev savu māju. Jaunajai sievai bija jāiemācās kopā ar vīru ievērot noteikto, stingro viņa vecāku mājas kārtību, kā mājas bērnam pakļauties vecāku gribai, iedzīvoties ģimenes loka savdabībās. Viņa to iemācījās un desmit mūsu atkarības gados daudzkārt prata piekāpties, tādējādi viņā izveidojās spējas vēlāk ar retu izveicību vadīt savu personisko mājas dzīvi. Tolaik netrūka smagu cīņu. Sirsnīgā abpusējā pieķeršanās un mīlestība ģimenes locekļu starpā nereti tika pārbaudīta ar aizvainotību no vienas un aizkaitinātību no otras puses.

Taču visi ģimenes locekļi no sirds bija vienisprātis netaustīties tumsā, bet gan visu noskaidrot, un vecāku aktīvā dievbijība izkļiedēja visas ēnas.

1865. gada vasarā tēvs ar abām meitām Mariju un Hannu devās ceļojumā uz Vāciju. Kā māsas priecājās par ilgi plānoto ceļojumu, kas nu beidzot sākās! Arī tēva sirds kļuva možāka, vērojot bērnu prieku. Māte viņus pavadīja līdz Rīgai. Ceļotājiem pievienojās arī brāļi Jūliuss un Hermanis. Mēs atvadījāmies no viņiem, nevis lai Piebalgā dzīvotu vientulībā, bet gan reizē ar māti sagaidītu viesos vecākus, brāļi un māsu no Talsiem. Viņi ieradās. Mēs pavadījām vairākas laimīgas nedēļas un priecājāmies par mūsu ceļotāju labajām vēstulēm. Bijām atkal vieni ar māti un gaidījām tēva un māsu drīzu atgriešanos. Tad kāda vēstule atnesa briesmīgo ziņu, ka mūsu māsa Marija 13. augustā (j.stils) pēc īsas smagas slimības Meiningenā ir mirusi. Nākamajā naktī pārbrauca tēvs ar Hannu. Kāda tikšanās tā bija! Karstās asarās jaucās atkalredzēšanās prieks un sāpes par mīļās māsas zaudējumu. Nāca rudens, un ne tikai ārā bija bēdīgi un tukši, tā tas bija arī mājās, mūsu ģimenē — drūms laiks, bez saules.

Sajā tumšajā laikā Dievs deva mūsu laulībā pirmo priecīgo cerību, par kuru paziņojām vecākiem, tiklīdz bijām par to skaidrībā.

1866. gada 16. jūnijā, mūsu mirušās māsas Marijas dzimšanas dienā, Dievs mums dāvāja meitiņu. Kad jaunā māte pirmo reizi turēja rokās savu bērnu, viņa tam laimīgi uzsmaidīja un sacīja man: “Kāds bagātīgi svētīts bērns, kas saņēmis ne tikai savu vecāku, bet arī abu vecvecāku pāru svētību!” 21. jūlijā viņu kristīja un deva vārdu Marija Luīze Hedviga. Bija sapulcējušies daudzi radi un draugi. Mūsu brālis Johanness atzina, ka šādu viesību dalībnieku sastāvu pat mīļais Dievs ir reti redzējis, jo bez jaunajiem vecākiem, abiem vecvecāku pāriem bija vēl četri saderināto pāri.

Ar piedzimušo bērnu, ko mums bija dāvājis Dievs, sākās jauna dzīve ar jaunām rūpēm, jauniem draugiem, jaunām cerībām. Taču mīļais Dievs rūpējās par to, lai priekiem un cerībām būtu līdzsvars īstajā laikā. Mēs palikām tajā pašā atkarīgo situācijā kā līdz šim. Tā dažkārt kļuva vēl jūtāmāka nekā iepriekš, taču mēs kā bērna vecāki jutāmies it kā pacelti vienu pakāpi augstāk. Bija patstāvīga atbildība, un šajā pienākumu lokā bijām neatkarīgi un brīvi.

1867. gada maijā Teofile ar mūsu Mariju un aukli uz vairākām nedēļām aizbrauca uz Talsiem. Sākās, tāpat kā reiz mūsu saderināšanās laikā, regulāra sarakste.”

1867. gada 9. jūnijā

“Šodien ir tik skaists vasaras rīts, kādu var dot tikai Dieva roka. Tikpat skaists kā šis rīts bija arī vakars. Visi ilgi sēdējām uz šūpuļsola; viss bija tik kluss un svinīgs. Mēs klusu dziedājām vakara dziesmu un daudz runājām par mūsu mīļo Mariju, kas pirmā bija devusies tā Kunga valstībā. Kad novēlējām “labu nakti”, es vēl ilgi līdz pusnaktij gulēju pie vaļēja loga, vēroju uzlecošo mēnesi un daudz domāju par Tevi, garā ar Tevi sarunājos.

O, kā es priecājos par skaisto laiku pie jums, jūs — mani mīļie! Tagad arī pie mums ābeles ir pilnos ziedos. Lielais koks zem mūsu loga ir brīnišķīgs; zied tulpes, zied un smaržo maijpuķītes, baltā spireja liecas zem savu garo ziedu stublāja sniegotā svara, “Lauztā sirds” liek saviem ziediem plīvot kā sārtām lentēm, agrajām rozēm ir pumpuri, īsi sakot, ir bezgala skaisti. Vakar māte lika sagatavot telpas sinodei.”

Tā bija pirmā iecirkņa sinode, kuru Kēlbranta tēvs vadīja kā prāvests. Pēc tam, kad viņa svainis prāvests Augusts Debners kādas patvaļības dēļ no šī amata tika atstādināts, viņu ievēlēja amatā, un šajās vasaras nedēļās iecirkņa sinode notika Jaunpiebalgā.

1867. gada 15. jūnijā

“Aiz muguras ir abas raibās sinodes dienas. Laiks bija tik skaists, ka mēs gandrīz visu laiku varējām sēdēt ārā un tikai otrdienas vakarā, kad bija spēcīgs negaiss ar lietu, istabā varējām secināt, ka 20 smēķētājiem mūsu mājas telpas tomēr ir par šaurām. Diemžēl vairāki mācītāji, kurus gaidījām, neieradās, piemēram Holsts no Cēsīm. Arī Sokolovskis ieradās tikai otrdienas vakarā. Telpu iekārtojums bija mācītājiem ērts. Pirmdienas rītā tēvs atklāja sēdi ar ļoti jauku, vienkāršu, sirsnīgu uzrunu, kurā viņš īsi raksturoja aizgājušā sinodes gada baznīcas notikumus, protams, pieminēja tēvoča Augusta (Debnera) atstādināšanu un visu vārdā izteica viņam pateicību par veikto prāvesta amatā, uz to viņam bija pilnas tiesības. Tad tēvs vēl runāja par savu stāvokli, kādu viņš domā ieņemt attiecībās ar amata brāļiem, un nobeidza uzstāšanos ar īsu lūgšanu. Vispirms izskatījām sīkas, mazsvarīgas lietas, jo pusdienas laikā gaidījām ierodamies Sokolovski. Taču viņš ieradās tikai vēl vakarā. I.M. bija protokolists, bet šajā darbā tik neizveicīgs, ka zināmajam E.K. bija viņam stipri jāseko un tāpēc bija daudz darba. Tēvocis Augusts bija paņēmis līdz ļoti plašu un interesantu darbu. To es diemžēl dzirdēju tikai daļēji — “Grieķu konversijas vēsture Rīgas un Cēsu apriņķī”, uzrakstīta ļoti interesanti un mūsdienīgi. Viņš to sūtīs uz Tērbatu. Hernhūtiešu jautājumā Sokolovskim ar mani un man ar Sokolovski bija jālauž šķēpi. Es iestājos par tēva priekšlikumu — Hernhūts jāatstāj līdzās kā patstāvīga baznīcas kopība, nevis kā līdz šim — dibināties luterāņu baznīcas paspārnē, bet Sokolovskis tikai atzina diakonu pakļautību Konsistorijai. Pēc četrus stundu debatēm balsu vairākums bija tēva priekšlikumam. Abas dienas tēvam bija stipras galvassāpes, un diskusijā par hernhūtiešiem viņš nevarēja daudz piedalīties. Viņam bija pa prātam, ka šo lietu uzņemos es. Šoreiz kvarteti dziedāja nedaudz un pastaigās

nedevās. Laiks bija ļoti noslogots. Trešdienas vakarā ap sešiem visi aizbrauca.”

“Vēlēšanās savas mirušās meitas Marijas apbedījuma vietu redzēt tuvumā un griba pārvest viņas šķirstu no Meiningenas uz Piebalgu lika tēvam domāt par ģimenes kapsētas iekārtošanu Mācītājmuižas nelielajā mežā. No domas pārvest meitas mirstīgās atliekas viņš atteicās, iecere par kapsētu īstenojās. 1867. gada 10. septembrī pēc visu darbu pabeigšanas un saskaņā ar Baznīcas Virsvaldes atļauju šo vietu iesvētīja kā “Apbedījuma vietu Jaunpiebalgas mācītājiem un viņu ģimenēm”.

1867. gada 12. oktobrī mums piedzima dēls, bet 26. oktobrī dēliņš saslima. 30. oktobrī agrā rīta stundā es viņu nokristīju vārdā Kārlis Ferdinands Oskars. Māte viņu turēja savās rokās. Teofile, kaut arī vēl fiziski vārga, bija apbrīnojami stipra. Dzirdot aizvien biežākos skaļos bērna kliedzienu, viņai bija liels mierinājums, zinot bērnu drošībā, tā rokās, kas sacīja: “Laidiet bērniņus pie manis..” Naktī uz 31. oktobri mūsu mazais Oskars nomira. 7. novembrī mēs savu dēlu apbedījām. Viņa kapa vieta bija pirmā nesen iesvētītajā miera vietā.

1870. gada pavasarī pagastā plosījās neganta šarlaka un masalu epidēmija, kas paņēma daudzus bērnu dzīvības. Teofile pati smagi saslima ar masalām, un pēc pāris dienām Marija saslima ar to pašu slimību, kaut arī viņa bija laikus nošķirta no mātes. Taču Dievs viņas sargāja, augstā temperatūra normalizējās, un slimība noritēja normāli. Pēc dažām nedēļām māte un meita bija veselas. Tomēr Teofile bija tik novārgusi, ka viņai vasarā steidzīgi vajadzēja atpūsties, veselība bija jānostiprina. Pateicoties tēva labvēlībai, mēs varējām doties ceļojumā uz Vāciju un Reihenhallē rūpēties par Teofiles veselību. Savu meitiņu mēs drīkstējām atstāt mīļo vecvecāku un tantes gādīgajā aprūpē.

Kā gavilēja sirds, ierodoties vācu zemē! Mums atvēlētajā īsajā laikā atteicāmies no mākslas baudīšanas lielajās pilsētās.

Tikai pavirši izsteidzāmies cauri brīnišķīgajām gleznu galerijām un mākslas tempļiem, lai veldzētos daudzo radnieku sirsnībā un pabūtu Tīringas kalnos. No turienes ceļojām uz Reihenhalli. Tur, Dienvidbavārijas, Tiroles un Zalcburgas kalnu pakājē, piedzīvojām lielā vācu-franču kara sākumu, gavilējām, saņemot pirmās ziņas par uzvaru, un jutāmies liksmi par Vācijā valdošo sajūsmu. Bija jūtama Vācijas apvienošanās rītausma Prūsijas vadībā. Pēc pabeigtās ārstēšanās caur Tiroli, Zalcburgu, Vīni un Varšavu atgriezāmies mājās, stiprinājušies vairāk garīgi nekā fiziski.

Diemžēl atradām veco tēvu smagi slimu un nedēļām ilgi baidījāmies par viņa dzīvību. Viņš atlaba ļoti lēnām. Spēku atgūšana ilga līdz pat ziemei, un tikai pēc pieciem mēnešiem otrajos Ziemassvētkos viņš varēja kāpt savā iemīļotajā kancelē, lai draudzei pavēstītu Kristus evaņģēliju.

1870. gada 27. novembrī Pērnāvā nomira mans brālis Jūliuss. Pēc vecāku vēlēšanās nelaiķi atveda uz Jaunpiebalgu un apbedīja pastorāta kapsētā. Palika atraitne ar diviem bērniem, no kuriem vecākā meita Luīze, saukta par Lulu, bija gadu jaunāka par mūsu Mariju. Pēc vecāku vēlēšanās nolēmām šo bērnu ņemt pie sevis un audzināt kopā ar mūsu meitu.”

1871. gada vasarā vecāki ārstējās Rīgā. Emīls Kēlbrants šajā laikā sagatavoja savus pirmos iesvētāmos vācu draudzē, kuri, kaut arī nepiederēja pie draudzes, bija ieradušies Jaunpiebalgā. Par notikumiem šajā laikā viņš raksta savai sievai, kas ar bērnu uz vairākām nedēļām ciemojās pie vecākiem Talsos.

“Svētdien ieradās I. un K., naktī — V., tā ka pirmdienas rītā varēju sākt nodarbības. Pirmajā dienā man stundas šķita diezgan grūtas, un, liekas, jauno cilvēku spējas biju novērtējis pārāk augstu. Tagad esam iepazinušies diezgan labi, un es jau izjūtu zināmu apmierinājumu par padziļināto apmācību, priecājos arī, ka viņi man nolasīja uzrakstīto, jo divi no viņiem visu

bija uztvēruši pareizi un spēja atstāstīt. Trešais bija savārstījis galīgas muļķības. Dienā strādāju ar viņiem 3–4 stundas, un vakaros no sešiem viņi nolasīja uzrakstīto, un tad radās izdevība dažus jautājumus izskatīt sīkāk. Tā kā es uz katru stundu gatavojos pamatīgi, mans laiks bija noslogots, un ļoti nožēloju, ka es Tev, mana mīlā, dārgā sirds, nevaru dot iespēju piedalīties manos sagatavošanās darbos. Tu noteikti lietas labā un arī man par prieku interesētos, priecātos un lūgtu Dievu kopā ar mani. Dievu Tu, protams, lūdz arī tālumā. Jā, dari taču to, mana sirds, un tādējādi esi man un manam darbam tuvāk. Kā man Tevis trūks iesvētību dienā!”

10. jūnijā

“Aizvadītas diezgan smagas dienas, kad sirds bija drūma un saīgusi, nedzīva un tukša, kad daudz domāju par Tevi, tomēr nebiju īsti laimīgs un apmierināts. Piedod, Dievs, šo izklaidību, pār kuru es iesvētību stundās tikai ar pūlēm guvu virsroku. Taču pietiek vaimanu! Šī diena mani atkal sapurināja un uzmundrināja. Man ir daudz darba, esmu kļuvis par agro rītu cienītāju, centīgu peldētāju Gaujā, drošu jātnieku ar Hermaņa dūkano zirgu, nogurušu dārznieku, iesvētību skolotāju, kas daudz ir apguvis, bet kam vēl vairāk jāmacās, par mācītāju, kam palīdz Dievs tas Kungs. Īsumā — es esmu cilvēkbērns, kam līdzās dažām labām īpašībām ir arī daudz grēku un vājību un kam ir tāda sieva kā Tu, mana Teofile, jauka un mīloša, kas prot aplaimot. Šodien man klājās negaidīti labi. Maniem jaunākajiem kaut kas ir aizkustinājis sirdi; tad Tava vēstule, tēva vēstule, vēlāk ļaudis ar dažādiem lūgumiem. Sevišķi mani iepriecināja kāda rūdīta grēcinieka pārliecināšana, līdz pulksten deviņos vakarā viņš bija gatavs nožēlot grēkus. Pēc tam lasījām interesantu rakstu baznīcas avīzē “Vācija un Francija”. Labā laikā pēc tējas dodamies kopīgā pastaigā, bet sliktā laikā,

kā šodien, vakar un aizvakar, vakaros lasu priekšā saviem trim iesvētību mācekļiem. Svētdien bija grūts latviešu dievkalpojums nomācošā karstuma dēļ. Atspirgu tikai pēc brokastīm, ko Hanna un Aleksandrs man atveda uz baznīcu. Tad braucu tieši uz Ranku, kur skolā noturēju vācu dievkalpojumu daudziem draudzes locekļiem un pārbaudīju katķismā vācu bērnus. Viņi uzdotās lūgšanas bija iemācījušies diezgan labi. Otrdien mēs kopā ar Hannu apstādījām mūsu kapus ar vijolītēm, kas dārza dobēs bija iesējušās lielā daudzumā. Vakar bija briesmīgs laiks. Man no paša rīta bija jābūt pie slimnieces Ņeiķos, pie L.B., es devos ceļā jāšus. Mani trīs jaunekļi izrāda par mācībām diezgan lielu interesi, bet diezgan ārišķīga ir izpratne, kas izpaužas daudzos viņu viltīgajos jautājumos. Dziļa interese un nopietnība nav jūtama. Kaut nu man izdotos mācību nozīmīgumu un svētumu likt viņiem pie sirds! Viņiem netrūkst labas gribas, bet netrūkst arī dižciltīgas vieglprātības pasaules uztverē. Pagaidām no šīm mācībām vairāk esmu guvis es nekā viņi.”

16. jūnijā

“Nupat beidzu šīs dienas iesvētību mācības. Ārā dārd spēcīgs pērkona negaiss. Koki un krūmi salikuši zem spēcīgajām lietusgāzēm. Tad nu es izmantoju stundu, kad parasti dodos peldēties, lai aizsteigtos pie Tevis un piekļautu Tevi pie sirds, lai sniegtu Tev visu savu maigumu. Tu, mīlotā, dārgā sieviete, pateicos Tev, esmu reizē tik bagāts un tik nabags. Bagāts esmu, pateicoties Tev un Tavai mīlai, pateicoties mūsu mīļajai meitiņai, kas šodien svin dzimšanas dienu; nabags esmu, jo jūs pat iedomāties nespējat, cik ļoti man pietrūkst jūs abu. Ir pagājuši jau pieci gadi, kad metos ceļos pie Tavas slimības gultas, Tu biji pārgurusi, un tomēr mēs abi bijām ļoti laimīgi — mums taču bija mūsu pirmais bērniņš. Cik daudz kopš tā laika esam pārdzīvojuši — gan bēdas, gan priekus. Un vai mūsu meitiņā

nav mūsu laime un bagātība? Un vai mūsu mīlestība nav kļuvusi lielāka un nostiprinājusies? Mūsu jaunības mīlas smarža un spožums varbūt ir zudis, bet tās kodols ir ne tikai saglabājies, tas ir audzis un nesis saldus augļus pat asās vēja brāzmās. Augļi ar Dieva svētību mums nezudīs visu dzīvi un mūžībā. Tādēļ ļauj Tevi ar Tavu lielo piecgadīgo meitu stipri un mīļi spiest pie sirds, Tu mans prieks, mana bagātība, mana dzīve; es jūs novēlu mūsu Dieva gādībai. Lai Viņš Tevi svētī un sargā, mana mīļotā Teofile! Viņš lai svētī un sargā Tevi, mana mīļā meitiņa!

Svētdien, ja būs labs laiks, es vadišu kapusvētkus. Pie mums ir neparasti liels karstums, bez tam arī negaiss un lietugāzes. Ārkārtīgi auglīgs laiks, īsts siltumnicās gaiss! Tāpēc arī labi aug zāle, bet arī nezāles. Mūsu dārzs izskatās izpostīts un panīcis. Kārlis čakli strādā, lai to sakoptu, kad ticis galā ar celiņu izciršanu un tīrīšanu mežā. Uz Jāņiem taču visam jābūt kārtībā. Līdz šim es regulāri peldējos, un tas man nācis par labu.

Mūsu kapus esam uzposuši, tie izskatās kopti un kārtīgi; uz Oskariņa kapa augošā roze ir ļoti sakuplojusī. Un nu, mana Teofile, atļauj man beigt, ir jau vēls, un gribu uzrakstīt mazu zīmīti meitiņai. Pēc tam vēl jāsatavojas rītdienas stundām. Tavam mājienam — iet agri gulēt esmu spējis sekot visai reti, neskatoties uz agro celšanos. Nejūtos tāpēc sliktāk, ne reizes man nav bijušas galvassāpes. Drīz karstais darbalaiks beigsies. Vēl trīs nedēļas būs jāiztiek bez Tevis, un tas ir grūtāk nekā viss mans darbs. Cik saraustīta tomēr ir šī vasara! Man vasara sāksies tikai tad, kad jūs abas būsi pie manis. Lai Dievs jūs sargā!”

24. jūnijā

“Mums iet labi. Beidzies smags darbalaiks. Aizvakar beidzās stundas, un man izdevās saviem iesvētāmajiem likt pie sirds visu to, ko viņiem novēlēju, uz ko pamudināju, uz ko virzīju, tā ka viņi aizkustināti un nopietni noskaņoti man bei-

gās pateicās, mani sirsnīgi apskāva un noskūpstīja. Vakar vakarā pussešos vainagiem un meijām greznotajā sakristejā notika viņu pārbaudījums un grēksūdze. Eksaminēju par trešo ticības locekli — “Baznīca” un “Grēku piedošana”. Viņi atbildēja apbrīnojami labi, es to nebiju gaidījis. Kad atgriezāties mājās, priekšā bija K. ģimene, kas, domājot, ka pārbaudījums un grēksūdze notiks pastorātā, bija braukuši baznīcai garām, kur mēs tobrīd atradāmies. Pēc tam, kad, lietum līstot, laiku bijām pavadījuši verandā un baudījuši silto, mitro gaisu līdz pat vēlam vakaram, man vēl vajadzēja gatavot iesvētību runu un latviešu sprediķi. Veicās labi un ātri, tā ka divos biju beidzis. Pamodos ar smagu galvu, nevarēju vairs aizmigt un pusseptiņos gāju peldēties. Atgriezos no Gaujas (2 verstis), kā no jauna piedzimis. Latviešu dievkalpojumu noturēju brīvā dabā un sprediķoju, kā man šķiet, diezgan labi, nokristīju 9 bērņus, salaulāju vienu pāri, un tad sākās vācu dievkalpojums. No mūsu draudzes bija ieradušies nedaudzi. Domājams, dažus atturēja lietus, jo lija jau no desmitiem. Iesvētības mani ļoti apmierināja, arī mana runa guva lielu atzinību. Katram iesvētāmajam dāvāju atbilstošu ierakstu atmiņai.”

“11. martā mana māsa Johanna saderinājās ar Aleksandru fon Zengbušu (Alexander von Sengbusch). Viņa un radnieku apciemojumu laikā vasarā mājā ienāca liksmība, jautra dzīve, dziesma un mūzika. 24. augustā, tēva dzimšanas dienā, plašā ģimenes lokā tika svinētas kāzas. Tās apēnoja mīļās mātes saslimšana. Viņas vājo veselību ietekmēja arī lielie kāzu sagatavošanas pasākumi. Bija smagi, kad aizbrauca vienīgā māsa. Sevišķi vecāki izjuta viņas prombūtni. Tā kā māsas ģimenes dzīve bija laimīga, mēs ne tikai dalījāmies priekā ar vecākiem; četru jūdžu lielais attālums līdz Launkalnei nebija šķērslis sirsnīgo ģimenes attiecību uzturēšanai. Dieva svētība ir viņu mājai, to bieži izjutām arī mēs.”

“Gada beigās izmainījās situācija mūsu mājā. Vecāki aizvien vairāk ilgojās pēc miera un klusuma, mājas un saimniecības vadību uzticot mums, taču ar dažiem noteikumiem. Vecākiem bija jānodrošina pilnīga neatkarība, un mūsu pienākums bija viņiem atskaitīties par visu un rīkoties pēc viņu gribas un paradumiem. Apstākļi bija pretrunīgi. Tie paplašināja pienākumu loku, bet traucēja brīvu rīcību. Teofile nebija nama māte, taču ar lielu atbildību vadīja mājas saimniecību, viņa saimniekoja patstāvīgi, bet bija vairāk nekā jebkad saistīta ar pienākumiem pret vecākiem un uzmanību pret tiem; tas no abām pusēm prasīja lielu pašizliedzību. Ar lielu apzinīgumu un uzticību viņa nodevās saviem jaunajiem saimnieciskajiem pienākumiem. Viņai izdevās visu noturēt līdzšinējā, ierastajā kārtībā, tā ka saimniecības vadības pāreja no vīramātes vedeklas rokās ārēji pat nebija pamanāma. Un, neskatoties uz daudziem sarežģījumiem, Teofilei par to bija prieks.”

1871. gada 9. novembrī Talsos bija miris vecais Serafims. “Pēc tēva nāves māte nolēma vēl līdz pavasarim palikt Talsos, tad likvidēt savu mazo saimniecību un ar savu pameitu Johānu doties pie dēla uz Biržiem. Viņas vienpadsmitgadīgā audzumeita Emīlija Treiberga (Emilie Treuberg), kas pēdējā gada laikā bija kļuvusi par ļoti uzmanīgu un uzticamu kopēju, gribēja viņu uzticēt nevienam citam kā tikai viņas mīļajai Teofilei, kas tam piekrita no visas sirds.

1874. gada 31. janvārī mums piedzima meita, kas pēc dažām stundām nomira, steidzīgajās kristībās saņēmusi vārdu Hedviga. 5. februārī viņa tika apglabāta pastorāta kapsētā līdzās savam brālītim Oskaram. Teofile savu cerību zaudējumu uzņēma klusā padevībā. Pēc tam, kad vasaru bijām pavadījuši jūrmalā, lai Teofile varētu atpūsties un nostiprināt veselību, tēvs 1874. gada rudenī atteicās no mācītāja pienākumu veikšanas Jaunpiebalgā, un 1874. gada 29. septembrī es tiku

ievadīts amatā kā tēva pēctecis. Ar to mums sākās jauns dzīves posms. Man bija savs amats, Teofilei — savs nams.”

Vecais Kēlbranta tēvs savās atmiņās raksta: “1874. gadā lūdzu Konsistoriju atbrīvot mani no mācītāja amata Jaunpiebalgas draudzē, kurai biju kalpojis 45 gadus. Uz to mani pamudināja zūdošie spēki un vājā veselība. Biju sasniedzis 71. dzīves gadu, nebija vairs spēka veikt visus amata pienākumus. Būtu pašapmāns šajā vecumā sev piešķirt jaunības sparū un neatzīt fizisko un garīgo spēku samazināšanos. Es nešauboties jau agrāk būtu atteicies no amata, ja mans mīlais dēls Emīls nebūtu atbrīvojis mani no smagākās darba daļas un uzņēmis to veikt pats. 12 gadus viņš man uzticīgi palīdzēja; tā kā atbildīgs par darbu kopumā biju es, viņš labprāt pildīja manus rīkojumus un apbrīnojami pacieta vecā tēva vājības un īpatnības. Mūsu darba attiecībās nekad nebija disonanses. Dievs, atmaksā viņam par to! Viņš bija ieguvis arī draudzes mīlestību un pilnīgu uzticību. Viņa sprediķus klausījās labprāt, viņa laipnība un maigums nekad nebija radījuši konfliktus ar draudzi. Draudze, viņam asistējot, visādā ziņā bija labi aprūpēta, un es šajos apstākļos būtu varējis līdz mūža beigām palikt amatā. Taču man šķita netaisnīgi, ka dēls vēl ilgāk ir mans vietnieks. Tas bija nepieciešams arī viņa paša dēļ: viņam bija jāieņem brīvs, patstāvīgs stāvoklis sabiedrībā. Kad viņš uzsāka adjunktūru, gan vācu draudze, gan toreizējie latviešu draudzes pārstāvji — baznīcas priekšnieki vienbalsīgi viņu ievēlēja par manu pēcteci. Baznīcas konventā 1874. gada februārī, kas šī iemesla dēļ bija sasaukts, es paskaidroju, ka vēlos atteikties no amata un to atstāt savam dēlam kā ievēlētam pēctecim. Uzziņot par gaidāmajām izmaiņām, draudze ievēlēja pārstāvjus, kuriem konventā bija pilnas balsstiesības. Abi Jaunpiebalgas un Rankas pārstāvji centās neatzīt iepriekšējo lēmumu par pēctecību, izvirzīja dažādas prasības un noteikumus, neatzina

iepriekšējo kārtību. Tās bija intrigas no hernhūtiešu puses, ar kuriem bija konflikti un neauglīgas sarunas. Pēc tam, kad mans dārgais adjunkts bija izskaidrojis, ka viņš nepieņems noteikumus, bet gan aizies no konventa, palika viena iespēja — nodot lietu izšķiršanai Konsistorijā, kur oponentiem par saviem noteikumiem un priekšlikumiem būtu jāatbild. Tā šis nospēlētais farss izbeidzās — abi pārstāvji paskaidroja adjunktam, ka vēlas viņu par savu mācītāju, uzsēdināja viņu uz krēsla, cēla gaisā, saucot trīskārtīgu “Lai dzīvo!”, un beigās izlūdzās — taču zem četrām acīm —, ka mācītājs tiem varētu izmaksāt duci Bavārijas alu, ko viņi izdzertu uz tā veselību. Tie bija draudzes uzticības vīri!

Par šo draudzes pārstāvju rīcību draudzei nebija daļas. Ar Jaunpiebalgas draudzes pārstāvi man nesen bija konflikts. Trūka vēl 75 rubļu, lai varētu apzeltīt rozetes baznīcas plafoņā. Es biju ar mieru par to maksāt 25 rubļus, ja arī abas draudzes — Jaunpiebalga un Ranka — katra maksātu 25 rubļus. Abi apsolīja, bet Jaunpiebalgas draudzes vecākais, kas arī bija pārstāvis konventā, vārdu neturēja. Es viņam par to asi aizrādīju. Atbilde bija viņa opozīcija konventā, uz kuru sev par asistentu bija aicinājis Rankas pārstāvi.

Dziļi saviļņots, es savā pēdējā sprediķī atvadījos no draudzes, kas arī bija aizkustināta, un daudziem acīs bija asaras. Šajā pašā svētdienā es introducēju savu mīlo dēlu un novēlēju viņam draudzi, bet draudzei viņu. Līdz šim (1880) Dieva svētība ir viņu pavadījusi!”

VII. Sava draudze, savs nams

Jaunpiebalgas draudzē bez Mācītājmuižas, kas aptvēra trīs no vairākām viensētām sastāvošus ciemus, ietilpa trīs muižas: Jaunpiebalga, kas piederēja grāfam Šeremetjevam, Ranka, kas bija barona Meiendorfa īpašums, un mazā Zosēnu kroņa muiža. Draudze stiepās 25–30 verstu garumā. Latviešu draudzē bija ap 9000 dvēseļu. Tā bija bagāta ar hernhūtisma elementiem, kuriem savā laikā draudzē bijusi liela loma un ar kuriem Kēlbranta tēvam bija asas sadursmes gadiem ilgās cīņās. Turpretī tur nebija neviena grieķu-ortodoksālās baznīcas pārstāvja. Tāpēc Kēlbrants bieži pateicās Dievam par žēlastību, ka šajā ziņā viņa draudze ir tīra. Draudze jāatzīst par ticīgu, dievkalpojumi bija labi apmeklēti, baznīca — sevišķi svētkos — bieži pārpildīta. Bija paradums draudzes locekļiem divreiz gadā iet pie dievgalda, pie tam tas notika zināmā kārtībā — rindā pēc pagastiem. Katram pagastam bija noteiktas svētdienas dievgaldniekiem. To skaits parasti bija 200-300, dažās svētdienās pat 500-800. Jaunpiebalgas pagasts mīlēja un kopa savu baznīcu, nesa ne vienu vien upusi sakarā ar tās pārbūvi 1870.–1872. gadā. No mazās grūstošās baznīcas, no kuras bija palikušas tikai galvenās sienas, bija tapis skaists un ērts dievnams. Tas bija būvēts krusta formā, ar staltu torni, iekštelpas greznoja gaumīgi gleznojumi un skaisti Bībeles teksti. Lie-lākais krāšņums — kancele un altāris, kuri mākslinieciski

griezti ozolkokā. Vienkāršā altārglezna attēlo Kristu pie krusta bez blakuspersonām. Gleznai bija tik apbrīnojams skaistums, ka Emīls Kēlbrants bieži atzina, ka pienākšanu pie altāra stiprina šis svētbildes tuvums.

Divas verstis no baznīcas meža vidū atradās kapsēta, viena no lielākajām lauku kapsētām Vidzemē. Nebija paradums, ka mācītājs izvada visus mirušos. Bieži to veica skolotājs vai baznīcas priekšnieks. Turpretim, ja mācītāju lūdza, viņš neatteica, kaut gan braucieni uz kapsētu, kas atradās no pastorāta 6 verstu attālumā, viņam prasīja daudz laika.

Mācītājs Debners atzīst, ka Emīla Kēlbranta mācītāja darbā priekšplānā vienmēr bijis sprediķis, Dieva vārda sludināšana. Sprediķus viņš rūpīgi izstrādāja un gandrīz vienmēr uzrakstīja:

“Kēlbranta sprediķu saturs bija tīri bībelisks — “Dieva brīnuma sludināšana”. Viņš runāja par grēku nožēlošanu un ticību, nevis jutekliski izplūstot vai tēlaini izsakoties, bet gan asprātīgi izklāstot saviem vārdiem Dieva atklāsmi, Bībeles notikumus un teicienus, kā arī evaņģēlisko baznīcas dziesmu. Kēlbranta sprediķos un viņa valodā nebija retoriska patosa, sprediķi bija dzīvi apliecinoši, spēcīgi un silti, tāpēc ietekmīgi. Kādos Bībeles svētkos laukos, kur uzstājās vairāki ļoti labi latviešu un vācu tautības runātāji, arī jau sirmmais Kēlbrants teica noslēguma runu. Draudzes locekļi ļoti atzinīgi izteicās par visām runām, taču vecais pārspēja visus.”

Tāpat kā baznīcā no kanceles viņš centās sniegt vislabāko, tikpat apzinīgs Kēlbrants bija, veicot pārējos pienākumus draudzē. Daudz pūļu viņš veltīja obligātajām dievgaldnieku mācībām. Katru piektdienu nākamās svētdienas dievgaldnieki pulcējās uz pieteikšanos mācītāja noteiktajā attiecīgā pagasta vietā — skolā, hernhūtiešu saieta namā vai zemnieka mājā. Tur mācītājs vispirms noturēja svētbriņķi, kurā norādīja uz

sakramenta nozīmi. Sekoja pierakstišanās. Dažreiz viņš ierosināja cilvēkiem ņemt līdzi savas Jaunās Derības un tad kopā ar viņiem lasīja un pārrunāja kādu tēmu. Tādā veidā viņš cerēja tos mudināt pārdomāt Dieva vārdus.

Mājās apmācīto bērnu ikgadējās pārbaudes viņš turpināja tāpat kā tēva laikā. Bērni ar vecākiem sapulcējās kāda pagasta zemnieka mājā, kur parasti pēc padarītā darba tika gatavots mielasts. Tur viņam bija iespēja sarunāties ar ļaudīm, izzināt viņu personiskās likstas un tiem tuvināties. Šie mājas apmeklējumi parasti ilga visu dienu. Bieži vienā vietā sapulcējās vairāki simti bērnu, un šis darbs bija nogurdinošs. Atalgojums bija prieks par bērniem dažos pagastos. Daudzi labi prata dziedāt korāļus un darīja to ne tikai korī, bet nekautrējās arī pa vienam nodziedāt mācītājam vienu vai otru dziesmu, ko bija iemācījusi māte. Bieži bērni zināja vairākas dziesmas, un tad notika sacensības priekšdziedāšanā, kur katra māte centās savu bērnu virzīt priekšplānā. Šī mīlestība uz mūsu skaistajām baznīcas dziesmām tika toreizējās tautskolās un iesvētību mācībās tālāk izkopta un izveidoja pamatu spēcīgajiem un skaistajiem draudzes dziedājumiem, kas bija dzirdami svētdienās ne tikai Jaunpiebalgā, bet daudzās lauku baznīcās.

Garīgā dzīve latviešu draudzēs uzplauka sakarā ar toreiz jau eksistējošo obligāto izglītību. Ne jau pagasts vai, kā to labprāt uzsver latviešu avīzes, "tauta" atdzīvināja skolas. Šis ir vienīgi un tikai muižniecības un mācītāju nopelns. Pirmajai tas prasīja daudz naudas, bet mācītājiem — daudz darba un pūļu, lai "tautai" atvērtu un iekārtotu skolas. Aprīnča skolu dibināšana Vidzemē sakrīt ar Kēlbranta amatā stāšanās laiku, un šajos gados, kamēr tautskolu vadība bija mācītāju rokās (līdz 1889.g.), viņš centās skolu darbu pagastā padarīt auglīgu, apmācīt skolotājus, kā arī radīt interesi par šo darbu draudzē.

Jaunpiebalgas pagastam bez Draudzes skolas piederēja

8 pagastskolas, t.i., zemākās tautskolas, kurās ziemas mēnešos tika mācīti bērni un kuras tiem bija jāapmeklē trīs ziemas pēc kārtas. Skolotāji, ko izvēlējās Kēlbrants, nebija semināros izglītoti profesionāļi, bet gan krietni, dievbijīgi un centīgi vīri, kas pa lielākai daļai bija beiguši Draudzes skolu un tad turpinājuši pašizglītību. Viņi bērniem spēja nodrošināt elementārāko apmācību un to varbūt veica pat labāk nekā daži moderni izglītoti tautskolotāji, kas savu nezinošo skolēnu galvas pildīja ar augstām idejām, bet pašu galveno — bērnu sirdsizglītību un reliģijas mācību atstāja novārtā. Lai sev padotos skolotājus tālāk izglītotu un garīgi audzinātu, Kēlbrants Mācītājmuižā noturēja regulāras skolotāju konferences, kurās tika pārrunāta visa mācību programma. Notika paša mācītāja, kā arī skolotāju vadītās paraugstundas bērniem no Pastorāta skolas. Kēlbrants organizēja un vadīja skolotāju dziesmu vakarus, kuros vingrinājās vīru kvarteti. Vingrošanas stundu skolotājiem vadīja pats mācītājs, lai viņi iemācītos arī ar skolēniem veikt ķermeņa vingrojumus. Cik bieži vien iespējams, viņš apmeklēja atsevišķas skolas, piedalījās stundās vai pats veica dažādas pārbaudes.

Toreizējo tautskolu labo ietekmi drīz izjuta pagastā, un mācītājam bija prieks par to. Arī ar baznīcu priekšniekiem Kēlbrants vairākas reizes gadā noturēja konferences, kurās pārrunāja baznīcas un draudzes intereses un lietas. Jaunekļu tikumiskajai audzināšanai Kēlbrants nodibināja latviešu jaunekļu biedrību. Uz regulārām sanāksmēm, kas notika vai nu Mācītājmuižā, vai Draudzes skolā, viņš parasti ieradās ar sagatavotu populāru, klausītājiem izprotamu lekciju par svarīgākiem notikumiem pasaulē.

Savu draudzi mācītājs centās nodrošināt arī ar labu literatūru. Ļaudis Mācītājmuižā katrā laikā par vislētākajām cenām varēja iegādāties Bībeles, dziesmu grāmatas, Jaunās Derības un citas garīga satura grāmatas. Viņa tēva nodibinātajā un paša

papildinātajā publiskajā bibliotēkā katru svētdienu par dažu kapeiku lielu abonentmaksu varēja dabūt un apmainīt izklaidējošu literatūru, parasti tulkojumus no vācu valodas. Pašu latviešu literatūras toreiz tikpat kā nebija. Tikai vēlākajos gados, kad parādījās un kļuva populāra latviešu prese un modernā latviešu literatūra, šī bibliotēka aizvien vairāk neatbilda prasībām un beidza eksistēt.

Ļoti nopietni Kēlbrants nodarbojās ar dvēseļu aprūpi. Slimo un nabago apmeklēšana tik lielā lauku teritorijā attālumā dēļ mācītājam bija iespējama visai ierobežoti. Bieži draudzes locekļi ar visdažādākajām vajadzībām apmeklēja mācītāju viņa pieņemamajā istabā. Tad vajadzēja dot padomu, mierināt, sodīt, samierināt, pamācīt. Parasti Kēlbrantam izdevās ar skaidru skatu apjēgt apstākļus, ar izpratni novērtēt katru situāciju, ātri veidot pareizu spriedumu par lietu un tāpēc arī rast pareizus vārdus īstajā laikā. Ne viens vien nelaimīgais un nomāktais no viņa aizgāja nomierinājies un ar pateicību sirdi. Cik daudziem draudzes nabadzīgajiem un slimajiem viņš kļuva ne tikai uzticams draugs un padomdevējs, bet arī palīgs materiālās grūtībās. Par to zināja stāstīt ne tikai nabagmājas iedzīvotāji, bet arī liels skaits draudzes locekļu, arī dažas pavecas, slimīgas sievietes, kas regulāri pāris reizi gadā ieradās Mācītājmuižā, tur bieži dienām ilgi palika un atkopās. Projām ejot, viņas saņēma līdzī tik daudz dāvanu un pārtikas, ka nespēja pānest. Viņām iejūdza zirgu. Bieži gan Kēlbranta plašo sirdi un devīgo roku izmantoja nelietīgi, taču tas viņu neatturēja nākamajā reizē atkal palīdzēt.

Ja viņš sastapās ar apzinātu ļaunumu, tad nesaudzēja, bet cīnījās pret to asi un stingri. Ilgstošu personisku ienaidnieku Kēlbrantam viņa draudzē nekad nebija. Draudze jūta, ka mācītājs sniedz viņiem labāko un lūdz par viņiem. Tāpēc saites, kas saistīja mācītāju un draudzi, kļuva aizvien stiprākas. Tās

tikai nelielā mērā spēja vājināt nākamo gadu nacionālās domstarpības un vajāšanas.

Dieva svētību guva ne tikai Kēlbranta darbība draudzē, bet arī viņa mājas dzīve. Savas sievas biogrāfiju ar virsrakstu "Savs nams" viņš sāk ar teicienu "Vecāku svētība ceļ bērniem namus" un turpina: "Vairāk nekā desmit gadu, kaut arī atkarīgā stāvoklī, tomēr dzīvojam vecāku svētības aizvējā. Tagad vecāku māja bija kļuvusi mūsu māja un tomēr vārda pilnā nozīmē turpināja palikt vecāku māja, kurā viņi ar savu svētību dzīvoja līdz mūža galam. Mūsu māja palika vecais labais vecāku nams arī brāļiem un viņu ģimenēm un kā tāds aizvien vairāk kļuva par pulcēšanās vietu arvien plašākam radu un draugu pulkam. Draugu un paziņu mīlestība un cieņa pret vecākiem palika nemainīga un laiku pa laikam atveda viņus atkal šurp. Tas bija noderīgi mums, bet reizē bagātināja vecāku dzīvi, bija saskarsme ar personām, kas mācīja ar savu līdzdalību, uzmanību, mīlestību. Tēvs reiz bija izteicies, ka vecie draugi citš pēc čita aiziet mūžībā un ka pastorāts kļūst aizvien vientulīgāks. Šīm bailēm nebija pamata. Bija arī vientulīgas dienas un nedēļas, kad reti kāds viesis pārkāpa mājas sliksni. Taču parasti Jaunpiebalgas pastorātam netrūka miļu viesu, kas labprāt ieradās, jo bija iespēja vai pamats, lai apmainītos domām un uzturētu personiskus sakarus. Vasaras mēnešos viesu skaits parasti bija liels, tie nāca un gāja vai arī pavadīja šeit ilgāku laiku. Teofilei bija prieks viņus aprūpēt un dot pajumti. Viņa labprāt atsaucās uz vārdiem: "Neaizmirstiet viesmīlību! Jo daži ar to, pašiem nezinot, savos namos ir uzņēmuši eņģeļus!" (Ebr.13,2). Viņas prieku par mīļajiem viesiem, pat tad, ja tie nepavisam nebija eņģeļi, apliecināja uzmanība, ar kādu tā viņu vajadzībām, paradumiem un īpatnībām centās pielāgot dzīvojamās ēkas telpas un sadzīves apstākļus. Tas nebūtu bijis iespējams bez pedantiskās kārtības, kādā viņa turēja gan namu, gan

mājsaimniecību, un arī bez personiskās intereses par katru viesi. Uz labi domātajiem padomiem, ko vecais tēvs dažkārt gribēja dot, viņa parasti varēja atbildēt: "Tas jau ir nokārtots!"

Ne tikai saviem viesiem Teofilē veltīja aizkustinošu uzmanību. Ar vērienu un īstas namamātes rūpēm viņa regulēja mājsaimniecību tuvinieku interesēs, lai ikviens rastu iespēju gūt savām vajadzībām vēlamo. Vislielāko uzmanību, protams, saņēma vecāki. Lai cik pašāvēģi arī tēvs dēla rokās nodeva amatu un māju, viņam bija grūti izšķirties par ierastās neatkarības un patstāvības zaudēšanu pēc bērnu stāšanās viņu vietā. Kopš gadiem viņš mēģināja atbrīvoties no visām saimnieciskajām rūpēm un tāpēc atstāja sētu un dārzu, laukus un pļavas rentnieka ziņā. Tagad, kad rentnieka vietā sāka saimniekot paša bērni, saimniecība tēvu ļoti ieinteresēja, sagādāja viņam pat rūpes un nemieru. Neskatoties uz dažām kaitēm, Dievs viņam bija dāvājis cienījamu vecumu. Viņā vēl bija tik daudz spēka un garīgas rosmes, ka bezdarbība viņu nevarēja apmierināt. Gan viņam, gan mums par laimi, pēc Cēsu apriņķa mācītāju vēlēšanās tēvam palika prāvesta postenis. Tas viņam bija kopš 1867. gada, un līdz ar to viņš vairs nevarēja gremdēties tikai personiskajās domās un izjūtās, kuru iespaidā bieži bija neapmierināts un drūms par notiekošo ap sevi un apkārtnē. Gan personiskās tikšanās, gan sarakste ar daudziem amata brāļiem deva vajadzīgo noskaņojumu un stimulu. Tas nāca par labu gan viņam, gan mums.

Sevišķi veco tēvu iepriecināja iecirkņa sinodes, kas prāvestam bija jāvada.

Amata brāļi viņu mīlēja un godāja. Tā kā viņš savā cienījamā vecumā bija pieradis pie zināmām ērtībām, no kurām viņam būtu jāatsakās svešā vietā, viņam patika, ka sinodes notika mūsu mājā, kur viņš pēc vajadzības varēja aiziet atpūsties. Tā kā Jaunpiebalga ir gari izstieptā Cēsu apriņķa vidū, amata

brāļiem bija ērti sekot ielūgumam uz turieni. Arī mācītāju prievātās tikšanās bieži notika pie mums. Par namamātes pūlēm Teofīli gandarīja īpašā gaisotne, kādu mājā radīja dārgie kolēģi un viņu jaukā labsajūta par labumiem, ar kādiem viņus cienāja.

1879. gada 9. jūnijā ļoti lielā mācītāju un draugu pulkā tika svinēta tēva 50 gadu darba jubileja. Svinības bija reizē nopietnas, liksmas un omulīgas. Uz tām jau ilgi bija gatavojušies un par tām priecājušies gan mācītāji, vācu un latviešu draudžu locekļi, gan jubilāra bērni un mājinieki. Ģimenes svinības bija tādas, kādas tikai laukos un mācītāja mājā iespējamas. No tām tālu pāri draudzes robežām vērpjas neredzamas garīgas saites, kas savijas bagātīgi svētītā abpusēju attiecību tīklā. Tēvam šīs svinības bija veldzējošs balzāms sirdij, par ko viņš nebeidza pateikties Dievam un cilvēkiem. Nākamajos gados, atbrīvojies no prāvesta pienākumiem, viņš atlikušos spēkus veltīja latviešu dziesmu grāmatai. Tās atdzejošanā Kēlbrants strādāja kopā ar vēl trim amata brāļiem. Kamēr vēl pietika spēka kopējam darbam, šī grupa divas vai trīs reizes gadā pulcējās Jaunpiebalgas pastorātā. Nereti čaklie atdzejotāji savā centībā nesaklausīja pat namamātes aicinājumu pie galda. Sekoja atkārtots aicinājums, lai zupa un cepetis neatdzistu. Kopīgās ēdienreizes, brīvās vakara stundas un vasarās kopīgās pastaigas mežā bija tā konferences daļa, no kuras neatteicās arī namamāte, lai rosinošā sarunā saņemtu savu daļu no šīs tikšanās. Viņa prata gudri un taktiski ietrīcināt tās stīgas, kuras atbilstoši katra atdzejotāja savdabīgām dotībām varēja dot labumu pārējiem. Harmonija, ko viņa saklausīja no šo atšķirīgo stīgu kopskaņas, bija ieguvums, ko viņa šajās atdzejošanas konferencēs prata iegūt sev un kas arī viņas mājai nāca par labu.

Mātei miers bija par svētību. Savā parastajā klusajā un laipnajā veidā viņa sevi visu ziedoja vīra kopšanai, ar maigu mīlestību apveltīja savus bērnus un mazbērnus un cītīgi sarakstījās

ar tālajiem bērniem. Sēžot savu mīļo vidū, viņa labprāt piedalījās gan jautrā plāpāšanā, gan nopietnā sarunā, uzmanīgi sekoja tās grāmatas saturam, ko lasīja priekšā, vai novēroja šaha partiju, ko spēlēja viņai līdzās. Rokās vienmēr bija kāds rokdarbs, parasti gatavots kādam mazbērnam. Dažreiz viņas nogurušās acis aizvērās un čaklās rokas atpūtās klēpī, līdz, pēkšņi pamozdamās un par savu vājumu pasmaidīdama, viņa ar kādu joku atsāka darbu. O, mīļā māmiņa! Cik jauki bija, kad tu tā sarunājoties, klausoties, strādājot vai snaužot sēdēji mūsu vidū!

Nebija viegli mātei pēc 40 gadu pilnīgas atdeves saviem mājasmātes un ģimenes mātes pienākumiem, ko Dievs svētīja, atiet sānis un, atsakoties no jebkādas ietekmēšanas, visu nodot vedeklas ziņā. Tas nebija sasteigts lēmums, bet gan kopā ar tēvu nopietni pārrunāts, ar lielu rūpību sagatavots. Jau 1873. gadā māte visā klusībā sastādīja mājsaimniecības un visa nama iekārtas pārskatu, šur un tur pievienojot kādu piezīmi, kas ļauj ieskatīties viņas mīļajā, dārgajā mātes sirdī. Māte neaizmirsta nevienu savu bērnu un mazbērnu, viņa domāja arī par vecajiem, uzticīgajiem kalpotājiem, kas līdz šim bija viņas aizbildniecībā un vadībā un novecojuši reizē ar viņu.

Viņa nomira 1882. gada 10. martā pēc piecu mēnešu ilgas smagas slimošanas. Vedekla viņu nenogurstoši kopa, un vīrs stiprināja viņas ticību uz izveseļošanas. 16. martā mēs aiznesām māti uz kapsētu.

Īpaša svētība vecāku mājai bija labi un uzticami kalpotāji, no kuriem daži bija vecāku laikabiedri, ar viņiem dalījušies priekos un bēdās un tagad reizē ar viņiem nosirmojuši. Šī tradīcija kā vecāku nama mantojums palika mūsu mājā. Teofīle atzina un augstu vērtēja šo nostādni, sargāja to kā dārgu mantojumu un vairoja ar ticīgu prātu un pašlāvīgu roku. Vecie cilvēki, kas bija kalpojuši vecākiem, palika arī mūsu dienestā, un, kad viņiem spēki izsīka un tie nevarēja vairs veikt ierasto darbu,

tika atrasts aizstājējs, bet vecajiem nekas tāpēc netika atņemts. Vecā kalpone Magda Lote, ko tēvs reiz 1829. gadā, kad bija kļuvis par mācītāju Jaunpiebaltā un pieņēmis mājā šo 13 gadus veco bērnu, gadu gaitā aizvien vairāk kļuva par mātes labo roku saimniecībā un, neskatoties uz dažām nevēlamām vājībām, bija saimniecībā respektējama persona. Šajā vietā Magda palika arī, izmainoties apstākļiem, un apkalpoja vecākus, kas bija pieraduši pie viņas darba un dažām vecās kalpones īpatnībām. Tēva 50 gadu darba jubilejā atzinīgi un ar pateicību tika domāts arī par viņas 50 gadu kalpošanu. Tikai tad, kad viņu pēc mātes nāves garīgi un fiziski traumēja trieka un viņai bija nepieciešama īpaša uzraudzība un kopšana, viņu vajadzēja nodot pastorāta tuvumā dzīvojošiem radiem. Par viņu turpināja rūpēties mācītāja ģimene. Arī vecais kučieris Viļums, kas savos 40 darba gados bija nosirmojis un ko viņa drūmās dabas dēļ ļaudis dēvēja par "onkuli", paturēja savu greisirdīgi sargāto amata godu arī tad, kad zirgu kopšana, zirgi un groži tika nodoti jaunākiem spēkiem, līdz viņš 1878. gada 22. martā pēc īsas slimības nomira savā istabiņā, ko bija apdzīvojis 45 gadus.

Šī tradīcija deva arī jaunajiem kalpotājiem ģimeniskas pieredzes izjūtu šai mājai, un Teofile šo izjūtu veicināja ar lielu mīlestību. Viņa kā māte pieņēma darbā jaunās meitenes, kas nāca veco vai aizejošo vietā. Viņa ne tikai ierādīja darbu, bet sekmēja arī kārtības, precizitātes un tīrības iemaņu apgūšanu, bija padomdevēja viņu personiskajā dzīvē. Ar to viņa lielā mērā ieguva saimes uzticību un mīlestību. Tā viņas vadībā ar prieku veica savus darbus. Teofilei nekad nebija jāsūdzas par kalpotājiem. Pat aizejot citā darbā, tie mēdza pie viņas griezties pēc padoma un palīdzības, zinot, ka nekad netiks atraidīti. Labā gaisotne Mācītājmuižā pozitīvi ietekmēja arī draudzi.

Kad izbeidzās agrākais līgums ar rentnieku un es pats pārņēmu lauku saimniecību, man nācās pieņemt darbā vairākus

precētus kalpu pārus. Paplašinājās arī mājas mātes rūpju loks. Katrai kalpu ģimenei bija sava maza saimniecība. Bez tīri saimnieciskiem jautājumiem bija neskaitāmi personiskas sa-skarsmes punkti ne tikai ar kalpiem, bet gan vairāk ar viņu sievietēm un bērniem. Teofiles pozitīvo ietekmi pavisam drīz va-rēja manīt kalpu dzīvojamās telpās, viņu ģimenes dzīvē un īpa-ši jau viņu bērnu kopšanā un audzināšanā. Mātes un bērni ju-ta, ka mācītāja kundze pievēršas viņiem, un drīz uzzināja, ka viņai ir gan pret veselīem, gan slimīem silta sirds, dzirdīgas ausis un palīdzīgas rokas. Viņa bija bērnu draugs, pazina katru pēc vārda, pieradināja viņus tiekoties pieklājīgi sveicināt un nepiespiesti atbildēt uz uzdotajiem jautājumiem. Retas bija tās reizes, kad, sastopoties ar bērniem, viņa ar tiem laipni neparu-nātu. Diviem bērniem katru dienu bija jānāk pie viņas mācīties vācu valodu. Audzinoša ietekme izpaudās arī visādos sīkumos, piemēram, tādējādi, ka viņa nekad nevienu mājas bērnu nenot-vēra augļu dārzā, kaut arī tas netika apsargāts. Jo lielāks bija prieks, kad viss bērnu bars ar mātēm šad un tad rudenos tika ielūgts dārzā mieloties ar augļiem. Arī Teofiles acis tad priekā mirdzēja, kad viņa vēroja līksmos ciemiņus un jokoja ar viņiem. Tāpat tas bija Ziemassvētkos, kad pie mirdzošās eglītes pulcējās visi pastorāta iemītnieki, veci un jauni. Tiem pievie-nojās vēl daži paziņas no kaimiņu mājām un, neskatoties uz ziemas salu, mātes šurp atveda arī daudzus krustbērnus. Tad mājas saime izauga līdz 40–50 personām. Taču namamātes krājumi bija neizsmeljami, katram tika pa laipnam vārdam un nelielai dāvanai. Pricējās gan devēja, gan saņēmējs. Skanēja skaistās Ziemassvētku dziesmas. Arī no šādas Ziemassvētku svinēšanas mājās svētība tika visai draudzei.

Šādos apstākļos noritēja dzīve lielajā saimniecībā — klusi, mierīgi un priecīgi. Dieva svētība bija šim namam. Vairojās govīm piens, aitām — vilna, cūkām — taukums. Sakņu, augļu

un puķu dārzi pateicās Teofilei par īpaši rūpīgu kopšanu. Arī rentnieka laikā ļoti aizlaistie lauki un pļavas pamazām atkopās. Ar patiesu prieku un pateicību Teofile vēroja savas saimniecības uzplaukumu. Ko viņa sākumā ar drebošu sirdi bija pārņēmusi, tas viņas darbīgajam raksturam ar laiku kļuva par gandarījumu un mājai — par svētību. Viņa bija reizē taupīga un devīga. Iespēja ar savu roku dot bija tikpat liels prieks kā iespēja no Dieva rokas saņemt.

Rūpīgi Teofile aptvēra savu lielo saimniecību. Bija labi, ka meitas pamazām pieauga un varēja mātei palīdzēt. Pēc tam, kad mūsu audžumeita Emīlija Treiberga tika iesvētīta 1877. gadā, arī Marija un Lulu 1884. gada vasarā izgāja apmācību pie manis un 8. jūlijā tika iesvētītas. Regulārās skolas mācības mūsu mājās tagad izbeidzās; pieaugušās meitas stāvēja līdzās mātei un dalīja ar viņu ne tikai ikdienas rūpes un darbus mājsaimniecībā, bet arī to Dieva svētību, ko mēs izjutām diendienā. Par Dieva roku Teofile uzskatīja arī slimību, kas laiku pa laikam uzliesmoja. Zāles nedeва rezultātus. Tas lika viņai arvien vairāk pievērsties lūgšanām. Arī ārstnieciskās peldes Elsterā nelīdzēja. Viņa smagi pārdzīvoja to, ka katrs ārstēšanās kurss nesekmēja izveseļošanos. Viņa izjuta mieru un padevību tikai tad, kad ārsts atklāti pateica, ka sliktā pašsajūta nav novēršama, bet tā nav bīstama, jābūt pacietīgai, jo līdz ar gadiem sāpes un nelabums pāries pats no sevis un daba pati palīdzēs bez ārstnieciskas iejaukšanās. No šī laika arī Teofile samierinājās ar savām ciešanām un ar prieku baudīja bagātīgi svētītas ģimenes dzīvi piederīgo vidū.”

Tā kā šajā savā pastorāta mājas dzīves aprakstā Emīls Kēlbrants pieticīgā atturībā sevi nepiemin, varētu rasties iespaids, ka viņš, pilnīgi sava amata pārņemts, ir atrāviens no visiem mājas un saimnieciskajiem pienākumiem un ka par Jaunpiebalgas Mācītājmuižas labklājību un Dieva svētību var pateikties

vienīgi mājas mātes čaklumam un vērīgumam. Tas zināmā mērā tā arī bija, taču mājas kungs allaž rūpējās par māju un saimniecību, izjuzdams prieku un panākumus, ar kādiem Dievs bija apveltījis laulāto draugu kopīgo darbu. Tāpat kā vienoti garīgās interesēs, tieksmē pēc augstākiem mērķiem, viņi bija vienoti rūpīgā mājas pienākumu veikšanā. Mājas māte neko svarīgu mājā un dārzā bez vīra ziņas neuzsāka, tāpat viņš labprāt uzklaušīja viņas padomu lauku saimniecības jautājumos. Saimniecību viņš gandrīz 20 gadus vadīja patstāvīgi ar uzticama un izdarīga pārvaldnieka palīdzību. Kēlbrants rūpējās par visu, kārtoja katru darbu pats, ar interesi vēroja lauku stādījumu kuplošanu un briešanu. Tā kā viņu neietekmēja neražas un dabas apstākļi, saimniecība viņam sagādāja daudz prieka un gandarījuma. Kopīgās saimnieciskās intereses viņu tuvināja ar draudzi, jo tā pamatā sastāvēja no zmniekiem. Viņš spēja labāk saprast to rūpes, vajadzības un intereses. Dažās vēstulēs sievai, kas toreiz ārstējās Rīgā un Jūrmalā, līdzās citām domām un ziņām ir arī informācija par saimniecību.

1877. gada 11. jūlijā

“Ar smagu sirdi es Tevi atstāju Rīgā un vēl tagad nespēju par Tevi domāt mierīgi un bez rūpēm. Lai Dievs Tevi stiprina un spēcina, mana mīļotā sieva, lai svētī Tevi un Tavu uzturēšanos Jūrmalā! Pēdējās dienās laiks bija rudenīgi nejauks. Vakarū Rīgā es pavadīju ar S., viņa līgavu un sievastēvu Švarca koncertnamā, kur satiku arī citus paziņas. Mēs šķīrāmies tikai vienos naktī. No rīta septiņos es sēdos diližansā uz Cēsīm, taču atradu šo “mēbeli” ārpus katras kritikas, neērtu un netīru, tā ka es šo pārpildīto kasti jau Ropažos atstāju un paņēmu pasta karieti. Otrā rītā ieradās mājās, kur mani nepacietīgi sagaidīja Milinga (Miling). Viss bija labā kārtībā gan laukos, gan dārzā. 241 siena vālojums jau ievests, dārzs tīrs un labi kopts,

vasarāji pēc atkārtotām lietavām atpūtušies, arī āboliņš ir krietni padevis. Tikai ar darba zirgu Ahilu ir noticis negadījums. Nabaga dzīvnieks ir sabeidzis kreiso gurnu, un ir šaubas vai tas kādreiz izveseļosies. Stārasts darbojies nevainojami, un darbi krietni pavirzījušies. Visi ļaudis atnāca sasveicināties, un man bija daudz jāstāsta. Vakar bija dubults dievkalpojums. Milinga pavadīja mani uz baznīcu, tad uz kapsētu un tad uz Ranku, no kurienes mēs atgriezāmies desmitos vakarā. Šodien atkal ir skaists siena laiks, un es pats šodien pārbaudīšu siena novākšanu. Raža ir mazāka nekā pagājušajā gadā. Apkārtnē — Vecpiebalgā, Rankā ir bijusi barga krusa, daži saimnieki ir visu zaudējuši. Mūs Dievs ir pasargājis. Mūsu dārzā lielā daudzumā zied visskaistākās centifolijas, tāpat lefkojas un atraitnītes. Taču — pietiek pļāpāt. Ir vientulīgi staigāt pa tukšajām istabām. Es jūtos kā svešinieks, nevis kā mājās. Manas domas ir pie jums, un man ir grūti tās sakopot. Domāju, ka nespēšu šodien strādāt. Ļaudis jūs visus sveicina!”

1877. gada 14. augustā

“Kopš piektdienas vakara atkal esam mājās. Ar smagu sirdi šķirāmies no Tevis, un dažā klusa asara nobira ceļā uz staciju, līdz drūzmēšanās stipri pārpildītā vilcienā novirzīja domas citur. Mēs braucām vakara tumsā, bērni drīz iesnaudās, un es skatījos mēnesnīcā. Lokomotīve laiku pa laikam izlēja liesmojošu dzirksteļu vilni, kas, lidojot garām vagona logiem, vienmēr palika tālu aizmugurē. Līdz ar dzirkstelēm manas domas lidoja atpakaļ pie Tevis, mana mīļā, un es izjutu, cik divkārši smagi bija Tev paliekot. Tomēr ļauj arī šinī šķiršanās laikā izjust Dieva roku un pacietīgi gaidīt, līdz mēs kopīgi varēsim atzīt: “Dievs labi dar’ ko darīdams.” Šīsdienas sprediķī daudz domāju par Tevi, un arī mūsu rīta lūgšanā kopā ar ļaudīm Tevi īpaši pieminējām. Ja Tev kļūst smagi ap sirdi svešas pilsētas

vientulībā, tad saņemies un mierini sevi apziņā, ka tas Kungs visu vērsīs par labu.

Desmitos vakarā mēs ieradāmies mājās. Sasveicināšanos aptumšoja tas, ka Tu nebiji mūsu vidū. Sevišķi tēvs un māte sāpīgi izjuta Tavu prombūtni, un es jutu, cik ļoti viņi Tevi mīl. Sestdien bija daudz darba, un tikai pēcpusdienā es varēju apskatīt dārzu, laukus, klēti un stalli. Labi padevušies dārzeņi, kāposti, kartupeļi, ir daudz zirņu, kartupeļi ir milzīgi; vēl zied lefkojas, portulakas, arī dažas ļoti skaistas gladiolas, krāšņas ir dālijas. Vīteņi dārza malā ir pilnos ziedos un ir uzvijušies līdz pat žoga malai. Ļoti bagāta raža jāņogām, un šonedēļ gatavosim vīnu. Dažām ābelēm ir liela sārtu augļu raža. Viss dārzs ir ļoti kopts, arī mazā kapsēta, kur krāšņi zied puķes. Rudzi ir nopļauti un lielākoties ievesti, arī piecas rijas jau izkultas (ražā 56 pūri). Rudzi ziedēšanas laikā cieta no salnām, tā ka laukos veselām joslām bija tukšas vārpas. Vasarāji ļoti labi, bet vēl ir zaļi, tā ka salna var nodarīt lielus zaudējumus. Govis bagātīgi dod pienu, un daudz sviesta stāv pārdošanai. Tiklīdz varēšu iedot zirgu, sūtišu sviestu uz Cēsīm, jo manā kasē ir liels iztrūkums. Abi kumeļi krietni izauguši, bet noņem savām mātēm tik daudz spēka, ka tās darbā jāsaudzē. Šajā nedēļā jāsēj rudzi. Mani ļoti iepriecināja tas, ka daži Mācītājmuižas saimnieki brīvprātīgi pieteicās izlīdzēt sējas darbos ar saviem zirgiem, ņemot vērā manu pašreizējo zirgu trūkumu. Un tā es Tev, mana mīļā Teofile, esmu sniedzis sīku ziņojumu par saimniecību un lūdzu Tevi priecāties kopā ar mani par veiksmēm un nebēdāties par zaudējumiem un dažām nepatīkšanām.”

1879. gada 3. jūlijā

“O, kaut Tu varētu atgriezties mājās priecīga un atpūtušis! Ka Piebalga nav paradīze, to mēs abi zinām. Paradīze nu reiz ir zudusi no šīs grēcīgās zemes. Taču es arī zinu, ka

Piebalga Tev 15 gadu laikā ir kļuvusi par mīļām mājām, kur mēs abi kopdzīvē vienmēr esam atraduši kādu paradīzes stūrīti. Kopā ar mani par Tavu atgriešanos priecājas visi mājinieki, un tāpēc man tā diena būs skaisti svētki.

Kopš pirmdienas mums ir lielisks siena laiks. Šodien mūsu ļaudis pabeigs novākt āboliņu, vakar šķūņos ieveda arī pirmo siena vezumu. Mūsu meitas Ede un Anna arī šajās dienās palīdzēja novākt āboliņu. Vakaros visi, divbalsīgi dziedot, jautri atgriezās mājās. Vakar mēs visi bijām siena pļavā — lukstos.

Tā kā tagad Tu, mana mīļā Teofile, esi mani pavadījusi pa laukiem un pļavām, pa stalli un dārzu, tad tagad atlaidies uz kušetes pie mana rakstāmgalda, tā kopš Tavas aizbraukšanas ir vientuļa un atstāta. Ļauj man Tev pastāstīt, kas vēl mani nodarbina. Šajā nedēļā es citīgi gatavoju priekšlasījumu sinodei par skolu jautājumu un ceru to drīz pabeigt. Galvā jau ir vācu svētdienas sprediķis, kuru, šķiet, ar lielu interesi gaida Amālija. Vakaros mēs lasām Buša "Grāmatu par grāfu Bismarku". Bušs pats ir bijis Bismarka pavadonis franču karagājienā 1870. un 1871. gadā. Savus piedzīvojumus viņš apraksta dienasgrāmatas formā. Pats pirms gulētiešanas lasu psalmus un otro Zāmuēla grāmatu."

Kaut arī Kēlbrants šajos gados galveno vērību veltīja savai draudzei, viņš atrada laiku rūpēties ne tikai par savu saimniecību, bet daļēji pats apmācīja savus bērņus, kā arī nodarbojās ar visdažādākajiem baznīcas un teoloģijas jautājumiem. Gandrīz katrā sinodē un konferencē viņš ieradās ar priekšlasījumu vai citu darbu. Šajos gados ir iespiesti šādi darbi: "Nekrologs prāvestam Augustam Debneram" (1874), "Dievgaldnieku sagatavošana" (1876), "Evaņģēliskā ticība un svētie raksti" (1880), "Kā lasīt svētos rakstus" (1881), "Die fides quae creditur" (1882) u.c. Bez tam 1867., 1871., 1872., 1875., 1885. gados

iespiesti viņa darbi par Vidzemes sinodi. 1879. gadā kā velti sava tēva 50 gadu darba jubilejai viņš publicēja svētku sprediķu sējumu ar nosaukumu "Jēzus Kristus vakar, šodien un mūžībā". Kēlbrants publicējās arī latviešu valodā, piemēram, 1883. gadā iznāca jubilejas raksts par Lutera biogrāfiju "Mūsu ticības tēvs Mārtiņš Luters".

Ja skata Emīla Kēlbranta darbību Jaunpiebalgas draudzē, nedrīkst aizmirst kādu vīru, kas bija ne tikai apzinīgs un dedzīgs baznīcas priekšnieks, bet arī ļoti tuvs, uzticams draugs ilggadējā kopējā darbā. Tas ir diemžēl tik agri mirušais apriņķa deputāts barons Leons fon Meiendorfs (Leon v. Meyendorff), Rankas īpašnieks, dažus gadus jaunāks par Emīlu Kēlbrantu, pazīstams kopš jaunības gadiem. Abi tuvinājās kopējā darbā Jaunpiebalgas draudzes labā. Jau 1869. gadā, kad Meiendorfu ievēlēja par baznīcas un draudzes priekšnieku, viņš ar savu mākslas izpratni izcēlās baznīcas celtniecības jautājumos. Viņš uzskatīja, ka baznīcas priekšnieka pienākumi ir ne tikai gādāt par baznīcas ārējo tēlu, apzinīgi pārvaldīt tās naudu, rūpēties par ēkas saglabāšanu un atjaunošanu, vadīt konventus un pārstāvēt baznīcu un draudzi sabiedrībā. Viņam bija tik augsta sava amata izpratne, ka viņš atļāvās arī palīdzēt mācītājam draudzes aprūpē. Bieži viņš to pavadīja skolu pārbaudēs un mājas apmeklējumos, pabalstīja mācītāju, kad bija nepieciešams noslēgt līgumus vai saukt pie atbildības rentniekus—nemaksātājus. Pie tam viņš augstu vērtēja drauga padomus un uzskatus. Meiendorfu nams vienmēr bija Kēlbrantam atvērts, un viņš tur bija biežs viesis. Kad darba lietās vajadzēja vairākas dienas pavadīt Rankā, viņš nebrauca tālajā ceļā katru dienu, bet gan palika muižā pa nakti, kur viņu kā mājas draugu vienmēr laipni uzņēma. Vakarā pēc pabeigta darba bija aizraujoša domu apmaiņa par baznīcas un politikas aktualitātēm, par mākslu un literatūru, par personiskiem piedzīvojumiem un

interesēm. Abi vīri bija vienoti mīlestībā uz savu Baltijas dzimteni, pār kuru jau toreiz savilkās pirmie laikmeta negaisa mākoņi. Pildīt savus tiešos pienākumus un, ja nepieciešams, nest arī upurus bija katra īsta vidzemnieka goda lieta. Leons Meiendorfs ar savu simpātisko personību un pienākuma jūtām, goda vīrs šī vārda vistiešākajā nozīmē, bija daudziem paraugs, un viņu tāpēc mīlēja un cienīja ne tikai viņa kārtas cilvēki. Mīlēts un cienīts viņš bija arī savā muižā. Padotajiem un zemniekiem viņš bija taisnīgs un labvēlīgs kungs, kas pēc labākās sirdsapziņas rūpējās par viņu labklājību un aizsardzību.

Tad nāca drūmais, tumšais 1882. gada rudens, kad aizvien vairāk mākoņu savilkās pār dzimteni, to spilgti apgaismoja gandrīz ikvakara ugunsgrēki novados.

Kēlbrants jau pirms dažiem mēnešiem bija rakstījis kādam vecam draugam: "Mīļais brāli! Domāju, ka mums abiem ir aizgājis tas laiks, kas ar 1000 mastiem stūrē okeānā; nāk pavērsiens, un mēs klusu glābšanas laivā sākam stūrēt uz ostu. Jau nības cerības daļēji sagrautas, daļēji izgaisušas, pūš ass vējš, un roka stingri jātur uz stūres, lai nepazaudētu pareizo kursu. Ļauj mums uzticībā un mīlestībā sniegt viens otram roku."

Septembra beigās Bībeles svētkos Cesvainē Kēlbrants nolasīja sprediķi par 80. psalmu, kam nobeigumā ir vārdi: "Viņš ir ar uguni sadedzināts, ir nopostīts; tie iet bojā no Tava vaiga bardzības! Tava labā roka lai ir pār vīru pie Tavas labās rokas, pār cilvēka dēlu, ko Tu sev esi uzaudzinājis. Tad mēs Tevi neatstāsim; uzturi mūs dzīvus, tad mēs piesauksim Tavu vārdu. Kungs, Dievs Cebaot, atjauno mūs, liec savam vaigam spīdēt, lai mēs tiekam glābti!" Sprediķī bija izteikts viss, kas runātājam bija uz sirds šajā drūmajā laikā: sašutums un naids par kauna darbiem, rūpes par dzimto zemi un dzimtenes baznīcu, uzticības apliecināšana un stingra pašāvība uz Dievu. Tas atstāja spēcīgu iespaidu.

Bija tas laiks, kad pēkšņi kādu dienu pienāca ziņa par atentātu pret baronu Leonu fon Meiendorfu. Kādā braucienā netālu no Rankas robežas uz viņu šāva no biezokņa. Lode izgāja cauri augšdelmam. Tas bija pirmais atentāts šajā zemē, kur līdz šim varēja droši dzīvot un pārvietoties. Tas toreiz bija kaut kas nedzirdēts un izraisīja bēdas, nepatiku un sašutumu visā zemē. Kaut arī ievainojums neapdraudēja dzīvību, laukos bija grūtības ar labu medicīnisko palīdzību, un radās daži ļauni sarežģījumi, tā ka ārstēšanās ievilkās un mazināja slimnieka spēkus. Bez cietušā ģimenes šis noziegums vissāpīgāk skāra Emīlu Kēlbrantu. Tas bija noticis viņa draudzē. Noziedznieki (no tiem viens vēlāk tika izsūtīts uz Vjatu) bija viņa draudzes locekļi, un upuris bija viņa mīlais, uzticamais draugs un baznīcas priekšnieks. Tas bija dabiski, ka viņa sirds dziļi sēroja. Cik vien laiks atļāva, Kēlbrants apmeklēja slimnieku, pavadīja pie viņa gultas pat nakti, un, kad cietējam nenāca miegs, viņi kļusajās nakts stundās risināja nopietnu sarunu. Kēlbrants mēģināja draugu uzmundrināt un mierināt. Tā pagāja vairāki mēneši. Nedaudz apārstējies, barons fon Meiendorfs aizbrauca uz Berlīni, lai konsultētos ar turienes ārstiem. Berlīnē viņš atkal saslima un nomira savas dzīvesbiedres rokās. Viņa mirstīgās atliekas atveda uz Ranku un apglabāja ģimenes kapenēs. Emīlam Kēlbrantam bija jāizvada pēdējā gaitā cēlais draugs. Līdz šim nebija bijis tik smags uzdevums.

Ar Leona fon Meiendorfa aiziešanu Jaunpiebalgas draudze daudz zaudēja, un Kēlbrants sāpīgi izjuta, ka viņš draudzē tagad ir viens. Viņam nebija neviena domubiedra, ar kuru būtu kopīgas intereses, kopīga pārlicība, kopīgi ideāli. Viņš meklēja saskarsmi ārpus draudzes ar amata brāļiem un vienādi domājošiem tautiešiem un guva aizvien lielāku savām gara spējām atbilstošu atzinību un nodarbinātību dzimtenes un tās baznīcas labā.

VIII. Valsts baznīcas darbā

Nav brīnums, ka tāda personība kā Emīls Kēlbrants neguva pilnīgu gandarījumu klusajā darbā latviešu lauku draudzē. Viņa gars aptvēra tālākas, augstākas intereses un meklēja to papildījumu. Tāpēc bija saprotams, ka, izmantojot uzaicinājumus un iespējas, viņš ar sajūsmu savas dotības arvien vairāk veltīja valsts baznīcai un izjuta tās prieku un bēdas kā savus personiskos pārdzīvojumus.

Jaunajiem teologiem pēc studiju beigšanas pirms stāšanās patstāvīgajā darbā obligāti jāiziet prakses gads pie kāda mācītāja laukos, lai viņa vadībā apgūtu šī darba specifiku un valsts valodu. Tā kā bija gadījumi, ka jaunie kandidāti izvēlējās mācītājus, kuriem pašiem bija maza pieredze, ar kuriem viņus saistīja dažādas personiskas attiecības, Konsistorija nolēma, ka katra iecirkņa draudzē tika ievēlēti divi "kandidātu tēvi", pie kuriem tad arī nosūtīja praksē jaunos mācītājus. Cēsu apriņķa draudzē ievēlēja Auningu (Auning) Cesvainē un Emīlu Kēlbrantu Jaunpiebaldē.

Kēlbrants labprāt uzņēmās šo pienākumu un kļuva par jauno teologu vadītāju, šim darbam viņš jutās aicināts un piemērots. Viņš prata tos ne tikai garīgi rosināt, bet ar savu jauneklīgo, spēcīgo, ideāliem uzticīgo personību jaunatni spēcīgi ietekmēt un prata arī jaunajos teologos modināt sajūsmu un mīlestību pret mācītāja darbu. Viņa pirmais prakses gada

kandidāts bija tagadējais Vidzemes ģenerālsuperintendents Teofilis Getgens (Theophil Gaehtgens). Vēlāk aizvien biežāk viņa mājā ieradās kandidāti, bieži vienlaicīgi bija divi, pat trīs. Kopējais kandidātu skaits, kuri ilgāku vai īsāku laiku pabija Jaunpiebalgā, ir 14. Vēl jāpiemin E. Knīrīms (E. Knieriem), P. Treijs (P. Treu), C. Holanders (C. Hollander), E. Šeiermanis (E. Scheuermann), T. Taube (Th. Taube), J. Šīrons (J. Schiron), T. Šeinflūgs (Th. Scheinpflug), C. Šilings (C. Schilling), V. Švarcs (W. Schwarz), V. Taurits (W. Taurit). Uz īsāku laiku, sevišķi, lai piedalītos iesvētāmo apmācībās, ieradās H. Keislers (H. Keussler), L. Krugers (L. Krueger), G. Hilners (G. Hillner). Kēlbranta 25 gadu jubilejas svinībās 1888. gadā viņa bijušie kandidāti savu pateicību izteica nozīmīgā dāvanā — lielā Mārtiņa Lutera ģimētnē, kur attēlota viņa kā skolnieka uzņemšana Kotas kundzes namā. Sirsnīgajā 7 kandidātu parakstītajā pavadrakstā teikts: “Tava klusā mācītājmāja gadiem ilgi viesmīlīgi atvēra vārtus topošajiem mācītājiem, kam Tavā vadībā vajadzēja nostiprināt nopietnos, nozīmīgos mācītāja amata pienākumus. Pēc īsākas vai garākas uzturēšanās viņi atvadījās no Tavas mājas un pildīja savu amatu visās mūsu zemes malās, kur Kungs Dievs katram bija lēmis. Taču viņi visi no Tavas mājas līdzī paņēma bagātīgu svētību un ar pateicību atceras to laiku, kad bija lemts Tavā vadībā un kopā ar Tevi strādāt, kad pirmo reizi personiski izjuta šī amata lieliskumu, kas sludina samierināšanos. Taču tā nav pateicība tikai par ievadīšanu mācītāja darbā. Sevišķs paldies par to svētību, ko viņi saņēma Tavā namā, kur visi drīz jutās mājīgi, kas daudziem radīja īsto izpratni par jēdzienu “mācītāja māja”, kas visiem sasildīja sirdi un prātu, kas deva līdzī gaišu paraugu savai nākamajai mājai, kāda agri vai vēlū būs arī viņiem. Tieši šim “mājas” jēdzienam veltīta mūsu dāvana, ko lūdzam, dārgais brāli, pieņemt no mums šīs dienas svētku atcerei. Glezna

rāda mājas, kurā reiz mūsu ticības tēvs Luters kā zēns tika uzņemts, kad Dievs viņu gatavoja lielā uzdevuma veikšanai. Kad Tu skatīsies uz zēnu Mārtiņu, kur viņš Kotas kundzei pie rokas ienāk pie galdabiedriem, tad atceries tos, kuri reiz kā skolnieki nāca Tavā namā, bija Tavi galdabiedri un kuri tāpat kā Luters Kotas kundzei bija pateicīgi visu mūžu par mācītāja māju, kur guva ne tikai amata praksi. Viņu sirdis sildīja un bagātināja miera gars, bagātā gara dzīve un sirsnīgā milestība, kas caurstrāvoja visas telpas. Tur tika sagatavots pamats patiesai sajūsmai par garīdznieka darbu.”

Savus uzskatus par praktisko kandidāta gadu, balstoties uz ilggadīgo personisko pieredzi un arī uz nacionālām atšķirībām, Emīls Kēlbrants puda referātā, ko viņš nolasīja 1894. gadā vispirms Cēsu apriņķa draudzes sinodē, vēlāk Vidzemes evaņģēliski-luterisko draudžu sinodē.

Ar amata brāļiem apriņķī Emīlam Kēlbrantam vienmēr bija brālīgas, draudzīgas attiecības. Daži no viņiem bija veci tēva draugi, citi — studiju biedri, kā arī laikabiedri. Vēlāk veco, aizejošo vietā nāca jauni spēki, bet ar visiem viņš mēģināja, cik iespējams, uzturēt garīgu vienotību. Viņš ienīda visu mazīsko, un, ja kaut ko bija atzinis par patiesu un taisnīgu, tad personiskajām attiecībām bija jāatkāpjas. Lieta, par kuru Kēlbrants cīnījās, bija svarīgāka par personu. Kaut arī daži amata brāļi par to apvainojās, visiem bija jāatzīst viņa mērķtiecīgā skaidrība un pienākuma apziņa. Emīla Kēlbranta personības lielumu un bagātību raksturoja tas, ka viņu vajadzēja cienīt arī tam, kas nespēja viņu mīlēt. Viņu vajadzēja ievērot un respektēt arī tam, kas negribēja viņu cienīt. Viņš katram kaut ko deva.

Bija likumsakarīgi, ka Kēlbrantu pēc prāvesta Fogela (Vogel) aiziešanas, kuru viņš bija aizstājis jau gandrīz divus gadus, 1884. gadā ievēlēja par Cēsu apriņķa draudzes prāvestu.

Šo amatu viņš pildīja līdz 1895. gadam, un draudze šādu izvēli nekad nenožēloja. Vēl vairāk kā līdz šim Kēlbrants kontaktējās ar katru no apriņķa draudzes mācītājiem, gan sarakstoties, gan satiekoties personiski.

Kādam amata brālim

1885. gada 3. janvārī

“Pagastā aģitācijas viņi pierimuši. Ļaudis atkal Manaseina vietā sāk nākt pie mācītāja. Vēl mēs esam bez draudzes priekšnieka, un tas man apgrūtina darbu. Tuvākajās dienās jānotiek vēlēšanām, ko es gaidu ar satraukumu. 22. decembrī mēs šeit Jaunpiebalgā nodibinājām vīru biedrību, kuru vadīsim mēs ar U. Draudzēs stāvoklis ir tāds, ka ir grūtības sapulcināt labus cilvēkus. Tas nav citādi iespējams kā biedrībās. Lai Dievs man palīdz veikt lielo darbu pieplūdumu! Mans Tēvs, mana sieva un bērni liek Tevi sveicināt.

Tavs uzticīgais E.K.”

Prāvesta pienākumos ietilpa ne tikai reprezentācija, bet vispirms apriņķa draudzes sinodes vadišana, kas ik gadu, parasti vasaras sākumā, notika kādā no pastorātiem. Bez šīs oficiālās mācītāju sanāksmes Kēlbrants vienu vai divas reizes gadā organizēja privātās konferences tuvāk dzīvojošajiem vai sev uzticīgajiem amata brāļiem. Pēdējā janvāra nedēļā Cēsīs notika ikgadējā civiliedzīvotāju konference, kurā bez mācītājiem piedalījās arī kungi no Cēsīm un apkārtnes, kurus interesēja baznīcas un teoloģijas jautājumi. Šī divu dienu konference nebija jāvada prāvestam, bet parasti viņš tomēr tika ievēlēts par sapulces vadītāju. Šīs konferences labprāt apmeklēja arī citu apriņķu draudžu mācītāji, tās bija ļoti rosinošas un iecienītas. Prāvesta pienākums bija baznīcu apmeklējumi, no kuriem Kēlbrants parasti gadā veica divus. Tiem bija liela nozīme

mācītāja un draudzes darbībā. Prāvestam tas bija grūts un nepateicīgs uzdevums, īpaši tur, kur bija konflikti starp mācītāju un draudzi. Pie grūtākajiem prāvesta pienākumiem minama arī jauno mācītāju izvēle vakantajām vietām līdzšinējo mācītāju nāves vai dzīvesvietas maiņas gadījumos. Vakances laikā bija ne tikai jā rūpējas par šīs draudzes apkalpošanu. Kopā ar vietējās baznīcas priekšnieku viņam bija jārisina jaunā mācītāja ievēlēšana konventā. Agrāk tas likuma noteiktā kārtībā parasti noritēja gludi, bet, jo vairāk izpaudās no latviešu puses nacionālā kūdišana, jo kļuva grūtāk. Bija daudz rakstīšanas un darbošanās, daudz braucienu, neauglīgu konventa vēlēšanu, domstarpību starp draudzēm un patroniem, kurās prāvestam parasti vajadzēja būt vidutājam. Arī jaunievēlētā mācītāja ievadīšana draudzē bija prāvesta uzdevums. Prāvesta E. Kēlbranta laikā Cēsu apriņķa draudzē 11 reizes notika mācītāju maiņa 17 draudzēs. Par prāvesta darbību un jautājumiem, kas viņu šajā laikā īpaši nodarbināja, raksta mācītājs Debners:

“Tāpat kā savai draudzei par svētību Kēlbrants veica garīgo darbu, tāpat arī prāvesta postenī Kēlbrants darbojās rosinoši un uzmundrinoši. Viņa padoms apriņķa draudzes mācītājiem bija svarīgs. Sēdes un konferences viņš sagatavoja ļoti rūpīgi. Dažādo apspriežamo jautājumu tēzes tika laikus izdalītas amata brāļiem. Pats viņš izstrādāja arī katru atsevišķu jautājumu, tā ka par jebkuru no tiem bija sagatavots koreferāts. Tādējādi Kēlbrants pilnīgi pārzināja jebkuru jautājumu un bija spējīgs kompetenti vadīt apspriedi. Īpaši saturīgas bija viņa atklāšanas runas. Ar kāda raksta citējumiem viņš meistariski prata izskaidrot laikmeta parādības Dieva vārda gaismā un izdarīt nopietnus secinājumus. Kāds no mūsu viskritiskākajiem amata brāļiem, kas jau atdusas Dieva mierā, pareizi sprieda, ka šādas aktuālas runas ir Kēlbranta īpaša aizraušanās. Gaišas uzrunas ar trāpīgiem nopietniem mājieniem bija raksturīgas arī

viņa baznīcu un skolu revīzijās, tā ka viņa apmeklējums kādā draudzē vienmēr atstāja dziļu iespaidu. Jautājumi, ar kuriem bija jānodarbojas prāvestam, bija gan parasti (par darbu atsevišķās draudzēs), gan neparasti, kad kāda ārkārtēja kustība skāra visu baznīcu. Šādu jautājumu netrūka arī Kēlbranta darbības laikā. Tāda bija ietekmīgā konfesiju kustība savā jaunajā stadijā, kas izveidojās Aleksandra III reakcionārās valdības apvērsuma un pakļāvīgā gubernatora Zinovjeva darbības rezultātā. Nikolaja I valdīšanas laikā krāpšanas ceļā no luterāņu baznīcas tika aizvilināta daļa baznīcas locekļu, kā arī viņu bērni. Aleksandra II laikā viņi atkal vēlējās atgriezties savā mātes baznīcā. Kēlbrants principiāli bija pret viņu uzņemšanu, jo tā esot nelikumīga. Kēlbranta draudzē starp citu nebija pareizticīgo, tātad nebija arī problēmas. Lielākā daļa Vidzemes mācītāju domāja citādi: pēc tam, kad visi lūgumi valdībai ir bijuši veltīgi, tā ir Dieva griba, ka pretēji valdības nostājai atkritēji viņu dvēseļu pestīšanas dēļ jāuzņem atpakaļ luterāņu baznīcā. Tādējādi liels skaits draudzes locekļu tika iesvētīti, pielaisti pie dievgalda un piesaistīti baznīcai. Aleksandra II valdība to piecieta. "Atgriezušos" bērnus kristīja, iesvētīja, laulāja luterāniski. Visos baznīcas jautājumos šie "atgriezušies", kā tas pēc uzņemšanas bija pats par sevi saprotams, tika apkalpoti kā pilntiesīgi luterāņu baznīcas locekļi. Aleksandra III laikā pēc valdības gribas tā vairs nedrīkstēja turpināties, tika lūgts tos uzskatīt par pareizticīgo baznīcas locekļiem. Viņu atkrišana esot nelikumīga un nav atzīstama. Katrs luterāņu mācītājs, kas arī turpmāk viņus apkalpos kā luterāņus, būs sodāms. Luterāņu garīdznieki, protams, neievēroja šo aizliegumu, lai pašu baznīcā atpakaļ uzņemtos un par luterāņiem atzītos cilvēkus atkal nošķirtu un atstātu dvēseles mokām. Mācītāji turpināja viņus apkalpot kā savas draudzes locekļus. Tad no valdības puses sākās jau zināmās represijas pret mācītājiem. Tagad

Kēlbrants tāpat kā Vidzemes garīdzniecības lielākā daļa, pilnā pārliecībā uzskatīja, ka katrs atkritējs, kas ir atpakaļ uzņemts luterāņu baznīcā, mācītājam jārespektē kā luterānis. Baznīcas pienākums ir palikt šim cilvēkam uzticīgam. Protams, starp mācītājiem bija arī neizlēmīgi un bailīgi. Tie bija vai nu ar mazu pieredzi, vai arī viņus baidīja valdības draudētais sods. Prāvests viņus centās iedrošināt un stiprināt. Kēlbrants pats bija gatavs katru atkritēju apkalpot kā luterāni.

Otra kustība draudzēs bija nacionālā. Cik tiesiska arī būtu katra nacionālās pašapziņas izpausme, bija nepareizi, to modinot latviešos, kurināt naidu pret vāciešiem. Maz izglītotajai un vēsturiski spriest nespējīgajai tautai ļaunprātīgie aģitatori spēja likt viegli aizmirst zemes iepriekšējo vēsturi un savstarpējās attiecības. Vajadzēja tikai saasināt pretrunas. Diemžēl kopš iepriekšējā gadsimta 60. gadu beigām tās aktualizējās latviešu preses izdevumos un aizvien vairāk saindēja tautas dvēseli. Naidīgo priekšgalā bija liela izglītoto latviešu daļa, kuru centrs bija Rīgas Latviešu biedrībā. Viņu mērķis sākumā bija vāciešu "mierīga izspiešana". Tāpēc jaunlatviešu prese radīja lasītājos aizdomas par muižniekiem un mācītājiem un viņus diskreditēja. Šī kustība atklāti sākās 70. gados. Apmelojot vācu amatpersonas, tā sagrava viņu autoritāti. Tūkstošiem nepamatoto sūdzību, ko senatoram Manaseinam iesniedza līdz šim miermīlīgie un apmierinātie zemnieki, justīcijas, pārvaldes un skolu reforma, vācu ierēdņu nomaiņa ar krievu ierēdņiem, protams, tautas acīs grāva priekšnieku sašķobīto autoritāti. Bija baznīcu nemieri, kuru mērķis — tautas aizvirzīšana no garīguma, no baznīcas uz revolūciju. "Latviešu revolūcijas vēsture" to pierāda tieši un skarbi.

"Drīz bija jūtams, ka rodas šķirtne starp latviešu draudzi un vācu mācītājiem. Arī mācītāju vidū aizvien vairāk sākās noslāņošanās pēc tautības. Vācu tautības mācītāji vairs neizjuta

līdz šim ierasto pretimnākšanu no latviešu mācītāju puses. Jau 1871. gadā vēl kā tēva palīgmācītājs Kēlbrants rakstīja savā dienasgrāmatā: “Atgriezies no Cēsīm (no janvāra konferences), biju pārliecināts, ka nacionālais noskaņojums pret mums, vāciešiem, ir saasinājies. Tas mani ierosināja pagājušajā svētdienā jaunatnes savienībā referēt, ka Vidzemes iedzīvotāji, neskatoties uz nacionālajām atšķirībām, ir viena tauta, viens koks, kam daudz sakņu, bet tikai viens stumbrs, kas izaudzis uz vācu evaņģēliskās ticības pamata. To no šīs zemes izraut nozīmē to nodot iznīcībai.” Viņš arī žēlojās, ka jaunekļi viņu, liekas, nav sapratuši. Latviešu literārās biedrības sapulcē, kuras biedrs viņš bija, 1875. gada decembrī Jelgavā viņš nolasīja izvērstu kritiku par “Baltijas Vēstneša” gadagājumu. Šī izdevuma redaktors atbildēja, ka pati redakcija nekad nav cīnījusies pret vāciešiem kopumā, vēl jo vairāk — pret mācītājiem, un nejūtas vainīga. Cietušie taču būtu varējuši atbildēt korespondentiem. Tāpat neko neizsacīja atvainošanās par pārmēti, ka joki izdevuma humora pielikumā ir nepiedienīgi. Redaktors domāja, ka tiem paraugs ir vācu “Kladderadatsch” un “Wespen”. Tas tikai liecināja, cik ļoti šīs populārās latviešu avīzes toreizējais redaktors bija aktīvs aģitators. To viņš nemaz neslēpa savos tukšajos atvainošanās vārdos.”

Latviešu žurnālistu sarūgtinājums šajā sēdē pret Kēlbrantu bija tik liels, ka viņa draugi neuzdrīkstējās viņu vienu laist uz ielas. Vairāki pavadīja Kēlbrantu uz viņa apmešanās vietu.

“Aģitācija netraucēti turpinājās un sava mērķa īstenošanai izmantoja aizvien vairāk materiālu. Vispirms tās bija baznīcu kolektes un nodokļi, pret kuriem tika vērsti apmelojumi un uzbrukumi, tad sekoja pārmēti par latviešu valodas neprasmi, par speciālas izglītības trūkumu skolu pārvaldīšanā un beidzot cīņa pret patronāta tiesībām. Bija atrasts līdzeklis, kas visietekmīgāk un postošāk darbojās nacionālajos jautājumos

un satracināja draudzes. Aizvien grūtāks draudzēs kļuva vācu tautības mācītāju stāvoklis. Aizvien jūtāmāka bija vēsā attieksme pret viņiem. Par viņu mērķiem atklāti šaubījās, uzskatot tos par savtīgiem, pārmeta par uzkundzēšanās politiķu. Sinodēs Kēlbrantam vajadzēja mācītājus aicināt uz savstarpēju vienotību un uzticēšanos. Viņš lūdza latviešu amata brāļus savās lauku draudzēs, kurās viņu vārdam bija liela nozīme, vērsties pret savstarpēju naidīgumu. Dažkārt viņš arī izteicās asi, bet tas notika lietas labad, taisnības labad, nevis lai personiski kādu aizskartu. Taču bija gadījumi, kad mācītāji jutās aizvainoti. Vai nu viņi neredzēja, vai nevēlējās redzēt notikumu virzību, tāpēc viņiem bija nepatīkami, ka Kēlbrants tik neatlaidīgi brīdināja no briesmām.”

Reiz viņš sūdzējās par kādu apriņķa draudzes sinodi: “Tā bija diezgan kupli apmeklēta sinode, un mēs darbojāmies lietiski un brālīgi. Taču mūsu Cēsu apriņķī ir iekļuvuši tādi elementi, kuru dēļ ne tikai es, bet arī citi vecākie mācītāji izjūt senās sirsnīgās vienprātības trūkumu. Ikviens, pat pats jaunākais, grib sargāt savu neatkarību un patstāvību un šajā sakarā sīkmaini spriež par blakuslietām. Tādā veidā katrai diskusijai draud briesmas kļūt par tukšiem vārdiem. Tā kā katrs vēlas būt liels, visi kopā kļūst sīki un neatbilst laikmeta lielajām prasībām. Kopumā mans iespaids — mēs neesam savu tēvu cienīgi! Taču pietiek! Dziesma par vecajiem labajiem laikiem ir novecojusi!”

Arī ārpus sava apriņķa draudzes robežām Kēlbrants centās darboties baznīcas labā, cik vien bija viņa spēkos. Bieži viņu aicināja uz Bībeles svētku sprediķiem. Pirmajā laikā tie bija četri, arī seši gadā, vēlākajos gados — mazāk. Taču nebija tāda gada, kad viņš Bībeles svētkos nebūtu sprediķojis kādā svešā draudzē. Arī Misijas svētkos, bērnu svētkos, labdarības svētkos un visa veida gada svētkos Kēlbrants sprediķoja ne tikai

Vidzemē, viņu atkārtoti aicināja par sludinātāju arī Kurzemē, Rīgā un Tallinā (Reval). Šādus uzaicinājumus viņš vienmēr labprāt pieņēma, cik vien to atļāva tuvākie amata pienākumi. Ļoti čakli Kēlbrants apmeklēja Vidzemes provinces sinodes. Būdams prāvests, viņš piederēja pie vadošā sinodes superintendenta štāba. Kā sava aprinča pārstāvis viņš parasti piedalījās diskusijās. Te izpaudās viņa skaidrā lietu uztvere un precīzais izteiksmes veids. Mācītājs Debners saka:

“Viņa teiktajam vienmēr bija svars, pat tad, ja tas radīja iebildumus. Nebija nevienas sinodes, kurā Kēlbrants nenolasītu vienu vai pāris referātu. Te viņš radoši risināja aktualitātes, praktiskus amata jautājumus, kā arī zinātniskas tēmas. Viņš bija līdzstrādnieks lielākajā daļā sinodes izveidotajās komisijās. Tā, piemēram, sevišķi neatlaidīgi Kēlbrants strādāja komisijā, kas nodarbojās ar dziesmu grāmatas (baznīcai un mājai) sastādīšanu. Kā visās lielās sapulcēs, arī Vidzemes sinodē ir atsevišķi locekļi, kas galvenokārt nodarbojas ar jautājumu izskatīšanu un izskaidrošanu. Vidzemes sinodē tāds bija Emīls Kēlbrants. Kopš 1884. gada viņš bija misijas referents, un sevišķi izcili bija viņa ikgadējie sinodē nolasītie misijas ziņojumi. Viņš prata saistīt starptautiskos notikumus ar misijas darba progresu vai regresu, norādot uz cēloņiem un uz darbību nākotnē, tā ka misijas ziņojumi bija gada pārskats par notikumiem pasaulē, kam cauri vijās visā pasaulē izplatītās Dieva valstības vēsture.”

Šos ziņojumus, kas bija nopietnas izpētes rezultāti, neskatoties uz to garumu, labprāt klausījās. Tos izmantoja, lai iedzivinātu un veicinātu interesi par misiju. Daudzus no tiem vēlāk iespieda. Viņš sarakstījās ar Leipcigas Misijas namu. Vairākkārt viņš kā Vidzemes sinodes pārstāvis piedalījās misijas konferencē Leipcigā. Reiz, 1893. gada Misijas svētkos, viņš tur noturēja svētku sprediķi. 1884. gada jubilejas sinodei viņš bija apkopojis Vidzemes sinodes vēsturi 50 pastāvēšanas gados,

kuru vēlāk izdeva brošūrā. No Tērbatas, kur notika šī jubilejas sinode, viņš toreiz rakstīja savai sievai: “Skaistos laika apstākļos, lēnām braucot, otrdien pulksten divos ieradāmie Tērbatā. Ļoti sirsnīgi un laipni uzņēma Milavs, kas par mani rūpējās kā māte par bērnu. Kādas bagātības un pārbagātas dienas esmu piedzīvojis! Rakstiski daudz nevaru pastāstīt. Nosūtu jums svētku programmu. Sagaidīšana aulā bija ļoti svinīga, runāja daudz laba, uzmundrinoša, nevajadzīga bija maz. Piedalījās 107 sinodieši un 80 viesi no visiem Konsistorijas iecirkņiem. Ģenerālsuperintendents Girgensons (Girgensohn), neskatoties uz fiziskām ciešanām, bija apbrīnojami apgarots, pie tam tik vienkāršs. Arī dievkalpojums — īsts svētku dievkalpojums. Svētku dinejā piedalījās 200 personu. Redzēju daudzus vecus draugus. Ir svētku sajūta, noskaņojums nopietns, taču pacilājošs. Tēva sveicienu sinodei nolasīja šodien, un par to viņam visi pateicās. Arī viņa “pirmās sinodes” vēsturi, ko viņš pats piedzīvoja, noklausījās ar interesi un mani pilnvaroja viņam par to izteikt sinodes pateicību. Bez tam šodien ļoti interesants un oriģināls Sokolovska nekrologs Bernhardam Kēlbrantam, tad vairāki darbi par Hānu. Rīt iepazīstināšu ar savu “Sinodes attīstības vēsturi”, ko gaida ar lielu nepacietību, jo Girgensons to neoficiāli dažādās aprindās raksturojis par “izcilu”. Sinodi slēgs otrdienas vakarā. Rītvakar superintendents, prāvesti un universitātes padome ir ielūgti pie rektora. Svētdienas pusdienās esam pie Folka. Cik skaista ir Tērbata ar savu Domu rudens krāšņumā! Vecais Viligerode (Willigerode) ir lielisks kā sinodes tēvs. Par šīs sanāksmes iespaidiem būs ilgi ko pārdomāt! Taču pietiks, es rakstīšanai izmantoju tikai pārtraukumu.”

Kad Kēlbrants pacilāts atgriezās mājās no sinodes, bija bauda noklausīties plašo ziņojumu, un viņam bija prieks savējiem vai draugu un paziņu lokam sīki atreferēt sinodes darbību un tādā veidā paplašināt tās ietekmi. Lieliskā atmiņa

viņam palīdzēja kāda referāta sevišķi interesantas daļas vai pat satraucošas debates atstātīt vārdu vārdā. Līdzās satura nopietnībai šajos attēlojumos netrūka humora, ko Kēlbrants sevišķi mīlēja.

Cik vien bieži bija iespējams, viņš apmeklēja arī Kurzemes sinodes Jelgavā, kur vienmēr bija gaidīts viesis. Tāpat janvāra konferenci Tērbatā, kas sagādāja lielu prieku, jo bija iespēja pabūt kopā ar profesoriem un dažiem tālu dzīvojošiem draugiem. Kopš 1879. gada viņš Tērbatā apmetās pie sava tuva drauga profesora Mīlava, kura mājā viņu vienmēr laipni uzņēma. Saskarsmē ar visu fakultāšu profesoriem Kēlbrants piedzīvoja raženas dienas. Parasti pēc Tērbatas janvāra konferences sekoja Cēsu civilpersonu konference, kurā Kēlbrants vienmēr piedalījās. Arī Cēsīs bija viesmīlīga māja, kur par viņa ierašanos priecājās. Tas bija vecais draugs H. fon Meijers, kas dzīvoja viens. Viesi katrā laikā laipni uzņēma un tādā veidā padarīja Kēlbranta uzturēšanos Cēsīs patīkamu un omulīgu. Lai kur Kēlbrants arī atrastos, viņš nekad nenokavēja savai sievai rakstiski ziņot par piedzīvojumiem un interesēm, par visu, kas viņu nodarbināja.

Tērbatā, 1867. gada 19. janvārī

“Vakar ap deviņiem sākās konference, kurā piedalījās 45 mācītāji. Tā ilga līdz diviem, tad biju pusdienās pie Etingena, pēcpusdienā — aulā, kur plašai auditorijai profesors Švābe nolasīja interesantu referātu par grieķu senatni, vakarā atkal konference līdz vienpadsmitiem. Šodien deviņos diskusija turpināsies un ilgs visu dienu. Vakar paziņoja ļoti skumju notikumu. Mācītājs K. no R. ir pareizticīgo, t.i., atkritēju dievgalda dēļ apsūdzēts. Sūdzētājs bijis nevis pops, bet gan 60 paša draudzes dievgaldnieki. Viņi ir iesnieguši sūdzības rakstu tieši ģenerālgubernatoram un prasa stingri sodīt mācītāju un viņa

apkalpotos pareizticīgos. Ir bažas, ka šī sūdzība radīs dzirdīgas ausis. Arī H. ir apsūdzēts.”

Valkā, 1877. gada 22. augustā

“Sinode ar visu, kas uz to attiecas, šoreiz man atņēma vairāk laika nekā jebkad. Tā sākās 18. augustā. Sakarā ar Etingena un Folka klātbūtni interese par apspriedi bija sakāpināta. Ir iepriecinoši, cik daudz krietnu un izcilu spēku izvirzās mūsu sinodē. Es saņēmu virkni jaunu ierosmju un auglīgu ideju un atgriezos ar domu čakli strādāt un ieviest šo to jaunu. Tu man pie tā palīdzēsi, mana dārgā, uzticīgā sieva. Man ir dots speciāls sinodes uzdevums. Esmu ievēlēts komisijā, kurai jāizstrādā pavisam jauna vācu dziesmu grāmata, pēc iespējas saskaņojot ar Kurzemi un Rīgu. Neskatoties uz to, Tu neticēsi, cik mazs, nabags un aprobežots es jūtos to vīru vidū, kuru rīcībā katrā laikā ir domu bagātība un trāpīgs vārds. Svētdienas vakarā es braucu ar T. uz Bībeles svētkiem un atgriezos tikai pagājušajā naktī. Visi neērtie jautājumi visumā nokārtojās labi un gludi. Apspriežu gaita bija ļoti interesanta.”

Cēsis, 1883. gada 20. augustā

“Es laikus ierados Valmierā. Vispirms paliku pie Girgenzona, kur sapulcējās arī pārējie prāvesti, un no turienes devos pie Neilanda (Neuland), kas mani uzņēma ar lielu mīlestību un sirsnību. Dievkalpojums bija skaists, proti, Keislera lieliskā altāra runa, sprediķis mazāk iepriecinošs, maz gatavots, kā viņš pats teica. Sinode ļoti kupli apmeklēta, bija arī viesis no Pēterburgas, šodien arī Volfs no Lubānas un, galvenais, baznīcas priekšnieks Fr. Volfs (Fr. Wolff). Apspriedes līdz šodienai bija vājas, skolu jautājumam pieskārs ar vismaigākajiem zamašā cimdiem. Pēdējo jautājumu pavisam klusu savā starpā apspriedām mēs — skolu padomnieks un es — un beidzot apmainījāmies

ar nozīmīgu rokaspiedienu. Šīs dienas sēde ļoti interesanta. Hāns no Rauges (Igaunija) ierosināja apspriest pareizticīgo jautājumu kopsakarā ar nacionālo. Viņa priekšlasījums mums, mācītājiem, patiešām bija aizkustinošs un izraisīja dzīvu un saturīgu diskusiju. Lutera jubilejas svētku rakstu iespiešanai latviešu valodā muižniecība piešķirs 200 rubļu.

No Tērbatas priecīgas ziņas par kuratora uzrunu. Viņš ir ļoti izglītots, zinātniski daudzpusīgs vīrs, kas studējis Vācijā un kā kādreizējs vācu students sveica vācu zinātnes jaunekļus ar apgalvojumu, ka vēlas būt viņu draugs un pārstāvis cerībā, ka Tērbata prātīs novērtēt zinātnes nozīmi.

Manaseinam Cēsīs bijis ass konflikts ar Kampenhauzenu sakarā ar kādu nozagtu pastorāta karti, kas dīvainā kārtā atradās pie Manaseina. Lietu novirza tieši Svētajai Majestātei. Ir vēl daudz interesanta. Šodien pulksten četros ar četrjūgu atbraucu šurp un rītvakar atgriezīšos Valmierā. Sinodi slēgs otrdienas vakarā.”

Tērbatā, 1886. gada 15. janvārī

“Kopš vakardienas esmu šeit. Laiks ceļošanai bija ļoti piemērots, bet ceļš, sākot no Valkas, neapraķstāmi slikts. Sniega kalni un bedre pēc bedres. Brauciens kamanās līdzinājās jūras braucienam viļņu šūpotā laivā. Pirmdien mēs nonācām tikai līdz vietai, kas bija pārpildīta ar jaunajiem studentiem, kas brauca uz imatrikulāciju. Pēc nemierīgas nakts mēs otrā rītā septiņos braucām tālāk un, krietni sakratīti, divos bijām galā. Sirsnība, ar kādu mani šeit uzņem, liek pat justies neērti. Bērni mani apsveica kā vecu paziņu. Arī mazais Helmūts, kuru es vēl nekad nebiju redzējis, apgalvoja, ka mani labi pazīstot. Viņš sacīja, ka ir kareivis prinča Frīdriha Kārļa pulkā, bet klibais Valters — kā pulka ķirurgs ar sarkanu krustu uz piedurknes. Hanss un Kurts parūpējās par manām lietām. Mīlava kundze

izskatās ļoti labi, ir svaiga, pie tam ļoti sirsnīga, bet nav vēl pārcietusi meitas zaudējumu. Pats kā vienmēr ir ļoti rūpīgs saimnieks un namatēvs. Vakar vakarā bija prāvestu konference pie Heršelmaņa (Hörschelmann). Ir paredzama krievu baznīcas grāmatu ieviešana, tā noteikti būs, bet uzskati ir ļoti atšķirīgi. Šodien vienpadsmitos konference skolu jautājumā, uz kuru, liekas, kurators skatās nopietni. Vēl es nemaz neesmu bijis pilsētā. Šodien Girgensons, vēsturnieks Hansmans, arheologs Leške (Löschke) un filologs Leo Meijers būs pie Mīlava. Akadēmiskā konference, kura sāksies šodien, solās būt interesanta.”

Cēsīs, 1886. gada 12. augustā

“Vakar trijos iebraucu, uzņēma ļoti sirsnīgi. Pēc maltītes ar M. apskatījām Cēsu apkārtni, vakaru pavadījām kopā ar Fīrhufu (Vierhuff). No viņa uzzināju, ka sinodi slēgs jau sestdien. Šodien divos ar Fīrhufu atsevišķā ekipāžā brauksim uz Valmieru. Cēsīs mani ļoti ieinteresēja dzelzceļa būve. Tas, ko vēl dzirdēju, neiepriecina. Apriņķa skola ir slēgta, no Žitomiras ir ieradies kāds aizdomīgs indivīds ar rakstisku orderi rokā — nekavējoties uzsākt mācības pilsētas krievu skolā, kam jābūt apriņķa skolas vietā. Faktiski šī skola vēl neeksistē. Inspektors Bēme (Böhme) un pārējie apriņķa skolotāji vilcinās atbrīvot dienesta dzīvokļus. Viņi slepus ir saņēmuši mājienu no kuratora kancelejas turpināt mācības apriņķa skolā, jo vēl nav gaidāma krievu pilsētas skolas atklāšana. Baznīcai tā bija slikta ziņa. Pie kāda muižas īpašnieka fon G. kunga notika kratīšana, jo bija sūdzības, ka viņš glabā dinamīta krājumus sacelšanās gadījumiem. Tā kā no gubernatora viņš nesaņēma gandarījumu, viņš aizbrauca uz Pēterburgu audiencē pie ķeizara. Viņš ir galma dzērienu pārzinis. Būtu vēl daudz ko rakstīt, bet neredzu gala!”

Valkā, 1887. gada 23. septembrī
“Vakar šausmīgā ceļa dēļ iebraucām tikai pusastoņos. Pie Ulmaņa mūs uzņēma ļoti laipni. Prāvestu sanāksmi vakar nokavēju, bet šodien uzzināju, ka tā vispār nav notikusi, jo arī pats Girgensons ieradies ar nokavēšanos. Šodien bija skaists dievkalpojums. Bēze (Behse) teica altāra runu. Arī Kupfers sprediķoja lieliski. Tad latviešu dievkalpojums. Šodien pēc pusdienām prāvestu apspriede. Labi apmeklēta sinode, kas beigsies otrdien pusdienas laikā (29. septembrī). Šķiet, ka skolu jautājums atrisināsies. Dievs, tikai dod vienprātību, vienprātību! Skolas un baznīcas stāvoklis, cilvēciski skatoties, šķiet bezcerīgs. Pirmdien sinodē ieradīsies pārstāvji no konventa Rīgā, lai piedalītos skolu jautājuma apspriešanā un ziņotu, ko konvents nolēmis.”

Kā vācu, tā arī latviešu un igauņu skolu jautājums, mūsu zemes jaunatnes audzināšana tautskolās Kēlbranta sirdij bija sevišķi tuvi. Kamēr skola bija baznīcas sastāvdaļa un atradās mācītāju uzraudzībā, viņš uzskatīja par pienākumu pārraudzīt savas draudzes skolas un rosināt skolotājus. Kad 1887. gadā skolas tika rusificētas, atdalītas no baznīcas ietekmes, pakļautas Izglītības ministrijai, mācītājiem palika vienīgi pārraudzība pār reliģijas mācību. Izvirzījās jautājums, kādā veidā darboties pret rusificētās skolas un parasti no baznīcas tālu stāvošo skolotāju demoralizējošo ietekmi. Sinodēs gandrīz vienmēr skāra skolu jautājumu. Daži mācītāji domāja, ka vajadzēs pilnīgi atdalīties no skolas. Bija karstas debates, kur ar interesi piedalījās Kēlbrants. Savā draudzē viņš mēģināja negatīvajai ietekmei stāties pretī, palielinot mājas apmeklējumu skaitu. Viņš arī ievadīja darbā tā saucamos virsskolotājus. Jauniešus, atsevišķi zēnus un meitenes, kam pavasarī vajadzēja iziet iesvētību mācību, viņš uz vairākām nedēļām pulcēja pastorātā jau rudenī. Trīs līdz

četras stundas dienā mācīja reliģiju, katķismu, Bībeles stāstus un dziedāt baznīcas dziesmas. Savu nostādni skolu jautājumā Kēlbrants izklāsta kādam jaunam Kurzemes mācītājam.

1887. gada 25. novembrī

“Mīļais brāli! Uz Tavu vēstuli ilgi neatbildēju. Mūsu papīru laikmets ar bezgalīgajām rakstīšanām kavē saraksti. To izjūtu katrā pasta dienā. Tā kā šodien pasta nebūs, cenšos nokārtot vēstuļu parādus. Vispirms paldies par Tavu vēstuli un jaunām ziņām. Kas attiecas uz skolu jautājumu, nožēloju, ka Kurzeme neiet kopsolī ar Vidzemi. Taču esmu pilnīgi pārliecināts, ka reiz mēs atkal būsīm vienoti. Kamēr krievu Izglītības ministrija un luterāņu tautskola atradīsies Baltijas provincēs, pirmā apdraudēs otro. Pēdējā laikā skola pie mums vairākkārt ir pārvērtēta, it kā tā būtu tautas glābēja. Mums māca, ka šis “glābējs” mums tiks atņemts un pāries ar troksni ienaidnieka pusē. Tikai neaizmirsīsim, ka ar Izglītības ministrijas uzvaru pār evaņģēlisku tautskolu vēl nav izšķirta krievu izglītības iestāžu cīņa pār evaņģēlisku tautas izglītību. Tāpēc evaņģēlisko tautskolu nevar atmest skolu dezorganizācijas rezultātā. Tautskola ir tikai spainis, ar kuru līdz šim bijām raduši mūsu jaunatnei smelt svaigu ūdeni no evaņģēliskās ticības neizsmeljamās akas. Ja puikas mums šo smelamo spaini notraipa vai nozog, mēs smelam arī bez šī spaiņa, katrs kā prot, pat ar kailu roku. Jo smelšana kļūst grūtāka, jo gūtais spirdzīgais dzēriens — vērtīgāks. Sajukums skolu dzīvē dienu no dienas kļūst nejaucāks, nelīdz arī avižu pamācības.

Pirms dažām nedēļām es mūsu Draudzes skolā iekārtoju iesvētāmo apmācību nodarbības un līdz šim esmu ļoti apmierināts. Taču tagad mans mīļais U. tālumā saskata bīstamu rūsū, viņš sadzird inspektoriskus zibens spērienus, un viņu pārņem bailes no soda. Kas viņam var pārnest! Bailes aizdzēn vienīgi

mīlestība! Es pašlaik lasu vērtīgu Graua grāmatu "Jēzus pašapziņa". Te man pirmo reizi kļuva skaidri tā Kunga vārdi: "Jums jābūt pilnībai, kāds ir jūsu tēvs debesīs." Tas Kungs neprasa no mums neko neiespējamu, pāri mūsu spēkiem esošus tikumus, bet gan lai mēs atgriezāties Tēva namā kā pazudušais dēls, lai paliekam Tēva namā pilnīgi Tēva vadībā."

Kad Jaunpiebalgā divus vecos skolotājus, kas vēl bija reliģiozi noskaņoti un tāpēc vairāk vai mazāk mācītāja ietekmē, kādu dienu skolu pārvaldes inspektors atbrīvoja no darba it kā nepietiekamu krievu valodas zināšanu dēļ, lai dotu vietu paklausīgākiem izpildītājiem, Kēlbrants enerģiski iestājās par viņiem, lai aizstāvētu to tiesības. Viņš raksta: "Dienzēl tautskolu inspektora patvaļības manī radīja asu konfliktu ar viņa iecelto skolotāju U. un daļu viņa atbalstītāju pagastā. Mēs viens otram nevarējām piekāpties. Redzēsīm, kurš stiprāks, jo stiprākajam taisnība. Es ceru palikt stiprākais un tādā veidā pakalpot ne tikai šejienes Jēkaba skolai, bet arī visai Vidzemes tautskolai."

Kāds muižniecībai piederīgs ietekmīgs skolu virsvaldes loceklis, pie kura šajā lietā bija griezies Kēlbrants, privātā vēstulē viņam rakstīja: "Šis gadījums spoži apliecina, ka mācītājiem nevajadzētu raizēties par skolām, nedz arī par reliģijas mācību. Tās pārraudzīšana, ko kurators dedzīgi aizstāv, maldina tautu, no tā vajadzētu izvairīties. Uzraudzība bez tiesībām un iespējām, došanās pretī briesmām ir nejēdzība, un, kamēr mācītājiem nav dotas pilnas tiesības, viņiem nevajadzētu ienākt skolā. Jūs un Jūsu draudze varētu būt izņēmums. Jūs neesat tikai mācītājs, bet arī pārvaldnieks un ar savu varu vadāt strīdus. Lai Jums veicas! Taču ne katrs spēj karot. Kurš nespēj cīņu novest līdz galam, lai izstājas no spēles."

Kēlbrants rūpējās arī par vācu jaunatnes izglītošanu, viņš domāja par ceļiem, kā, neskatoties uz rusificētām skolām, šo

jaunatni audzināt vācu–evanģēliskajā garā un baltiešu tradīcijās. Kaut arī smagie laikmeta apstākļi Kēlbrantu dziļi satrieca un viņš bieži nopūtās zem zemes un baznīcas nastas, viņš nekad nenodevās drūmam pesimismam kā daudzi citi. Kur vien varēja, viņš centās nepadoties spiedienam, bet gan turēt un sargāt to, kas bija mantots no tēviem, centās strādāt un gaidīt, līdz Dievs apžēlosies par savu baznīcu un zemi. Viņš neticēja baznīcas un skolas pilnīgam norietam, bet gan gaidīja ar cerīgu optimismu jaunu rītausmu. Paldies Dievam, viņš to vēl piedzīvoja. Kad 1888. gadā muižniecība slēdza lauku ģimnāziju Bērzainē (Birkenruh), lai tai nebūtu jāturpina pastāvēt kā rusificētai iestādei, viņš rakstīja toreizējam skolas vadītājam.

1888. gada 23. oktobrī
“Augsti godātais direktora kungs!

Daudzas sirdis pēdējā laikā pukstēja iekšēja nemiera pārņemtas par Bērzaini. Jā, pat vairāk! Daudzi lieca ceļus un lūdzot cēla rokas pret Dievu, lai viņš pasargā mūsu nabaga sabradāto dzimteni no negoda, lai tā negriež siksnas pati no savas ādas, ar kurām mūs grib sasiet un nožņaupt, un lai viņš mums rāda ceļus, kādā veidā radīt iespējas aizstāt slēgtās valsts ģimnāzijas. Šīs lūgšanas pirmā daļa ir piepildījusies. Es izjūtu un cienu sāpes, ko jūt Jūsu sirds, slēdzot svētītu, pilnos ziedos esošu iestādi, bet esmu pārliecināts, ka arī Jūs esat apmierināts par šādu muižniecības lēmumu. Kas attiecas uz slēgto skolu aizstāšanu, esmu pārliecināts, ka cīņa vēl nav beigusies, nav izšķirta kauja, un mums vēl nav pamata aicināt atkāpties. Tieši pretēji. Tagad jāiesaista visi spēki, lai noturētu tās pozīcijas, kuras mums vēl ir. Ja mums ir atņemtas tiesas, pašvaldība un tagad arī skolas, tad mums vēl paliek baznīca un māja — divas neieņemamas pozīcijas. Kas attiecas uz baznīcu, var tikt lauztas tās privilēģijas, var apkarot tās vēsturiskās tiesības eksistēt, taču

mums paliek neaizskaramais Dieva likums. Esmu pārlicināts, ka Dievs Kungs mums dos daudz cīņasbiedru — mūsu latviešus un igauņus, bet vācu evaņģēliskajai mājai ir jāaizstāj skolu trūkums. Es tikai vispārējos vilcienos nojaušu, kā tas var notikt, bet tam jānotiek, jo runa ir par visdziļciltīgākajām mūsu zemes muižām. Ja tagad kristīgā māja savu pienākumu nepilda, tad mēs esam tā vērti, lai mūs pārkrīevo. Ja māja un ģimene pildīs savu pienākumu, kā es ceru, tad valdošā un dominējošā pozīcija tomēr paliks mūsu rokās, un zaudētā stāvokļa atgūšana ir tikai laika jautājums. Tāpēc nekādu atkāpšanās cīņu, tikai uz priekšu! Jūsu padoms, Jūsu pieredze, Jūsu dalība mums būs nepieciešama. Šādā pārlicībā es Jūs sveicinu, mīlais direktora kungs, un garā sniedzu Jums roku sadarbībai, kopējai cīņai, kopīgām ciešanām! Sirsnīgā cieņā un milestībā Jūsu padevīgais
Emīls Kēlbrants.”

Tā kā dzimtenes labklājība un grūtības Emīlam Kēlbrantam tik ļoti bija pie sirds un viņš jutās vienots ar visiem šīs zemes dēliem, bija dabiski, ka viņš cieši sadarbojās ar daudziem ietekmīgiem Vidzemes muižniecības pārstāvjiem. Kēlbranta vārdam bija svars. Grūtos jautājumos ne viens vien griezās pie viņa pēc padoma, un šie kungi respektēja viņa domas un spriedumus. Kad vajadzēja skatīt skolas un baznīcas jautājumus, viņu vienmēr aicināja uz apspriedēm un komisijām. Nemīnot savu vārdu, ne vienam vien muižniecības plānam un projektam viņš bija līdzautors. Viņš netīkoja goda. Lieta, kuru risināja, bija aicinājums. Viņš neslēpās arī no cilvēku dusmām, neatgāja sānis, tieši pretēji — vienmēr bija gatavs ar savu personību atklāti stāties pretī šķēršļiem un liecināt par taisnību un patiesību.

Pēc valsts ģimnāziju un citu vācu skolu slēgšanas Kēlbrants saskaņā ar muižniecību izstrādāja plānu vācu aprindu meitenēm un zēniem laukos, kurš aizstātu slēgtās skolas. Viņš

nebaidījās darba un pūļu, ne arī tālu braucienu, lai personiskās sarunās un rīcībā ar vienu un otru novāktu no ceļa dažādas grūtības. Muižnieki augstsirdīgi darīja savu, lai šis plāns īstenotos, un daudzi vecāki, kuri bija ieinteresēti bērnu vāciskā izglītošanā, pateicīgi novērtēja šo aprindu svētīgo veikumu.

Uzskatāmi, bet ļoti drūmi par skolu stāvokli Kēlbrants sinodē uzskicē savā referātā "Skolu stāvoklis Vidzemē 1892./93. gadā".

Jo vairāk Kēlbrants darbojās valsts un baznīcas labā, jo populārāka kļuva viņa personība ne tikai dzimtenē, bet arī aiz tās robežām. Tāpēc radās aicinājumi uz citām, it īpaši uz pilsētu draudzēm. Jau 1882. gadā viņu aicināja darbā uz Jāņa baznīcu (Johanniskirche) Rīgā, bet 1883. gadā turpat uz Jēzus baznīcu. Pēc īsas apdomāšanās viņš atteicās. 1886. gadā viņu aicināja par galveno mācītāju Olaibaznīcā (Tallinā). Šinī aicinājumā bija daudz vilinoša, jo viņa vēlēšanās vienmēr bija darboties izglītotā vācu draudzē. Tā bija smaga cīņa atteikties no šī aicinājuma. Galvenokārt viņš to darīja sava vecā tēva dēļ, kas nekad nebūtu izšķīries pamest Jaunpiebalgu. Arī viņš pats jutās tā saudzis ar Jaunpiebalgu un savu draudzi, ar savu Cēsu apriņķa draudzes iecirkni un Vidzemes sinodi, ka toreiz citēja domu graudu: "Ja vecu koku, kas tik dziļi iesakņojies, grib pārstādīt svešā zemē, tas gan var vēl kādu laiku zaļot, bet pilnīgi iesakņoties tas vairs nevar."

1887. gadā Kēlbrantam vajadzēja kļūt par Ģenerālkonsistorijas asesoru. Par to viņš raksta no Rīgas, kur toreiz ārstēja savu pārpūlēto balsi: "Kā es tagad saprotu, Konsistorija ierosināja virsmācītāju Švarcu no Tērbatas un mani par Ģenerālkonsistorijas asesora kandidātiem. Turpretim Girgensons domā, ka būs grūtības ar manu apstiprināšanu, un tas man ir gluži pa prātam. Es nederu Pēterburgas gaisam, bet dziedu, neskatoties uz uztūkušām balss saitēm, veco dziesmu:

“Man ir tikai viena mīlestība.
Mans karogs ir sārta—zaļa—balts.
Mana sirds kvēlo Livonijai!”

1888. gada 13. janvārī Emīls Kēlbrants lielā radu, draugu un mācītāju pulkā svinēja savu 25 gadu darba jubileju. Šī diena viņam no visām pusēm atnesa daudzus mīlestības un atzinības apliecinājumus. tā kļuva par īstu “goda dienu”.

Pēc rīta lūgšanas mājās notika svinības baznīcā — latviešu dievkalpojums, tā ka arī draudze varēja piedalīties mācītāja goda dienā. Savas sievas dzīves aprakstā viņš saka: “1888. gads mūsu mājā bija notikumiem bagāts. Manas darba jubilejas svinības 13. janvārī pulcēja ap mums lielu amata brāļu, radu un draugu loku un iepriecināja ar sirsni, ko saņēmām no visām pusēm — ne tikai es, bet arī dārgā namamāte un vecais tēvs. Divas dienas vēlāk, 15. janvārī, mūsu meita Marija saderinājās ar Irbes mācītāju Paulu Treiju (Paul Treu), kas pirms sešiem gadiem vispirms kā kandidāts, tad kā mans vietnieks dzīvoja mūsu mājā. Trīs dienas pēc tam, 18. janvārī, nomira mūsu tēvs. Viņš nodzīvoja sešus gadus ilgāk par savu uzticīgo dzīvesbiedri. Vientulības izjūta, kas kopš viņas nāves tēvu nepameta, vecuma nespēks, kas kļuva aizvien jūtamāks, dzirdes pasliktināšanās, kas viņam liedza piedalīties kopīgā lasīšanā un sarunās, acu vājums, kas beigās apgrūtināja lasīšanu, — tas viss padarīja viņu arvien klusāku, noslēgtāku un aizvien vairāk kopjamu. Teofile viņu kopa, rūpējās par viņu ar vislielāko uzmanību, un vecais tēvs to ar pateicību novērtēja. Parasti viņš katru jauno gadu mēdza uzskatīt par pēdējo. Turpretim pēdējā Vecgada vakarā, ko viņš bērnu un mazbērnu vidū pavadīja pie mums, sacīja savai meitai, ka, pateicoties Teofīles rūpīgajai kopšanai, viņš vēl varēsot ilgi dzīvot. Taču Dievs tas Kungs nogurušo sirmgalvi atpestīja jau pēc pāris nedēļām. 18. janvāra rītā viņš šķīrās no dzīves sakarā ar pēkšņo sirds paralīzi, pēc

tam, kad visu cauru nakti bija juties kā mirējs un atkārtoti skatījās lūgšanās savu dvēseli bija nodevis Dieva rokās. Izvadišanas runu viņš pats bija izvēlējis. 1888. gada 28. janvārī mēs viņu aiznesām uz kapu un guldījām līdzās mātei.

4. augustā nosvinējām jaunā pāra kāzas un ar smagu sirdi atvadījāmies no vienīgās meitas. Septembrī mums bija prieks tikties ar bērniem Jelgavā Kurzemes sinodes laikā un priecāties par viņu laimi. Mātes sirds bija sadalīta starp tuviniekiem Jaunpiebalgā un uz tālo Irbi aizprecēto meitu.

Šī paša gada rudenī radās varbūtēja iespēja atstāt mūsu mīļo Piebalgu. Ģenerālsuperintendents Girgensons bija smagi slimis un dažas dienas pirms nāves lika saprast pašreizējam Vidzemes landtāgam, ka viņš atvadās. Šim postenim landtāgs, pirmkārt, izvirzīja mani, otrkārt, pēc ilgākas šaubīšanās — bijušo semināra direktoru F. Holmani (F. Hollmann). Šī ziņa pārargri bija nonākusi pie mums." Šajā sakarā māte rakstīja meitai:

1888. gada 20. oktobrī

"Mīļais bērns! Cerams, ka Tu vakar saņēmi vēstuli, kuru rakstīju pirms 8 dienām un kas Tev vēstīja daudz negaidīta. M. nāve Tevi droši vien skumdināja, bet daudz vairāk Tevi nodarbinās pārmaiņas, kas mūs sagaida. Pašlaik landtāgs ir izvirzījis par kandidātiem tēvu un Holmani, un ir maza iespēja, ka tēvu neapstiprinās. Taču neskumsti, mīļā, ka Piebalga Tev un mums visiem zaudēs savu nozīmi un ka tēvs stāvēs tik bīstamos augstumos, kas pakļauti visiem uzbrukumiem. Ir liels šis laiks, kurā dzīvojam, liels ar savām vajadzībām, kas modina visus spēkus. Te katram jābūt gatavam nest arī lielus upurus. Ja Tu te būtu, Tu priecātos par tēvu, cik augstu viņš vērtē šo uzdevumu un cik priecīgs viņš ir. Viņam ir pacilāts noskaņojums, un tas, kas viņu pacilā un nes, ir stingrā pārliecība, ka Dievs norādīs ceļu un būs viņa atbalsts un spēks. Arī man ir

ļoti labi, un es esmu laimīga ar tēvu, lai iet kā iedams, notiek taču tikai Dieva griba, un mēs ļoti vēlamies, lai viss būtu pēc Viņa gribas, ne mūsējās. Oficiālu paziņojumu par landtāga vēlēšanām tēvs vēl nav saņēmis, tikai privātu vēstuli, kas ziņo par šo notikumu. Tas šķiet ļoti ticams, un domās mēs aizvien vairāk gatavojamies no šejienes šķirties. Arī ļaudis jau zina un skumst par to. Pēdējās dienās mums rīta svētbrīžos bija ļoti skaistas dziesmas, izvēlētas tieši tēva noskaņojumam.”

1888. gada 21. oktobrī Kēlbrants raksta meitai.

“Miļā Marija! Kad pienāk tāda skaista vēstule no Tevis kā vakar, tad ļoti ilgojos pēc Tevis, tad labprāt vēlētos Tev rakstīt tikpat sīki, kā tu dara māte. Taču tad pa vidu nāk citas rakstīšanas, un vēstule Tev tiek atlikta no vienas pasta dienas uz otru. Mana mazā Marija! Kad es Tevi tā saucu, mostas atmiņas par tiem 22 gadiem, kad Tu biji pilnīgi mana meitiņa. Es redzu Tevi kā mazuli, kas sēž tēvam klēpī, un viņš Tev dzied: “Ein Kukuk auf dem Baume”. Tagad Tu esi laimīga jauna sieva, un mēs no visas sirds priecājamies par Tavu laimi, kas izskan katrā Tavā vēstulē un neļauj rūpēm par mājsaimniecību un lauku mājām ņemt virsroku. Tu arī tagad paliec mana mazā Marija, mans vienīgais sirsnīgi mīlētais bērns.

Tu jau zini, kā pie mums mēdz iet, kā māmiņa prot uzņemties visas mazās mājas darīšanas, kas tomēr visas kopā veido kaut ko lielu, tā ka es tikai baudu ērtības un omulību. Tomēr tas nav nomācoši, jo es zinu un diendienā jūtu, ar kādu mīlestību un prieku māte to visu uzņemas. Tu tāpat rīkosies savam vīram par prieku un ar to kļūsi aizvien laimīgāka.

Pēdējos teikumus rakstīju pirms liela pārtraukuma. Fon G. kungs deva ziņu, ka ir ielenkts alnis, lai es ierodoties. Tās bija karaliskas medības. Tik tikko bijām ieņēmuši vietas, kad stalts briedis gāja man garām 150 soļu attālumā. Es nešāvu, jo

bija par tālu, un es redzēju, kā viņš gāja tieši uz G., kas viņu arī nošāva.

Tagad man jāsteidz pabeigt iesāktā vēstule. Labi, ka arī māmiņa Tev rakstīja, citādi aploksnes saturs būtu visai trūcīgs. Pieņemot, ka māmiņa Tevi par visiem šejienes notikumiem ir informējusi, gribu parunāt tikai par vienu, kas mūs tagad visvairāk nodarbina. Pēc tam, kad Girgensons pēkšņas slimības dēļ aizgāja no amata, landtāgs, kā es to privāti uzzināju, par pirmo kandidātu šim postenim izvirzīja mani, kā otro — Holmani. Miļlais, dārgais bērns! Tu taču kopā ar mums jūti, ko tas nozīmē. Mana sirds ir pacilāta un aizkustināta par domu kalpot savai dārgajai dzimtenei augstā stilā. Ar sajūsmu gribu visu, ko vēl varu, kas man pieder, kas es esmu, dot mūsu evaņģēliskajai baznīcai. Cik smagi arī būtu apstākļi, jūtu, ka ģenerālsuperintendenta attiecības ar visiem mācītājiem viņu stiprinās, cels un dos sparū, vismaz dubultos viņa spēkus un spējas. Un tomēr — es jūtu arī visu atbildības smagumu, kas tiek uzlikts uz viena vīra pleciem, un mācos izprast pravieša Jāņa bēgšanu. Taču Jānis vēl nepazīna to, kas viņam kļūs par paraugu, to, kas mīrs un trešajā dienā augšāmcelsies un ne tikai Ninivei tiks nožēlot grēkus, bet visai pasaulei, arī mūsu nabaga Vidzemei, sagatavojot mūžīgu atpestīšanu. Jēzus vārdā esmu sapratis, ka man jāseko Dieva aicinājumam. Smaga, ļoti smaga ir doma par mūsu mīļo Piebalgu! Tu zini, Marij, ko tā nozīmē Tev un man, un mums visiem! Es vēl nespēju ticēt un aptvert, ka tā tiešām notiks. Un, ja Cēsu apriņķim atkal būtu jāpieredz, ka tikt izvirzītam un tikt apstiprinātam ir divas dažādas lietas, tad palikšana Piebalgā man šo sāpīgo pieredzi atvieglinās. Turpretim, ja Dievs tas Kungs mūsu zemei šo pieredzi aiztaupītu, tad atvadas no Piebalgas tikai tai gadījumā nebūtu grūtas, ja Tu un Pauls nāktu mūsu vietā. Vai tā arī ir Dieva griba, mīlie bērni, to rādīs laiks. Tur mēs nevaram un negribam neko

darīt. Taču šī ļoti ļoti mīļā doma paliek. Par pēdējo, kas noticis, Tev rakstīja māmiņa. Man šķita vērtīga amata brāļu nostāja šajā jautājumā. Tik daudz uzticības un mīlestības neesmu pelnījis un nebiju gaidījis. Vai Tu vari iedomāties, ka es 52 gadu vecumā vēl esmu izaudzis par dažām collām? Un tas nedaudz dienās. Taču es jau nevēlos kļūt liels, tikai gribu stāvēt cīnītāju priekšpulkā, gribu pats cīnīties un būt cīņā saucējs citiem. Taču pietiks par to! Darbu un cīņu dēļ neaizmirsīsim lūgšanas!”

Tā kā Kēlbrantam nekad nebija bijuši konflikti ar pareizticīgo baznīcu, nekad viņš nebija ticis apsūdzēts, tad domāja, ka var sagaidīt no valdības apstiprinājumu. Maldījās! Neapstiprināja. Par Vidzemes baznīcas ģenerālsuperintendentu apstiprināja otro kandidātu Frīdrihu Holmani. Tā bija vilšanās un sarūgtinājums gan Kēlbrantam personiski, gan daudz vairāk Vidzemes muižniecībai, kas viņu ar 91 balsi pret 19 balsīm bija ievēlējusi par pirmo kandidātu. Iemesls nekad netika izpausts. Izskanēja, ka esot pārāk vāciski un evaņģēliski noskaņots. Bija gan skaidrs, ka baidījās no viņa drosmes apliecināt ticību un viņa cīņas spara par tiesībām un taisnīgumu.

Kad 1889. gada 29. maijā jauno ģenerālsuperintendentu ievadīja darbā, Konsistorija mācītāju vārdā uzaicināja Kēlbrantu teikt altāra runu. Neaizmirstama ir spēcīgā uzruna no Jēkaba baznīcas altāra. To viņš veltīja jaunajam Vidzemes evaņģēliskās baznīcas virsganam, savam studiju biedram un draugam. Dažiem tas šķita brīnums, ka toreizējos apstākļos drošsirdīgo ticības aizstāvi par viņa brīvdomīgo runu nesauca pie atbildības, jo vairāk tāpēc, ka svinīgajā ceremonijā piedalījās arī vicegubernators un citi valdības ierēdņi. Taču Vidzemes maršals un muižniecības kungi sirsnīgi un labvēlīgi izteica savu atzinību par uzrunu un nožēlu par neapstiprināšanu. Uzruna pēc

Jāņa Atklāsmes grāmatas 3,2 – “Uzmosties un stiprini tos, kas grib mirt!” skanēja:

“Vidzemes luterāņu mācītāju vārdā, kuriem Tu, mīļais brāli, tagad esi iecelts par virsganu un vadoni, sveicu Tevi ar vārdiem “Uzmosties un stiprini tos, kas grib mirt!”. Mēs gan zinām, ka tieši mums, mācītājiem, šajā laikā nepieciešams šāds atgādinājums, un esam pārliecināti, ka Tu mums to neliegsi. Jo mēs jūtam Dieva roku, kas mūs smagi piemeklē, lai mūs izpurinātu no miega, no mūsu kūtrības un vienaldzības. Mēs ceram Dieva spriedumos, kas klājas pār mūsu zemi un baznīcu, saklausīt atgādinājumu un brīdinājumu: “Ja Tu nebūsi nomodā, es nākšu kā zaglis.” Tātad nevis lai dotu, bet gan ņemtu to, kas mums vēl pieder. Tā ir smaga nasta dvēselei, tā mūs nospiež, un tā simtkārt no visām pusēm velsies un nomāks arī Tevi. Tāpēc mēs, mācītāji, nevaram citādi, kā to pašu atgādinājumu, ko sagaidām no Tevis, veltīt arī Tev: “Uzmosties un stiprini tos, kas grib mirt.”

Cienītais ģenerālsuperintendent, Tu savu atbildīgo darbu uzsāc tik smagos apstākļos kā neviens ģenerālsuperintendents Vidzemē pirms Tevis. Mums, mācītājiem, nepieciešama stingra un droša vadība, lai atšķirtībā nesaskaldītu un velti neizlietotu spēkus. Tev nepieciešama Tavu mācītāju uzticība, lai Tev nebūtu jājūtas vientulīgi savā smagajā postenī. Ja Tev būtu iemesls nopūsties par Tavu mācītāju patvaļu, kuri aprūtinātu Tava amata pildīšanu, vai ja mums, mācītājiem, būtu smagi paciest Tavas īpatnības, tad, sirdsbrāli, liec mums pieminēt Kristus pavēli, ko viņš deva saviem mācekļiem pēc tam, kad bija mazgājis viņiem kājas: “Jo es jums paraugu esmu devis, lai jūs darītu tā, kā es jums esmu darījis.” Tikai tad, kad spēsīm cits citam kājas mazgāt, pašaieliedzīgā mīlestībā cits citam kalpot, mēs iegūsim spēku un gudrību būt nomodā un stiprināt to, kas grib mirt.

Tās, kas grib mirt, nav atsevišķās dvēseles, kas dažviet draudzēs ir briesmās, noliedzot savu evaņģēlisko ticību materiālu vai citu ārēju apstākļu dēļ. Tie nav tikai tie tūkstoši, kas vēlas kļūt evaņģēliski, bet to nedrīkst un tagad ar ievainotu sirdi un nomāktu apziņu krīt no vienas galējības otrā. Tie nav tikai vācu, latviešu, igauņu bērnu bari, kam nogriezts ceļš uz evaņģēlisku izglītību, tiklīdz dzimtā valoda vairs nav mācību valoda. Tās nav tikai atsevišķās draudzes, kam uz laiku nolauzīts mācītājs. Tā drīzāk ir visa mūsu dārgā luterāņu baznīca, kuras "būt vai nebūt" izšķiras mūsu dienās. Mūsu dzimtenes vēsturiskajā attīstībā baznīcas un civilā dzīve ir savijušās līdz pat dziļākajām saknēm. Senatnē iegūtās tiesību formas un dzīves veids mums ir mīļi un dārgi kā trauks, kurā mēs no saviem tēviem saņemām evaņģēliskās ticības un gara dzīves dārgumus. Turpretim, ja trauks saplīst, tad arī saturs tiek izkaisīts. Mēs nespējam atbrīvoties no senajām rūpēm: kas mums jādara, lai tēvu mantojumu atstātu mūsu bērniem?

Apstākļus mēs nevaram izmainīt. Tu arī to nevari. "Ak, mūsu spēcīgš ļoti vājš, mēs lēti zemē klūpam!" Nav mazums cilvēku, kas darbu, ko Tu uzņemies, uzskata par veltīgām pūlēm. Taču tas nebūtu ne vīrišķīgi, ne kristīgi, ja mēs bezdarbībā nogaidītu, līdz tas Kungs nāks kā zaglis, lai mums atņemtu to, kas mums vēl pieder. Nē! Mums ir viens Dievs, kas palīdz, un tas Kungs, kas glābj no nāves. Viņš gan uzliek nastu, bet palīdz to arī nest. Tikai mēs šo nastu saņemam no Dieva rokas ar vainas apziņu.

Mums visiem ir smags kopīgs grēks. Teiciens "Tev ir vārds, un tu dzīvo, bet tu esi miris!" attiecas uz mums visiem: mācītājiem un draudzēm, uz mūsu zemes dižciltīgajiem un zemniekiem, un pilsētniekiem. Vispirms šis pārmetums skars mācītājus. Lai slavēts Dievs, vēl visās mūsu zemes luterāņu baznīcās Dieva vārds tiek sludināts skaidri un skaļi. Neskatoties

uz lielo mācītāju skaitu, kas tiek apsūdzēti un tiesāti, mēs ar tīru sirdsapziņu varam apgalvot, ka lielākā daļa savus amata pienākumus veic centīgi un uzticami. Diemžēl pārāk bieži mūsu darbs kļūst par smagu un tomēr veltīgu dienestu, kad mīlestība uz Pestītāju, kas vienīgā spēj iekarot sirdis un aplaimot, negūst savas tiesības. Taču, ja mācītāja darbā nav Jēzus Kristus mīlestības dvesmas, tad arī visdaiļrunīgākā mute kļūst par skanošu zvārguli un viscītīgākais darbs par neauglīgām pūlēm, un mūs skar tā Kunga teiktais: "Tev ir vārds, un tu dzīvo, bet tu esi miris!" Tas attiecas arī uz mūsu draudzēm. Lai slavēts Dievs, vēl mūsu baznīcas pilsētās un laukos svētdienās ir pilnas. Tomēr daudziem tas ir ārējs, pieraduma kristietisms. Cilvēki ir kā bērni, kas ļauj sevi šūpot un virzīt dažādiem vējiem, kas ar viltību un krāpšanu tīko mūs kārdināt. Pestīšanas augļi neienākas vai ir jūtami ļoti mazā mērā. Masu ticīgums ir ierobežots baznīcas telpā, jo atsevišķās svētdienās un svētku dienās, ļaudis uzskata, ar dievkalpojuma apmeklēšanu pienākums pret baznīcu ir izpildīts. Tad ir vietā tā Kunga sacītais: "Tev ir vārds, un tu dzīvo, bet tu esi miris!" Tas neattiecas tikai uz tautas masām. Tas tāpat attiecas draudzēs uz vadošajiem. Lai slavēts Dievs, starp viņiem ir tikai nedaudzi, kas baznīcai liedz savu uzmanību. Grūtie laiki ir šo to izmainījuši un uzlabojuši. Kad ir runa par baznīcu uzturēšanu, nostiprināšanu un patversmēm, tad netrūkst labprātīgu ziedojumu un darbīgu roku. Tomēr tie paši vīri, kas uzskata par savu goda lietu baznīcai kalpot ar saviem līdzekļiem un spēkiem, diemžēl bieži atsakās no baznīcas apmeklēšanas. Kaut arī evaņģēliski kristieši, viņi dzīvo bez evaņģēliska dievkalpojuma, bez evaņģēliskas ticības un lūgšanu kopības. Arī uz šiem kungiem attiecas tā Kunga vārds: "Tev ir vārds, un tu dzīvo, bet tu esi miris!"

Tas, mīļais brāli, ir smagākais kopīgais grēks, kas mūs nospiež. Tā sekas nav novēršamas, ja mēs visi nedzīvojam pēc

vārdiem: "Atceries, kā tevi sagaidīja un uzklausīja, un nožēlo grēkus!" Mums, mācītājiem, sevī jāiededzina šīs svētās mīlestības kvēle, kas ir pacietīga un pazemīga, neļauj sevi sarūgtināt, bet visu pacieš, tic un cer! Mūsu draudzēs par spožu liesmu jāklūst ticīgumam un ticības apliecinājumam. Mājās, kurās ir evaņģēliski ticīgie, jāmostas apziņai, ka kristīgā māja ir neaizskarams svētums, tas iekšējais svētums, kurā tikumiskie spēki tiek radīti, kopti un uzturēti. Tas vēlāk dzīvē apstiprinātos tā, ka mūsu jaunatne tiktu audzināta Dieva bijāšanā, paklausībā, patiesībā, šķīstībā, nevis pasaulei, bet Dieva valstībai. Šai virzienā mums jāstrādā. Tad mēs arī drīkstēsīm paļauties uz Dieva palīdzību.

Tā kā Tu, cienītais ģenerālsuperintendent, šodien pārņem savu grūto un atbildīgo amatu, Tu ieņem stāvokli, kurā kopīgā grēka sekas, kurš mūs nospiež, ies arī pār Tavu galvu. Tev jājūtas atbildīgam un jājūt mūsu zemes un mūsu baznīcas kopīgais grēks. Brīdinājums mums visiem, kam amats un postenis liek kalpot Vidzemes luterāņu baznīcai, to aicinot uz grēku nožēlošanu un ticības stiprināšanu, divkārt attiecas arī uz Tevi: "Uzmosties un stiprini tos, kas grib mirt!" Amen."

Kēlbrants vēlāk sacīja: "Dievs tas Kungs izlēma citādi, nekā bijām domājuši. Mēs palikām savā mīļajā Piebalgā." Teofile rakstīja meitai: "Es Tev vēl nemaz neesmu pastāstījusi, kā es ik dienas ar jaunu mīlestību aplūkoju mūsu vecās, mīļās telpas, mūsu tik ļoti mājīgo "zilo" istabu, mūsu brīnišķīgo, gaišo guļamistabu, dārzu, verandu, mūsu labos ļaudis, domājot, ka man no tā visa nevajadzēs šķirties. Tagad viss man ir divtik mīļš, un es to redzu skaistāku nekā jebkad. Pie tam man ir patīkams un jauks darbs, tā ka manas domas ir ļoti gaišas. Jā, mana sirds ir pilna prieka šai nemierīgajā laikā. Man šķiet, ka es ar šo noskaņojumu arī tēvu ietekmēju."

IX. Pēdējie gadi Piebalgā

Ar vien nopietnāka 80. gadu beigās kļuva politiskā situācija valstī. Netaisnība un ļaunums ņēma virsroku. Baznīcas stāvoklis kļuva aizvien vairāk apdraudēts. Jo smagāki Emīlam Kēlbrantam, tāpat kā lielākajai daļai mācītāju, bija darba apstākļi, jo vairāk viņu nomāca drūmie laikmeta notikumi. Tomēr viņš izjuta savas mājas kluso mieru, un arvien ciešākas kļuva saites, kas mīlestībā saistīja viņu ar Teofīli un tālajiem bērniem vientuļajā Kurzemes jūrmalā. Aizvien plašāks kļuva to cilvēku loks, kam bija nepieciešams viņa padoms un palīdzība. Jaunpiebalgas mācītāja māja arī pēc Kēlbranta tēva nāves, tāpat kā senāk, bija visas ģimenes sapulcēšanās vieta, kur ikviens katrā laikā varēja iegriezties un saņemt patvērumu un viesmīlību īsāku vai garāku laika sprīdi. Ne tikai brāļiem un māsām un viņu bērniem, bet arī tālākiem radniekiem un draugiem Emīls Kēlbrants aizvien vairāk kļuva par ģimenes galvu, uzticamu draugu un padomdevēju visos dzīves pagriezīenos. Kēlbrants kopā ar viņiem priecājās, bēdājās, bieži uzņēmās viņu rūpes un bija gatavs palīdzēt, dot padomu, atbalstīt, mierināt un uzmundrināt. No daudzajām tā laika vēstulēm var secināt, ka runa ir par darbu un pūlēm, par laikmeta apstākļiem, par sīkiem mājas notikumiem, par priekiem un likstām. Pār bēdām ir izlijis kluss miers, no tām it kā skan sviņīgi vakara zvani. Turpmākās vēstules meitai rakstītas vēl

pirms neapstiprināšanas ģenerālsuperintendenta amatā. Pirmā — no sinodes 10 dienas pēc kāzām.

Valmierā, 1888. gada 14. augustā

“Mana mīļā meitiņ! Nupat saņēmu saulainu pastkarti no māmiņas, un tagad vēstule no Tevis. Saules gaisma māmiņas kartē ir kā vakarblāzma, tik skaisti mirdzoša, tik sirsnīga un — tik skumja. Tava vēstule ir tik mierīgi liksma, tik uzticības pilna. Lai Dievs Tev dāvā daudz saules! Ne vakara, bet rītablāzmu! Lai Dievs aptver Tavu dzīvi un Tavu Irbi ar siltu, liksmu gaismu! Diena pēc jūsu aizbraukšanas bija ļoti nemierīga. Es 30. augusta pēcpusdienā braucu uz sinodi, dzīvoju pie Neilanda ar 10–12 citiem mācītājiem, esmu dzīli satriekts par notikumiem, strādāju, cik iespējams, guļu maz, ilgojos pēc mājām, pēc māmiņas. Par vectēva nekrologu saņēmu daudz atzinības. Atkāpos no misijas referenta posteņa un tiku atkal tajā ievēlēts. Skolu jautājumā līdz šim esmu izolēts. Fīrhufs, kas man vakar piebalsoja, šodien ir aizbraucis. Rīt būs izšķirošais lēmums. Tūlīt pēc skolu jautājuma izskatīšanas braukšu mājās caur Smilteni un Launkalni un ceru māmiņu pārsteigt. Apmēram stundu būs misijas konference, kas man jāvada. Pēc tam steigšos uz nobeigumu. Katru dienu domāju par Tevi, mans mīļais, vienīgais bērns! Sveicini savu Paulu, un esiet laimīgi! Uz redzēšanos Jelgavā! Lai prieks par to Kungu jūs stiprina!”

Jaunpiebalgas Mācītājmuižā,

1888. gada 25. novembrī

“Cik labprāt es ieskatītos jūsu mājas dzīvē! Man ļoti žēl, ka tagad māmiņas dēļ jāatsakās no domas par braucienu uz Irbi. Cerams, ka līdz janvārim Dievs nolīdzinās mums ceļus un dāvās mums priecīgu tikšanos. Vakār beidzu iesvētību mācības 79 zēniem, šodien bija eksāmens un grēksūdze. Lai slavēts

Dievs! Tu zini, cik satraukts vienmēr esmu zēnu mācību laikā. Taču ir apbrīnojami redzēt, kāds Dieva vārdam ir garīgs spēks, kas nenoliedzami rupjos prātus veido un apgāro, cietās sirdis mīkstina un modina apņemšanos un nodomus, kas primitīvajam raksturam ir pavisam sveši. Jūs varat iedomāties, mīļie bērni, kādu nemieru pārdzīvojām sakarā ar Girgensonu nāvi. Iespējamās pārmaiņas tik ļoti nospieda manu sirdi, ka es nevarēju rast noskaņojumu darbam. Iesvētāmo mācības man palīdzēja atbrīvoties no nomāktības un neatkarīgi no visa, ko nesīs nākotne, turpināt strādāt ierastajā kārtībā. L. es ar visu spēku brīdināju vecākus, skolotājus, bērnus, visu draudzi. Rezultātā ministrijas skolas skolotājs paskaidroja: cik sāpīgi viņam arī būtu mani asie "rīkšu cirtieni", kādus viņš vēl nekad neesot saņēmis, viņš nevarot darīt un nedarīšot citādi kā līdz šim, jo viņam esot doti tieši norādījumi. Lieta ir skaidra. Graujošā darbība tiek sistemātiski turpināta. Atpakaļceļa vairs nav. Postītāji uzcītīgi rok bedri, kurā viņi beigās paši iekritīs. Vai viņi mūs ieraus līdzī, par to lems augstākā vara. L-ē rūgst un gaisu jauc ļauns gars. 27. novembrī sprediķos M. Opozīcija baznīcā plāno demonstrāciju un draud patronam ar dedzināšanu, ja tas M. neatzīs par labāku. Es pēdējam (M.) aizrakstīju un pieprasīju, lai viņš atklāti atsakās no šiem saviem labvēļiem. Ceru, ka viņam pietiks drosmes. Š. man ļoti palīdzēja iesvētību mācībās. Otrajā adventē Konsistorijas uzdevumā es ordinēju viņu un kandidātu G. Šai sakarā mēs visi iesim pie dievgalda. Mani mīļie bērni! Laiks, kurā mēs dzīvojam, ir tik nopietns, ka es gan vēlētos, lai jūs arī sekotu laikmeta notikumiem. Lai nodrošinātu kaut cik regulārus pasta sakarus ar jums, es labprāt gribētu būt noderīgs un piedāvāju šim mērķim nākamajam gadam 50 rubļu."

1888. gada 27. decembrī

“Es novēlu jums, mīļie bērni, no visas sirds, lai tā tumsa, kurā vēl atrodas nākamais gads, tiktu apgaismota ar aizgājušo Ziemassvētku sveiču mirdzumu! Lai jums pateicība, mīļie bērni, par katru rakstītu vārdu, kurā jūsu mīlestība tik jūtami no tālās Irbes ienāca svētvakarā mūsu vecajā Piebalgā. Kā mēs pavadījām svētvakaru, māmiņa jums rakstīja. Bija jau savādāk nekā parasti, un arī turpmāk būs savādāk, līdz beidzot būs tā, kā neviens cilvēks nav ne redzējis, ne dzirdējis. Janvārī ceru jūs atkal redzēt. Pagastā stāvoklis aizvien vairāk sarežģījas, pieņemamas spēkā netaisnība. Man ir tā priekšrocība, ka tie, kam nodarīta netaisnība, meklē savu vienīgo patvērumu pie mācītāja, kas gan viņiem nespēj palīdzēt, bet var viņus pamācīt un mierināt. Rīgā ir vispostošākā diktatūra, un pie mums laukos katrs zeņķis, ja nenotiek pēc viņa prāta, dižojas: “Tad es iešu pie gubernatora!” Jo vairāk es nopriecājos par lielo bērnu pulku, kas vakar pulcējās ap altāri. Ziemassvētku vēstis, Ziemassvētku stāsti, Ziemassvētku dziesmas! Tā bija dzīvība, jautājumi un atbildes un ērģeļu skaņas, kas priecēja sirdi! Un beidzot izstieptās rokas pēc tām lapiņām, ko es izdalīju, un ar tām dažām kapeikām ziedojumam baznīcai.”

Cerams, jūs, mīļie bērni, “Rigasche Zeitung” no Jaungada saņemsit regulāri. Labi, ka izvēlējāties to, bet ne “Reichsboten”. Negaisa tveicē, kas nomāc visu Eiropu, arī ārzemju avīzes piedāvā tikai mazsvarīgus miglas mākoņus. Tikai tad, kad kādā punktā negaiss uzlādēsies, mums atkal vajadzēs tvert pēc ārzemju avīzēm. Es gan vēlētos tad būt Rīgā, tas ir, tuvāk notikumu centram, kuri tad arī satricinās, varbūt pat pārveidos mūsu dzimteni.”

1889. gada 14. martā

“Vispirms sirsnīgs sveiciens Tev, Paulam un Ilzei, jums trim laimīgajiem, priecīgajiem cilvēkiem Kurzemes jūrmalā!

Lai Dievs uztur jums liksmo pateicības garu un diendienā vairo prieku par to Kungu, arī prieku par tā Kunga krustu, kas šajā gavēņa laikā ir pacelts pār mums. Lai tā arī būtu zīme uzvarai un atbrīvošanai no grēka, nāves un sātana! Mums iet labi. Pēdējās dienās māmiņa vairs necieš no galvassāpēm, Milinga ir atlabusi, bet vēl ir bāla un novārgusi. S. pirms dažām dienām aizbrauca uz Rīgu. Man ir diezgan saspringts darbs, šonedēļ vēl bērnu pārbaude četros pagastos, pirmdien jāsāk mācības zēniem. To, ka mēs paliekam Piebalgā, Tu zini un priecājies par to. Es palieku labprāt, bet nespēju par to priecāties. Draudze ir ļoti vienaldzīga un pasīva. Lai Dievs palīdz visiem draudzes locekļiem uzticīgi un apzinīgi darboties un ļauj man, ja iespējams, gūt kādus rezultātus! Dievs, apbruņo arī Holmani ar gara spēku un dod viņam drosmi nest nastu un pazemību godam veikt smagos amata pienākumus. Labās ziņas, ko Kr. atveda no Pēterburgas, iepriecina. Taču mēs ejam pretī pēdējai izšķirošajai cīņai. "Bruņojieties, kristīgie!" Vai cīņa nāks kā krusa pār mums visiem vai mūs saberzīs, ja cīnāmies vienatnē, beidzot mēs ar Dieva apbrīnojamo palīdzību varēsīm dziedāt par taisnības uzvaru, bet tikai pašās beigās. Mūsu pretinieki vairs nevar atkāpties, viņi ir aizgājuši par tālu, rats ripo no kalna, un mēs tam līdzī. Ak, mans bērns, cik smaga sirds, pārpilna ar sāpēm, dūsmām un ilgām pēc miera un glābiņa! "Izturi, izturi, Dieva tauta!" Vai jūs, liksmie ļaudis, arī kaut ko lasāt? Mēs tagad lasām "Dörchläuchting", un tur ir ko pasmieties, tā ka mēs neesam gluži saīguši. Gīra (Gier) atbraukšanai Rīgā tiek sagatavots plašs materiāls, arī es esmu iesaistīts. Pirms dažām dienām biju Vecpiebalgā, lai ar Guleki (Guleke) pārrunātu dažas darba lietas. Tagad gribu aktivizēt baznīcas un iesaistīt tās skolu garīgajā revidēšanā. Uz L. Konsistorija nozīmēja A. Kuru katru dienu varu sagaidīt rīkojumu ievadīt viņu darbā. Tas man būs ļoti nepatīkams uzdevums, zinot draudzes un

patronu noskaņojumu. Šajā laikā ļoti iepriecina amata brāļu un atsevišķu draugu vēstules. Ceru dažus sagaidīt savā dzimšanas dienā. Ar viņiem arī saskandināsim uz jūsu veselību. Jādomā, ka šajā dienā tas jums džinkstēs ausīs. Mans mīlais, labais bērns, kad un kā es Tevi atkal redzēšu? Lai Dievs mums mums palīdz sagaidīt pavasari un vasaru un tā tālāk līdz pat beigām!”

Cik saulaina un skaidra arī turpinātos Kēlbrantu mājas dzīve, plašajā dzimtā bija arī daži skumji notikumi. Bēdas brāļu un māsu namos neatstāja vienaldzīgus ne Emīlu Kēlbrantu, ne viņa dzīvesbiedri. Sāpīgi pārdzīvojumi abu laulāto draugu sirsnīgās attiecības vēl vairāk nostiprināja, noskaidroja un palīdzēja viņiem ar pateicību apzināties savas dzīves saules puses, it kā viņi saprastu, ka bija jau vakara saule, kas viņus apspīdēja, un ka tuvojas gals viņu kopējam ceļam. Savas sievas biogrāfijas pēdējo posmu Emīls Kēlbrants izteica dzejas rindās:

Ein Christ stirbt nicht an einem Tag,

Er stirbt sein ganzes Leben;

Was er am meisten lieben mag,

Muss Stück für Stück er geben.

Wenn alles ihm gestorben ist,

So stirbt er erst als rechter Christ,

Um nimmermehr zu sterben.

Viņš turpina: “Šīs kāda laba drauga dzejas rindas Teofilei dziļi iespiedās ne tikai atmiņā, bet arī sirdī. “Ikdienišķo miršanu” viņa zināja, viņa to pazina jau no Lutera mazā katķisma — tā sākas ar kristībām. Tas, ko viņa bija mācījusies no Lutera, apstiprinājās personiskajā pieredzē, proti, ka ar ciešanām un sāpēm Dievs mums tikai grib palīdzēt. Tāpēc viņa, ja arī bieži ar rūgtām asarām, tomēr labprāt atdeva daļu savas laicīgās dzīves, atteicās no dažām lielām vēlmēm, cerībām, dažiem priekiem un tomēr nebija kļuvusi nabagāka. Jaunais cilvēks, kas

dzīvo mūžos Dieva taisnīgumā un skaidrībā, bija pamodies arī viņā un ar katru dienu vairāk iznāca priekšplānā. Uztveres asums, gara rosība, gribasspēks nebija novājināti vai apslāpēti, viņa bija ieguvusi iekšēju neatkarību un brīvību, kas palīdzēja risināt gan ikdienas dzīves jautājumus, gan mainīgos iesaļaidus par ciešanām un priekiem, par personībām un attiecībām, neļaujot sevi pakļaut nevienai no pusēm.

Pilnīgi un neaptumšoti Teofile izbaudīja 1889. gada pavasari. Arsti viņai ieteica minerālūdens kursu. Tā kā arī man bija līdzīgs ieteikums, mums bija iemesls katru rītu doties kopējā pastaigā. Tas bija baudījums visai dienai. Ap mums ziedēja pavasaris pilnā krāšņumā. Visapkārt dīga, plauka, zaļoja, skanēja tūkstošbalsīga dziedāšana un sanēšana. Pāri mums tuvējā meža augstās, šalcošās koku galotnes un zeltainā saules gaisma uz līganajiem, zaļajiem zariem, un mūsos vecā mīla, 25 gados saglabāta, apskaidrota un Dieva žēlastībā kļuvusi stiprāka. Kā lai tur neliksmo sirdis!”

1889. gada 2. maijā Teofile raksta meitai: “Ak, cik skaista ir dzīve, kur mājō mīla un satiecība, īpaši šajā pavasara laikā! Es tik labprāt dzīvoju un gandrīz baidos, ka nekad negribēšu mirt. Taču es ceru, ka tas Kungs man neliegs žēlastību, kad pienāks laiks. Personiskās bēdas jau arī nāks, kas sagatavos sirdi nāvei. Kamēr Dievs mums ļauj justies tik labi, viņš būs apmierināts, ka esam laimīgi un pateicīgu sirdi baudām visu, ko viņš mums piešķir.”

Kādam tuvam draugam Emīls Kēlbrants raksta 1889. gada 8. maijā.

“Es ilgojos vēl pirms Tava ceļojuma uz Vāciju Tevi satikt un parunāt. Kad Tu pēc dažiem mēnešiem atgriezīsies, kas zina, kādi tad būs apstākļi. Ar mums strauji iet uz leju, un skats veras pāri dziļajai aizai, kurā Dievs ļauj mūs nogrūst, uz augstienēm, kas tomēr kādreiz piederēs mums. Kad katrs nākamais solis,

katra nākamā diena var kļūt liktenīga un izšķiroša, roka meklē pēc drauga rokas, līdz abas pazūd dzelmē. Vakar es sprediķoju par tēmu "Taisnība atbrīvo". 1. Kas ir taisnība? 2. Kas ir brīvība? Viena bez otras nav nekas. Taču ir starpība starp zināt un iegūt, un iegūt mēs nevaram, pašiem neizcīnot, patstāvīgi neiekarojot, nesavtīgi neaizstāvot, uzticīgi nesargājot to, kas mums pieder. Rit pēdējās manas latviešu iesvētību mācību nedēļas, esmu ļoti noslogots un noguris.

19. maijā mēs svinēsim savas sudrabkāzas. Diena ir tik neizdevīga, ka pat no maniem brāļiem tikai daļa varēs ierasties. Vēl jo vairāk es priecāšos, ja daži draugi piedalīsies mūsu kļusajās ģimenes svinībās. Ja Tu vēl būtu šeit, dari mums prieku un ierodies. Aizraujošu izklaidi Tu pie mums neatradīsi, to Tev nevaram piedāvāt, bet tik drūmā laikā sargāsim gara vienotību. Ja vari, ierodies jau trešdien, 17. maijā, lai mēs varētu kādas stundas pavadīt divatā. Teofile Tevi sirsnīgi sveicina un cer uz Tavu ierašanos. Mēs abi dzeram minerālūdeni un baudām kopīgas rīta pastaigas, pirms vasara mūs uz vairākām nedēļām izšķirs."

Par sudrabkāzām viņš raksta.

"1889. gada 19. maijā mēs nosvinējām savas sudrabkāzas, kurās varēja piedalīties tikai nedaudzi no tiem, kas bija mūsu kāzās vai kas toreiz sveica jauno pāri, kad ieradāmies Jaunpiebalgā. Mums diemžēl bija jāatsakās arī no mūsu Irbes bērnu klātbūtnes. Nesen mēs kādā kopīgā braucienā, atskatoties uz aizgājušajiem mūsu laulības 25 gadiem, atcerējāmies to lielo svētību, kādu Dievs tas Kungs devis mūsu namam. Viņš mums atļāva vecākus līdz pat pēdējai stundai mūsu mājā nēsāt uz rokām un kopt, viņš mums dāvāja lielu prieku par mūsu vienīgo, tagad tālu dzīvojošo bērnu un vēl par pie mums palikušajām audžumeitām. Viņš pie mums vienmēr ir atvedis labus un uzticamus kalpotājus. Dievs ir devis mūsu mājai mieru, viņš

labās un ļaunās dienās stāvējis blakus mūsu veselībai un slimībai, bēdām un priekiem. Dievs allaž ir palicis ar mums un līcis just savu tuvumu. Viņš sirsnīgā mīlestībā saistījis mūs ar tiem cilvēkiem, kas garāku vai īsāku laiku dzīvoja pie mums, un svētīja gan mūs, gan viņus. Atskatoties uz šo tā Kunga žēlastību, aizkustināta sacīja Teofile: “Es domāju, ka mūsu ikdienas kopīgā rīta lūgšana ir dziļākais avots, no kura plūda visa svētība; es to bieži izjutu. Kā stipra saite kopīgā lūgšana katru dienu apvijās ap mums visiem šīs mājas ļaudīm, un arī viņi to noteikti juta.” Jā, viņai bija taisnība. Atceroties kopīgās rīta lūgšanas, acu priekšā nostājās vecā tēva tēls. Viņš līdz pat pēdējiem gadiem vadīja mūsu rīta svētbrīdi, un mēs atzinām: vecāku svētība ceļ bērniem namus.

Dažas nedēļas pēc mūsu sudrabkāzām manas prombūtnes laikā Teofile saņēma dziļi satriecošu ziņu, ka mirusi mana brāļa Johanna sieva, viņas tuvākā jaunības draudzene. Neskatoties uz vairākām grūtībām — liels attālums no Rīgas —, tomēr 10. jūnijā piedalījāties izvadīšanā un dažas dienas pabijām pie vientuļā brāļa. No Rīgas Teofile devās uz Irbi, lai tur būtu kopā ar meitu, kas gaidīja pasaulē nākam savu pirmdzimto, un līdzētu ar padomu un pieredzi. Šī uzturēšanās ilga līdz augusta beigām. 1889. gada 19. jūlijā piedzima pirmā mazmeitiņa.”

Neraugoties uz notikumiem personiskajā dzīvē, Kēlbrants īpaši pievērsās skolu jautājumiem komisijā, kurā bija ievēlēts kopā ar ģenerālsuperintendentu Holmani un dažiem kungiem no muižnieku aprindām. Jautājums skāra reliģijas mācības pārkarātošanu un organizēšanu mājās, skolā un iesvētību mācībās sakarā ar apstākļu izmaiņām skolās. Viņu dziļi aizskāra “Misijas aizliegums”, ko izdeva Ģenerālkonsistorija, bet prāvestiem par to ziņoja Vidzemes Konsistorija. Pretruna, kādā šī aizlieguma dēļ nonāca mācītāji, viņam šķita nepieņemama. Viņš uzskatīja par savu pienākumu oficiāli rakstīt Vidzemes

Konsistorijai. Kēlbrants bija visu apsvēris un gaidīja savu atcelšanu. Taču ģenerālsuperintendents, kas gribēja Kēlbrantu paturēt Vidzemes baznīcai, rakstu adresātam neaizsūtīja, bet deva šai lietai citu virzienu. Uz Irbi sievietai Kēlbrants raksta.

1889. gada 10. jūlijā

“Ar lielu sasprindzinājumu gaidu no jums nākamās ziņas. Dievs lai ir ar jums! Viņš dos Tev spēku un dāvās mūsu Marijai drosmi, pacietību un prieku sievas liktenim. Ak, kaut ātrāk nāktu kāda ziņa! Tavs jautājums “Vai mēs vēlreiz no turienes (no kalna) skatīsim tālo, zilo jūru, un kā tad būs ar mūsu cerībām, bažām un vēlēšanos?” mani dziļi aizkustināja un baida vēl joprojām. Es gan zinu, pamats nav Tavā jautājumā, mana Teofile, bet gan tajā “stūrgalvīgajā un biklajā” lietiņā, ko sauc par cilvēka sirdi. Sveicini un noskūpstī no manis manu Mariju!

4. jūlija pēcpusdienā dodos uz Cēsīm un tajā pašā vakarā ar vilcienu uz Rīgu, kur iebraucu vienos naktī. Sēde notika Konsistorijā no vienpadsmitiem līdz četriem, ar brokastu pārtraukumu pie Krepša (Kröpsch), kur mēs ar Holmani un landrātu Tīzenhauzenu (Tiesenhausen) baudījām omārus un madeiru. Sēdei bija apmierinošs iznākums, ko it īpaši var uzskatīt par manu nopelnu. Diemžēl es arī pašlaik nespēju ar H. runāt personiski; šķita, ka viņš tīši gribēja izvairīties. Kā jaunāko ziņu saņēmu ministrijas pavēli no Ģenerālkonsistorijas, kas aizliedz katra veida misijas darbību: mūsu luterāņu baznīcai Misijas svētkus, misijas kolektes, ārzemju misijas sabiedrību pabalstus. Tas ir pirmais nolikums, kas tieši vērsts pret ticības dzīvi evaņģēliskajā draudzē. 27. jūlijā Holmanis ir izziņojis šajā pašā jautājumā otru sēdi Valmierā, kurā jāpiedalās arī citiem mācītājiem. Es nebraukšu, jo šajā dienā kāzas pie V. Lauļības baznīcā. Situācija saspīlēta. Daltons tūlīt pēc Lieldienām atstājis Pēterburgu. Pārējo pastāstīšu, kad tiksīmies. Esmu

pārliecināts, ka steigšus tuvojas krīze. Ja man izdosies kādu kaimiņu mācītāju pierunāt pārņemt manā vietā vienu svētdienu, palikšu Irbē līdz 20. augustam. Taču pietiks. Mani sauc ļaudis, kas gaida.

7. jūlijā nodega visas Jaunabrupes mājas. Ļaudis ar pūlēm izglābās no liesmām. Pat viņu ganāmpulks ir sadedzis un sarucis līdz 2 govīm. Šķiet, ka bijusi ļaunprātīga dedzināšana. Tēvs un dēls A. apsūdz viens otru. Smagākas aizdomas ir uz dēlu, kas dienu iepriekš ar sievu un bērniem bija aizbraucis. Tas noticis pēc tam, kad viņš, kā liekas, nozieguma veikšanai bija salīdzis kādu ļaundari. Tas starp tēvu un dēlu ir septiņus gadus ilga procesa rezultāts. Nozieguma iespaidā es vakar sprediķī runāju Lūkas evaņģēlija 14,23–35 “Kas netur par mazāk vērtīgu savu tēvu...” utt. Bez Tevis māja ir tukša, vientuļa un nemājīga, miesa bez dvēseles. To lielā mērā mēs izjūtam visi. Vēl ir vismaz trīs nedēļas, līdz tiksīmies. Dāvā mums, Dievs, priedīgu tikšanos!”

1889. gada 18. jūlijā

“Tikko mēs rīta svētbīdī lasījām Rom. 12,1–12. “Esiet priedīgi cerībā, pacietīgi bēdās, neatlaidīgi savās lūgšanās.” Tie ir trīs atgādinājumi, no kuriem katrs ir grūts, bet kuri ir savstarpēji saistīti. Kā mēs varētu būt liksmi, ja neesam pacietīgi, un no kurienes lai nāktu pacietība, ja ne no lūgšanas! Katrā pasta dienā es gaidu vēstuli, diendienā — telegrammu. Līdz ar gaidīšanas laiku pieaug nepacietīga vēlēšanās. Šķiet, ka mēs abi it kā esam par jauniem, lai būtu vecvecāki. Vai arī mēs pašo laiku jau tādi būtu kļuvuši? Šonedēļ es iedomājos divas diennaktis būt Irbē un pirms svētdienas atkal atgriezties, taču tā būtu neprātība. Vai Tu, mīļā Teofile, nejutiesies vecāka, kad Tu tiešām savās rokās turēsi mazbērnu? Sava pirmā bērna dzimšana ir rīta saulesstars, pirmā mazbērna — vakara saules mirdzums. Kas ir skaistāka — rīta vai vakara blāzma? Pirmā

vēsta darbadienu, kurā mijas saules gaisma un mākoņu ēnas; pēdējā ziņo par tuvo nakts iestāšanos. No rīta ir skaisti, jo priekšā darbadiena, vakarā ir skaisti, jo tā jau pagājusi. Tu bieži biji neapmierināta, ka es nakti izmantoju darbam; varbūt šis sliktais paradums mums nāk par labu, un, ja tas Kungs būs žēlīgs, mēs kādu laiku vēl paliksim kopā, kopīgam darbam. Dod, Dievs, un palidzi, lai tas būtu ražīgs! Tikai kopā ar Tevi es gribu vēl dzīvot un strādāt, bez Tevis ne. Es esmu vesels, man Tevis trūkst, un līdz ar Tevi manā darbībā trūkst vienmērības. Darbs bez Tevis neveicas.

Līst katru dienu, sevišķi naktīs. Dienas ir siltas un skaistas. Vasarāji sakuplojuši, arī lini ir pastiepušies ļaudīm par prieku. Lielākā daļa rudzu nopļauta. Rīt sāksies kulšana. Šogad patiešām Jēkaba dienā būs jaunā maize.

Vakardienas avīze ziņo, ka tiesu reformu ķeizars apstiprinājis 9. jūlijā; arī misijas aizliegums lasāms avīzē. Vēl nav redzams neviens cerību stars, tikai tumši tumši negaisa mākoņi savelkas pār mums. Es sagaidu pirmo zibens spērienu, kas noteikti aizdedzinās. Vai tad beidzot gulētāji mūsu draudzēs pamodīsies? Vai tiešām gadsimtu celtne ies bojā liesmās kopā ar tiem, kas tajā guļ? Man šodien vēl jāsaņemas daži svarīgi dienesta dokumenti, pie tam gaida Jaunabrupē ugunsgrēkā izputināto ļaužu bars, kurus izsaucu uz šodienu, lai rastu iespēju palīdzēt. Mani sāk nodarbināt misijas ziņojums sinodei. Tur ir daudz jāpārlasa un jāapkopo. Arī uz Irbi būs jāņem līdzī daudz darba. Sinodei būs liela nozīme laikmeta sarežģīto apstākļu risināšanā, un es vēlos ierasties sinodē labi sagatavojies. Tā sāksies Valkā 7. septembrī.”

1889. gada 21. jūlijā

“Vakar vakarā reizē ar Tavu vēstuli pasts atveda arī telegrammu. Lai slavēts un cildināts Dievs! Sirsnīgi noskūpstu

mīļo jauno māti! Skūpst arī Tev, mīļo vecmāmiņ! Paulam pats uzrakstīšu dažas rindiņas. Lai Dieva svētība mūsu mazbērniņam! Lūdzot Dievu, Marija nesa bērniņu zem sirds; lūdzot un pateicoties Dievam, viņa to auklēs un liks pie krūts. Dievu lūdzot, mēs gaidījām šo izšķirošo stundu, lūdzot un pateicoties Dievam, mēs priecājamies par mazbērniņu, ko Dievs mums dāvājis. Lūgšanās mēs viņu nodosim tā bērnu drauga rokās un sirdī, kas sacīja: "Laidiet bērniņus pie manis..." Par šiem vārdiem es domāju visu nakti. Tas ir mana svētdienas sprediķa temats. Cilvēkbērns ienācis šajā grēku pasaulē! Tomēr tas ir Dieva bērns un Dieva valstības mantinieks. Šis brīnums ir tā brīnuma sekas, kas reiz notika Betlēmē: "Gods Dievam augstībā, miers virs zemes un cilvēkiem labs prāts!" Priecājos, ka tā ir meita, nevis dēls. Pateicos Tev, mana mīļā meitiņ, par rindiņām, kas man sagādāja prieku, un par palāvību uz Dieva palīdzību. Tava uzticēšanās ir uzklaušīta, bailes pārvērtušās priekā, cerības ir piepildījušās. Klusajā Irbē Tu tagad vairs nebūsi vientuļa, pat tad, kad Pauls būs amata darīšanās. Tava dzīve ir ieguvusi jaunu saturu, jaunu uzdevumu, jaunu mērķi. Tās ir rūpes un prieki, kas paceļas pāri ikdienai, kam ir vērtība un nozīme. Vecāku mīlestība nemanot kļūst par dievišķīgu dziedniecības spēku mums pašiem. Un Tu, mana Teofile, "mana vecmāmiņa". Es jūtu, kas pilda un aizkustina Tavu sirdi. Arī mēs taču esam kļuvuši bagātāki ar svētību un prieku. "Tas Kungs lai tevi svētī, ka tu redzi Jeruzālemes labumu visās savās mūža dienās. Un redzi savus bērnu bērnus" (Psalms 128,5-6).

Mūsu Konsistorija vēl neko nav aizliegusi, bet sinodes pastāvēšana kļūst kritiska. Es baidos, ka mēs vairs neatrodamiem beigu sākumā, bet jau beigu vidū. Es šaubos, vai ir pienākums palikt, lai būtu jāaiziet, vai aiziet pašam. Un ko tālāk? Sinode ir pārcelta uz Valku. Diemžēl! Baidos, ka tur var iznākt

sadursme. H. tiesiskais viedoklis draud kļūt bīstams. Tās personas, ar kurām es labprāt aprunātos, ir ārzemēs.”

1889. gada 25. jūlijā
“Misijas stāvoklis mani ļoti nodarbina. Esmu pārliecināts, ka misija ir kristīgās draudzes pienākums, nevis mācītāja dieņesta uzdevums. Man ir jāpamudina, jāievada tuvošanās kristieša pienākumiem, taču jāklausa vadībai, ja reiz tā aizliedz noturēt Misijas svētkus, vākt un dalīt misijas veltes. Tas nu būs jāuzņemas pašiem draudzes locekļiem, vislabāk katram mājas-tēvam savā mājā. Kas zina, vai šī pavēle nav domāta tam, lai misiju tiešām nodotu draudzes ziņā. Arī šis jautājums jāatrisina Valmierā. Ārzemju avīzes arī par to raksta, daļēji nomelnojot, daļēji saīsinot.”

Kādam amata brālim

1889. gada jūlijā
“Es rīt aizceļoju uz Kurzemi, lai nokristītu savu mazbērnu un pārvestu mājās savu sievu. Es dzīvoju iekšējā nemierā un sasprindzinājumā, gaidot notikumus, kas vēl tikai nāks un kas droši vien būs vēl ļaunāki nekā līdzšinējie. Misijas aizliegums smagi spiež sirdi. Pēc asas cīņas izšķiros nodot Konsistorijai rakstisku paskaidrojumu, lai sev saglabātu rīcības brīvību. Ministers, Ģenerālkonsistorija un Konsistorija nespēj aptvert, ka viņi mācītājus un draudzes nostādījuši kļūmīgas alternatīvas priekšā — izvēlēties starp dievišķo misijas rīkojumu un laicīgo misijas aizliegumu. Tas, ka arī mūsu Konsistorija ir iesēdusies augstajā rātes krēslā, nevis ieklausās apustuļu Pētera un Jāņa vārdos (Apust. darbi 4,18–20), ir man visnepanesamākais. Iecerētie misijas statūti ir nākotnes mūzika, ko atstāšu cienītājiem. Mana auss saklausa vienīgi neatrisināmas disonanses. Lai Dievs dod, ka es maldos!”

“22. augustā es pats nokristīju mūsu pirmo mazbērnū. “Teiciet to Kungu, jo viņš ir žēlsirdīgs!” Tas bija kristību runas pamatā, arī tas tonis, kas skanēja jauno vecāku un vecvecāku sirdīs. Dziļi aizkustināti, atvadījāmies no bērniem. Lulu vēl palika dažas nedēļas Irbē, lai palīdzētu māšai, Milingu atstājām Rīgā pie mūsu brāļa Johannaesa.”

Atpakaļceļā tēvs raksta bērniem.

Talsos, 24. augustā, astoņos vakarā

“Māmiņa saņēma vēstuli no Alvīnes; es — vienu no Holmaņa, kas steidzīgi pieprasa, lai es viņu Rīgā uzmeklēju, jo manam protestam misijas lietā esot “neapreķināms svars” un jānotiek pārrunām, pirms pārvalde izvirza oficiālu lēmumu. Tāpēc nenakšņojam Talsos, bet braucam vēl šovakar tālāk. Lai Dievs sarga jūs un jūsu saldo bērniņu! Brauciena laikā mēs ar pateicību atcerējāmies visu to, ko tas Kungs šajā vasarā mums un jums ir devis. Māmiņa domāja, ka ir tik daudz laba, ka mums būs jāsamierinās arī tad, ja Piebalgā ne viss mums būtu pa prātam. Tagad no Alvīnes vēstules sapratām, ka arī mājās viss kārtībā. Teiciet to Kungu, jo viņš ir žēlsirdīgs! Misijas jautājums man sagādā rūpes. Ne es, ne Konsistorija nevaram atkāpties. No mutiskas sarunas es daudz neceru. Jautājumu izšķirs tas, vai es ieradišos sinodē vai ne. Rīt no rīta deviņos būsīm Rīgā. Iešu taisni pie Holmaņa. Ja viņu nesastapšu, apspriedīšos ar asesoriem B. un G. Dievs, vadi mūs, lai top Tava valstība!”

Meitai

Jaunpiebalgā, 1889. gada 19. septembrī

“Labprāt Tev aizsūtītu rakstu, kurā būtu noformulēta sinodes nostāja misijas jautājumā. Taču tas ir par garu, lai to ievietotu šajā vēstulē. Pauls to būs izlasījis Jelgavā, es vienu

norakstu aizsūtīju Zēzemanim (Seesemann) un ceru, ka Kurzemes sinode pieņems mūsu viedokli.

Īss saturs:

1) mēs konstatējam, ka misijas aizliegums ir pretrunā ar tā Kunga misijas pavēli;

2) mēs pilnībā atzīstam Dieva misijas pavēli un izsakām pārliecību, ka pēc domstarpību novēršanas, kuras radušās Konsistorijas pavēles dēļ, tā būs ar mums vienis prātis;

3) mēs norādām uz briesmīgajām jukām, ko misijas aizliegums radījis mācītāju aprindās un draudzēs;

4) mēs izsakām pārliecību, ka mūsu Konsistorija darīs visu, lai tiktu atcelts ministrijas aizliegums;

5) mēs paskaidrojam, ka, neskatoties uz to, nepārtrauksim slavīnāt Dieva valstību sprediķos, misijas stundās, aizlūgumos un pieņemot brīvprātīgos misijas ziedojumus;

6) lai neaizsteigtos priekšā Konsistorijas akcijai un likumīgam lēmumam, mēs pagaidām atturēsimies no lieliem tautas Misijas svētkiem un atklātiem aicinājumiem ziedot misijas vajadzībām;

7) mēs lūdzam ģenerālsuperintendentu ar šo mūsu nostāju iepazīstināt Konsistoriju un mudināt to drīz dot tiesisku nolikumu un normu mūsu tālākajai rīcībai, ko mēs varētu pildīt pēc labākās sirdsapziņas.

Tas ir īss mūsu apspriežu saturs un rezultāts. Varētu pastāstīt daudz interesanta par divu dienu misijas debatēm. Rakstveidā to nevar atļauties. Katrā gadījumā Konsistorija saņēma asu kritiku un piesargāsies nākotnē paust tik ārēji tiesisku, birokrātisku ierēdņu veidokli. Patiešām, liela bija vienprātība, kādā sinode atzina manu iepriekš minēto rakstu. Holmanis bija tā uzveikts, ka viņš, uzaicinot uz lūgšanu, nespēdams runāt, izplūda asarās.

Arī rekonvertēto jautājumā sinodē bija pilnīga vienprātība, pie tam tā pieņēma Cēsu draudzes izskaidrojumu, ko es jums vasarā nolasīju. Ar sinodes rezultātiem mēs tātad varētu būt ļoti apmierināti, bet ģenerālsuperintendententa personiskā autoritāte ir sagrauta. Holmanis labi vadīja diskusiju, pareizi un skaidri apkopoja, deva iespēju katram izteikties; bet, tā kā viņš sava amata likumīgo autoritāti vienmēr un visur izvirzīja priekšplānā un lika noprast tās vērtību, viņš daudzus aizvainoja un sarežģīja personiskās attiecības. Tas būs grūti labojams zaudējums, ja Dievs tas Kungs skumju kvēlē trauslo metālu nesakals un nesaliedēs; bet mēs ejam pretī lielam postam, un es nemelošu, sakot, ka guvu zināmu mierinājumu, paziņojot Konsistorijai savu nostāju misijas jautājumos: ja mani Konsistorija atcels, būšu atbrīvots no cīņas karstuma, kam dodamies pretim, un man pavērsies plašā pasaule. Turpretim tagad: "Izturi! Paliec uzticīga, Dieva draudze!"

Svētdien es iepazīstināju draudzi ar ministra noteikto misijas aizliegumu un mūsu viedokli šajā jautājumā. Daudzi to nesaprata, saklausīja tikai to, kas bija personiski izdevīgi. Cik noprotams, paredzama 45 mācītāju atbrīvošana no amata pienākumiem. Esmu atmetis cerību vēl šoruden panākt izmaiņas šajos notikumos. Ir vēl palicis tikai jautājums: "Sargs, vai nakts nav galā?" No sinodes pārvedu mājās pamatīgu kataru, kas tagad sāk izzust. Daudz visādu rakstu darbu, tāpēc, cik iespējams, izmantoju ķestera palīgu V. Taču daudzi raksti ir tādi, ko viņam nevaru uzticēt. Māmiņa saimniecībā ir rosīga, priecīga un labā omā mājas dzīvē, ar vārdu sakot, ir mūsu tagad vientulīgās Mācītājmuižas saulesstars. Jauki, ka viņai ir līdzīgi noskaņota sabiedrība Magdas Ēleres (Ehler) personā. Arī Fricis, kas šeit ir jau 8 dienas, ir mums mīļš un mundrs sarunu biedrs. Rīt vēlos ar māmiņu braukt uz Cesvaini, kur ceru nosvinēt "Livonijas" dibināšanas dienu. Tā ir tāda kā jaunības

neprātība, no kuras es nespēju atbrīvoties. “Vecums neglābj no neprātības!” Bija komiski, kad kāds kandidāts, ar kuru iepazinās sinodē, izteica izbrīnu par manu vēl jauneklīgi slaido augumu.

Tomēr ir apkaunojoši, ka es visā šajā vēstulē rakstu par sevi, par sevi un atkal tikai par sevi laikā, kad daudz kas cits, kas Tevi varētu interesēt, paliek nepateikts, jo man jābeidz. Noskūpstī meitiņu no manis! Skūpstu un piekļauju Tevi pie sirds, dārgais bērns!

11. oktobrī svinēsim Anningas jubileju; 15. oktobrī sākšu iesvētāmo mācības. Šajā rudenī vajadzētu apmeklēt vēl kādu baznīcu, bet kad? Šodien ir tik skaists laiks, ka es labprāt dotos liksmās medībās. Mana kartupeļu raža ir ļoti laba un jau pārdota, daļēji jau nosūtīta. Māmiņa ar sajūsmu nodarbojas ar augļu pārdošanu un ir uzsākusi liepu, kļavu un citu koku stādīšanu mežā.”

Kādam draugam

Jaunpiebalgā, 1889. gada 28. novembrī

“Kaut arī šodien neiet pasts uz Cēsīm, nevaru atturēties no rakstīšanas Tev tieši tagad — šodien Sigismunda Augusta privilēģiju gadadienā, šodien, kad Vidzeme ir apbedījusi magistratus germanicus. Latviešu bērnu bariņam, ko šodien biju pulcējis uz noklaušināšanu, liku nodziedāt “Dievs Kungs ir mūsu stiprā pils”, un tas mani stiprināja apziņā un pārliecībā, ka taisnība uzvarēs un to atbalstīs visas ticīgās sirdis. Vilhelms fon Orānijs (Wilhelm von Oranien) vislielākā posta dienās teica: “Kamēr vien dzīvo holandieši, Holande nav zudusi!” Mans mīļais vecais brāli! Šos vārdus iegaumēsim arī mēs: “Kamēr dzīvo vidzemnieki, Vidzeme nav zudusi!” No šī brīža mūsu uzdevums ir gādāt, lai “vidzemnieku” cilts neizmirst. Apustulis Pāvils (Rom.2,28–29) dod šajā sakarā īsto mērauklu. Ne

vidzemnieku miesa, bet derīgs ir viņu gars, gars, gars un vēlreiz gars! Sajūsma par taisnību, tiesībām, brīvību, drosmi, izturību, pacietību, uzticību — uzticību darbā, ciešanās, lūgšanās, ticībā, cerībā. Mēs esam apklusināti un iemīti zemē, taču mēs vēl neģulam purvā, bet uz dzimtās zemes; un saskarsme ar dzimtenes zemi dubultos mūsu spēkus kā reiz Antejam, līdz važas nokritis un mēs ar jaunu sparū un gara spēku atkal uzcelsim veco sapostīto Vidzemi, skaistāku kā jebkad. Mūsu ienaidniekiem trūkst tieši visa tā, kas nepieciešams paliekošai, ilgstošai valdīšanai; viņi tagad mēģina ar brutālu spēku aizstāt garīgo spēju un spēku trūkumu; viņus ir apreībinājusi ar negodīgiem līdzekļiem izcīnītās uzvaras sajūta. Taču viņi cietīs fiziski un morāli. Līdz tam mums noder vārdi: “Esiet stipri ar klusēšanu un cerībām!” Es zinu, cik grūti klusēt ar ievainotu sirdi un karstām asinīm; es zinu, ka Tev, veco brāli, būs divtik grūti. Tāpēc es rakstu tieši Tev, jo mēs šo nelaimi jūtam un uztveram vienādi. Ja es nebūtu līdz Ziemassvētkiem tik aizņemts, es ierastos Cēsīs. Ja Tev nav padomā kas labāks, brauc uz Piebalgu! Mēs Tev piedāvāsim vidzemnieku viesmīlību un veco nerūsošo mīlestību. Tu katrā laikā esi mīļi gaidīts. Mana sieva, kas ļoti cieš no galvassāpēm, Tevi sirsnīgi sveicina. Mēs priecātos Tevi sagaidīt tieši Ziemassvētku dienās. Uzticīgā mīlestībā brāļa roku Tev sniedz

Tavs vecais Emīls Kēlbrants.”

“Oktobrī pie mums atkal atgriezās abas audzumeitas Lulu un Milinga, un klusā mājas dzīve iegāja savās ierastajās slīdēs. Jo nemīlīgāks kļuva rudens laiks, jo mājīgāk mazā ģimenes sabiedrība pulcējās ap lielo galdu “zilajā istabā”, kur, čakli strādājot un lasot labu literatūru, dienas un nedēļas vadījām neapstumšotā, sirsnīgā kopībā. Iknedēļas lasāmie vakari kopā ar tuvākajiem kaimiņiem radīja patīkamu, rosinošu pārmaiņu

klusajā mājas dzīvē. Ļoti biežā vēstuļu apmaiņa ar Irbi atspoguļoja lielo prieku par mazās Hedvigas attīstību un lika pazust dažādām rūpēm, kas bija radušās sadzīvē. Jo tuvāk nāca Ziemassvētki, jo kustējās čaklās rokas, lai pildītos Ziemassvētku lāde ar daudzām derīgām un smalkām lietām un lietiņām. Tas, ko prasmīgās sieviešu rokas bija paveikušas, bija rūpīgi jāiesaiņo. Te noderēja arī neveiklās vīriešu rokas; arī tās radīja prieku un jautrību, un dažā labā sainītī, pirms tas uzsāka ceļojumu tālajā pasaulē, paslēpās jautrs dzejolītis kā pavadraksts. Irbe visā plašajā pasaulē bija pats iemīļotākais adresāts Jaunpiebalgas sūtījumiem.”

Meitai

Jaunpiebalgas mācītājmājā,

1889. gada 6. decembrī

“Mans mīlais bērns! Vai gripa (influence) ceļas no slinkuma, vai slinkums no gripas (influences), to ārsti vēl nav izpētījuši. Tā nu man pieder viena slinka diena, ko izmantoju vēstuļu rakstīšanai, un šodien nesūtīšu Tev sirsnīgus sveicienus ar māmiņu, bet rakstīšu Tev pats: cik Tu man mīla, kā es katru dienu par Tevi domāju, pēc Tevis ilgojos un priecājos par labajām ziņām, kādas līdz šim esam saņēmuši no jums. Mīlestībā pret Tevi un domās par Tevi, protams, ir ietverts Tavs Pauls un mana Hedviga. Lai Dievs jūs sarga, mani trīs mīļie, no slimības un dāvā jums skaistus Ziemassvētkus! Mana meitiņa! Mīlot savu bērnu, Tu tagad arī saproti Marijas Ziemassvētku laimi Betlēmē; viņas bērņā mums uz visiem laikiem ir atklājies mūžīgās Dieva mīlestības noslēpums, kas aplaimo mūs un mūsu bērņus.

Mīlais Paul! Tā kā mēs abi esam mācītāji, tad diemžēl uz visiem laikiem ir zudusi cerība kādreiz kopā svinēt Ziemassvētkus. Šī iemesla dēļ es vēl šodien nožēloju, ka nekļuva

ģenerālsuperintendents. Neprātība! It kā ģenerālsuperintendents būtu tāpēc, lai ar saviem bērniem svinētu Ziemassvētkus. Nē, mēs svinēsim šķirti, bet kopīgi priecāsimies par Ziemassvētku vēsti un par to darīsim zināmu visai tautai, līdz varēsim pievienoties debesu pulka korim: “Gods Dievam augstībā, miers virs zemes, un cilvēkiem labs prāts!”

Par jauno pavērsienu misijas lietā arī jūs priecāsities. Es neticu, ka netiks apspiesta baznīca, ka izbeigsies vāciešu vajāšana. Mūs reiz iemeta pie miroņiem un negrib pieļaut mūsu augšāmcelšanos. Taču mēs ticam un zinām, ka augšāmcelšanās tomēr nāks.

Domās es gatavoju darbu “Misijas darbs kristīgajā baznīcā”, ko es, ja nepabeigšu, nolasīšu Cēsu konferencē tēžu veidā. Ja Dievs ļaus, gribu janvārī braukt uz Tērbatu, lai gūtu garīgu atslodzi un ierosmi. Pašlaik man lielu prieku sagādā Vēstules romiešiem lasīšana ar Hofmaņa komentāru palīdzību. Uz priekšu virzos ļoti lēnām. Kopš pirmās adventes sāku sprediķot par šīm vēstulēm. Iesvētāmo mācībās mani apmierināja tas, ka ar tām inspektoram no deguna priekšas tika noņemta prakses skola, pēc kuras viņš bija izstiepis pirkstus. Diemžēl apmācības apmeklē tikai apmēram puse bērnu; bet piespiest es nevaru un negribu.”

Kādam draugam
1890. gada 28. februārī
“Sirsnīgs paldies par Tavu mīļo vēstuli arī manas Teofiles vārdā, kurai 3. martā paliks 50 gadu. Es spēju vienīgi sirsnīgi pateikties Dievam par to ceļu, ko esmu ar viņu kopā nostaiģājis; un uz turpmākā isākā vai garākā ceļa vārtiem es rakstu: “Pieredze dod cerības, un cerības neļauj kļūt par bezgodi!” Tu šajā laikā esi dzīvojis noslēgtu dzīvi. Es Tevi gandrīz varētu apskaust. Ir izmisuma izjūta būt iejūgtam ratos, kas ripo lejup

pa nogāzi; nav iespējams pretoties, nav iespējams izjūgties, un tu tiec rauts līdzī. Tomēr jūtam, cik smagi ir būt izjūgtam un nespēt vairs ne turēt, ne atbalstīties. Un tomēr mēs arī nākotnē būsī kopā. Lai Dievs Tev un man svētī pašreizējo gavēņa laiku! Pēc gavēņa sekos Lieldienas, jā, bez gavēņa nav Lieldienu. Mans mīļais brāli! Stingru stāju! Tādai līdz pēdējai elpai jābūt mūsu pozīcijai!

Smagais trieciens Golgovskā (svaines nāve) skāra arī mūs. Ja Dieva roka tik spēcīgi iejaucas mūsu dzīvē, pēkšņi sajauc mūsu pašu domas, krusto un ierobežo mūsu plānus, izceļ mūs no ierastajām sliedēm un nostāda tumsā, viņš grib, lai mēs ticam, lūdzam, dzīvojam viņa domās un ceļos, par kuriem nevienam nav saprašanas, izņemot Kristu, krustā sisto un augšāmcēlušos.

Gaismas stars nākamajiem mēnešiem ir cerība, ka pēc Vasarsvētkiem mūsmājās sagaidīsim Mariju ar bērniņu. Teofīlei, lai slavēts Dievs, tagad klājas diezgan labi. Arī es esmu vesels, brīžam sakaitināms, bet visumā — mīlas un draudzības alkstošs. Kad atkal redzēsīmies? Nāc! Man ir labs konjaks un liela vēlēšanās Tevi satikt!”

Meitai

Lielās Piektdienas pēcpusdienā,

1890. gada 30. martā

“Šodien mēs, ja arī telpiski šķirti, vienoti stāvējām zem mūsu Pestītāja krusta. Manas domas bieži ir pie jums, jūs mīļie bērni; jā, es katru dienu domāju un lūdzu par jums un priecājos par cerību vasarā jūs atkal redzēt šeit Piebalgā. Tev taisnība, mīļais bērns, ka Tu savu ierašanos šeit dēvē par lielu prieku, kura piepildījumu Tu man dāvēni dzimšanas dienā. Paldies par jūsu vēlējumiem, vēstulēm un mīlestību! No sirds priecājos un esmu pateicīgs, ka latviešu zēnu iesvētību mācības ir

beigušās. Tās prasa ne tikai balsi, bet arī enerģiju. Kurš gan visu to labprāt neziedotu, ja tādējādi dažas dvēseles tiktu nodotas tam, kas savu dzīvi, sevi pašu atdevis par mums? Es ticu, ka Dieva vārds neizskan tukšumā un ka varbūt dažs sēklas grauds reiz dzīs asnus. Ir tik daudz apstākļu, kas kavē Dieva vārdu iedarbību. Taču ļaunākais šķērslis ir personiskais slinkums un tieksme pēc ērtībām. Šodien pieņemām svēto vakarēdienu; man to sev vajadzēja pasniegt pašam. Jau otrdien es izmantoju Auninga apciemojumu, lai viņš mani uzklausītu. Grēksūdzi es noturēju par Kristus vārdiem: "Tas ir piepildīts!" Jā, slava Dievam, viss, viss ir piepildīts, tā ka mēs tikai ticības pārpilnībā varam sagaidīt žēlastību pret žēlastību.

17. aprīlī es gribu būt Tērbatā, kur Cēsu apriņķa draudzes vārdā profesoram Aleksandram fon Etingenam teikšu sirsnīgus atzinības un mīlestības vārdus. Pēc 35 gadu pasniedzēja darba viņš atstāj savu amatu. 30. aprīlī sāksies latviešu meiteņu iesvētību mācības. Avīzes ziņo par pilsētu Konsistoriju likvidēšanu. Mēs ejam pretī tumšam laikam. Šajā nedēļā 11 Vidzemes mācītāji stāsies Rīgas apgabaltiesas priekšā, lai saņemtu spriedumu. Mācītājs N. sodīts ar vienu gadu cietumsoda un dažu tiesību zaudēšanu. Šajā laikā esmu saņēmis daudz dažādu dienesta rakstu un esmu krietni noguris. Ir ļoti smagi sava paša dzimtenē tikt uzskatītam par beztiesisku un izstumtu svešinieku. Dievs tas Kungs ļauj mazpamazām saites, kas mūs saista pie laicīgās dzimtenes, sagriezt citu pēc citas. Bažas, ko Tu pēdējā laikā paud, it kā mani varētu aizsaukt no Piebalgas, ir nepamatotas. Ne mani aicinās (nevienā postenī netiktu apstiprināts), nedz arī es aicinājumam sekotu; vienīgi paklausītu, ja mani par mācītāju aicinātu uz Kilimandžāro izceļojusi baltiešu kolonija. Tā kā tas nav iespējams, tad mēs paliekam Piebalgā, līdz tas Kungs mūs aicinās. Mēs būsim bezgala priecīgi jūs, mīlie bērni, šajā vasarā sagaidīt šeit."

“Lielais prieks, ar kādu Teofile gaidīja bērnu apciemojumu, spilgti izpaudās vēstulē, ko viņa 20. aprīlī rakstīja uz Irbi: “O, cik jauki būs jūs sagaidīt jau pēc piecām nedēļām! Ar šīm domām mana sirds liksmo; diemžēl šobrīd tēva nav šeit, ar ko dalīties priekā un cerībās. Ir tik skaists vasaras laiks, pumpuri briest un plīst, viss sāk zaļot un ziedēt. Mūsu Piebalgas bērns, atkal savu veco dzimteni Tu jutīsi gaviļēs un priekos. Mūsu istabas, koki, mežs un dārzs nespēj vairs pie sevis paturēt liksmi, tā izlaužas pumpuros un lapās gaišajā saules mirdzumā un izplūst pavasara smaržās! Lai Dievs svētī un sarga jūs visus, līdz es jūs spirtus un veselus sagaidīšu šeit!”

27. maijā mīļie ar savu mazo Hedvigu sveiki un veseli ieradās pie mums. Trīs nedēļas mēs varējām neaptumšotā laimē baudīt kopību un mūsu mazbērna attīstību, meitenītes liksmo dzīvīgumu un šķelmību. Šajā laikā Jaunpiebalgā notika arī Cēsu apriņķa draudzes sinode un ienesa mājā, kā agrākos gados, dzīvību, ierosmi, atpūtu un liksmību, neskatoties uz sliktajiem laikiem, kas bija nākuši pār mūsu zemi un baznīcu. Īpašs prieks bija par to, ka Marijai bija iespēja atkal satikt tos vīrus, kurus viņa jau pazina no jaunības un ar kuriem viņu saistīja sirsnība.

17. jūnijā bērni atgriezās savā tālajā Irbē. Mēs viņus pavadījām līdz Rīgai. Teofile, Milingas pavadīta, viņiem sekoja 19. jūnijā, lai, tāpat kā iepriekšējā vasarā, ar mātes mīlestību būtu meitas rīcībā. 1890. gada 6. augustā piedzima otrs mazbērns, atkal meita, kuru nokristīju 3. septembrī. Kristību runas pamatā bija 128. psalms: “Svētīgs ikviens, kas to Kungu bīstas un staigā Viņa ceļus! Tu pārtiksi no savu roku darba; svētīgs tu esi, tev labi klājas! Tava sieva ir kā auglīgs vīna koks tavā namā, tavi bērni kā eļļas koka zariņi ap tavu galdu. Lūk, tā ir svētīts tas vīrs, kas bīstas tā Kunga! Tas Kungs lai tevi svētī! Miers lai ir pār Israēli!” Milinga palika Irbē, Teofile atgriezās

mājās nogurusi un aizkustināta, nenojaušot, ka tās bija pēdējās atvadas no bērniem un mazbērniem.”

Sievai

1890. gada 7. augustā

“Kamēr rakstu, man priekšā ir Hedvigas bildīte. Kā mēs tagad priecājamies par šo bērnu, tā reiz par mums priecājās mūsu vecāki. Kas kopš tā laika noticis ar mums? Pāris vecu cilvēku, kuri ir dzīvojuši un mīlējuši, daudz grēkojuši, daudz žēlastības saņēmuši un caur Dieva žēlastību vēl turpina dzīvot, viens otru mīl un, neskatoties uz visu, viens par otru priecājas un novērtē. Mūsu vecāku un vecvecāku svētība un uzticīgā mīlestība mūs ir pavadījusi un kļūs līdz ar mūsu mīlestību par mūsu bērnu un mazbērnu mantojumu.

Šajās dienās agri biju augšā, lai vismaz reizi pārskatītu, kas un kā notiek uz lauka un dārzā, stalli un rijā. Pagājušajā nedēļā devos tālā izjādē (28 verstis) uz Sausgalvjiem un pie diviem slimniekiem. Reiz ar Benno devos uz lukstiem un nošāvu tur divas slokas.”

1890. gada 14. augustā

“Šajā laikā esmu ļoti čakli strādājis un sestdien pabeidzu sava priekšlasījuma “Par baznīcas misijas darbu” pārstrādāšanu. Tas, tagad pilnīgi pārveidots, ar virsrakstu “Baznīca ceļā uz mērķi” parādīsies ziņojumos, bet pirms tam daļēji tiks izmantots Vidzemes sinodē. Domāju, ka darbs man ir izdevies un būtu izmantojams arī ārzemju “Neue Zeitschrift” žurnālā, ja vien nebūtu paredzamas briesmas. Manas domas un plāni bieži vien maldās pārāk tālu un tuvumā esošo pietiekami nenovērtēju. Turpretim tagad šķiet, ka Dievs grib mani vest no plašuma šaurībā, un es esmu gatavs ļaut sevi vadīt, tāpēc arī bez sirdsēstiem atteikšos no Kurzemes sinodes. Patlaban esmu

nodarbināts ar misijas ziņojumu sinodei. Ja ar to līdz ceļojumam uz Irbi netikšu galā, ņemšu nepabeigto darbu līdzī, lai to, tāpat kā pagājušajā gadā, tur pabeigtu. Esmu neasa izkopts, ar kuru var tikai lēnām vākt ražu. Arī tīrumā raža ienākas lēni salīdzinājumā ar ātro laukkopības produktu. Tā kā mani saimnieki, pusgraudnieki un citi parādnieki necenšas kārtot savas saistības, esmu nolēmis vispirms kavētājus iesūdzēt miertiesā. Taču esmu neziņā par krievu formalitātēm, kas obligāti jāievēro. Vakar dažas stundas ar Tomu (vistu suns) bijām mežā, aizšāvu garām vienam rubenim, bet nošāvu divas slokas. Mani traucē pirms 14 dienām, stipri lietainā laikā jānot pie slimnieka, dabūtais katars. Esmu noguris no darba un priecājos par mieru Irbē. Šodien jānokārto liela oficiālā korespondence. Ar šo beigšu. Novēlu Tev kopā ar bērniem un mazbērniem Dieva aizsardzību.”

Bērniem

1890. gada 11. decembrī

“Ir liels prieks, ka Tu, mans mīlais bērns, esi tik priecīga un liksma. Lai Dievs Tev palīdz! Viņa aizsegā esi drošībā no visiem ienaidniekiem. Mans mīlais Paul, cik bagāts Tu esi kļuvis šajos gados! Ļauj, lai mīlestība pret saviem bērniem ir tās mīlestības izpausme, ko mums vēstījusi silīte Betlēmē. Neļauj sev aptumšot Ziemassvētku prieku nedz saimnieciskām rūpēm, nedz neziņai par pret Tevi vērstu apsūdzību. “Visas savas rūpes atdodiet Viņam, jo Viņš rūpējas par jums!” Cik skaisti, ka mēs diendienā stiprināties pie Dieva vārda avota un no šīs vietas gūstam mieru un laimi, mierinājumu un spēku! Man vajadzēja jums vēl pirms Ziemassvētkiem rakstīt un pateikt, ka es ar jums priecājos, kopā ar jums pateicos Dievam un ar jums dzīvoju. Sovakar došos tālajā ceļā uz Tallinu.

Vai jūs dziedat adventes dziesmas? Pie mums tās šogad diemžēl pieklusušas. Lulu, vienīgā dziedātāja, stipri aizsmakusi.

Taču nāks laiks, kad arī aizsmakušas un pieklusušas balsis dziedās jaunās skaņās un balsīs par Dieva žēlastību, kas dziedē visas vainas un iznīdē vīrs zemes visu ļaunumu. Mana mīļā meitiņ! Labprāt nosūtu Tev uz Ziemassvētkiem sava Tallinai sagatavotā sprediķa “Trūcīgajiem tiks sludināts evaņģēlijs!” norakstu. Varbūt Tu to izlasīsi kādreiz vēlāk. Tas ir evaņģēlija brīnišķīgais noslēpums, ka visi, kas to dzird un ņem pie sirds, kļūst nabagi, tik nabagi, ka viņiem nav nekā vairāk kā muitnieku lūgšana “Dievs, esi man, grēciniekam, žēlīgs!” un Pāvila nopūtas “Es — nožēlojamais cilvēks! Kas mani izraus no šīs nāvei lemtās miesas?”. Un tomēr tie tajā pašā laikā kļūst bagāti, tik bagāti, ka zeme un debess ir viņu rīcībā un laiks un mūžība ir tikai šī nepārejošā prieka ietvars, ko neviens viņiem nevar atņemt.

Vizitācija Cēsīs man prasīja daudz darba gan pirms, gan pēc tās. Taču nedomāju, ka būtu veltīgi strādājis, un ceru, ka tās sekas nāks par labu gan V., gan draudzei. Abas latviešu iesvētību mācības ir pabeigtas. Man ir sajūta, ka esmu atradis to robežu, kuras ietvaros šo mācību noturēt, lai tā dotu svētību.

Pagastā izskatās diezgan drūmi — nav audzināšanas, nav kārtības, nav Dieva bijāšanas. Nabagmājas, sevišķi Jaunpiebalgā, ir ne tikai posta vietas, bet arī bezdievības perēkļi. Esmu apmeklējis visas skolas un pārliecinājies, ka pārkrievošana tām devusi tikai negatīvus rezultātus. Līdzšinējā disciplīna skolās kļuvusi sliktāka, taču bērni ne par mata tiesu nav tuvināti krieviskumam. Mūsu baznīcas priekšnieks plivinās kā gars pār ūdeņiem, nespējot ieviest kārtību haosā.

Tu raksti, mans bērns, par paligmācītāju, ko man vajadzētu pieņemt. Kur tāds tagad dabūjams? Pat, ja es vienu atrastu, nesaprotu, kā man palīdzēt. Ja man arī dažkārt ir vairāk darāmā, nekā vajadzētu, es par to priecājos un gribu darboties, kamēr vien dzīvoju.”

1890. gada 31. decembrī

“Vecā gada pēdējā stundā gribētu jūs visus vēlreiz apskaut, jūs visus sveikt un skūpstīt, jūs svētīt un nodot Dieva gādībā. Lai Dievs ir ar jums, jūs mani mīlie, dārgie! Lai Dievs ir ar jums, ar lielajiem un mazajiem! Lai Dievs ir ar jums labās un ļaunās dienās, ciešanās un priekos. “Līdz šim tas Kungs ir palīdzējis.” Nupat nolasījām lielisku vecā gada sprediķi par šiem vārdiem. Jūs, mīlie bērni, šodien pieņēmt svēto vakarēdienu! Nu liksmi uz priekšu Jēzus vārdā!

Kā jūsu vēstules mūs visus iepriecināja! Tās modināja lielu vēlēšanos jūs atkal redzēt! Es to pavirši pārdomāju, bet neticu, ka tas ir realizējams. Garais ziemas ceļojums mammai būtu pārāk grūts, un bez viņas es justos netaisns, kā laupītājs pret viņu. Tikko pulkstenis nosita divpadsmit; mēs jau dzīvojam Jaunajā gadā. Lai tas jums un mums, un visiem mūsu mīļajiem, jā, arī mūsu zemei un baznīcai būtu svētīgs!”

No pierakstiem

“Irbes mācītājs Treijs jau pirms vairākiem gadiem tika apsūdzēts par kādu runu, kas teikta savā draudzē no kanceles, lai atturētu draudzes locekļus no pāriešanas uz pareizticīgo baznīcu. Kaut arī pirmajā instancē augstākā provinces valdības iestāde viņu attaisnoja, šī apsūdzība pret viņu turpinājās gadu pēc gada tālāk krievu valsts augstākajās pārvaldes iestādēs. Pa to laiku viņš bija saderinājies ar mūsu meitu Mariju. Viņa bija kļuvusi par mācītāja sievu, apzinādamās, ka kopā pārdzīvos spriedumu, kādu saņems viņas vīrs. Bija sagaidāms, ka šī lieta tiks izbeigta augstākajā apelācijas tiesā 1890. gada rudenī. Kaut arī spriedumu paziņoja apsūdzētajam tikai 1891. gada februārī un tūlīt arī izpildīja, jau 1890. gada oktobrī baumoja, ka piespriests 2 mēnešu cietumsods. Šādā sakarā māte raksta meitai: “1890. gada 2. novembrī. Jums jācieš ar tā Kunga ziņu,

jūs mīlie bērni, nevis savas vainas vai grēku dēļ. Tas ir kaut kas liels, tajā ir bezgalīgs mierinājums un, ja Dievs gribēs, arī spēks un prieks gan jums, gan mums; jo tas, ka mēs ciešam kopā ar jums, ir pats par sevi saprotams. Tas Kungs noņems šo krustu un izbeigs ciešanas tā, lai tās kalpotu mūsu dvēselēm, mūsu svētlaipei. Domājiet par viņa solījumu: "Svētīgi taisnības dēļ vajātie, jo tiem pieder Debesu Valstība. Svētīgi jūs esat, ja jūs lamā un vajā un ar meliem par jums runā visu ļaunu manis dēļ. Esiet priecīgi un liksmi, jo jūsu alga ir liela debesīs" (Mat. 5,10–12). Iegūt šādu ticības drošību ir lieliski; ko mums var padarīt cilvēki, ja tas Kungs ir ar mums!"

Kopš 1890. gada pavasara vecā vaina, ar ko Teofile sirga jau kopš gadiem, kļuva aizvien jūtāmāka. Kaut arī viņa ar lielu gribasspēku ne tikai turējās stalti un kā parasti darbojās savā saimniecībā, viņa tikai reti atbrīvojās no fiziska nelabuma, kas apgrūtināja katru darbību, nogurdināja, nomāca un sagādāja biežas galvassāpes. Brīžam viņa ar grūtībām varēja paiet un vaidēja par neparasto bezdarbību. Taču aizvien tas Kungs viņu atkal piecēla, deva atkal drosmi, un to viņa lieliski saglabāja arī savā pēdējā stundā un nāvē.

15. janvārī viņa stipri saaukstējās un iegūla savā pēdējā slimības gultā. Tajā pašā dienā viņa rakstīja saviem bērniem uz Irbi: "Es jums no visas sirds pateicos par mīļajām, sirsnīgajām vēstulēm, kas atkal mani iepriecināja. Jūs, mīlie bērni! Lai Dievs jūs svētī un sargā un ļauj jums jūsu ikdienišķajā mājas dzīvē baudīt klusu prieku! Uz jums veras Dieva sargājošās un vadošās tēva acis un mūsu Pestītājs Jēzus Kristus, kas jūs mil un svētī, padarot par īstiem Dieva bērniem, kuriem tur augšā tiek glabāts brīnišķīgs mantojums." Tā bija pēdējā ar viņas roku rakstītā vēstule, pēdējie dārgās mātes svētības vārdi tālajiem bērniem.

Lai viņus neatstātu neziņā, īpaši tāpēc, ka 6. februārī bija plānota tikšanās ar viņiem Zaļeniekos mana svaiņa Eduarda

Serafima 25 darba gadu jubilejā, un ka šī plāna realizēšana bija būtiski atkarīga no slimības gaitas, es viņus katru dienu rakstiski informēju par slimās mātes stāvokli. Toreiz rakstītās vēstules ir man priekšā. To saturs ir svārstīšanās starp bailēm un cerībām, līdz tas Kungs visām svārstībām darīja galu, slimību pārtrauca un slimniecei novēlēja mūžīgu dzīvošanu.”

Bērniem

1891. gada 5. februārī

“Šorīt pusseptiņos Dievs tas Kungs aizsauca pie sevis mūsu dārgo māmiņu. Viņa iemīga mierīgi un svētlaimīgi liksmā ticībā un ciešā pašāvēģībā uz mūsu Kunga Jēzus Kristus žēlastību. Viņa savu smago slimību pārcieta klusu un pacietīgi, daudz lūdza Dievu, stingri izvērtēja savu pagājušo dzīvi. To, ko viņa atzina par grēcīgu sevī, viņa padevēģīgi atzina Dieva priekšā un lūdza piedošānu. Viņa atkārtoti apliecināja savu ticību Kunga Kristus priekšā un aizkustinošā mīlestībā domāja par visiem saviem tuviniekiem, sevišķi par Tevi, mana Marija, un Taviem bērniem. Tevi un Paulu viņa, spriežot pēc jūsu pēdējām vēstulēm, vēl cerēja šodien sagaidīt, bet baidījās no atkalredzēšanās brīža, jo viņa neuzticējās saviem spēkiem pārdzīvot prieku. Tevis, mana Milinga, viņai ļoti trūka, un viņa ļoti pēc Tevis ilgojās. Aizvakar viņa man jautāja, vai tas nav grēcīgi, ka viņa daudz labprātāk vēl paliktu pie mums un dzīvotu nekā mirtu un būtu pie Kristus. Es viņai sacīju: “Nē, tas nav grēcīgi, bet gan dabiski, arī šeit tu esi un paliec pie Kristus, un, ja Viņš tevi pie mums atstāj, tad viņš to dara, lai tev un mums jo saprotamāk paustu savu mīlestību, ar kādu Viņš mūs mīlēs laicīgā dzīvē un mūžībā.” Vakar pusdienas laikā viņa pieņēma svēto vakarēdienu. Pēc tam viņa sacīja: “Tas Kungs man palīdzēja, es tagad labprāt varu mirt.” Ak, es nespēju jums, mīļie bērni, aprakstīt visas tās vērtīgās, pazemīgās ticības izpausmes, kas šajās

pēdējās dienās tik dabiski un vienkārši skanēja no viņas lūpām. Taču es vēlētos un spētu jums pastāstīt tik daudz, tik daudz. Par viņu, par viņas dvēselisko aiziešanu stāstīt ir kā atvēsinošs balzāms uz dziļas, sāpīgas brūces. “Mans mīlais” — tas bija viens no viņas pēdējiem vārdiem, pie tam viņa mani maigi noglāstīja ar savu uzticīgo roku.

Bēres notiks 12. februārī. Vai jūs varēsit būt šeit? Ak, es baidos, ka ne. Un tomēr es ceru, ka varbūt Milinga vēl ieradīsies. O, mani dārgie bērni! Jūs esat zaudējuši vislabāko māti, un man viņa patiesībā ir bijusi labākais, uzticamākais biedrs. Viņa ir mirusi svētīgi. Tas ir un paliek mūsu prieks un mierinājums! Kā Tev viņas trūks, mana meitiņa, un Tev, Tu mana nabaga, mīļā Milinga! Un kā viņas pietrūks man un mūsu vientulīgajai Piebalgai! Tagad atliek būt vientuļam, klusēt, strādāt, gaidīt un dzīvi veltīt ticībai uz Dieva žēlastību, līdz tas Kungs reiz pie sevis sauks. Šodien beigšu, ir tik daudz jāraksta uz visām pusēm, tik daudz jāpārdomā, tik daudz jāraud, un tas viss vienam, bez uzticīgās sirds, kas man vienmēr bija padoms, atspaidis un palīdzība. Dzīvojiet veseli, jūs mīļie, mīļie bērni! Pastāstiet arī Hedvigai par mīļo omīti, kas tagad ir pie mīļā Dieva! Viņas svētība ir jūsu bērniem! Mums viņas piemiņa paliks par svētību un viņas trūkums — virzība uz augšu.”

“Kāds labs draugs un brālis man šinīs dienās rakstīja: “Es raudu kopā ar Tevi par Tavu un mūsu Teofili, kopā ar Tevi es slavēdams vērtēju žēlastību, kas pavērusies šajā svētīgajā aiziešanā Tavai ticībā stiprajai, uzticīgajai sievai! Vīram tā ir liela žēlastība, zinot tādu dārgumu kā Tavu stipro un bērnišķīgi ticīgo sievu esam debesīs pie tā Kunga. Lai Dievs Tevī ir stiprs ar savu mierinājumu, Tu nabaga un tomēr tik bagātais brāli! Cilvēka mierinājums te nelīdz!”

12. februārī mēs viņu guldījām vēsajā kapā, bet tikai 29. maijā varēja uzlikt kapa krustu, kas uzrakstā vēstī, ka ir kopība, ko

nespēj šķirt ne grēks, ne nāve: "Bet, ja mēs dzīvojam gaismā, kā Viņš ir gaismā, tad mums ir sadraudzība savā starpā" (Jāņa 1,1,7)."

Pēdējo atdusas cietu, ko tagad atradis viņa mīlākais cilvēks, Emīls Kēlbrants apraksta šādi.

"No Jaunpiebalgas Mācītājmuižas dārza ēnains ceļš ved uz augstu egļu ieskautu kapsētu. Dzelzs vārtiņi ievēd ar mūri norobežotā laukumā. Pie mūra pretī vārtiņiem līdzās atrodas septiņi kapi, atstāta brīva tikai viena vieta, kurai arī ir savs zināms uzdevums. Katra kapa galvgalī ir balts marmora krusts, kur lasāmas katra apbedītā dzimšanas un nāves diena. Piederīgo ticība un cerība izteikta pievienotajā Bībeles teicienā. Vasarā kapu kopiņas bagātīgi greznojas katru dienu nomainītā ziedu rotā; baltie krusti mirdzoši paceļas virs zaļojošiem stādījumiem, kas sedz aizmugures sienu. Mīlīga, klusa miera vieta, kur atdusas vecais Kēlbranta tēvs ar dzīvesbiedri un pirms viņa mirušie bērni un mazbērni! Uz sola kapu malā ir labi sēdēt un kavēties pārdomās. Kapu krusti, vārdi un teicieni uz tiem runā skaļi un sadzirdami. Kas šo valodu saprot, viņiem tie pastāsta daudz skumja un mierinoša. Esi sveicināta, tu mīlā daudzo asaru un lielā mierinājuma vieta!"

1891. gada februārī stājās spēkā spriedums — 2 mēneši cietumsoda mācītājam Treijam, pēc kura izciešanas viņam bija jāatstāj sava Irbes draudze un saimniecība. Pašsaprotami, ka vecāku nams Jaunpiebalgā uz ilgāku laiku uzņēma meitu ar bērniem un vēlāk arī viņas vīru. Tēvs mēģināja mierināt un stiprināt meitu, ko bija skārušas divkāršas bēdas. Šajā nolūkā viņš raksta meitai, kad viņa ceļojuma laikā dažas dienas pavadīja pie radniekiem.

1891. gada 25. februārī
"Mīlais bērns! Ik dienu un ik stundu es domāju par jums. Bīstos, kā Tu ar nabaga mazuļiem būsi pārcietusi ceļojumu.

Bija briesmīgi sniegpuķeņi, un ir šausmīgi sniega sanesumi, kam jātiek cauri. Lai Dievs ir jūsu uzticamais pavadoņš un atved jūs pie mums sveikus un veselus! Es arī no Ļaudonas atgriezos, stipri noguris un salauzts. Dievs mūs smagi piemeklē. Lai Dievs Tev palīdz, mans nabaga bērns, saglabāt mierīgu un stipru sirdi! Viņš pasargās un dos spēku arī Tavam vīram un paliks pie viņa. Arī pirms viņa cietumos ir slodzīti pravieši un apustuļi, kas tur ir sajutuši tā Kunga lielās žēlastības tuvumu un varējuši dziedāt slavas dziesmas. Māmiņas dziesmu grāmatā šis pants div- un trīskārt pasvītrots: "Unverzagt und ohne Grauen, soll ein Christ, wo er ist, stets sich lassen schauen" utt. Dievs mūs, mazu kaudzīti evaņģēlisko kristiešu, iavedis cīņā, kuras rezultāts nevar radīt šaubas. Taču nevar cīnīties un uzvarēt, neziedojot tam miesu un dvēseli, nevar cīnīties un uzvarēt bez sāpīgiem sitieniem un ievainojumiem, jā, pat bez smagiem zaudējumiem, kas pēc uzvaras tiks uzskatīti par bagātīgu ieguvumu. Kas grib savu dzīvību paturēt, tas to zaudēs, kas to atdos Kristus vārdā, tas to paturēs. Tāpēc vēlreiz: "Drošsirdīgi un bez bailēm!"

Neraugoties uz to, ka abas audzumeitas uzticami un pārtīgi vadīja mājas saimniecību, tēvam bija prieks un mierinājums šajās pirmajās sāpju un vientulības nedēļās un mēnešos pie sevis sagaidīt vienīgo meitu un abus mazbērniņus, vēlāk arī znotu. Tomēr tukšums, ko radīja nāve, ar to netika aizpildīts, un zaudējums un vientulības sāpes smagi gūlās uz ciešanu saliekto vīru.

Kādam tuvam brālim viņš raksta.

1891. gada 27. martā

"Sirsnīgs paldies par uzticīgo brālīgo mīlestību, ar kādu Tu mani iepriecināji un uzmundrināji dzimšanas dienā. Es tajā dienā, kā tas tagad man ir kļuvis par paradumu, agri piecēlos

un ilgi, ceļos nometies, lūdzos lūgšanas vietā, kur pēdējos gados to diendienā mēdza darīt mana Teofile. Kad Marija ar savu mazo Hedvigu mani ieveda zālē, kur bija klāts dzimšanas dienas galds, mani pārņēma dziļas sāpes un liels prieks. Tur mani sveica liels, labi izdevies manas Teofiles portrets. Bērni, izmantojot vecās, trūcīgās fotogrāfijas, bija likuši izgatavot lielu gleznu, kas uz mani vērās tik mīļi un uzticīgi, kā to darīja Teofile savas veselības laikā. Tagad glezna stāv uz mana rakstāmgalda un velk mani ar bezgalīgām ilgām prom no tukšās vientulības, kas stindzina manu sirdi.

Vakar pagāja sešas nedēļas, kopš stāvējām pie viņas kapa. Cik daudz jauna es šajā laikā esmu piedzīvojis, kaut arī viss rit ierastajās sliedēs! Viss ir kā senāk — un tomēr pavisam citādi, jo es nevaru dalīties ar viņu, kuras uzticīgajā sirdī, ticīgajā garā, darbīgajā enerģijā manas domas, jūtas un griba, mana darbība un atpūta, mana būtība un esība kļuva skaidrāka, cēlāka, jūtāmāka. Uzticīgas bērna mīlestības, brāļu, māsas, draugu mīlestības aptverts, es tomēr esmu vientuļš un viens, tukšs un bez prieka. Mana māsa man uzdāvināja skaistu sienas uzrakstu, kur uz melna pamata sudraba burtiem teikts: “Mana dvēsele ir klusa pret Dievu, kas man palīdz.” Jā, viņš palīdz gan no dienas dienā, palīdz arī vientuļajās naktis stundās, bet mana dvēsele nav klusa un neklusēs, kamēr pukstēs sirds. Strādāt man grūti; tagadne ar tās nepieņemamajām prasībām mani sāpīgi aizskar. Es dzīvoju pagātnē un — nākotnē. “Ak Dievs, nepamet mani, sniedz man palīdzīgu roku un vadi mani, savu bērnu!” Es šodien vairāk nespēju rakstīt. Lai Dievs Tevi sargā! Esi pacietīgs ar mani, arī tad, kad mana nepacietīgā sirds plūst pāri, un neaizmirsti Tavu

dziļi ievainoto brāli
Emīlu Kēlbrantu.”

Gaismas stars šajā drūmajā laikā bija pirmā mazdēla piedzimšana 1891. gada 6. septembrī. Vectēvs šo priecīgo ziņu saņēma, kamēr bija Kurzemes sinodē Jelgavā, un šo pirmo Jaunpiebalgā dzimušo mazdēlu vēlāk ar īpašu maigumu labprāt sauca par savu "piebaldzēnu".

1891. gada rudenī Emīlu Kēlbrantu izsauca uz Kuldīgu, kur bija miris līdzšinējais mācītājs un prāvests, viņa vecais skolasbiedrs Reinholds Rēders. Par to viņš raksta kādam amatbrālim.

1891. gada 24. septembrī
"Varu iedomāties, ka uzdevums 29. septembrī L. noturēt dievkalpojumu Tevi neiepriecina, bet nevaru to izmainīt. Ja es jau būtu Kuldīgā vai vēl labāk kādā citā klusā vietā, man nevarējā dzētu nevienu apgrūtināt, to es atstātu kādam citam. Kuldīgas lieta vēl nav izšķirta. Man nav vēlēšanās aiziet, un es to darīšu tikai tad, ja es vai nu būšu pārliecināts, ka ar manu aiziešanu šejienes draudze un Cēsu apriņķis tiks atbrīvoti no kavēkļiem sekmīgai baznīcas attīstībai, vai ja būtu zināms, ka Treijam ir izredzes kļūt par manu pēcteci. Bez tam kuldīdznieki, liekas, nav īpaši steidzīgi."

1891. gada 14. oktobrī
"Pēc tam, kad izšķiros par palikšanu Piebalgā, es nevaru citādi, kā visa laba vēlējumiem, kurus Tev sūtu Tavā dzimšanas dienā, pievienot vēl speciālu vēlējumu un lūgumu arī turpmāk palikt manam draugam. 9. oktobrī no Kuldīgas baznīcas priekšnieka saņēmu sīki izanalizētu rakstu, kas pēc satura šķita ļoti vilinošs. Situācija bija tāda, ka es sev sacīju: pirmkārt, turienes darbs man būtu pa spēkam, un es ticu, ka tajā atrastu mierinājumu, bet, otrkārt, es sev jautāju, vai tiešām ir pietiekams iemesls atstāt pašreizējo amatu, lai tikai realizētu kādu

agrāk lolotu, tad sen izgaisušu vēlēšanos kļūt par mācītāju vācu draudzē. Es svārstījos, un man tas bija skaidrs, ka katra izšķiršanās man vienlaicīgi būtu atsacīšanās. Baznīcas konvents man palīdzēja izšķirties. Kad es paziņoju konventam, ka man jāizvēlas — palikt vai aiziet —, izteicās ne tikai tie daži vācu pārstāvji, bet arī visi latviešu baznīcu pārstāvji un konventa delegāti tik silti, sirsnīgi un pārlicinoši par mani, ka būtu nepateicīgi un pazemojuši, ja es uzdrīkstētos saraut saites, kas mani nu jau divu paaudžu garumā sien pie šīs draudzes. Sevišķi pārsteigts biju par atzinumu, ka esmu vienīgais, kas pašreizējos apstākļos uztur draudzē kārtību. Kā? To viņi paši nespēja norādīt. Es uzzināju, ka gandrīz 30 gadu darbs, neskatoties uz tam piemītošiem grēkiem un nepilnībām, arī bez personisko simpātiju izpausmēm, saliedē daudz ciešāk, nekā es biju domājis un nojautis. Es pateicos tam Kungam par šo atklājumu. Pagājušajā naktī uzrakstīju Kuldīgas baznīcas priekšniekam atteikuma vēstuli. Es palieku Piebalgā.”

Kādam amata brālim

1891. gada 30. novembrī

“Tava vēstule un Šarka “Ceļa rādītāja” draudzīgais sūtījums man šodien bija ļoti mīļš adventes sveiciens. Es Tev no sirds pateicos. Tu esi noguris un slimš, mans brāli. Arī es esmu noguris, bet vesels, un šodien ar sava znata palīdzību beidzu četru nedēļu iesvētību apmācības; rīt iesvētīšu un braukšu tieši no baznīcas caur Smilteni uz Valmieru, uz kurieni ģenerālsuperintendents gluži nevajadzīgi izsauc mani un B., lai apspriestos par “baznīcas grēku izpirkšanu”. Manus iebildumus viņš sagaidīja ar kategorisku imperatīvu. No Valmieras braukšu uz Rīgu un tālāk uz Kurzemi. Treijs mani aizstās.

Šajās pēdējās nedēļās man daudz laika prasīja kāds darbs, kas man sagādāja lielu prieku un gandarījumu. Es mēģināju,

izmantojot daudzus vecus dokumentus un vēstules, izveidot manas Teofiles tēlu visdažādākajos viņas dzīves posmos. Vientuļās nakts stundas šim darbam bija izdevīgs laiks. Ziedus, ar kuriem viņa rotāja manu dzīvi, vajadzēja sapīt vainagā, kas savā veidā greznotu viņas atdusas vietu. Līdz Mirušo piemiņas dienai es šo darbu daļēji beidzu. Pēc Ziemassvētkiem ceru to atsākt un novest līdz galam, lai to viņas nāves dienā varētu nodot bērniem kā nobriedušu grūta un skumja sēru gada augli.

Cēsu konferences referātam izvēlējos tēmu "Vācu protestantiskā jaunatnes izglītība" un iekšēji daudz nodarbojos ar šo mūsu dzimtenei aizvien aktuālāko jautājumu. Tad pienāca vēstule no landrāta Kampenhauzena (Campenhausen), kurā viņš norāda uz muižniecības konventa lēmumu dibināt 3 locekļu komisiju, kas ierosinās, kā ar muižniecības naudas pabalstiem nodrošināt vācu ģimeņu bērniem vācu privātskolas. Šajā sakarā man ar viņu bija interesanta sarakste, un es priecājos, ka mūsu nākamajā janvāra konferencē šis jautājums tiks apspriests. Tas par katru cenu jāveicina, lai mēs 1892. gada augustā, kad valsts skolas būs slēgtas, nekavējoties varētu uzsākt akciju un kaut daļēji saņemtu kompensāciju par zaudēto; tad tas Kungs mums atkal norādīs citus ceļus.

Jautājumā par krievu baznīcas grāmatām man vēl nav sava viedokļa, es ar nepacietību gaidu Konsistorijas paskaidrojumus un ierosinājumus. Tā kā mēs, mācītāji, esam valsts ierēdņi, tad nevarēsim citādi kā pakļauties valsts prasībām. Taču kāda daļa valstij gar manu personu uzskaiti, iesvētāmo reģistru utt.? Lai man vispirms iedod krievisku draudzes locekļu sarakstu, tikai tad es veikšu krieviskā personāla uzskaites reģistru.

Šī nesakarīgā pavēle par bērēm šķiet izperināta uz Mēness un, proti, pilnīga Mēness aptumsuma laikā. Ka M. ir atbrīvots no senāta, Tu jau gan zini. Kā dzirdams, vēl senātā par mācītājiem ir 56 sūdzības, kas gaida risinājumu. Apgabaltiesā

tuvākajā laikā skatīs 35 sūdzības. “Taču Tu, Dievs, esi manas sirds patvērumš un mana daļa mūžīgi” (73. psalms). Lai Dievs mums palīdz jaunajā baznīcas gadā kāpt augstā kalnā kā labas ziņas nesējiem, runāt varenā balsī, nebaidīties, bet sacīt: “Skaties, tas ir jūsu Dievs!””

Māsai

1891. gada 12. decembrī

“Ļauj man šodien rast patvērumu pie Tevis un sarunā ar Tevi valdīt pār savu sāpošo sirdi. Tu sapratīsi, ja Tev atzišos: jo tuvāk nāk “lielā prieka” svētki, jo skumjāk man kļūst ap sirdi. Adventes dziesmas, kas atkal sāk skanēt, ko dzied bērni, visa gatavošanās svētkiem liek man sērot, es nespēju noslēpt asaras. Nedrīkstu aplāpēt bērnu prieku un tīties sērās. Viņi visi ir tik mīļi un uzmanīgi pret mani, ka jūtos pat neērti. Taču ievainojums sirdī un tukšums mājā un dzīvē paliek. Šodien atkal stāvēju pie Tevis dāvētās piemiņas veltes un iegaumēju vārdus “Mana dvēsele ir klusa pret Dievu, kas man palīdz”, bet tā negrib apklust spītīgajā un izmisušajā sirdī. Dievs nevar citādi palīdzēt, kā ik dienas un ik stundas piedot grēkus. Jā, es ticu grēku piedošanaī, es ticu, ka grēku piedošana ir visas Dieva palīdzības sākums un turpinājums. Taču, kamēr mērķis vēl nav sasniegts, arī dvēsele neapklust, bet ir kā vējā šalcoša jūra, kas ar katru kustību atkal no dzilēm izskalo visādas dūņas. Žēlastības stundas ir tad, kad tas Kungs staigā pa ūdens virsmu un kad es sprediķī Viņa vārdā drīkstu citiem sacīt: “Nebīstieties, tas ir viņš!” Tāpēc es priecājos arī tagad, drīkstot sludināt: “Jums Pestītājs ir dzimis!” Tas nebūtu īstais Pestītājs, ja Viņš nespētu un negribētu dziedēt vainas, apgaismot tumsu, nožāvēt visas asaras, piedot visus grēkus. Viņam jāuzticas pilnīgi. Tie ir vārdi, kas mums jāmacās visā mūsu dzīvē, lai, kad to būsim iemācījušies, mirtu un, tikai mirstot, nokļūtu pie Viņa

mūžīgajā dzīvē. Tas, ko uzzinām par ciešanām un prieku, ir tikai pedagoģiski palīgīdzekļi, ko tas Kungs izlieto, lai mūs piespiestu iemācīties uzdoto. Arī Kristus svētki ar visu, kas pie tiem pieder — ar gatavošanos, ar svētku eglīti, ar bērnu gaviļēm un ar atmiņām, ko tie modina —, ir līdzeklis, ko Dieva gādīgā roka sniedz mums un mūsu bērniem. Lai šis gads Tev un man, un mūsu bērniem, brāļiem, māsām un mīļajiem būtu svētīts!

12. decembrī atgriezos no Valkas, dziļi apbēdināts un ļoti nospiests, un vēl tagad nezinu, kā nokārtosies baznīcas attiecības mūsu nabaga dzimtenē. Pārņem izmisums un bailes no sabrukšanas. Vienprātība valda tikai centībā: “Klusu! Netaisīt troksni!” It kā luterticība būtu bez protestantisma! Pēc atgriešanās man bija daudz darba. Apmeklēju visas savas skolas.”

1892. gada 4. februārī

“Mana sirds jūt nepieciešamību izrunāties ar līdzjūtīgu cilvēku par to, kas mani nospiež, atskatoties uz dienām pirms gada un uz visu gadu. Šodien pirms gada es Tev rakstīju pēc tam, kad bijām baudījuši svēto vakarēdienu. Tās toreiz bija baiļu un asaru dienas, līdz tas Kungs mīļajai slimniecei sniedza palīdzīgu roku. Cik toreiz es jutos pacilāts un stiprināts Teofilēš garīgās, ticībā pārliecinātās aiziešanas dēļ! Viņas laipni mierinošais atgādinājums “Kristus ir uzvarētājs, kauns, ja tu tiec uzvarēts!” man atbalsojās ausīs un sirdī. Un nu, pēc viena gada! Bēdas un šķiršanās sāpes ir vairāk kvēlojošas nekā jebkad, bet mans gars nejūt remdinājuma, viss aizgājušais gads ar vientulību un asarām, ar grēkiem un neprātībām, ar pūlēm un darbu, ar nokavējumiem un pārsteidzībām karājas kā svina smagums pie manas dvēseles un velk to lejup putekļos. Ko esmu zaudējis, to es zinu; bet ko esmu ieguvis? Bagātu pieredzi par manas sirds nepastāvību, netīrību, aplamību. Arī tam

beidzot jākļūst par guvumu, jo Dievs lika mums attīrīties no grēkiem. Tas Kungs to spēj un darīs, lai zaudējums kļūtu par ieguvumu un ieguvums par zaudējumu, kā no prieka top ciešanas un no ciešanām prieks. Jā, dzīve un nāve tik apbrīnojami savijas, ka nav iespējams tās šķirt, un tas viss kopā Dieva rokās kļūst par virvi, ar kuru viņš gan pamazām un lēnām, gan spējiem rāvieniem velk sirdi augšup, līdz tai zūd laicīgā zeme zem kājām un tā bažīgi un pulsējot vēl tikai turas pie Viņa žēlastības. Vairāk es arī nevēlos. Tomēr tad atkal seko pēkšņs atpakaļkritiens vecajā grēcīgajā būtņē un draud virvi, ko velk Dievs, saraut. Šī pieredze ne tikai dara pazemīgu, bet kļūst arī par smagu kārdinājumu.

13. februārī caur Cēsīm braukšu uz Ungurmuižu uz apspriedi par vairākām svarīgām mūsu zemes un baznīcas lietām. 17. februārī jābūt konferencē Lubānā. 3. martā ceru būt pie jums, jo 4. martā man ar Holmani jāapspiežas Valmierā. Nedēļā no 8. līdz 14. martam revidēšu skolas Dzērbenes draudzē. Tad sāksies iesvētāmo mācības. Laiks tātad stipri noslogots.

Baznīcu jautājums mūsu zemē, šķiet, kļūst ļoti draudīgs, par ko es vēl neesmu īsti skaidrībā. Mūsu ģenerālsuperintendents par to klusē. Ir tikai aplinkus ceļā gūtas ziņas, kas liek to manīt. Šoreiz, šķiet, būs nopietni, un tādēļ man jāseko kategoriskajam aicinājumam uz Ungurmuižu.”

Amata brālim

1892. gada 1. aprīlī

“Vēlā vakara stundā tikai dažas rindiņas, kurās es Tev gribu spiest roku par Tavu mīlestību un uzticību, sirsnīgi pateikties un sacīt “Lai Dievs Tev atlīdzina!”. Es vēl cīnos ar varenu tekstu rītdienas sprediķim (Kol. 1, 18–23) par samierināšanos caur Kristus krusta asinīm: 1) Viņš samierinājās ar visu; 2) vai mēs arī esam samierinājušies? Tas ir lielais jautājums, ar ko

saistīta dzīve un mūžīgā dzīvošana, tas ir jautājums, uz kuru drošs un pašātvīgs "JĀ" ir iespējams, tikai ievērojot 23. panta noteikumus. Dievs svētī mūsu gājienu uz Ģetzemani, uz Golgātu un uz kapu Jāzēpa dārzā, lai mūs, kas pielūdzam to, kurš augšāmcēlies no mirušiem, ticībā stiprinātu un mēs kopā ar Pāvilu kļūtu par evaņģēlija kalpiem. Lielajā Piektdienā mēs ar mazo vācu draudzi baudīsim svēto vakarēdienu: "Greznajies, dvēsele mīļā, un atstāj tumšo grēku dzīli!"

Pēdējās 14 dienās es iesvētībām sagatavoju 78 latviešu meitenes. Šoreiz bija jāstrādā gluži vienam, jo Treijs un arī mans ķesteris bija saslimuši. Pēc Lieldienām šie bērni vēlreiz sanāks uz 14 dienām. Arī tad būšu viens, jo Treijam kā draudzes vikāram jādodas uz Ērgļiem.

Mūsu ģenerālsuperintendents man atsūtīja dubultīgu — ļoti plašu materiālu ar uzaicinājumu to apstrādāt iespējami īsā laikā, lai tas būtu izmantojams kā projekts draudzes sinodē: 1) sagatavošanas kursi iesvētību mācībām; 2) baznīcas sods un baznīcas grēku izpirkšana. Kas teicis A, tam jāsaka arī B, līdz Z vēl ir tāls ceļš."

1892. gada vasarā Emīls Kēlbrants izšķīrās par otrām laulībām, proti, ar Magdu Ēleri, ilggadēju šīs mājas draugu. Magdā viņš atrada mīlestību un izpratni, un lielu interesi par visu, kas nodarbināja viņa domas. Ar aizkustinošu gādību Magda rūpējās par viņa veselību. Par to viņš raksta kādam draugam.

Rīgā, 1892. gada 9. jūnijā

"Famas kundze ir pazīstama kā ļoti izdarīga persona, bet es viņai ne labprāt uzticu rūpes par manām darīšanām. Tāpēc steigšos Tevi jau no Rīgas informēt, ka es 4. jūnijā saderinājos ar Magdu Ēleri. Ja Dievs ar Teofili man atņēma manas jaunības sievieti, tad ar Magdu Ēleri viņš dod man mana vecuma biedreni. Es viņam pateicos no visas sirds, ka vientuļa dzīve

atkal kļūs dubulta dzīve. Magda savā jaunībā man bija mīla skolniece, rotaļu un skolasbiedrene manām māsām; vēlāk viņa kļuva par Teofiles uzticamu draudzeni un palika tāda līdz beigām. Gadiem ilgi viņa bija mums mīla viešņa, iemīlēja manu māju un manus bērnus un ir viņu “Magdas tante”, mīla un dārga. Ar viņu manā mājā neienāks svešs elements, bet viss paliks pa vecam, un reizē viss būs jauns. Ar Teofili es bagātīgi no Dieva rokas saņēmu 128. psalma svētību. Magdai jāpalīdz man šo svētību sargāt un vairot. Es jūtu, ka otrā laulība manā vecumā notiek ar pavisam citiem nosacījumiem nekā laulību noslēgšana jaunībā, un tāpēc tā citādi jāvērtē. Taču esmu drošs, ka Magda ir ar mani vienis prātis: mēs un mūsu nams kalpos tam Kungam, un tas ir galvojums svētīgai dzīves novakarei. Par Tevi esmu drošs, ka Tu ar sirsnīgu svētības vēlējumu atbalstīsi manu lēmumu, un to es Tev lūdzu. Esi tik laipns, šo ziņu paziņo arī savai sievai un atceries savu mīlo

Emīlu Kēlbrantu.”

Laulības notika 30. jūnijā Rīgā visšaurākajā ģimenes lokā. Znots šajā laikā bija atradis pastāvīgu darbu Rīgā, bija kļuvis par pilsētas vikāru un ar savu ģimeni jau pārcēlies turp. Arī abas audzumeitas laiku pa laikam atstāja vecāku māju, tāpēc tēvs ar savu dzīvesbiedri sākumā dzīvoja Jaunpiebalgā vieni. Dzīvā vēstuļu apmaiņa, kas tagad sākās starp tēvu un meitu, bija prieka avots abiem. Ar dziļu mīlestību un ar vislielāko interesi tēvs dalījās priekos un bēdās, pat vissīkākajos notikumos savu bērnu dzīvē un priecājās par mazbērnu augšanu un attīstību. Viņš vienmēr meitai ziņoja par saviem darbiem, par notikumiem mājās un draudzē. Kaut viņš arī bieži ar pateicību un apmierinājumu izteicās par pārmaiņām savā dzīvē, viņa vēstuļu lielākajā daļā izskan dziļas skumjas un neapklusināmas ilgas pēc pirms viņa aizgājušās dzīvesbiedres.

1892. gada 15. septembrī
“Man iet labi. Māmiņas attēls uz mana rakstāmgalda un līdzās Hedvigas mazā bildīte man vienmēr atsauc atmiņā to bagāto, laimīgo laiku, kas aizgājis kopā kopā ar māmiņu un nekad neatgriezies. Dievs, saglabā man tikai Magdas tanti tik spirtu un priecīgu, kāda tā ir pašlaik.”

1892. gada 18. decembrī
“Kad Tu bērniem rādi bildes, ko es Tev esmu atdevis, tad pasaki viņiem arī, ka vectēvs viņus ļoti mīl un gribētu labprāt atkal redzēt un kopā ar viņiem priecāties par svēto Kristu. Miļā meitiņ, uz Gerharda kristībām es Tev aizvedu sveicienu no māmiņas kapa. Ziemassvētkos Tu, es un mēs visi, kas viņu mīlējām, par viņu domāsim un garā viņu meklēsim tur, no kurienes mums nāca lielā prieka vēsts un vēl vienmēr nāk, līdz mēs paši nokļūsim mūžīgajos priekos. Līdz tam priecāsimies par cerībām, par mūsu dzimtas kapu, lūgsim cits par citu, mīlēsim cits citu un mīlēsim to Kungu mūsu Pestītāju no visas sirds. Būsim svētīgi viņa mīlestībā jau šeit virs zemes! “Es Tevi milēšu, svētā gaisma, līdz lūzīs mana sirds!”

1893. gada 9. martā
“3. martā mēs svinējām māmiņas dzimšanas dienu. Milinga nopina skaistu vainagu, ko mēs visi kopā nolikām uz dziļi apsnigušā kapa. Bija aizkustinoši, ka G. arī bija šo dienu atcerējušies un klusībā nolikuši uz kapa skaistu vainagu. Ak, kaut tā svētība, ko Dievs tik bagātīgi deva māmiņai, paliktu pie mums! Magdas tante šajā sakarā dara visu iespējamo ar mīlestību, pašai dziedību un liegu uzmanību, par ko es viņai nevaru vien pateikties. Taču tukšums tomēr paliek.

Ēsi slavēts, Dievs! Mums netrūkst arī prieka un svētības, ko saņemam katru dienu un par ko mums jāpateicas tam

Kungam. Tavu bērniņu bildītes uz mana galda, atmiņas par to prieku un svētību, ko esam saņēmuši, klusā, mierīgā gaita saimniecībā un mājā, labā griba, laipnība un apmierinātība savstarpējās attiecībās, daudzās miļās vēstules no draugiem un radiem, daža ticību stiprinoša pieredze mācītāja amatā — tie ir daudzie gaismas stari, par kuriem mēs no sirds priecājamies šajā drūmajā laikā.

Pagājušajā nedēļā biju nevesals un man vajadzēja atlikt iesvētību mācības līdz Lieldienām, tā ka man tagad ir brīvs laiks nodarboties ar teoloģiju. Es nezinu, vai Milinga Tev jau rakstīja, ka iepriekšējā nedēļā saņēmu oficiālu uzaicinājumu no Leipcigas misijas kolēģijas uzņemties sprediķi Misijas svētkos otrdienā pēc Vasaras svētkiem. Aicinājums ir tik sirsnīgs un steidzīgs, ka es izšķiros lūgt divu mēnešu atvaļinājumu no 1. maija. Ja man to piešķirs, es to baudīšu kā lielu prieku un kā ticības stiprinājumu. Izmantošu iespēju iziet ārā no šauri norobežotā dzimtā darbības lauka un sakarsētā ciņas gara brīvajās luterāņu svētku svinībās, kas tālu pārsniedz zemju un baznīcas robežas. Ja man nedos atvaļinājumu vai to novilcinās, es tur redzēšu Dieva pirkstu, kas mani grib paturēt mājās.”

Kādam amata brālim

1893. gada 24. martā

“1. martā Tu man rakstīji sava referāta APOSTOLICUM dēļ, ko Tu man par prieku esi piesūtījis ar “paziņojumiem”. Cerams, ka nākamajā burtnīcā to varēs lasīt nodrukātu. Es par to priecājos lasītāju dēļ. Kāpēc Hausleitera referāts vēl nav parādījies un kad tas parādīsies, es nezinu. Taču esmu ļoti apmierināts un iepriecināts, ka vēl pirms viņa ir dzirdama viena Vidzemes mācītāja balss, kas rāda, kā mēs izturamies pret apustulisko ticības apliecinājumu. Es par to priecājos vēl jo vairāk, jo nevaru atzīt garīgo autodafē, ko H. pilnvaroja

izpildīt ķecerim Harnakam, un tā līdz šim diemžēl ir vienīgā liecība no mūsu luterāņu Baltijas jūras provincēm šajā aktuālajā jautājumā. Vēl joprojām tas Kungs ved mūsu dzimto zemi un mūsu baznīcu aizvien vairāk lejup, un nevar neredzēt, kādās tumšās dzīlēs. Tomēr ies jau atkal augšup, kad otrā pusē būs vainu pilns mērs un tiks pārtraukts spriest par mūsu grēkiem. Tad nāks diena, kas, no vienas puses, būs taisnīgas atmaksas un atriebes diena, no otras puses, augšāmcelšanās un uzvaras diena. Mēs strādājam šai dienai, bet sastopama liela pretdarbība. Mums jāpielāgojas viņu paātrinātajam tempam, līdz mēs uzvarēsim šo apspiestību un mirstot iegūsim mūžīgo dzīvošanu. To mums galvo krustā sistais un augšāmcelties Pestītājs. “Jēzus ir mūsu dzīves dzīve, Jēzus — mūsu nāves nāve!”

Emīls Kēlbrants saņēma lūgto atvaļinājumu un maija sākumā ar sievu aizceļoja uz Vāciju, lai tur vispirms piedalītos Misijas svētkos Leipcigā un tad izmantotu ārstēšanās ciklu Karlsbādē, jo pēdējā pusgadā bieži slimoja. Tam sekoja vēl ārstēšanās pie Firvaldšteterezera (Vierwaldstätter See). Viņš raksta bērniem.

Karlsbādē, 1893. gada 17./29. maijā

“Līdz šim mums gājis labi. Brauciens no Berlīnes līdz Leipcigai bija svelmīgi karsts. Mūs abus uzņēma Misijas namā uz cietiem matračiem, zem karsējošiem pēļiem, tā ka miegs nenāca un sāpēja kauli. Tikām aprūpēti ar lielu, pat ārkārtīgi lielu laipnību. Par skaisto svētku detaļām un iespaidiem, ko uzņēmām bagātīgi no visām pusēm, pastāstīsim tiekoties. Tikai vienu gribu pieminēt, kas arī jūs iepriecinās. Vecais Lutarts pēc dievkalpojuma man sacīja: “Es Jums pateicos par to, ko mums teicāt, un par to, kā Jūs to mums pateicāt.” Svētku mielastā Magda sēdēja pie viņa labās, es — pie kreisās rokas. Kāda muižas īpašnieka fon Angerna kunga ielūgumu uz svētku atsvēti 26. maijā viņa muižā Mauzicā mēs diemžēl nevarējām

pieņemt. Svētku dienas mūs abus ļoti nogurdināja, un mēs steidzāmies uz Karlsbādi.”

1893. gada 22. maijā/3. jūnijā

“Kūrviesu skaits, kas dienā drūzmējas pie akas, sniedzas tūkstošos; par savstarpēju sasveicināšanos un sarunām šajā drūzmā nevar būt ne runas. Kurš ir izkarojis savu pēdējo glāzi no kūpošā avota, tas bēg no drūzmas skaistajos, pilsētu aptverošajos kalnos un mežos un tur pēc stundu ilgas promenādes ietur brokastis kādā no daudzajām kafejnīcām. Jāpiebilst, ka man neizdodas viegli kontaktēties ar svešiem cilvēkiem, tas māmiņai veicās tik ļoti mīļi. Magdas tante vēl vienmēr ir ļoti bikla un cilvēku drūzmā jūtas nedroša, tā ka mēs ar pilnām tiesībām uz sevi drīkstam attiecināt Gētes rindas: “Esmu vientuļš, bet ne viens.” Mēs nežēlojamies, un esam pilni pateicības, apbrīna un pielūgsmes par brīnišķīgo, daždažādo, vienmēr jaunus pārsteigumus nesošo šīs svētīgās ielejas un kalnaino mežu burvību.”

1893. gada 1./13. jūnijā

“Kad saņēmu Tavu vēstuli, nācu tieši no ārsta. Ārsts mani mēģināja mierināt sakarā ar to, ka vēl aizvien nejūtu ārstēšanās rezultātus, un prognozēja vēlamo iznākumu, mudināja būt pacietīgam un noteica visstingrāko diētu. Es ievēroju to, vingrinājos pacietībā un gaidu rezultātus no Dieva. Cik bieži man pacietības pietrūkst (kas negadās reti), bet Magdas tante pārrautu pavedienu atkal sasien. Esmu noguris no kūrvietas; pēc 14 dienām ārsts man dos savu pēdējo atzinumu. Ilgāk es nevaru un negribu saistīties.

Man šķiet, ka Pauls ļauj sevi pārāk noslogot; pēc taisnības viņu norīkot drīkst tikai viņa visaugstākā priekšniecība, bet ne katrs labās pilsētas Rīgas mācītājs, kam vajadzīga vai vēlama palīdzība. No stundām skolā jau viņš gan būs atbrīvojies.”

1893. gada 12./24. jūnijā
“Mūsu aizceļošana par vienu dienu aizkavēsies, jo es piekritu rīt šeit noturēt sprediķi. Priecājos, ka pēc vairākām nedēļām atkal nedaudz strādāšu garīgu darbu un nožēloju vienīgi to, ka daļa paziņu jau vakar un šodien ir aizbraukuši no Karlsbādes. Noslūpsti visus savus četrus bērņņus. Labi būtu, ja mums šeit būtu bērņņu zābaciņņ un kurpju izmēri, lai iegādātos atbilstošus apavus, kas te ir lielā izvēlē.”

Hergotsvaldē pie Lucernes,
1893. gada 26. jūnijā/8. jūlijā
“Mums ir gājis labi, un es jums nemaz nevaru izteikt, cik skaista ir šī pasaules trokšņņ neskartā Hergotsvalde, kādu neapraktāmi skaistu skatu mēs baudām no mūsu istabas logiem, no balkona un visos pastaigu gājienos, un cik tīru, aromātisku gaisu šeit elpo. Līdz šim esmu turpinājis savu Karlsbādes dzīvesveidu un ieturu ierasto diētu. Jūtos ļoti labi, tikai naktis vēl nedod agrāko spirdzinošo mieru, to gūsim tikai mājās.

Rīt agri no rīta mēs atstāsim piemīlīgo Hergotsvaldi, lai gar Fīrvaldšteterezeru nokļūtu Fīcnāvā un no turienes ar vilcienu aizbrauktu uz Rīgi. Cerams, ka Dievs dos tikpat skaistu laiku kā līdz šim. Parīt, kad būsīm baudījuši Rīgi skatus, gribam nobraukt lejā uz Artu, no turienes gar Cūgas ezeru uz Cūgu un ar vilcienu uz Cīrihi. Ja tur, kā, norunāts, sastapsīm priekšā Heinrihu Meieru, tad kopā ar viņu otrdien brauksīm pa ezeru un tajā pašā vakarā līdz Šafhauzenei (Schaffhausen). Tur gribu apciemot mācītāju Ēningeru (Oehninger). Ar viņu pirms 20 gadiem sarakstījos, un tagad viņš izdevis grāmatiņņ “Allerlei”, kurā nodrukājis vienu manu toreizējo vēstuli. Pēc tam jau pazīstamais ceļš vedīs uz dzimteni.”

Atspirdzis Kēlbrants ar sievu atgriezās mājās no ārzemēm un pavadīja vairākas nedēļas kopā ar bērņņiem un mazbērņņiem

Piebalgā mājīgā un gaišā noskaņojumā. Šajā laikā te arī sapulcējās draudzes sinode. Pēc tam rudenī viņš raksta meitai.

1893. gada 12. oktobrī
"Tava vakar saņemtā vēstule mums sagādāja lielu prieku. Es jau ilgi to gaidīju. Dziļi aizkustināts, es saku: "Slavē to Kungu, mana dvēsele, un neaizmirsti, ko Viņš tev labu ir darījis!" Ko Viņš jums, mīlie bērni, dara, to jau Viņš dara arī mums, un, ko Viņš mums dara, tas skar arī jūs, mīļie. Ar Viņu un Viņā mēs esam un paliekam vienoti. Ja es nebūtu tik nelie-tojams un neveikls, es labprāt atvadītos no saviem 94 latviešu palaidņiem un angažētu sevi pie Tevis par bērnu aukli. Taču no tā nekā negūtu ne Tu, ne bērni, un es tur bieži justos vēl bezpalīdzīgāks nekā šeit pie saviem 94 zēniem. Šis plāns jāatceļ. Par bērnu aukli es nederu, līdz Dievs nebūs veicis brīnumu un izveidojis no nepacietīga, stūrainā, kartsgalvīga, barga vīra klusu un svētu Dieva bērnu, bet tad viņš arī būs tik laipns un dos savam bērnam pēc visa nemiera un kaislīgajām cīņām, un strīdiem mieru. Pašlaik šī doma jāpārtrauc, jāsteidzas, lai beigtu apgūt ar maniem 94 zēniem otro ticības locekli un sāktu trešo. Zēnu muļķīgās atbildes atkal reiz bija iemesls, lai manas gudrās domas izjauktu un mani piespiestu atgriezties pie visvienkāršākās katķisma izteiksmes.

Šodien ir Oskariņa dzimšanas diena. Stāvot pie māmiņas kapa, es šorīt atskatījos uz aizgājušajiem 26 gadiem. Es kvēli ilgojos pēc mīļajiem aizgājējiem. Taču ne par kādu cenu es viņus nesauktu atpakaļ laicīgajā pasaulē ar tās nemieru un grūtībām, ar ikdienas cīņu pret grēku un pēdējām nāves mokām. Ilgas jāklusina citādi. Mūsu pēdējā vakarēdiena baudīšana 19. septembrī mani ļoti iepriecināja un deva mums visiem lielu svētību."

1894. gada 22. martā

“Baznīcas konvents, kas 14. martā notika Rankā M. vadībā, pagāja tik mierīgi, kā tas nebija bijis gadiem ilgi. Es to pieņemu ar pateicību kā uzklausītu lūgšanu. Starp citu, attiecības draudzē ir tik sajukušas un nevadāmas, ka draudzes vispārējais bankrots šķiet nenovēršams un sagādā man lielas rūpes. Es neredzu iespēju stāvokli uzlabot. Prieks, ka sakarā ar skolu pagrimumu uzlabojas mājas apmācību nozīme.

Es nezinu, vai Magdas tante jums jau rakstīja par Kurzemes superintendenta pieprasījumu, lai es pieņemtu uzaicinājumu uz Jēlgavu. Tā kā šeit veidojas apstākļi, ko diemžēl nav iespējams mainīt, es pēc ilgām pārdomām un lūgšanām beidzot izšķiros sacīt “jā”. Šo lietu atstāju Dieva rokās. Es iekšīgi smagi cīnījos. Vissmagākā ir doma šķirties no Cēsu apriņķa draudzes. Tas, kas mani saista pie Piebalgas, ir pagātnē. Pagātnē dzīvo manī, un es to ņemšu līdzi, kurp vien iešu, un, kad beidzot būs tik tālu, tad mazajā kapsētā mūsu mežmalā būs vēl vieta arī man, un Jaunpiebalgas mācītājs man to neliegs. Cēsu apriņķis, protams, nonāks smagā stāvoklī, jo no tā 17 mācītājiem bez manis vēl tikai 4 nav apsūdzēti vai notiesāti, un tie nav “dzimuši prāvesti”. Attiecības starp amata brāļiem ir kļuvušas vaļīgākas, to veicina jaunienākusī. Arī prāvests tur neko nevar mainīt, viņam jāprobežojas ar daudzajiem kancelejas darbiem. Ja Dievs tas Kungs man vēl manā vecumā norāda darbalauku, kādu es vēlējos savā jaunībā, tad nedomāju, ka drīkstu no tā atteikties. Taču, kamēr vēl nav pienākusi vakance, es uz šo lietu skatos kā uz pavisam nenoteiktu un nevēlētos, ka tā kļūtu par nevajadzīgas apspriešanas objektu.”

Māsai

1894. gada 3. aprīlī

“Tu ar savu slimo roku man uzrakstīji tik garu vēstuli, kas mani dziļi aizkustināja. Es nespēju vien Tev pateikties par

mīlestību, uzticību un par lielisko mierinājumu un priecājos, ka Tavu vēstuli saņēmu nevis pirms, bet gan pēc mana brauciena uz Jelgavu. Tava sirsnīgā vēstule būtu manu izšķiršanos par vai pret Jelgavu padarījusi vēl grūtāku. Pēc tam, kad 26. martā saņēmu oficiālu paziņojumu, ka izraudzīts esmu es, nolēmu savu vienīgo brīvo nedēļu izmantot braucienam uz Jelgavu, lai runātu ar Kurzemes ģenerālsuperintendentu vēl pirms viņa aizbraukšanas uz ārzemēm. 27. martā es pateicu savai draudzei, kāpēc man jābrauc uz Jelgavu, un 28. martā kopā ar Magdu devāmies uz Cēsīm un tālāk uz Rīgu. Tur man bija gara saruna ar Holmani un pēc tam ar Litkenu (Lütken). Abiem bija visai svarīgi apsvērumi. Viņi atstāja uz manu sirdsapziņu aiziešanu no Vidzemes tādā laikā, kāds ir mūsējais, un arī paredzamās sekas, tā ka es vakarā uz Jelgavu aizbraucu neizlēmīgs, lai otrā rītā apspriestos ar Kurzemes superintendentu. Visu nakti ļoti smagi cīnījos ar sevi un nespēju slēpt, ka šī cīņa taču ir tikai atkāpšanās mēģinājums. Atļauj man īsi pārstāstīt sarunu ar Betheru (Böttcher). Pēc tam, kad viņš man bija izskaidrojis attiecības Trīsvienības draudzē, kas man šķita ļoti vilinošas, un es viņam biju atklājis savu iekšējo cīņu, viņš pats atbildēja uz manu jautājumu "Vai es šādos apstākļos drīkstu sekot aicinājumam?" ar kategorisku "nē". Tā šī lieta man bija izšķirta. Ar sliktu sirdsapziņu es nevarēju iet uz Jelgavu, bet drīkstēju tagad ar labu sirdsapziņu palikt mūsu mīļajā Piebalgā, lai, atsakoties no personiskām vēlmēm, no jauna stātos mūsu Vidzemes baznīcas dienestā. Bez īgnuma un ļaunas aprunāšanas Jelgavā neiztikt. Taču man ir laba sirdsapziņa, un pārējo es ņemšu vērā un pārdzīvošu.

1. aprīlī biju atkal mājās un ceru uz Dieva palīdzību. Par manu lēmumu priecājās gan Marija Rīgā, gan Hanss, gan mājas ļaudis. Magda man ļoti palīdzēja un ar savu prieku mēģināja stiprināt manu sirdi. Darbs manas prombūtnes laikā

sakrājies, tā ka man jāņem naktis palīgā. Cik labprāt es jūs satīktu! Tas, ka mums paliek Piebalga, sagādās arī jums prieku. Jābeidz. Rīt sāksies iesvētību mācības.”

Meitai

1894. gada 12. aprīlī

“Vakar es sāku un pabeidzu diezgan lielu darbu — divas loksnes par baznīcas lomu audzināšanā; to saņems arī G. Šajā laikā esmu saņēmis ļoti daudz mīļu vēstuļu. Dažas seko notikumiem un man vai nu atgādina iet uz Jelgavu, vai arī noraida manu domu iet uz turieni. Šķiet, ka Lulu Tev attēlojusi mani tik bēdīgu, it kā man būtu paģiras. To es, lai slavēts Dievs, esmu pārvarējis. Mūsu vecajā, mīļajā Piebalgā esmu ļoti laimīgs. Ja būtu citādi, tā būtu pretīga nepateicība. Kad es aizvakar braucu uz baznīcu, man prātā ienāca māmiņas vārdi, ko viņa man teica dienu pirms nāves: “Kristus ir uzvarētājs, kauns, ja tu tiec uzvarēts.” Nē, mans bērns, ticēsim, ka cauri labām un sliktām dienām, priecīgiem un drūmiem garastāvokļiem mēs vienmēr pie sava Pestītāja rokas iesim no uzvaras uz uzvaru, un, ja mēs kļūpam un krītam, tad jo vairāk Viņa uzvara kļūs mūsējā.”

Tāpat kā iepriekšējā gadā, arī 1894. gada vasara deva tēvam un bērniem skaistu un neaptumšotu dzīvi. Viņi baudīja savstarpējo attiecību siltumu saskarsmē ar radiem un draugiem klusajā lauku mītnē — labi pazīstamajā Piebalgā. Viņi nenojauta, ka tā ir pēdējā vasara mīļajā, vecajā dzimtenē un ka tomēr Piebalga būs jāatstāj un jāatvadās no visām iemīļotajām vietām, ar kurām saistījās visdārgākās atmiņas.

1894. gada 28. oktobrī Rīgā nomira virsmācītājs Litkenss, un Emīlu Kēlbrantu aicināja kļūt par viņa pēcteci Pētera baznīcā. Pirms nepilna gada aicinājumu uz Jelgavu viņš atteica pēc grūtas iekšējas cīņas, tad šoreiz viņš sekoja aicinājumam uz Rīgu labprāt, jo viņam tika dota iespēja arī turpmāk darboties

un strādāt Vidzemes lauku baznīcā. Bez tam no jauna, dzīvāk nekā jebkad, modās viņa jaunības dienu sapnis kļūt par garīdznieku kādā vācu draudzē, kur straujāk pulsē garīgā dzīve, kur dažādība saskarsmē ar personām no izglītoto aprindām sniedz vairāk garīgajai ierosmei, nekā tas iespējams laukos. Daži bēdīgi notikumi Jaunpiebalgas draudzē šo izšķiršanos atvieglāja. Kēlbrantam nekad nebija konfliktu ar draudzi un viņa stāvoklis līdz par beigām tur bija labs, un tomēr laikmeta norišu ietekmē viņam pēdējos gados vairākkārt nācās žēloties par nepaklausību un nacionālu rīdīšanu draudzē. Tas mācītājam apgrūtināja darbu un vājināja dažu labu saiti starp viņu un draudzes locekļiem. Arī viņa mājas apstākļos bija pārvērtības, un kopš viņa pirmās dzīvesbiedres nāves viņš bieži bija vēlējis nonākt citā vidē. Tas viss ietekmēja un lika viņam dot Pētera baznīcas administrācijai pozitīvu atbildi. 19. februārī DOM. INVOCAVIT viņš teica savu prezentācijas sprediķi par lielo un bagāto tekstu (2.Kor. 6, 1–10), kas beidzas ar vārdiem: “Lai arī noskumuši, bet vienmēr priecīgi; kā nabagi, bet kas dara daudzus bagātus; kā tādi, kam nav nenieka, un kam tomēr ir visas lietas.”

Kaut gan Kēlbrants ar prieku devās uz Rīgu uz šo vakanto vietu, viņš ar asiņojošu sirdi šķīrās no savas dzimtās zemes, savas mīļās Piebalgas, kur bija dzimis, uzaudzis, darbojies, cīnījies un sludinājis 32 gadus Dieva vārdu cītīgā darbā, kur bija izjutis priekus un ciešanas un saņēmis bagātīgu Dieva svētību. Šķiršanās no draudzes un no savas Cēsu apriņķa draudzes viņam nebija viegla. Janvāra beigās viņš vēl apmeklēja konferenci Cēsīs un par to saka: “Konference manu sirdi nepadarīja smagu, bet brāļi ar savu mīlestību gan mani aizkustināja. Tagad pienācis šķiršanās brīdis, un tas ir smags.”

Kāds dalībnieks par šo konferenci stāsta: “Tas bija noslēguma sēdē, pēdējā draudzes konferencē, kas vienoja prāvestu

ar viņa mācītājiem. Viņš jau bija pieņēmis aicinājumu uz Sv. Pēteri Rīgā. Smaga viņam bija trīskārša atvadīšanās no tēva mājām, no savas Jaunpiebalgas draudzes, no Cēsu apriņķa draudzes. Amata brāļi smagi pārdzīvoja, ka viņiem tiek atņemts spēks, ka no viņiem šķiras viņu galva. Viens izteica pateicību visu vārdā. Tad no plašā pusloka nāca visi, lai atvadītos no prāvesta. Pirmajam nepietika ar skūpstu un apskāvienu, viņš noliecās pār prāvesta roku, lai to noskūpstītu, kaut prāvests turējās pretī. Un tāpat kā pirmais, tā darīja visi, cits pēc cita pienākdami pie viņa, neskatoties uz viņa pretošanos, arī viņa laikabiedri un pretinieki. Šī atvadīšanās bija defilēšanas tūre, tā bija cildināšana, kāda nemēdz būt starp vīriem.

Īsi mirkli var raksturot garas desmitgades. Tie ir kā smaiļe, kam pamatos nepieciešama vesela piramīda. Šī cieņa pret prāvestu Kēlbrantu, kas jo sevišķi izpaudās atvadoties, bija dziļi pamatota. Kā kristietis viņš prata pārstāvēt savu namu, kā uzticīgs un mīlošs savas draudzes mācītājs — rūpēties un sargāt savu draudzi. 32 gadus kā loceklis, 11 gadus kā Cēsu apriņķa draudzes galva viņš visus savus spēkus atdeva baznīcai.”

Viņa atvadu raksts savas apriņķa draudzes mācītājiem.

Jaunpiebalgā, 1895. gada februārī

Cēsu apriņķa draudzes amata brāļiem

“Mīļie brāļi, atļaujiet, no jūsu sabiedrības aizejot, teikt vēl pēdējo atvadu vārdu, pieņemiet ticības apliecinājumu, ko jums nodot jūtu pienākumu, pieņemiet pateicību, ko esmu jums parādā, un atļaujiet no visas sirds jums izteikt lūgumu.

Kas atrodas savas dzīves pagrieziena punktā, tas atskatās uz noieto ceļa posmu un atceras tos, ar kuriem ir kopā iets. Es to uzskatu par lielu Dieva žēlastību, ka viņš man kopš jaunības licis iet savu ceļu tik mīļā un uzticamā sabiedrībā un ir licis man ieaukt ne tikai bagātā ģimenes un draugu lokā, bet arī

savā draudzē, mūsu dārgajā luterāņu baznīcā un brāļu lokā, kurus viņš mūsu Cēsu draudzē ir iecēlis par skolotājiem, sludinātājiem un ganiem. Personas mainījās! Daudzi, lielākā daļa dārgo tēvu, atdusas savās miera vietās, citi nākuši viņu vietā. Atzīstos, ka man šīs maiņas bieži bijušas smagas. Dažs būs izjutis personisku simpātiju trūkumu un tāpēc nav tik labi iekļāvies mūsu draudzes sabiedrībā, cik tas būtu bijis lietderīgi pašam un draudzei. Mūsu dzimtenes nacionālie un sociālie apstākļi izvirza ikvienam no mums uzdevumu pašam sevi noliegt, pārvarēt aizspriedumus, dzīvot uzmanīgi, iekļauties laikmeta prasībās un neatlaidīgi ar miera saitēm uzturēt gara vienotību. Šo uzdevumu apzinājos ar katru gadu vairāk, bet pārdzīvoju to aizvien sāpīgāk kā sevī, tā saskarē ar citiem. Aizspriedumi, ieradumi, dabas dotības un personiskās tieksmes vai to noliegti nekad nevar kalpot kā atvainošanās par grēkiem, kurus mēs pieļaujam un kuru dēļ mūsu amats tiek apmelots. Paliek vienīgi lūgšana: "Dievs, esi man, grēciniekam, žēlīgs!" Ar šo nopūtu sirdī es stājos arī jūsu priekšā, mīlie brāļi. Ne tikai savā personiskajā dzīvē, ne tikai savā Jaunpiebalgas draudzē (kā lielajā latviešu, tā mazajā vācu draudzē) un pret tās locekļiem, bet, apzinos, arī jūsu priekšā esmu daudz grēkojis ar augstprātību, kundziskumu, ar nelaipnību, ar karstgalvību, straujumu, nepacietību un ar miesas kūtrumu. Es bieži runāju, kur man būtu vajadzējis klusēt, un klusēju, kur man būtu bijis jārunā, un, lai vērstu lietas uz labo pusi, es bieži to, ko gribēju uzlabot, pasliktināju. Dievs, piedod man manus personiskos, manus mācītāja, manus prāvesta grēkus. Neļauj palikt manī nepiedotiem grēkiem!

Savos 32 darba gados ar Dieva svētību es mācītāja amata skaistumu atklāju aizvien vairāk. Sprediķot evaņģēliju, vest bērņus pie bērņu Drauga, stiprināt trūkcūmciētējus, šad tad kādam dziļi kritušam sniegt Dieva žēlastību, dot cerību

slimiem un mirstošiem un Kristus vārdā dažreiz izjust kaunu — tas ir tik lieliski, ka mēs, nabaga grēcinieki, nemaz neesam cieņīgi būt savā augstajā amatā. Es amata skaistumu un vērtību izjutu divkārsī, kopš man kā prāvestam bija iespēja ieskatīties arī jūsu darbā un būt jūsu brālīgās mīlestības un uzticības aizvējā. Manu mācītāja darbu netraucēja prāvesta pienākumi, bet gan to uzlaboja un noskaidroja. Sirsnīgs paldies par jūsu mīlestību, kas mani pavadīja, par jūsu uzticību, kas mani stiprināja, par to svētību, ko saņēmu no jums un kas mani pavadīs jaunajā darbā.

Nobeidzot sirsnīgs un neatlaidīgs lūgums. Tie laiki ir pagājuši, kad mēs paši sevi apjozām un gājām, kur vēlamies. Tagad nākas izstiept rokas, ļaut sevi svešiem apjozt un vest arī turp, kur mēs negribam doties. Gavēnis, kas atnācis mūsu mīļajai luterāņu baznīcai, mūs nostāda nopietna sirsdapziņas jautājuma priekšā. To tas Kungs uzdod mums, kā reiz Sīmanim to jautāja Pēteris: “Vai Tu mani mīli?” Tikai tad, kad mēs ar Pēteri drīkstēsīm viņam atbildēt: “Tu zini, Kungs, ka es Tevi mīlu,” — tikai tad mēs drīkstēsīm ganīt viņa avis, tikai tad mēs spēsim nest viņa krustu. Mēs līdz šim, neskatoties uz viena vai otra dažām svārstībām, esam cieši stāvējuši kopā mūsu pienākuma izpildē pret tiem draudzes locekļiem, kas pret savu gribu tiek liekti zem sveša jūga. Te viens, te otrs sava pienākuma izpildes dēļ ir cietis netaisnību, un vēl dažu varbūt izstums no amata un mājas. Es jūs sirsnīgi lūdzu, mani mīļie brāļi: “Lai jūsu pārbaudītā ticība, kas ir daudz vērtīgāka nekā iznīcīgais zelts, kas taču ugunī tiek pārbaudīts, izrādītos teicama, slavējama un godājama, kad Jēzus Kristus parādīsies” (Pēt. 1, 1,7). Ļaujiet tai cīņai, kurā Dievs mūs nostādījis pretī ārējiem ienaidniekiem, kalpot tam, lai visas šķelšanās un sadalīšanās sīkās partijās mūsu pašu vidū pazūd un mēs ar savu mīlestību tam Kungam apliecinām, sakot: “Nemelojiet cits citam,

novelciet veco cilvēku un viņa darbus un apģērbiet jauno cilvēku, kas pārmainās izjūtās un izpratnē par savu Radītāju. Tur vairs nav ne grieķa, ne jūda, ne bauslības cilvēka, ne pagāna, ne barbara, ne skita, ne verga, ne brīvā, bet viss un visos — Kristus” (Kol.3,9-11). Dievs, svētī mūsu Vidzemes draudzi un visus tās locekļus! Dievs, svētī jūsu prāvestu, ko jūs ievēlēsiet! Dievs, svētī mūsu dārgo luterāņu baznīcu!

Kopā ar jums uzticīgā, pateicīgā, aizlūdzošā mīlestībā palieku arī uz priekšu

Jūsu brālis

Emīls Kēlbrants.”

Grēku nožēlošanas dienā, 22. februārī, viņš noturēja pēdējo vācu dievkalpojumu un sacīja savai mazajai vācu draudzei sirsnīgus atvadu vārdus. 28. februārī pēdējo reizi Jaunpiebalgā sapulcējās radu un draugu saime “mūsu, vēl mūsu Piebalgā”, kā raksta namatēvs. Mirušās mātes dzimšanas dienā viņš raksta meitai pēdējo vēstuli no Piebalgas.

1895. gada 3. martā

“Mana mīļā meitiņ! Šodien ir māmiņas dzimšanas diena. Pirms 30 gadiem mēs to pirmo reizi svinējām kopā šeit, Piebalgā. Pirms 4 gadiem viņas mums pietrūka, un jūs, mīlie bērni, uz mana rakstāmgalda novietojāt viņas attēlu. Šodien māja jau ir pustukša un neapdzīvota. Milinga un Lulu nopušķoja kapu ar vainagiem, un es atpakaļceļā no baznīcas tur pie sniegotās, ziediem greznotās kopiņas pateicos Dievam par visu svētību, kas ar viņu nākusi jums un man. Ak, kaut vecā svētība mani pavadītu jaunajos ceļos!

Pirmie vezumi ir nosūtīti. Es Tev nevaru izteikt, ar kādām sāpēm es lieku izmest citu pēc cita vecos mājsaimniecības piederumus. Tam tā jānotiek un, jo ātrāk, jo labāk. Šodien

atvadījos no vecā S. kunga. Vecais savādnieks raudāja un elsoja kā bērns. Draugu apciemojums 28. februārī bija vēl viens gaišs saules stars mūsu vecajā, mīļajā, ierastajā mītnē. Pārējo pastāstīšu tiekoties. Ļoti smaga ir nepārtrauktā latviešu apmeklētāju plūsma. Mani simtreiz pārtrauc, un nevaru vairs rakstīt. Dun galvā un sirdī... Lai Dievs palīdz!

12. martā viņš kopā ar piederīgajiem bija pie dievgalda un 14. martā atvadījās no Jaunpiebalgas.

X. Virsmācītājs Rīgā

Fmils Kēlbrants stāvēja savas dzīves krustcelēs. 59 gadus vecajam vīram bija jāsāk strādāt jaunā, viņam vēl svesā darbalaukā. Viņš bija garīgi spirts un rosīgs un šajā ziņā varēja sacensties ar jebkuru jaunieti. Viņa domām un jūtām piemita ideālisms un jauneklīga aizrautība. Tā kā viņš bija pratis šajā ziņā saglabāt sevi jaunu, tad viņam arī tagad kā vecākam vīram netrūka izpratnes par jaunatnes priekiem un neprātībām. Arī fiziski viņš vēl bija spēcīgs vīrietis. Jau vairākus gadus viņš cieta no kādas kuņģa kaites, dažreiz nācās cīnīties arī ar reimatiskām sāpēm, bet viņš tām neļāva uzkundzēties, jo nebija radis pievērst uzmanību fiziskajai labsajūtai. Viņā dominēja gars, tāpēc viņš fizisku piepūli varēja paciest labāk nekā dažs labs jauns cilvēks. Tikai grūtais un nogurdinošais darbs pilsētas draudzē gadu gaitā iedragāja viņa veselību un spēkus, toties gars palika rosīgs un spirts.

Svētdienā, 19. martā, Pēterbaznīcā viņa introdukciju vadīja ģenerālsuperintendents Holmanis. Jaunajam priesterim nu sākās grūts darbs, jo tuvojās Klusā nedēļa un Lieldienas. Par saviem pirmajiem Rīgas iespaidiem viņš raksta tuvam draugam.

1895. gada 22. martā

“Miļlais brāli! Tava telegramma, kas mani apsveica ar jauno mītni, man bija tik silts brālīgas mīlestības saulesstars, ka man acīs bija asaras un es labprāt būtu spiedis Tavu uzticīgo

roku. Ne kā “drošsirdīgs varonis” es ienācu Rīgā, bet gan kā reiz Pāvils Korintā: “Un es ierados pie jums nespēkā, bailēs un lielā nedrošībā” (1. Kor., 2, 3). Par manas sievas saslimšanu, par introdukciju un “introdukcijas dineju” jau Lulu Tevi īsi informēja. Es tikai steidzos Tev pateikties par Tavu uzticības pilno sveicienu, ko papildināja Gustava Zēzemaņa sveiciens. Pēc atvadu nedēļām, kurās tika apbedīti cits pēc cita vecās dzimtenes dzīves posmi, introdukcijas diena bija kā augšamcelšanās rīts, kad izjutu Dieva svētību baznīcā, mājās, arī pie manas mīļās sievas slimības gultas. Darbā esmu pagaidām kā pieņemšanas stundās, bet arī tajās esmu guvis iespaidus: tam Kungam šajā pilsētā ir liela draudze. Parīt noturēšu pirmo gavēņa dievkalpojumu, sestdien sprediķošu Marijas pasludināšanai, tad ik dienas deviņos no rīta visu nedēļu grēksūdzes un dievgaldi. Zaļajā ceturtdienā arī sprediķis, un tad vēlreiz sprediķis Pirmajās Lieldienās. 10. aprīlī uzsākšu iesvētību mācības ar “izglītoto” jaunatni. Pieteikumi uz dievgaldu un iesvētību mācībām man ir ļoti patīkami, pamācoši un interesanti. Līdz šim esmu saņēmis daudz laipnības un uzticēšanās. Šodien saņēmu ļoti sirsnīgas vēstules no vecās dzimtenes, izlasīju tās, acīs sariesās asaras, priecājos par vēstulēm dziļā pateicībā.”

Jau jūlijā Kēlbrants varēja rakstīt: “Draudzē, šķiet, esmu atradis pamatu kā lielajos, tā mazajos ļaudīs. Ar manu veselību viss kārtībā. Lielākais prieks ir sprediķošana skaistajā Pētera baznīcā. Nopietns sprediķa sagatavošanas darbs ir ļoti nodevīgs un ierosinošs, un es ar prieku redzu, ka tas nav veltīgs — tas man aizstāj zinātnisku darbu. Es svētdienā sprediķoju pārpildītā baznīcā.”

Pētera baznīcas administrācija un daudzi draudzes locekļi savu jauno priesteri uzlūkoja ar uzticību, mīlestības pierādījumiem un laipnību, un, kaut arī sākumā dažs dzimis rīdzinieks klusībā rūca, ka tagad kāds vidzemnieks, “ārzemnieku

mācītājs”, stāvēs uz Pētera baznīcas kanceles, Kēlbrants ar Dieva palīdzību prata pārvarēt šos aizspriedumus un gadu gaitā ieguva draudzes lielākās daļas mīlestību un atzinību. Ar viņam raksturīgo elastību un vieglumu viņš pilnīgi iedzīvojās jaunajos apstākļos un jutās labi. Mācītājs Debners par to saka: “Rīgā viņš tikās ar savu vienīgo meitu, viņas vīru, mācītāju Treiju, ar bērnu bariņu un savu jaunāko brāli Johannesu, kas bija mācītājs Mārtiņa baznīcā, ar sievu un bērniem. Ap viņu bez sievas un divām audžumeitām pulcējās liela ģimene. Ne-trūka arī daudzo draugu un paziņu, daļēji no universitātes, daļēji no vēlākiem laikiem, kuri apsveica viņa ierašanos Rīgā. Visur veidojās kontakti, ko viņš labprāt atbalstīja. Kā jau teikts, Kēlbrantam bija saskarsme ar garīdzniecības un muižniecības virsotnēm, kas uzklausīja un respektēja viņa domas. Viņš bija par lietu virzību baznīcas vadībā un paļāvību valstij. Galvenais mērķis — cīnīties par baznīcas un dzimtenes labklājību.

Dabiska bija interese par lielo pilsētu, kurā viņu bija ievēduši amata pienākumi. Viņam vajadzēja iepazīties ar savas draudzes dzīves apstākļiem, ar literātu, ierēdņu, rūpnieku, lieltirgotāju, amatnieku un strādnieku darbu. Tie visi piederēja pie viņa draudzes un veidoja viņam daļēji jaunu pasauli. Tāpat daļēji jauns viņam bija kalpošanas veids. Bija jāpierod pie drūzmas un dažādības runas stundās, ar dievkalpojumu dalīšanu starp 3 mācītājiem vienā baznīcā, pie pilsētas prakses baznīcas nabagu aprūpē, pie pilsētas mācītāju līdzdalības skolu vadīšanā. Vislielāko vēribu viņš piešķīra sprediķu sagatavošanai. Baznīca viņam vienmēr bija pilna un draudze pateicīga. Ja mazāk izglītotajai draudzes daļai varbūt kaut kas bija par “sarežģītu”, tad katrā sprediķī arī šiem draudzes locekļiem atradās kodols, ko tie uztvēra un devās mājās apmierināti. Tā bija vecā un tomēr vienmēr jaunā vēsts, par dziedināšanu Kristū, ko viņš sludināja šeit, tāpat kā agrāk uz laukiem, tiem, kas

gatavi nožēlot savus grēkus. Viņu maz interesēja modernie sprediķi un izglītoto īpašās vajadzības. Viņam visi cilvēki bija vienādi. Kristus bija sacījis, ka jāsargās nesadusmot mazos cilvēkus, bet par izglītotiem viņš nekur nebija runājis. Tā Kēlbrants vērsās pret tieksmi pēc moderniem sprediķiem.”

Šī paša iemesla dēļ pēc dažiem gadiem viņš savā draudzē neorganizēja, kā tas bija pieņemts pilsētas draudžu lielākajā daļā, īpašas iesvētību mācības augstāku un īpašas zemāku mācību iestāžu skolniekiem un skolniecēm, citiem vārdiem, mācības izglītotiem un neizglītotiem atsevišķi. Šī atšķirība viņam nederēja. Tagad viņš katru gadu noturēja vienas apmācības zēniem, otras — meitenēm. Iesvētību mācības viņam bija smagākais darbs. Viņš ne tikai rūpīgi gatavojās katrai stundai, bet lika lietā visas savas spējas un zināšanas, lai bērnus aizrautu un aizkustinātu. Tas viņam nebija tikai garīgs darbs, bet sirdslieta. Tas bērniem bija jāizjūt, un tāpēc viņa iesvētību mācības deva lielu svētību. Šīs stundas labprāt apmeklēja ne tikai iesvētāmie, arī pieaugušie izlūdzās atļauju piedalīties, un tā nu visās iesvētību mācībās piedalījās liels brīvprātīgo klausītāju skaits.

Iesvētību mācības, mazajā katķismā dotās vielas pareiza sadale, izmantošana un padziļināšana bija priekšmets, kas viņu tik ļoti nodarbināja un interesēja, ka viņš vairākus gadus rakstīja lielu darbu, ko bija paredzēts iespiest. Diemžēl tas palika nepabeigts.

Pēc vairāku citu pilsētas baznīcu parauga Kēlbrants arī Pētera baznīcā ieviesa bērnu dievkalpojumu pēc grupu sistēmas, kuri drīz kļuva ļoti populāri. Viņam izdevās atrast palīdzes, kas darbojās ar prieku un mīlestību. Sagatavošanas stundas, kuras notika ceturtdienu pēcpusdienās viņa dzīvoklī, daudzām no šīm dāmām paliks neaizmirstamā atmiņā. Kēlbrants prata ātri iegūt arī bērnu mīlestību un uzticību, jo viņam bija dotības kā bērnu sprediķos, tā katķisma nodarbībās, kā arī

personiskajā saskarsmē pielāgoties bērnu izpratnei un interesēm. Cik bieži iespējams, viņš piedalījās ikgadējā dāmu rīkotajā pārgājienā zaļumos, soļoja kā jauneklis bērnu bara priekšgalā, dziedāja ar viņiem tautasdziesmas, piedalījās iemīļotās rotaļās, uzdeva miklas un priecājās par bērnu liksmību.

Lai kuplinātu Pēterbaznīcas dievkalpojumus ar vairākbalsīgu dziesmu, viņš atdzīvināja baznīcas kori ērģelnieta vadībā. Koris ar laiku izauga un spēja jau jūtami balstīt un kuplināt liturģiskos gavēņa un Ziemassvētku dievkalpojumus.

Cik iespējams, Kēlbrants savā draudzē nodarbojās ar nabadzīgo aprūpi. Viņam palīdzēja kāda draudzes māsa un labsirdīgi noskaņotas dāmas. Mācītājs prata modināt interesi par nabagiem un lūgt tiem palīdzēt. Viņam bija prieks un apmierinājums, ka lūgumi tika uzklausi, un bieži, īpaši ap Ziemassvētku laiku, viņa rokas pasniedza bagātīgas veltes. Ziemas mēnešos viņš Pēterbaznīcā noturēja misijas un Bībeles stundas, kas bija nepieciešamas draudzes garīgo interešu rosināšanai un padziļināšanai.

Kēlbrants bija iekārtojies ērtā dzīvoklī Jēkaba ielā, kuru pēc pāris gadiem apmainīja pret vēl ērtāku un labāku. Sākumā bērni dzīvoja tuvumā, un viņš varēja katru dienu priecāties par mazbērniem. 1896. gada septembrī znotu ievēlēja par mācītāju Trīsvienības baznīcā, un ģimene pārcēlās uz pastorātu 6 verstis ārpus pilsētas. Tēvs par šo izmaiņu bērnu dzīvē ļoti priecājās, taču viņi tagad dzīvoja tālāk, un retāk nekā līdz šim bija iespējama mājīgā tikšanās. Īpaši svētki bērniem un mazbērniem bija tā pēcpusdiena, kad vectēvs atbrīvojās un ieradās Trīsvienības draudzes mācītāja mājā.

1896. gada rudenī apprecējās jaunākā audžumeita. Drīz pēc tam nomira viņa sievas vecā tante, kas pēdējos gados dzīvoja viņu mājā. Par to Emīls Kēlbrants raksta.

1896. gada 4. decembrī

“Vakar pēcpusdienā, pulksten divos, klusi aizmīga mūsu vecā F. tante. Vēl 11. novembrī viņa kopā ar mums un Treijiem pieņēma svēto vakarēdienu un tūlīt iegūla slimības un nāves gultā. Divas stundas pēc viņas nāves Trīsvienības pastorātā piedzima veselīgs zēns, tātad ceturtais mazdēls. Tā Dievs tas Kungs mums tuvumā parādīja cilvēka mūža beigas un sākumu. Mēs atrodamies starp sākumu un beigām, bet tuvāk beigām nekā sākumam. Slava Dievam, ka beigas nav nāve un kops, bet gan dzīve un svētlaimība! Katra atskatišanās ir skumja, jo tas, kas paliek aiz mums, ir kā zirnekļa tīkls, kurā kopā saaustrs daudz grēku un muļķību un vēl vairāk žēlastības un svētības. Izbalējušas krāsas ir mūsu neprātību un grēku rēķinā, un ir labi pazemībā uz tiem laiku pa laikiem pavērties. Tas, kas ir nemainīgi skaists un ilgstošs, tas ir žēlastības rēķinā. Tas mums vienmēr jāpiemin ar prieku un pateicību.

Magdu krietni skārušas pēdējās slimības nedēļas, tomēr viņa turas varonīgi. Viņa uztraucas, ka pilsētas dzīve apgrūtina kluso, mājīgo mājas dzīvi. Tās parasti ir nedaudzās kopīgo maltīšu stundas, kad mājās valda omulība. Esmu pilnīgi iejuties savā amatā, sastopu lielu pretimnākšanu un nepelnītu atziņību. Nožēloju, ka Magdai veselības stāvokļa dēļ bieži nākas atteikties no laipnībām, kas adresētas mums abiem.”

Kēlbrants tagad dzīvoja ar sievu un audzumeitu. Taču parasti bija vēl kāds viesis, viena vai otra brāļameita, līdz brīvo istabu ilgstoši ieņēma kāda no vecākām māsiņām. Rūpes viņam sagādāja sievas slimīgums. Viņas stāvoklis liedza plašas sabiedriskas saiešanas, kādas mēdz būt mācītāju mājās. Bija jāaprobežojas ar tuvākajiem radiem un dažiem draugiem. Liels prieks mājas kungam bija tad, kad reizēm sievas veselības stāvoklis ļāva kādā īpašā gadījumā pie sevis redzēt radu un paziņu loku, viņus svinīgi sagaidīt un uzņemt. Cik spirtgs un jautrs viņš tad spēja

būt, kā mirdzēja viņam acis, kad viņš ar jokiem un rosinošām sarunām, pat ar interesanta teksta priekšālasīšanu izklaidēja viesus! Viņš ļoti priecājās par šo omulīgo kopāsanākšanu. Emīls Kēlbrants no seniem laikiem bija pazīstams kā labs galda runu teicējs. Viņš meistarīgi prata kodolīgos, īsos teikumus, asprātīgā veidā paust jokus un nopietnību, dažkārt pat dzejā. Kādā viņa dzimšanas dienā, kad ap apaļo galdu bija sapulcējušies daudzi viesi, viņš piecēlās no savas vietas un aizkustināts uzsauca tostu.

Ich wuchs heran im Tannenwald,

Und mit den Tannen ward ich alt,

Hab' dort, am lieben Heimortort

Verkündigt lange Gottes Wort.

Dort war mein Saat —, mein Erntefeld,

Mein Elternhaus, mein eigen Zelt,

Und die, die ich verloren hab',

Dort legt ich sie in's kühle Grab.

Dann leitete mich Gottes Hand

Hierher in einen neuen Stand,

St. Peters Haus, so hoch gebaut,

Ward meiner Pflege anvertraut.

Was ich bisweilen dort entbehrt,

Hier ward es reichlich mir beschert,

Und manches schätzt man hier gering,

Woran ich dort mit Liebe hing.

So wechselte das Einst und Jetzt

Und eines nur bleibt unverletzt,

Des grossen Gottes Huld und Treu

War jeden neuen Morgen neu.

Nun heb' ich heut' mit Lust, mit Leid

Mein Glas empor, tu Euch Bescheid

Mit einem Sprüchlein, wohlbedacht,

Bei dem das ganze Herz mir lacht:

*“Gott walt’s, dass fromme, deutsche Art,
Bei uns in Stadt und Land gewahrt,
Auch unsern Kindern eigen bleibt,
Bis man das Jahr 2000 schreibt!”*

Pēc ilggadējas vientulības uz laukiem Kēlbrantam patiesa bauda bija iespēja tagad pilsētā saskarties ar amata brāļiem, un, ja arī sākumā no Rīgas mācītājiem viņam neviens nebija tik tuvs kā vecie draugi Cēsu apriņķa draudzē, tomēr kontakti ar viņiem deva daudz ierosmju. Viņš regulāri reizi nedēļā apmeklēja teoloģijas vakarus, dzīvi piedalījās to konferencēs un nereti līdzī nēma kādu referātu. Viņā labprāt klausījās. Amata brāļi respektēja viņa domas. Vēlākajos gados Kēlbrantu ievēlēja par šo vakaru vadītāju. Vēl mīļāks viņam bija “mazais teoloģijas vakars”, kurā iekļāvās šaurāks mācītāju loks un kurš notika divas reizes mēnesī pārmaiņus pie kāda no mācītājiem. Tur turpinājumos tika skatīts kāds lielāks zinātnisks darbs, un uz katru vakaru vienam no dalībniekiem bija jāizstrādā kārtējā nodaļa un jāatnes referāts. Šo vakaru rezultāts bija arī Kēlbranta provinces sinodei paredzētais un vēlāk “Mitteilungen” iespiestais referāts par profesora Aleksandra fon Etingena pēdējo darbu, viņa luterāņu Dogmatiku. Kad referāts bija publicēts, autors Kēlbrantam rakstīja.

1903. gada 2. novembrī

“Mīļais vecais draugs un cīņu biedri! Par Tavu laipno vēstuli un par Tavu varbūt pārāk laipno manas Dogmatikas analīzi es Tev sirsnīgi pateicos. Es saku “pārāk laipno”, jo es būtu vēlējis vairāk “kritikas”, lai no tās mācītos. Taču, kā redzu, ir tikai divi punkti, par kuriem Tu man izsaki klusu pārmetumu. Un tieši tur Tu mani neesi pārliecinājis! Tu gan tūlīt domāsi: tādi ir tie dogmatikā! Ja viņiem godīgi kādā punktā aizrāda, viņi tūlīn

reaģē un grib paturēt taisnību! Nē, mans mīlais, tā tas nav. Tikai skaidrību — tā saucamo noskaidrošanu — es vēlos, lai stātos pretī mūžīgajiem pārpratumiem vai kļūdainajiem skaidrojumiem. Taču pamatos šīs diferences nav būtiskas, bet gan formālas. Priecājos, ka Tu šajā lietā, kas uz mums attiecas, esi vienās domās ar mani, un silti un patiesi par to spiežu Tavu brāļa roku!

Uzticībā Tavs A. f. Etingens.”

Kēlbrants darbojās visās institūcijās un savienībās, kuras stiprināja Dieva valstību. Viņš bija Krievijas evaņģēliskās luterāņu Bībeles sabiedrības Rīgas sekcijas priekšnieks. Viņš kļuva par pilsētas skolu kolēģijas locekli, kuras sēdes diezgan bieži bija nomācošas krievu valdības ierēdņu klātbūtnes dēļ, kuri, protams, pārstāvēja citus uzskatus nekā vācieši.

Rīgā Kēlbrants sadarbojās ar daudziem saviem studiju biedriem, un attiecības tika atjaunotas ne tikai ar Rīgā dzīvojošajiem draugiem, bet arī ar tādiem, kas izkaisīti tālu pasaulē, taču, apciemojot dzimteni, viņi apmeklēja dzimto pilsētu un vecos biedrus. Vairākkārt Kēlbrantam bija prieks savās mājās redzēt veco biedru un tautieti Jūliju Ekartu, atjaunot un padziļināt jaunības dienu draudzības saites. Viņi sarakstījās līdz mūža beigām. Rīgā veidojās “Livonijas” filistru komiteja, kurai ar šīs korporācijas konventu Tērbatā bija cieši sakari un kuras prezidijā bija Kēlbrants. 1897. gada 20. septembrī “Livonijas” 75 gadu pastāvēšanas svinībās viņš piedzīvoja skaistas, iespaidiem bagātas dienas vecajā Embas pilsētā un atsaucā atmiņā aizgājušo jaunības laiku, studentu dzīves priekus un bēdas. Šīm svinībām viņš uzrakstīja veltījuma dzejoli pēc vecā korporācijas moto: “Viens par visiem, visi par vienu!”

Pēc gada “Fraternitas Rigensis” jubilejas svinībās Kēlbrants, būdams filistru komitejas pārstāvis, drīkstēja nodot brālīgus sveicienus un paša sacerētu adresi.

“Mani kungi!

Daudzajiem apsveikumiem, ko jūs šodien saņemat no visām pusēm, man jāpievieno svētku sveiciens Rīgā dzīvojošo “Livonijas” filistru vārdā un uzdevumā. Kaut gan man ir tas gods tikai viņu vārdā jums šajā svētku dienā nodot sirsniņu sveicienu, es jūs lūdzu, mani kungi, būt pārliecinātiem, ka laukos izklaidus dzīvojošie “Livonijas” filistri nekādā ziņā nevēlas palikt malā. Tie būtu slikti “livonieši”, kuru sirdīs “Fraternitas Rigensis” svinības nerastu priecīgu atbalsi. Kā “Livonijas” svētki pagājušajā rudenī izvērtās par vispārējiem svētkiem, tā arī šīsdienu “Fraternitas Rigensis” svētkiem visā zemē jāmodina patriotiskas jūtas, kas vecā buršu dziesmā dzīvo no paaudzes paaudzē:

“Wo Kraft und Mut in deutschen Seelen flammen,

Fehlt nie das deutsche Schwert beim Becherklang;

Wir stehen fest und halten treu zusammen

Und rufen's laut in feurigem Gesang:

Mag Fels, mag Eiche splintern,

Wir wollen nicht erzittern!”

Interese visā zemē par jūsu šīsdienu svinībām Rīgā dzīvojošajiem filistriem vēl pastiprinās personisku interešu dēļ, ko esmu pilnvarots jums pavēstīt. Starp “Livoniju” un “Fraternitas Rigensis” kopš to dibināšanas ir veidojušās tuvas attiecības: abas šīs korporācijas ir dzimušas no viena gara, izaugušas mūsu kopējās Baltijas dzimtenes zemē, tiekušās pēc viena mērķa. Var būt, ka dažas ķildas kā no vienas, tā no otras puses ar vēsu prātu būtu iespējams novērst. Taču kas var iedomāties jaunatni ar vēsu prātu un mierīgām asinīm! Karstas asinis un auksts tērauds nu reiz ir vācu jaunatnes tikums un netikums. Lai slavēts Dievs, ka mūsu baltiešu jaunatne vēl ir vāciska, ka tā, neskatoties uz skolās gūto gara dresūru, vēl ir tālu no mazasinīgās tukšības un vecīgās aukstasinības, ka tā vēl ir pietiekami karstasinīga, lai ar acumirkļa dzīvo impulsu soļotu pretim brīvam

vārdam un ātrai darbībai. Ir zināma patiesība: “Kas vairs ne-
spēj mīlēt un šaubīties, tas var likt sevi aprakt!”

Citādi nekā brīvajā, liksmajā buršu laikā veidojās apstākļi tālākajā, praktiskajā darba dzīvē. Tā izšķīra tos, kas īpašā sabiedrībā turējās kopā. Taču nevienā nedrīkst nodzist jauneklīgās sajūsmas liesma, un tieši šīs dienas svētki rāda, cik gaiši tā deg vīru, pat sirmgalvju krūtīs; nevienam nevajadzētu zaudēt jaunības ideālus, tiem jāapgāro vīru darbi, tiem jāstiprina dzīves cīņā. Ja šie ideāli kādam reiz jauneklī krūtīs iedegušies, tad tie mirdz līdz sirmam vecumam. Tie ir “nevis šķiršanās, bet pazīšanās zīme”, tā citā sakarā izteicās kāds augsti cienījams vīrs no jūsu vidus. Mēs, cēlušies no viena celma, arī stāvam par ikvienu. Tas apstiprinājies un izrādīšies par patiesu visās baltiešu kultūras un garīgās dzīves nozarēs. Vēl ar Dieva žēlastību mūsu dzimtene dzīvo no pilsētās un laukos dzīvojošo dēlu kopējā darba bagātīgi svētītajiem augļiem. Un, ja paskatāmies uz mūsu veco Rīgu, mums uzmācas divkārsa atziņa. Ne tikai tas, ka Rīga savā agrākajā īpašajā stāvoklī bija tas vēsturiskais pamats, no kura izauga “Fraternitas Rigensis” koks, bet arī, ka šis koks ir simbols, ko vecā Rīga, neskatoties uz pilnīgi citiem apstākļiem, ir paturējusi un līdz šai dienai saglabājusi savu veco vācu raksturu. Tā saknes vēl šodien saņem spēku no lielās vēsturiskās pagātnes, no tā augļiem vēl šodien pārtiek vecie vācu uzskati, vecais vācu pilsoņu tikums. Tā ēnā vēl šodien kuplo senā pilsoņu uzticība, kurā mēs, Rīgā dzīvojošie “Livonijas” filistri, esam vienoti ar pārējiem Rīgas pilsoņiem un slavinām kopējās dzimtenes mīlestību. Šī pilsoņu uzticība ir un paliek mūsu spēks pēc tam, kad tās vecie mūri un vaļņi ir noplēsti.

No visas sirds mēs šodien sniedzam “Fraternitas Rigensis” savu svētiku sveicienu, un es lūdzu jūs, mani kungi, pieņemts šo adresi, ko esmu pilnvarots “Livonijas” filistru vārdā nolasīt un pasniegt.

“Fraternitas Rigensis” svētku konventam
“Pilsētas un lauki” veido mūsu kultūras dzīves portretu. Pagātne ir saasinājusi “pilsētu un lauku” pretrunas, kas kavē attīstību kopumā. Agrāko pretrunu pārvarēšana ir tagadnes uzdevums. “Livonijai” un “Fraternitas Rigensis”, katrai savās krāsās mirdzošai, jāattaisno tā uzticība, kas palīdz mūsu dzimtenes dēliem no pilsētām un laukiem sargāt pārmantotās baltiešu īpatnības. To apdraudējums vienādi skars pilsētas un laukus. Abu korporāciju kopīgās intereses prasa, lai tās savstarpēji stiprinās no vienas saknes nākušo īpatnību saglabāšanai. Tāpēc Rīgā dzīvojošie “Livonijas” filistri sveic “Fraternitas Rigensis” tās 75 gadu pastāvēšanas svētkos ar lozungu: “Kopīgi strādāt, kopīgi cīnīties!” — drosmīgi pastāvēt pēc jūsu motto: “Ciest vai triumfēt, būt laktai vai āmuram!” — un cieši turēties kopā pēc mūsu vadmotīva: “Viens par visiem, visi par vienu!” Abi lozungi noderēs jums un mums tagad un mūžīgi!

VIVAT, CRESCAT, FLOREAT FRATERNITAS
RIGENSIS IN AETERNUM!”

Pēc tam, kad Emīls Kēlbrants 1896. gada vasarā bija bijis īsā apciemojumā savā vecajā dzimtenē un pie saviem mīļajiem kapsētā, viņu arī nākamajā vasarā “vilka” turp, un šoreiz viņam bija arī iespēja sprediķot Jaunpiebalgas baznīcā. Par to viņš raksta meitai no Bulduriem, kur pavadīja vasaru.

“17. jūlijā atgriezos no Piebalgas dziļā pateicībā. O, cik bezgalā aizkustinoši atkal būt vecajā dzimtenē! Mīļās vietas, laipnie ļaudis, vecā baznīca ar tās kanceli, ļoti lielā draudze, nemainīgā mīlestība! Un tomēr tik daudz pārmaiņu! Izjūtu un noskaņojumu jūra, gavilējoša līdz debesīm, nomācoša līdz nāvei! Par to vēlāk jums daudz pastāstīšu!”

Par savu darbu, par dažām atziņām amatā un ģimenē viņš raksta.

1897. gada 6. novembrī
"Šajā laikā esmu nodarbojies vairāk ar rakstudarbiem nekā ar amata pienākumiem. 2. novembrī pie altāra vedu savu iesvētāmo pulku. Es pateicos tam Kungam, ka viņš ļāva šo lielo darbu pabeigt. Mana balss kopš Reformācijas svētkiem bija stipri cietusi. Cerams, es to kādu laiku varēšu likt lietā, jo katrs sprediķis man sagādā prieku un gandarījumu, kas mani iekšēji stiprina. Lai Dievs palīdz strādāt! Ak, cik labprāt es vēlētos viņam ar savu darbu kalpot! Tas mani vienmēr mierina, stiprina un pacilā — mani un varbūt vēl kāda kristieša sirdi."

Māsai

1897. gada 22. decembrī
"Lai Dievs jums dāvā līksmus, izjustus svētkus! Vakar es sprediķoju par "mūsu uzdevumiem tagadnē un mūsu cerībām nākotnē" (Lūk. 3, 1-17). Ne apstākļus mainīt, kādos mēs pēc Dieva gribas un savas vainas dēļ dzīvojam, bet gan mainīt mūsu prātu — tas ir tagadnes uzdevums. Mūsu cerības ir vērstas uz "stiprāko", kas kristī ar garu un uguni, t.i., kas ar savu garu dod spēku izpildīt tagadnes uzdevumus, apskaidro mūsu dzīvi un kas ar tiesas uguni pārvar šķēršļus, kuri stāv mums ceļā. Ziemassvētki mums būs vērtīga ķīla tam, ka šī cerība mūs nepievils."

Vakar es pēc ilga laika priecājos par bērniem Trīsvienības pastorātā un pāris stundu biju bērns kopā ar viņiem. Citādi esmu strādnieks, kas dzīvo tikai darbā un kam tas Kungs vēl vienmēr palīdz tikt ar daudzajiem darbiem galā. Uz Epifānijām jūs saņemsiet manu misijas lapu."

1898. gada 2. martā
"Ikdienas iesvētību mācību stundas es velku kā smagus ratus un vingrinos pacietībā, kāda nepieciešama darbā ar vāji sagatavotu bērnu baru. Sakarā ar manu runu "Fraternitas

Rigensis” svinībās man bija gods uzņemt “Fraternitas Rigensis” filistru delegāciju, kuras siltā, atzinīgā uzruna nozīmēja to, ka man ar Dieva žēlastību ir stingrs pamats zem kājām. Vēl jo pārliecinošāk es atbildēju ar “nē” Kurzemes muižniecības aicinājumam kļūt par Kurzemes ģenerālsuperintendentu.”

1898. gada maijā, kārtējo reizi piedalījies Misijas svētkos Leipcigā, Kēlbrants raksta: “Leipcigā pavadīju divas bagātas, rosinošas un spirdzinošas dienas. Tur par lietišķo pamatīgu-
mu, īpatnējo omulību un nopietno krietnumu iemācījos cienīt un mīlēt lielo vācu vīru loku, kas tur bija sapulcējušies”.

Pēc tam vairākas nedēļas viņš uzturējās Karlsbādē brāļameitas sabiedrībā, kamēr sieva ar audzumeitu ārstējās Reihenhalles kūrortā. Pēc brauciena pa kādu Vācijas novadu viņi atgriezās dzimtenē. Nākamo vasaru ģimene pavadīja Jūrmalā. No turienes Kēlbrants raksta meitai.

1899. gada 4. augustā
“Atceroties jūsu kāzu dienu, es tik dzīvi redzu māmiņu, ka gribētu izstiept rokas pēc viņas. Cik savādi ir tagad! Tas Kungs mūs visus bagātinājis ar savu žēlastību. Mēs esam pārāk mazi tai žēlastībai un uzticībai, ko Viņš mums devis, mums un arī mūsu mīļajiem, arī tiem, kas jau atdusas, un tiem, kas ir ap mums. Man acu priekšā vainadziņš — Tavs bērnu pulciņš. Arī tas mazais zariņš, ko tas Kungs no šī vainaga nolauza un pārstādīja savos debesu dārzos, kur tas dzīvo un zaļo. Dzejoli par Teofilu (1898. gada 31. martā no šarlaka mirušais mazdēls) mēs lasījām ar lielu prieku un asarām acīs un pateicamies Tev, ka Tu to mums atsūtīji. Vecāku mīlestība vienlīdz aptver bērnus, kas ir zemes virsū, un tos, kas jau ir debesīs, bet mīlestība uz pēdējiem ceļ sirdis uz debesīm, tāpēc īpašā veidā ir līdzeklis Dieva rokā.”

Māsai

1900. gada 20. septembrī

“Mūs ļoti satrieca Holmaņa pēkšņā nāve, — un tagad grūtais viņa pēcteča izvēles jautājums. Es uzrakstīju nekrologu “Rigasche Rundschau”. Arī bez tam mana spalva ir veikusi daudz. Ļoti spēcinošas un spirdzinošas ir dažas atziņas, ko Dieva žēlastība man dāvājusi par draudzes locekļu dvēseļu aprūpi. To es varu uzskatīt par svētību nu jau piecarpus gadus ilgajam darbam Rīgā. Taču es gan jūtu, ka tuvojas vakars un spēki zūd. Kānaāna atrodas mums priekšā, ne aiz mums. Šodien īsu brīdi noskatīšos “Livonijas” dibināšanas svētkus. Kad biju Tērbatā uz Holmaņa bērēm, man bija iespēja vienatnē skaistajā laikā veikt vairāku stundu pastaigu uz Domu, no kurienes varēja dzirdēt tuvumā liksmojošas studentu kompānijas skaļo, priecīgo dziedāšanu. Nāca atmiņā vecie laiki! Kur tie palikuši? Pūš vējš, viļņi nāk un puto.

Liela bauda mums visiem bija Leipcigas kvarteta koncerti Pētera baznīcā. Tur klausītājiem evaņģēliju iedziedāja sirdi. Pēdējā apciemojumā, kad Holmanis pirms sinodes bija Rīgā, mēs kopā izskatījām koncertu programmu, un arī viņš par to priecājās. Kaut arī man ar viņu bija dažas domstarpības, tagad man viņa ļoti pietrūkst. No Rīgas mācītājiem man neviens nav tik tuvs, kā bija viņš.”

Vidzemes muižniecībai atkal bija jāievēl jauns ģenerālsuperintendents, un atkal, kā pirms 12 gadiem, izvēle krita uz Emīlu Kēlbrantu. Cerēja, ka tagad, kad daudzkārt izmainījušies laikmeta apstākļi, viņam valdība apstiprinājumu neliegs. Par to viņš izsakās kādā vēstulē.

1900. gada 20. decembrī

“Ka 9. decembris manā kalendārā paliks sarti iezīmēts, jūs sapratīsiet. Vai mani apstiprinās vai ne, izvēle man tomēr bija

liels prieks, un vairākas ļoti sirsnīgas rakstveida atzinības mani dziļi aizkustināja, un garastāvoklis man bija pacilāts. Man šķita, it kā es būtu kļuvis 12 gadus jaunāks un spēju vēl ar tādu pašu aizrautību kā pirms 12 gadiem ieņemt man domāto amatu. Vai tā būs, ir Dieva rokā, un es lēmumu gaidu sasprindzināti, bet ļoti mierīgi. Aizkustināts šajā laikā lasīju fragmentus no Teofiles dzīves apraksta un domās pilnīgi pārcēlos pagājušajos laikos.”

Taču arī šoreiz viņa kandidatūru noraidīja un apstiprināja otru kandidātu — prāvestu Ērnu (Oehr). Kēlbrantam tas bija liels gandarījums, ka muižniecība bija viņu izvēlējusi otrreiz; tikai neliela vilšanās bija viņa kandidatūras noraidīšana. Taču, atsakoties no šī viņam uzticētā amata, viņš saprata, ka vairs nebija tik jauns, lai smagos ģenerālsuperintendenta pienākumus uzņemtos ar tikpat lielu sajūsmu, kā tas būtu bijis pirms 12 gadiem.

Kad jaunais ģenerālsuperintendents tika introducēts, Kēlbrants no Jēkaba baznīcas kanceles noturēja sprediķi. Par to viņš raksta: “Nākamo svētdienu ir Ērna introdukcija. Sprediķis uzticēts man. Es vēlos uzdot jautājumu uz 1. Kor. 3, 10–13 pamata: “Vai mūsu Vidzemes luterāņu baznīca ir droša celtnē?” — un pie tam norādīt

- 1) uz to pamatu, uz kura tā celta,
- 2) uz materiālu, no kāda tā celta,
- 3) uz uguni, kurā tai sevi jāaplicina.

Šīs domas bez īpašas meklēšanas man radās kādā bezmiega naktī, un es priecājos tās izteikt atklāti no amata pozīcijām.”

Kēlbranta mājas dzīvi apēnoja viņa sievas progresējošā slimība. Viņai bieži vajadzēja vairākas nedēļas pavadīt kādā ārstniecības iestādē vai ziemā kādā pansijā pie jūras, lai izvairītos no pilsētas nemiera un trokšņa. Taču veselība vienmēr uzlabojās tikai uz īsu laiku. Arī ārzemju kūrvieta dziednīcas nekad nedeļa ilgstošu uzlabošanu. Viņas stāvoklis pasliktinājās ar

katru gadu vairāk, neskatoties uz lielo saudzēšanu mājās. Dzīvesbiedrs par to raksta savai mātai.

1901. gada 15. martā

“Pie mums ir ļoti kluss un nopietns laiks. Kopš gandrīz 3 nedēļām Magdai ir gultas režīms, un viņa reizēm smagi cieš, jo ārstu parakstītās zāles nav iedarbīgas. Lai taupītu spēkus, ir nepieciešams pilnīgs miers un jebkura uztraukuma novēršana. Cik bieži varu, sēžu pie viņas gultas un cenšos tērzēt. Tas viņai ir patīkami, un viņa par to ir ļoti pateicīga. Pārējā laikā viņa vislabprātāk guļ pavisam klusu un vienu. Viņas dvēseli māt smagas domas, norit arī pa klusai asarai, un pašai slimniecei nav cerību uz drīzu uzlabošanos. Bieži nepieciešami mierinoši, sirsnīgi vārdi. Taču abus — mierināt un ļaut sevi mierināt — iemācās vienīgi Kristus ciešanu skolā. Šajā skolā mīļais Dievs mūs abus tagad māca. Viņš mums dos arī Lieldienu priekus.

Es pagājušajā nedēļā ne tikai mājās, bet arī draudzē vairāk nekā jebkad vingrinājos evaņģēliskajā mierinātāja amatā, un Dievs man arī palīdzēja ar cerībām smagos gadījumos. Pēc ārsta ieteikuma iesāku fiziskas nodarbības. Manēžā trīs reizes nedēļā vienu stundu jāju. Jāju uz liela, lēnīga, ruda zirga, kas labprāt pielāgojas manām vēlmēm: ar platu soli, enerģiskiem rikšiem un viegliem auļiem. Man tas ir priecīgs pārsteigums, ka es varu ne tikai uzlēkt zirgā, bet arī sedlos jūtos samērā stingri, un ik reizes atgriežos mājās ar zināmu atjaunošanās sajūtu. Jāšanas stundas ir otrdien, ceturtdien, sestdien no astoņiem līdz deviņiem rītā. Pagaidām man ir abonements 10 stundām, bet domāju, ka sekos turpinājums. Tu zini, ka es šinī ziemā nolasīju četras lekcijas par “Kristietības būtību”. Šajās dienās es manuskriptu pārdevu grāmatu tirgotājam, kas man par to piedāvāja 50 rubļu un teica, lai es tos viņam atstāju 1000 eksemplāru nodrukāšanai. Tagad gribu zināt, vai tiešām

grāmatiņai būs labs noiets, es par to priedātos vairāk nekā par tiem 50 rubļiem.”

Kēlbranta sievas slimība aizvien vairāk progresēja, un 3. maijā nabaga slimniece tika atbrīvota no ciešanām.

Māsai

1901. gada 15. maijā

“To, ka Magdas ciešanas ir beigušās, es uzskatu par Dieva žēlastību. Es viņas trūkumu jūtu vairāk, nekā biju domājis. Visā slimības laikā viņa līdz pat beigām sniedza tik pašreizdzīgu, aizkustinošu mīlestību un tik dzīvi visā, kas mani nodarbināja, piedalījās, ka man viņas ļoti ļoti trūkst. Tagad nevaru sev aiztaupīt pārmetumu, ka bieži nepievērsu uzmanību viņas lielajam jūtīgumam, par maz nodevos rūpēm, ko viņa bija pelnījusi. Viņas pēdējā slimība, lielā pacietība un klusā padevība, kādā viņa cieta, pateicība un maigums, ar kādu tā atskatījās uz mūsu kopdzīvi, un ciešā bērnišķīgā ticība, ar kādu tā mirstot sevi nodeva Jēzus Kristus rokās, bija mums visiem liels ticības stiprinājums. Viņa vēlējās, lai es, ja tas man nebūtu par grūtu, teiktu viņas bērnu runu, pie tam atstātu malā visu personisko. “Jēzus Kristus vakar un šodien, un mūžībā!” — ar to pietiek. Tā mēs viņu, plašai draudzei piedaloties, 7. maijā pavadījām uz kapsētu. Viņas kapa kopiņa ir bagātīgi klāta ziediem un vainagiem. Man bija liels prieks, ka manas mīļās 6. maijā iesvētītās meitenes arī uz kapa nolika brīnumskaistu vainagu. Mirušo viņas nekad nebija pazinušas, bet tā bija mīļa uzmanības parādīšana man.

Kopš tās dienas laiks pagājis pastāvīgā darbā un nemierā. Esmu ļoti noguris. Līdz jūnija beigām palikšu Rīgā. Ja savlaicīgi saņemšu lūgto atvaļinājumu, gribu doties ar Milingu 6 nedēļas uz Vāciju. Dr. V. mani virza uz Grīnu (Grūna), kurp es nevēlos doties. Vismīļāk es kļuvis paliktu savās sienās. Bet tas neiet!”

Draugam

1901. gada 28. maijā

“Ja Dievs gribēs, es 23. jūnijā ar kuģi ceļošu uz Štetīnu, caur Berlīni došos uz Harchburgu un no turienes — pēc 4 nedēļu diētas, inhalācijas un gaisa kursa — uz Reinu, lai caur Frankfurti, Eizenahu un Berlīni atgrieztos. Manu rakstiņu par “Krietības būtību” uzņem labi; mani sevišķi iepriecināja atzinīgs Aleks. Etingena raksts. Apņēmos 22. jūnijā noturēt svētku sprediķi jubilejas dievkalpojumā Pētera baznīcā. Pirms tam vēl gribu aizbraukt uz Pabažiem, lai apciemotu bērnus un mazbērnus un kopā 16. jūnijā nosvinētu Marijas dzimšanas dienu.

Magdas kaps ir jau sakārtots un apstādīts. Šodien paiet 3 nedēļas kopš viņas bērēm. Smagas ir daudzās vizītes, ko vēl joprojām neesmu beidzis, lai pateiktos par izteikto līdzjūtību.”

Šī paša gada rudenī Emīlam Kēlbrantam vēlreiz bija iespēja būt savā Jaunpiebalgas draudzē.

Par to viņš raksta māsai.

1901. gada 7. septembrī

“Pēc tam, kad es gandrīz pirms 3 nedēļām Jaunpiebalgas baznīcas priekšniekiem pieteicu, ka vēlos pieņemt viņu mācītāja ielūgumu uz Bībeles svētkiem 14. septembrī, es vakar saņēmu no mācītāja Ozolinga rakstisku ielūgumu un paziņoju Tev, ka es 12. septembra vakarā gribu braukt no šejienes uz Cēsīm un 13. septembrī tieši uz Jaunpiebalgu, neskarot Launkalni. Laiks ir īss. Jau 15. septembra rītā gribu ierasties Rīgā, tātad 14. septembra vakarā un naktī braukšu no Piebalgas uz Cēsīm. Es ļoti priecātos, ja Tevi satiktu Piebalgā, lai kādu kļusu stundu pabūtu pie mūsu mīļo kapiem.

Kaut arī iesvētību pieteikumu dēļ aizbraukšana no Rīgas ir nelaikā, es tomēr priecājos atkal redzēt savu mīļo Piebalgu un, lai gan jau pastīvā latviešu mēlē, vēlreiz sprediķot sen

pierastajā baznīcā. Saspringtajā darbā, kāds man tagad ir, ar pateicību Dievam jūtu, cik ļoti man ceļojums kā fiziski, tā garīgi nācis par labu. Dienas paiet vienā nemierā; pastāvīga nākšana un iešana un daudz darba, kas man liek ņemt palīgā nakti. Taču spēki to neļauj.”

Ar ļoti dalītām jūtām Kēlbrants sekoja uzaicinājumam. No vienas puses, viņu ļoti saistīja vecā dzimtene, viņa ilggadējās darbības vietas, no otras puses, viņu sāpīgi skāra visa tā vecā, mīļā, pazīstamā atkalredzēšana gluži jaunos, citādos apstākļos.

Skaista, saulaina rudens diena priecēja draudzes locekļus, kas no tuvas un tālas apkārtnes plūda uz Bībeles svētkiem. Baznīca bija stāvgrūdām pilna līdz pat altārim, dažiem nepietika vietas, bija jāpaliek ārā. Kad Emīls Kēlbrants, dziļi aizkustināts, iznāca altāra priekšā ar atklāšanas uzrunu un savu Jaunpiebalgas draudzi sveica ar siltiem vārdiem, visā baznīcā skanēja šņuksti un arī viņam pār vaigiem ritēja asaras. Vajadzēja tikt pāri aizkustinājumam, līdz varēja turpināt. Viņš saistīja savu runu ar vārdiem (Jes. 40, 1–2): “Ieprieciniet, ieprieciniet manu tautu, — saka jūsu Dievs. Runājiet sirsnīgi ar Jeruzālemi un sakiet tai, ka tās ciešanu laiks ir piepildīts, ka tās noziegums izlīdzināts, jo tā ir no tā Kunga rokas saņēmusi divkārtīgu sodu par visiem saviem grēkiem.”

Ar šiem laipnajiem Dieva vārdiem es tevi sveicu, mīļā Bībeles svētku draudze, tevi, mana mīļā Jaunpiebalgas draudze, jūs visus, kas vēl pazīst sava agrākā mācītāja balsi un vaigu. Esiet sveicināti, sevišķi jūs, mani agrākie darbabiedri un draudzes kópēji, jūs, baznīcas aizbildņi un baznīcas ierēdņi, jūs, saimnieki un saimnieces ar sudrabainajiem matiem, esiet sveicināti arī jūs, jaunie, kas esat iesvētīti pēc manas aiziešanas, sveicināti arī visi tie, kas pēdējos gados atnākuši no citas puses, kurus nepazīstu un kuri mani nepazīst! Esiet sveicināti visi, kas

piederat pie Dieva draudzes, ko tas Kungs grib mierināt! Kam ir bēdas, tam nepieciešams mierinājums. Mums šodien nav sēru diena, bet gan prieka diena. Bībeles svētki ir prieka svētki. Kāds mierinājums mums nepieciešams šādās prieka stundās! Mīļā draudze! Dieva bērnu prieks nav tikai kādas svētku dienas īsais prieks, kas uzaust ar tās dienas sauli un ar to reizē noriet. Dieva bērniem nepietiek atnākt svētku drānās kopā ar citiem tūkstošiem uz baznīcu, dziedāt svētku dziesmas un pēc tam, kad dzirdējuši viena, otra vai trešā mācītāja balsi vai runu, atgriezties mājās. Nē, mīlie draugi! Ja Dievs nebūtu devis un nedos pilnvērtīgāku prieku, lai mūs mierinātu, tad vispār nebūtu vērts svinēt Bībeles svētkus. Tādi Bībeles svētki būtu kā tukša čaumala bez kodola, un mēs ar visiem saviem svētkiem būtu vienīgi aušīgi ļaudis, kas apkrāpj paši sevi.

Lai priecājamies, ka Dievs mums savus vārdus devis Bībelē. Lai šī svētā grāmata, tulkota mūsu valodā, kļūtu par neizsīkstošu prieka avotu mums, mūsu bērniem un bērnu bērniem! Pie šī avota mēs šodien stāvam, no šī avota ļaujiet mums smelties. Jūs, kas esat šodien kā grūtdieņi šurp nākuši, Dievs liek jūs mierināt. Un viņš savu solījumu pildīs. Svētīgi ir cietēji, jo tie taps mierināti! Jūs, kam smagi jācīnās pret visiem mūsu pašu miesas un asins, un sātana, un pasaules kārdinājumiem, dzirdiet: Dievs vēlas ar jums laipni runāt. Viņš liks kārdinājumam iet bojā. Turieties ticībā pie Viņa. Ticība pārspēs pasauli, un tad kārdinājums ņems galu. Jūs, kas esat grēkojuši, varbūt smagi noziegušies, nemēģiniet savu grēku no tā Kunga slēpt, vērsieties pie sava Kunga un Pestītāja, kas mūsu grēku dēļ ir devies nāvē un mūsu taisnības dēļ no mirušiem augšāmcelies. Tad jūs saņemsit divkāršu tiesu par visiem jūsu grēkiem, proti, Dieva tiesu, kas visus grēkus dzēš, un Dieva žēlastību, kas grēcinieku dara nevainīgu. Tad jūsu skumjas pārvērtīsies priekā un jūsu prieku nekas neaptumšos.

Un tā mēs, mīļā draudze, šodien, svinot mūsu Bībeles svētkus, pirmām kārtām meklēsim mūžīgo liksmību, ko Dievs mums sagādājis caur Jēzu Kristu, mūsu Kungu un Pestītāju, un, ar to, ka meklējam Viņa vaigu, ļaujiet mums atzīties savā necienībā un pazemībā un Viņam uzticēt visus savus grēkus.”

Pēc grēksūdzes un ievadliturģijas kancelē pirmais kāpa Kēlbrants. Pēc viņa sprediķoja vēl kāds latviešu tautības mācītājs. Kad dievkalpojums bija beidzies, nāca daudzi, kas vēlējās sasveicināties ar savu iemīļoto veco mācītāju, un, kad to kļuva tik daudz, ka sakristejā vairs nevarēja ienākt, viņš izgāja ārā laukumā zem vecajiem bērziem, un drīz ap viņu sapulcējās puse draudzes. Katrs viņu vēlējās redzēt, katrs — apsveikt. Vecie nāca ar prieka asarām acīs un laba vēlējumiem uz lūpām, jaunie centās satvert un noskūpstīt viņam roku. Viņu acis staroja, kad Kēlbrants tos sauca vārdā un zināja par viņu personiskajiem dzīves apstākļiem. Mātes savus bērnus pacēla augstāk un rādīja viņiem “savu veco mācītāju”, kas tos bija kristījis. Daža veca māmuļa glāstīja viņa plecu un spēja asaru aizlauztā balsī tikai izdvest: “Mans mīļais prāvesta kungs!” Pārējie mācītāji sen bija atstājuši baznīcu un atgriezušies Mācītājmuižā, kad vēl vienmēr Kēlbrants sēdēja uz sola zem bērziem, izjuzdams slavu un dziļu pateicību, prieku un vienlaikus dziļas skumjas. Vēl arvien nāca ļaudis, kas vēlējās viņam paspiest roku. Kas šo skatu Jaunpiebalgas baznīcas priekšā redzēja, tam palika neizdzēšams iespaids. Vēlāk kāda latviešu tautības mācītāja kundze, kas bija tur, dziļi aizkustināta, sacīja Kēlbranta māšai, ka tādu pieķeršanos starp mācītāju un draudzi viņa līdz šim nav piedzīvojusi.

Tā Emīlam Kēlbrantam bija pēdējā tikšanās ar Jaunpiebalgas draudzi. Kad draudze 1904. gada vasarā svinēja savas baznīcas 100 gadu pastāvēšanu, Kēlbrants bija aicināts teikt svētku sprediķi. Viņš nevarēja aicinājumu pieņemt, jo tieši tad ārstējās Kisingenā. No turienes viņš atsūtīja uz veco dzimteni

svētku sveicienu, kas dievkalpojumā tika nolasīts no kanceles.

Kopš savas otrās sievas nāves Kēlbrants dzīvoja kopā ar savu audžumeitu, kas vadīja saimniecību un pašreizdzīgi par viņu rūpējās. Lai nevajadzētu atstāt iemīļoto dzīvokli, kas diviem cilvēkiem bija par plašu, viņš divas istabas atdeva kādai vecai māsiņai, bet paturēja vairākas telpas, lai pie sevis uzņemtu vienu otru radu un draugu. Šis nams un sirds viņiem bija atvērti vienmēr, un tagad bieži viesmīlīgajā namā bija diezgan raiba dzīve. Ja bija nepieciešams, vieta atradās pat 3–4 viesiem vienlaicīgi. Namatēvs par to priecājās un bija laipns pret ikvienu. Nogurdinošais darbs pilsētas draudzē gandrīz 70 gadus vecajam vīram kļuva aizvien grūtāks. Tikai ikgadējais 6 nedēļu atpūtas laiks, ko viņš parasti pavadīja Karlsbādē vai Kisingenā, deva tādu spēcīgāko atpūtu, ka viņš, vienmēr atspirdzis, ar jauniem spēkiem varēja atsākt savu darbu. Taču reizēm bija jāizmanto viss gribasspēks, lai veiktu tās prasības, ko viņam izvirzīja. Līdzās amata interesēm pirmajā vietā vienmēr bija baltiešu Tēvijas labklājība un grūtības, kas allaž nomāca viņa sirdi, — vēl jo vairāk tāpēc, ka šķita apdraudēts vāciskums un vācu jaunatnes izglītošanās šajā zemē. Kad pārkrievošanās gaita izvērās aizvien plašāk, viņu nodarbināja jau vairākkārt pārrunātais jautājums: kā mums, Baltijas vāciešiem, tai stāties pretī, neatmetot savu vāciskumu, tomēr neaizmirstot savus padotā pienākumus. Kāda Kurzemes drauga un patriota — viņš diemžēl vēlāk kļuva par revolūcijas upuri — dažu atsūtīto tēžu ietekmē Kēlbrants 1902. gada augustā uzskicēja šādu “Baltijas programmu”, kas, bez šaubām, tālāk netika izplatīta, bet satur ļoti daudz vērā ņemamu atziņu.

Baltijas programma

1. “Baltiešu īpatnība” ir vēsturiski izveidojušos apstākļu rezultāts, no kura ietekmes mēs nevaram izvairīties, nenoliedzot mūsu pagātņi un tagadni.

2. Tā pastāv a) mūsu nacionālajā kultūras savienībā ar vācu tēvzemi; b) mūsu īpašajos kultūras uzdevumos Baltijas dzimtenē; c) mūsu protestantismā pretstatā krievu pareizticībai un birokrātijai.

3. Vācu valoda ir pamats mūsu nacionālajai kultūras savienībai ar Vāciju un tāpēc ir mums neaizstājams kultūras līdzeklis.

4. Dzimtās vācu valodas kopšana ir ģimenes lieta un uzdevums.

5. Pārkrievoto skolu nevar ņemt vērā; tā ir radīta, lai vērstos pret nacionālo valodu.

6. Vācu skolotāji pārkrievotās skolās veltīgi peld pret straumi.

7. Mājas- un privātmācības ar vācu mācību valodu jāturpina, cik vien ilgi iespējams. Iestāšanās pārkrievotā skolā jāatvirza iespēju robežās uz vecākajām klasēm.

8. Tā kā nevar izvairīties no krievu skolu apmeklēšanas, tad krievu valodas mācīšana jau mājās jāveic īpaši nopietni, nepieļaujot, ka cieš mājas apmācību vāciskais raksturs.

9. Krievu skolas apmeklēšanas laikā jā rūpējas par vācu literatūras un vēstures mācīšanas turpināšanu.

10. Pēc krievu skolas absolvēšanas ieteikt apmeklēt vācu skolas ārzemēs; pēc studiju beigšanas kādā krievu universitātē ieteikt papildināt zinātnisko izglītību kādā vācu universitātē.

11. Privātā skolu tīkla organizēšana, tā materiālā atbalstīšana un spējīgu pedagogu kontrole pār to ir patriotiska rīcība, kas vispusīgi jāatzīst un jāveicina.

12. Mūsu īpašo Baltijas kultūras uzdevumu apzināšana var sekmēties un kuplot tikai dzimtenes ārēs.

13. Mūsu, baltiešu, kultūras uzdevumi ir šādi:

a) uzturēt un rūpēties par visu vāciešu kopību;

b) izlīdzināt un pārvarēt sociālās un nacionālās atšķirības, kas šķir vācu un nevācu tautiešus;

c) veicināt visu tautiešu vēlmi apzinīgi risināt politisku un saimniecisku interešu kopumu.

14. Kopējais skolas un studiju laiks veido pamatu personiskām attiecībām, kuras arī vēlākajā dzīvē ir stingrs novadnieku vienotības sacementētājs un, rūpīgi koptas, kļūst par izplatītu tradīciju. Tas ir visu korporatīvo organizāciju ieguvums!

“Was unsere edlen Väter einst erbauten

In frischem, frohem Jugendmut,—

Was sie als Geisteserbe uns vertrauten,

lasst halten uns in treuer Hut!

Einer für alle in Not und Gefahr!

Alle für einen! So machen wirs wahr!”

15. Novadnieku kopība rada vienādu pašapziņu, goda jūtas pret tradīcijām, dzīves veidu, kas piešķir mums, baltiešiem, savu īpatnējo labestību, neskatoties uz vēl ilgi nepārvaramajiem sabiedriskā stāvokļa priekšnoteikumiem.

16. Vācu namam ir pienākums padarīt cildenāku saviesīgumu, jaunatnei paturēt ģimeniskuma un dzimtenes mīlestības jūtas un paradumu būt uzticīgiem tēvu un vectēvu laikam.

17. Izlīdzināt un pārvarēt vācu un nevācu tautiešu sociālās un nacionālās atšķirības iespējams vienīgi pēc noteikuma: NOBLESSE OBLIGE!

18. Zināt ne tikai krievu, bet arī latviešu (resp. igauņu) valodu mums ir praktiska nepieciešamība. Tāpēc vēlams, ka bērni reizē ar savu dzimto vācu valodu mācās runāt arī latviešu (resp. igauņu) valodā, kā tas senāk bija pats par sevi saprotams.

19. Netīkamajās vēlēšanu cīņās (pilsētu pārvaldēs, mācītāju vēlēšanās utt.) starp latviešiem un vāciešiem nedrīkst vienpusīgi būt noteicošās vācu tiesību prioritātes, bet gan jācenšas ievērot pretinieku intereses, cik tas atbilst taisnīgumam un vispārējai labklājībai. Patronāta tiesības mācītājiem, arī tur, kur tās ir labi nostādītas, pārāk bieži ir pamats neapmierinātībai

pagastā. Katrā gadījumā šīs tiesības būtu jāizmanto tikai tur, kur patrona nostādne baznīcas jautājumos viņu arī pilnvaro un piešķir šīs tiesības.

20. Pretišķība starp latviešiem un vāciešiem daudz mazāk ir nacionāla, vairāk — sociāla. Šo plaisu pārvarēt ir sociāli augstākstāvošo pienākums. Tikai ar pašaieliedzīgu pārstāvniecību vācu un nevācu novadnieku vienotās interešu kopās jūs varat veikt savu pienākumu un paturēt vadītāja lomu.

21. Kopējā protestantiskā pretestība krievu pareizticībai un birokrātijai tikai tad var sekmīgi sevi apliecināt, ja tā nav tikai noliegums, bet gan balstās uz baznīcas un vispārējās kristīgās apliecināšanas pozitīvā pamata.

22. Mazais luterāņu katķisms un tajā īpaši apustuliskais ticības apliecinājums ir tautā pazīstama, vispār saprotama luterāņu baznīcas apliecināšana, par kuru mūsu protestantisms stāv un krīt. Lai katrs indivīds sev katķisma patiesības izskaidro, kā prot, bet kopējo baznīcas pamatu atnest, uz kura kopā stāv vācieši, latvieši un igauņi, nozīmē mūs atbruņot pret krievu pareizticību.

23. Protestantisma garu nevar kopt efektīvāk kā atzīt katķismu par visu to kopīgo kara saucieni, kuri apzinās savu pretestību krievu pareizticībai un birokrātijai.

24. Jo vairāk no aprītes iziet katķisms, Bībele un dziesmu grāmata ģimenēs un tieši vāciešu mājās, jo kuplāk ieviešas tas pseidoprotestantisms, kas bez pietātes, bez vēsturiskas un reliģiskas izpratnes zina tikai sev pašam tīkamo "ES". No tā rodas daudzās jauktās laulības, kas, neskatoties uz nodrošinājuma rakstiem un pareizticīgo laulībām, tiek noslēgtas katru gadu bezrūpīgi tāpēc, ka līdz ar baznīcas apziņu nemaldīgi iet zudumā arī baltiešu apziņa.

25. Visādā ziņā būtu vēlams, lai katrā mazā pilsētā tiek dibināti vācu pastorāti. Turpretim daudz vēlamāk un

nepieciešamāk ir, lai vācu vīri pārvar savu biklumu pret baznīcu, apmeklē regulāri vācu dievkalpojumus un, kur tādi notiek reti, piedalās latviešu dievkalpojumos. Tas stiprinātu ne tikai baznīcas kopības apziņu, bet arī iedarbīgi vājinātu sociālās un nacionālās pretiltības, no kurām vēl joprojām smagi cieš mūsu baltiskums.

26. Pārkrieivotā skola nespēj būt protestantiskā baznīcas gara kopēja, kaut gan tur tiek pasniegta arī luteriskā reliģijas mācība. Šajā pienākumā jādalās ģimenei un baznīcai, jāstrādā roku rokā. Taču vispirms jāaicina vācu sievietes un jaunavas kā priesterienes kopt vācu evaņģēlisko garu ģimenēs un atteikties no modernās literatūras ar saindējošām Ničes idejām.”

Draugam

1902. gada 20. janvārī

“Tavai laipnajai Jaungada kartītei, par ko Tev no sirds pateicos, bija nepieciešamas tieši 8 dienas, lai nonāktu manās rokās. Taču atbilde uz to kavējās tāpēc, ka man bija jāatsakās no brauciena uz Tērbatu un nolūka Tevi pa ceļam apciemot. Bija neiespējami uz dažām dienām aizbraukt no Rīgas. Mana vecā māsīca Amālija domā, ka esmu kļuvis nekustīgāks. Var jau būt, bet galvenais ir tas: jo vairāk izveidojušās personiskās attiecības ar atsevišķiem draudzes locekļiem, jo vairāk un biežāk nākas veikt apmeklējumus, dvēseles aprūpes pienākumus, būt klāt dažādos gadījumos, un es par to pateicos Dievam, kaut arī nereti ar nopūtām.

Svētku dienās bija daudz darba, daudz klusu, mīļu atmiņu un arī daudz līdzjūtības un mīlestības apliecinājumu. Arī pēc svētkiem bija tāda dažādība, ka man jāsaka: dzīve taču ir bagāta, bagāta ne tikai pagātnē, bet arī tagadnē. Man bieži trūkst drauga, ar ko varētu pēc sirds patikas dalīties domās, neuzkāpjot uz Rīgas varžacīm. Tās visas šķiet sasaistītas ar elektrisku

stiepli. 3. janvārī bija lielas brokastis pie M., ļoti daudz cilvēku, daudz šampānieša un liela jautrība. 6. janvārī Pēterbaznīcā sprediķoja misijas direktors fon Švarcs, un vakarā lielā mācītāju un kungu sabiedrība bija pie manis; aizvakar — liela kungu dineja pie pilsētas galvas, pirms tam — policijas nopratināšana. Kas esot misijas direktors fon Švarcs, ar kādām tiesībām esot sprediķojis, vai vākta arī kolekte, cik, kādam mērķim, kur esot nauda utt., beidzot saprotošs galvas mājiens un liels protokols. Mēs taču atrodamies maza aplenkuma stāvoklī.

15. janvārī sevis izglītošanas nolūkā piedalījos briesmīgās Ibsena drāmas "Heda Gablere" meistariskajā uzvedumā. Ka pasaule ir slikta, es zināju, bet, ka esot cilvēki, kas aiz pašcieņas katru ļaunu iedomu, kas rodas sirdī, tūliņ liek lietā, tas nav tiesa. Pirms 8 dienām es piedalījos publiskā lasījumā par Vildenbruga noveli "Zem pātagas", arī pēc būtības nepatiess, nervus uzbudinošs un satricinošs darbs. No smacīgā, ar slāpekli un smirdoņu pilnā modernā gaisa atpakaļ pie mūsu klasiķiem! Taču, kas uzdrīkstas izvīrīt lozungu, tas ir priesteris tuksnesī.

Uz konferenci Cēsīs ceru ierasties. Līdz tam dzīvo sveiks! Tad mēs pārrunāsim arī kopīgos vasaras plānus."

Draugam

1902. gada 31. martā

"Sirsnīgu, brālīgu laimes un svētības vēlējumu Tavā dzimšanas dienā sūta Tev, atskatoties uz ilgajām kopīgajām jaunības trakulībām, vīra gadu biedriskumu un uzticīgo, sirsnīgo draudzību, Tavs nenogurstošais un tomēr dzīves alkstošais draugs un brālis. Lai Dievs Tevi uztur, svēti un iepriecina jaunajā dzīves gadā! Varbūt redzēsimies 17. aprīlī a.c.; ja ne, tad vēlāk, — bet kur Vācijā? Pēc Vasarsvētkiem gribu atkal ieelpot Eiropas gaisu un — priekus! Esmu nodomājis ar

Milingu doties uz Tiroli. Taču pirmām kārtām jāpārkāpj pār darba kalniem, bet pirms tam Dieva žēlastība mūs uzvedīs Golgātas kalnā; es vēlu Tev, mans dārgais brāli, sev un visiem tiem daudzajiem, kas nes savu krustu, sekojot tam Kungam, bagātu ticības izjūtu.

Uzticīgā mīlestībā Tavs brālis
E.K.”

Māsai

1902. gada 29. maijā

“Paldies par Tavu pēdējo vēstuli. Nodoms vēl šīnē nedēļā uz vienu dienu aizbraukt uz Launkalni ir neizpildāms. Man no tā jāatsakās. Tā kā draudze uzzināja, ka es jaunnedēļ uz ilgāku laiku aizceļoju, tad visi izmanto pēdējo brīdi, lai mani sarautu gabalos, un es būšu priecīgs, kad kā gatavs izvārīts sitenis no Rīgas plīts būšu ticis pāri vācu robežai. Pašlaik mūsu mājas tercets, pateicoties I., ir kļuvis par kvartetu un sola šodien, pateicoties L., kļūt par kvintetu. Tas nedaudz apgrūtina ar ceļojumu saistītos mājsaimniecības jautājumus. Pirmajā Vasarsvētku dienā es vēl sprediķošu, otro Vasarsvētku vakarā pēdējā laulību ceremonija; 4. jūnijā bez ceturkšņa četros caur Dvīnku dodos uz Eiropu.”

Draugam

Kisingenas kūrortā, 1902. gada 7. jūlijā

“Tavu kartīti no Minhenes saņēmu un varētu apskaust Tevi un Tavu Tiroles maršrutu, ja man nebūtu izredžu Tavā sabiedrībā baudīt gabiņu no Šveices. 13. jūlijā atstāšu Kisingenu, palikšu, ja Jūliuss Ekarts vēl būs Cīrihē, 15. jūlijā tur un 16. jūlijā ieradīšos Lucernā (Rīgi viesnīcā). Uz 14 dienām apmetīšos Birgenštokas viesnīcā. Tur Tevi sagaidīšu ne vien ar atplestām rokām, bet arī ar ilgu pilnu sirdi.

Laiks līdz šim mums bijis labvēlīgs. To, ko Kisingena spēj piedāvāt, esmu izmantojis un ilgojos izklūt no kūrortdzīves šablona kalnos. Vispārējais, ik dienas atkārtotais jautājums — ko mēs ēdīsim un dzersim un kur — ir neciešams. Peldes un inhalācijas man nāk par labu, klepus un katars mazinājies, bet akas iedarbībai nenovēršami pretojas mans gremošanas aparāts, kas jūtas pelnījis ko labāku. Tālākas pastaigas traucē uz-bāzīgas išiasa sāpes kreisajā kājā. Tā kā man pēc peldes un pēc pusdienām jāguļ, tad no bibliotēkas esmu nodrošinājies ar modernu beletristiku, pat nespēdams pievienoties tās gaumei. Kopā ar Milingu lasījām Apustuļu darbus, un es mēģināju iedziļināties daudz apstrīdētajās, kritikas mocītajās un izplucinātajās Mozus grāmatās. Kāds milzis ir šis vīrs salīdzinājumā ar viņa sīkajiem kritiķiem un to viltīgo “zinātniskumu”! To Mikelandželo labāk saprata nekā visi modernie teologi. Pārpilnajā laikrakstu kabinetā esmu izšķirstījis visdažādāko partiju izdevumus; bet visos ir vairāk papīra un iespiedkrāsas nekā satura. Divi mācītāju vakari, kuros šeit piedalījos, maz atšķiras no parastajiem kafijas (ar pienu) vakariem. Rīt man šiem kungiem jāpastāsta par baznīcas stāvokli mūsu Baltijas dzimtenē. Diemžēl man šeit nav visu speciālo datu. Es esmu saplānojis tā, ka, atsaucoties uz Apustuļu darbiem (28, 16, 30, 31), vispirms raksturoju karakalpu, kas mūs sargā; tad važas, ar kurām mēs pie viņa esam piesaistīti; tad mūsu personiskos jautājumus, kuros mums jāizlīdzas; un beidzot, kā pie mums ar prieku un bez aizlieguma Dieva valstība tomēr tiek sludināta. Tagad pietiks! Lai Dievs Tevi vada un dāvā Tev daudz prieka!”

Tam pašam

1902. gada 19. novembrī

“Vispirms silts, sirsnīgs sveiciens! Paldies par Tavu mīlo vēstuli. Man iet puslīdz labi. Dienā, kad Tu aizbrauci, tiku

atbruņots. Pēdējais zobs, laika zoba sagrauzts, nolūza, un tā rezultātā visa "aparātūra", ar kuru līdz šim sevi apkalpoju, kļuva nesaturīga un nelietojama. Kopš tā laika dzīvoju bez zobiem un bez ūsām, un visi mēģinājumi trūkumu aizstāt nokārtosies tikai rīt, pēc tam, kad tas man maksājis daudz laika, neērtību un naudas. Runājot un ēdot nepatīkama nedrošības sajūta.

Starplaikā ar nelieliem pārtraukumiem pie mums mitinājās viesi. Tā kā biju spiests atteikties no apciemojumiem, man atlika laiks lasīšanai un rakstīšanai, un par to esmu ļoti pateicīgs. Lai notiktu lasāmvakars par labu draudzes trūkcūcietējiem, kas nomaldījušies no ceļa, man bija jābūt par priekšlasītāju. Divas reizes lasīju Šekspīru un rīt lasīšu Rozegera drāmu "Tiesas dienā". Tāpēc nevarēju noklausīties Hāna lekciju par "Moderno teoloģiju" un rīt jālavē arī Bērenta lekcija "Gājiens uz Kanosu". Šī nedēļa atkal ir ļoti noslogota. Daudzos muzikālos uzvedumos, kas ir vērtīgi, bet dārgi, es nevarēju baudīt. Agrāk darbs mani nesa un cēla, tagad es nesu darbu un tas dažkārt mani spiež."

Tam pašam

1903. gada 8. janvārī

"Tikai pēc svētku dienām varu Tev ne vien pateikties par Tavu laipno kartīti, bet arī nosūtīt Tev sirsnīgu brāļa un svētības novēlējumu Jaunajam gadam. Man bija nodoms Tev vakar spiest roku, bet tad to vajadzēja pārcelt uz šodienu, taču arī šodien nevaru atrīvoties. Mūsu steidzīgais laiks liek personiskajam aizvien vairāk orientēties uz papīru. Spalva un papīrs tomēr ir mutēs un runas nepilnīgs aizstājējs. Aizgājušais gads mums abiem piedāvāja biežākas un plašākas iespējas tieši vārdiskai saskarsmei. Par to es priecājos un ceru, ka jaunais gads mums būs bagāts.

Man iet labi. Esmu varējis strādāt ar prieku, un arī saskarsmē ar cilvēkiem bija daudz gandarijuma. Sevišķi mana sirds priecājās par mazbērniem. Arī manas četras sienas svētku dienās diezgan bieži atdzīvojās, pēdējo reizi 6. janvārī, kad plaša sabiedrība pulcējās pie misionāra Pamperijs, kas dzīvo pie manis. Viņš ļoti pacilātā, liksmā noskaņā varēja vest viesus pastaigā pa Austrumindiju.

Tagad sāksies atkal ierastais klusākais darbalaiks. Labprāt es sev pirms tam būtu novēlējis 8 dienu atpūtas pauzi laukos, bet tas neiet. Nupat mani pārtrauca kāds jauns pāris, kas cer kļūt laimīgs, un kāds saskaities laulāts pāris jau gaida, līdz aizies jaunie, lai tad savukārt iznāktu plāna vidū. Labprāt es Tev pastāstītu par kādu konferenci, kas stūrē "modernās teoloģijas" ūdeņos un no mūsu baznīcām grib izraidīt "Kānaānas valodu", lai to aizstātu ar "modernās izglītības apzināšanas" valodu. Taču tam nepietiek ne laika, ne papīra. Dzīvo vesels, vecais mīļais brāli, līdz nākamajai atkalredzēšanās dienai! Tavs nemodernais, strīdīgais, mieru mīlošais, nelabojamais

E. K."

Tam pašam

Pabažos, 1903. gada 14. jūlijā

"Kopš trim nedēļām dzīvoju šeit, tālu no Madrides un pasaules trokšņiem. Līdz šim gandrīz vienmēr vēss laiks (10–12°), apkārt augstas, šalcošas egles, lejā plaša, bangojoša jūra, un ap mani liksms bērnu bars. Tavu kartīti ar labi izdevušos portretu es saņēmu jau Rīgā, kartītes no Bernes man atsūtīja šurp. Liels paldies par uzticīgo atcerēšanos. Kad šeit bija tik vēss un skarbs laiks, būtu bijis priecīgs ar Tevi pabūt pie Ženēvas ezera. Tagad nemaz nezīnu, kur manas domas var Tevi meklēt. Cik labprāt redzētu Tevi uz pāris dienām šeit pie manis. Skaista viesistaba ar lielu balkonu gaida mīļu ciemiņu.

No verandas zem balkona 50 pakāpienu kāpnes ved uz kāpas paviljonu. Tur es sēžu ar saviem sapņiem. "Svilpo vējš, kliegz kaijas, klejo un puto viļņi." Esmu pārlicināts, ka Tev, neskatoties uz visu skaistumu, kas ir ap Tevi, patiks arī šī ziemeļu jūrmala. Taču "sapņiem" man nemaz nav laika. Neskatoties uz stūrgalvīgo klepu, kas mani mocīja dienu un nakti un tikai pirms dažām dienām kļuva vieglāks, mani tā pārņēma Etingena Dogmatika, ka visas citas domas atkāpās otrā plānā. Ko tā man, Vidzemes luterāņu mācītājam, ir devusi, to esmu mēģinājis sinodei uzlikt uz papīra un ceru šinīs dienās ar to tikt galā.

Otrs darbs, ko esmu ieplānojis, pagaidām paliek nepaveikts. Ir vēlšanās uz dažām nedēļām visu nolikt pie malas, būt tikai cilvēkam, un, cik iespējams, būt bērnam ar bērniem. Tavu ieteikto romānu "Sardze pie Reinas" lasīju, pavirši laikrakstos izlasīju nesaturīgo plāpāšanu par pasaules notikumiem un gribu šovakar mežā izsekot stirnu buku. Līdz 15. augustam mēs vēl paliekam šeit, tad iešu, ja Dievs ļaus, ar jauniem spēkiem atkal pie darba. Uz redzēšanos!"

Tam pašam

1904. gada 30. aprīlī

"Tas, ka Tevi iepriecina Gētes biogrāfija, man sagādā prieku. Es diemžēl vēl neesmu tik tālu, lai lasītu kaut ko saprātīgu. Tas, ko dod avīzes, nav gara barība, bet gan žults izraisīšana. Spirdzinošas man ir iesvētību stundas, citādi diena pēc dienas ir nogurdinoša dzirnavu griešana. Ar mīlestību un sāpēm es uzrakstīju Rīgas apriņķa sinodei mūsu tautskolas pārkrievošanas vēsturi un izdalīju amata brāļiem, lai to... šo ierosinājumu izjauktu: it kā mūsu pienākums būtu kopīgā darbā ar krievu inspektoriem tautskolu atkal pacelt. Atkārtoti sākusies mācītāju vajāšana. Konsistorija tiek ierobežota, un tās rīkojumus cenzē. Ē. baznīcas ziņojums un pēdējais ciešanu

dienas rikojums tam deva iemeslu. Tā kā Krievijā nedrīkst būt sociāldemokrātija un anarhisms, tad katrs brīdinājums par to ir valsts noziegums. Pie tam nihilistiskā propaganda dedzīgi musina šejienes strādnieku aprindas. Mēs uz 1. maiju raugāties ar nemieru.

Vai es tiešām došos uz Kisingenu, nav zināms. Gribu mieru uz kādu laiku, gribu atbrīvoties no ikdienas iespaidiem.”

Tam pašam

1904. gada 2./7. augustā, Eizenahā

“Skaistās dienas beigušās. Rīt mēs atstāsim Eizenahu un dosimies uz Berlīni. Ja es būtu spāņu princis un man piederētu Peru zelts, es uzturētos diēnvīdos. Taču kā jaunavas “Livonijas” zvērināts bruņinieks, kas nes tās krāsas, es labprāt atgriezīšos tās dienestā mūsu ziemeļu dzimtenē un ar pateicīgu sirdi ņemu līdzī šo skaisto, saulaino divu nedēļu iespaidus no Vartburgas pakājes. Cik augstu tā paceļas ar savu dižo pagātni pār tuvāko un tālāko tagadni! Un tas, kas man liek godprātīgi uz to vērties, ir mīlestība uz dārgo Baltijas dzimteni, kurp atgriezšos. Nespēju no šejienes šķirties, pirms neesmu Tev, mans vecais draugs un brāli, nosūtījis sirsniņu sveicienu!”

Tam pašam

1904. gada 8. novembrī

“Man, neskatoties uz darba daudzumu, ir veicies pārāk labi. Pagājušajā svētdienā beidzu iesvētību mācības un tagad, ja tikai neaizkavē kādas bēres, apstaigāju Rīgas ielas, lai nokārtotu ilgi nokavētos apciemojumus. Manā sarakstā vēl 25 vizītes, kas man jāveic. Tas prasa laiku, nedod gandarijumu, bet ir neatliekams darbs. Vakari parasti aizņemti ar dažādām konferencēm un sēdēm, tā ka man pat neizdodas regulāri izlasīt laikrakstus un žurnālus. Pagājušajā nedēļā noklausījos kāda

ceļojoša priestera Gertela divas lekcijas. Viņš par savas dzīves aicinājumu uzskata ar vētrainu uzstāšanos “uzvest uz pareizā ceļa akadēmiski izglītoto vīru sabiedrību”. Pēdējo lekciju viņš beidza ar trīsreiz atkārtotu steidzīgu aicinājumu nevienam no daudzajiem klausītājiem neatstāt savu vietu pirms “atgriešanās”. Tā kā zāle ātri tukšojās, vīrs būs pārliecinājies un iepriecināts par savas runas ārkārtējiem panākumiem. Te ļoti jūtams karojošs spiediens. Sangvīniķi grib piečivināt rīta gaisu, bet sākumā jūtama tikai trūdu smaka. Sākot jauno baznīcas gadu, gribu uzsākt lekciju ciklu Pēterbaznīcā, kur reizē ar “Tēvreizi” tiks apspriesti dažādi garīgās dzīves jautājumi.”

Tam pašam

1905. gada 31. martā

“Reizē ar sirsnīgu paldies par Tavu laipno dzimšanas dienas sveicienu nosūtu savu atbildes sveicienu Tavā dzimšanas dienā. Lai Dievs Tevi uztur un svētī jaunajā dzīves gadā! “Lai zied Tavs vecums kā putojošs vecs vīns!” Pavasara ziedus viegli nolauž nakts salnas un vētras. Rudens ziedi mēdz būt izturīgāki un iepriecina īpašā veidā. Lai arī Tev bagātīgi tiktu piešķirts tāds sirdsprieks! Tas ir kā ražas novākšana un arī vecumā neļauj mums aizmirst, ka vītušas lapas, ko dzenā rudens vējš, slēpj pavasara pumpurus. Daugava šajās dienās jūrā iznesa daudz netīru un saplaisājušu ledus gabalu; tās aizplūstošie ūdeņi izskatās izmisīgi drūmi un netīri. Turpretim, kad straume atbrīvosies no ledus, tie noskaidrosies. Tā ir šī visu ļauno kaislību sajauktā laika laime, ka apstākļu nenoturība tiek tik atklāti apspriesta. Ledus sega ir saplaisājusi. Ne valsts diplomātija, ne galma intrigas to vairs nepadarīs izturīgu un stipru. Taču ir nepieciešami šie mežonīgie, netīrie ūdeņi, lai sadrupinātu un aizpludinātu izburbējušos ledusgabalus. Noskaidrošanās nāks tikai pamazām. Jo mazāk no cariskās valdības vīriem

var sagaidīt izpratni un labu gribu, jo lielāka ir rupjo tautas masu morālā impotence, jo pašāvēģāk es uzticos evaņģēlija nelaužamajam spēkam, kam caur visu šo bezjēdzīgo nemieru jāatbrīvo ceļš, lai tas atkal var iekļūt draudzēs, skolās un ģimēnēs. Esmu optimists vairāk nekā jebkad, un es gribētu vaimanājošajam un bailīgajam pesimistam, kas paralizē veselos dzīvības spēkus, noraut galvu. Piedod par šādu sveicienu! Es zinu: vecums neglābj no neprātības. Taču ne jau viss, kas nāk no vecas sirds, ir neprātība, un “kas vairs nemīl un nekļūdās, lai liek sevi aprakt”.

Tāpēc, mans vecais brāli, mīlēsim viens otru, un, kad viens no mums, vecajiem, stāvēs pie otra kapa, priecāsimies par to, ka labākais — tas, ko mīlam, negremdējas kapā, bet pārdzīvo nāvi.

Cik labprāt es Tevi atkal redzētu! Taču līdz Vasarsvētkiem katra diena ir aizņemta. Kas būs pēc tam, vēl nezinu.

Dzīvo vesels! Lai Dievs palīdz!”

Tam pašam

1905. gada 16. martā

“Ceru, ka maija gaiss arī Tevi spārnos. Lai atkal meklētu nedaudz svaiga brīvības gaisa un veselīgu plūsmu garam viņpus revolucionārajiem robežstabiem, paziņoju, ka es paredzu 5. jūnijā ar “Sedinu” doties uz Štetīnu un tālāk uz Kisingenu 3 nedēļas ārstēties. No turienes uz Švarcvaldi vai vislabāk uz Heinrihsbādi pie Herisavas 10–14 dienas. Milinga mani pavadīs. Ir nemierīgs laiks, bet ir skaisti, ka atkal mostas spēki, kas tiecas pēc ideāla mērķa. Ak, cik daudz man būtu ar Tevi ko pārrunāt! Kad Tu ieradies?”

Bija pienākusi postošā 1905. gada vasara, kad revolūcijas viļņi kļuva aizvien augstāki. Latviešu sociāldemokrātija ne tikai ar dienas izdevumiem, bet pirmām kārtām ar tūkstošiem

skrejlapu un proklamāciju, ar kūdījumiem un meliem rosināja tautu uz arvien jauniem kauna darbiem. Lai aklajai tautai atvērtu acis un dažu atturētu no bezdibeņa, kurā viņi akli drāzās, sekojot saviem vadoņiem, Kēlbrants naktī pirms aizceļošanas uz Vāciju sacerēja trāpīgos vārdos skrejlapu latviešu valodā ar virsrakstu “Kam karš, tam jākaro!” To iespieda un tūkstošiem eksemplāru izdalīja visā zemē baznīcu durvju priekšā, fabrikās un ielās. Vai tas nesa augļus? Kas to var novērtēt! Katrā ziņā tas bija drosmīgs apliecinājums un labi domāts brīdinošs atgādinājums latviešu tautai, kurš nedrīkstēja izskanēt nesadzirdēts. Un, ja arī starp mācītājiem bija daži, kas uzskatīja, ka nav “īstais laiks” izdalīt skrejlapas un tādā veidā skaļi izteikt protestu pretēji tautas noskaņojumam, daudzi tomēr bija no sirds pateicīgi anonīmajam autoram.

Meitai

Kisingenā, 1905. gada 12./25. jūnijā

“Mana mīļā Marija! “Nekāds ļaunums tev nenotiks, nediena netuvosies tavai teltij. Jo Viņš sūtīs tev savus eņģeļus tevi pasargāt visos tavos ceļos. Viņi tevi uz rokām nesīs, lai tava kāja nepieduras pie akmens” (Psalms 91, 10–12). Šos psalma vārdus sūtu Tev kā dzimšanas dienas sveicienu un, lūdzot Dievu, nododu Tevi, Tavu vīru un visu jūsu bērnu pulku mūsu debesu Tēva drošajā gādībā, bez kura gribas mums nenokrīt ne mats no galvas. Briesmīgie baznīcu grautiņi, kuru dēļ Vasarsvētku dienās tika apgānītas tik daudzas mūsu dzimtenes baznīcas, kas no lūgšanu namiem pārvērtās par slepkavu bedrēm, mani ļoti izbiedēja un darīja nemierīgu. Kad tas Kungs tvers pātagu, lai padzītu slepkavniekus? Man tagad šķiet netaisni, ka es esmu pametis Rīgu bez nopietna iemesla un atrāvies no visu to cietušo sabiedrības, kuri palika mājās. Es gan zinu, ka tas, kas ir mūsos, ir stiprāks nekā tas, kas mīt

viņos, bet velns zina, ka viņam nav daudz laika, tāpēc viņa dusmas ir jo lielākas. Es gan ceru, ka Rīgas baznīcas, arī latviešu, tiks pasargātas no šādiem grautiņiem, kādi gadās lauku baznīcās, taču neziņa ir mokoša. Lai Dievs jūs sargā, jūs mani vismīļākie, un stiprina šajā laikā mūs visus ticībā! "Tiešām, tu vēl skatīsi savām acīm un redzēsi, kā bezdievjiem tiek atmaksāts" (Psalms 91, 8)."

Draugam

Meiningenā, 1905. gada 22. jūlijā

"Kopš 15. jūlija esmu šeit radnieku vidū, bet ilgojos pēc klusuma un ceru to atrast Švarcvaldes mežos. Rīt dodos turp, atgriezīšos vēlreiz 30. jūlijā, lai šeit piedalītos Debneru ģimenes svētkos, un tad ceļošu taisni uz mājām. Man raksta no mājām, ka pagastos sāk veidoties reakcija pret teroristisko anarhismu, bet tas notiek ļoti bikli. Taču kas būs, kad nāks rudens ar tumšajiem vakariem un naktīm! Es bīstos par varbūtēju neražas gadu. Dievs, apžēlojies par mūsu nabaga dzimteni! Sargi mūs, lai mēs bailīgi nemestu plinti krūmos. Ja Tu redzi Jūliusu Ekartu, sveicini viņu no manis! Es viņam rakstīju no šejienes. Notiks, kā Dievs gribēs. Kad un kā mēs atkal redzēsimies? Tagad mums, vecajiem, derētu būt gadus 40 jaunākiem."

Meiningenā Kēlbrants piedzīvoja vēl pāris patīkamas, rosinošas dienas lielajā Debneru ģimenes lokā un priedējās par radnieku laipnību un izpalīdzību "brālēnam no Krievijas". Taču viņš tur saaukstējās; visā atceļā jutās ļoti slikti, ieradās Rīgā 18. jūlijā ar augstu t^o, un tūliņ viņam bija jāliekas gultā. Tas bija stiprs plaušu karsonis, kas viņu pieveica. Audzumeita viņu rūpīgi kopa. Arī meita, znots un mazbērni no savas vasaras mītnes steidzās pie viņa. Pamazām stāvoklis uzlabojās,

bet spēki atgriezās ļoti lēnām. Slimajam bija grūti atteikties no sinodes apmeklējumiem, kur šoreiz bija jāapspriež sevišķi svarīgi jautājumi. Slimības gultā būdams, viņš diktēja audzumeitai dažas idejas par aizvien asākajām nacionāllatviešu un igauņu mācītāju attiecībām ar vācu mācītājiem, kas, pēc viņa domām, bija kļuvušas nevadāmas un kas draudēja ar šķelšanos sinodē, ja no abām pusēm nenotiks atklāta saruna un vienošanās. Kēlbrantam nebija miera, līdz ārsts atļāva runāt ar ģenerālsuperintendentu vietnieku pirms viņa aizbraukšanas uz sinodi. Kēlbrants lūdza nodot sinodei sveicienu un nolasīt viņa vēstījumu. Pavadīdams viesi ar laba vēlējumiem, viņš no tālienes savās domās un lūgšanās sekoja notikumiem sinodē.

Kad veselības stāvoklis tiktāl uzlabojās, ka varēja atstāt gultu, viņš kopā ar savu audzumeitu vairākas nedēļas pavadīja Jūrmalā, lai tur klusumā un tīrajā jūras gaisā pilnīgi atkoptos. Tikai oktobra sākumā Kēlbrants varēja kāpt savā mīļajā Pēterbaznīcas kancelē un sludināt Dieva vārdu.

Pa to laiku revolūcija bija atsākusi gaitu. Katra diena atnesa jaunas šausmu ziņas. Laupīšanas un slepkavības, aizsardzības un tiesību trūkums valdīja visā zemē. Visur liesmās dega muižas, pilsēta aizvien vairāk pildījās ar bēgļiem. Cik smagi arī Emīls Kēlbrants ciestu šī laika norisēs, viņš tomēr nenedevās drūmam pesimismam kā daudzi, kas domāja, ka viss zaudēts. Viņš šķita cauri tumsai jau saskatām austošas rītablāzmas atspulgu un, kur vien spēja, brīdināja ļaudis no izmisuma un nedrošības, mierināja un mudināja būt izturīgiem un neatlaidīgiem. Prieks un liels mierinājums šā laika nopiestībā viņam bija valdības atļauja skolās brīvi lietot dzimto valodu un tā rezultātā apzināta vāciešu saliedēšanās vienā skolu un palīdzības biedrībā, kas par savu uzdevumu izvirzīja dibināt jaunas skolas ar vācu valodu. Kēlbrants dzīvi piedalījās šīs biedrības dibināšanas pirmajās sapulcēs; viņš tika ievēlēts valdē. Tās

augstais mērķis — vācu evaņģēliskā gara kopšana skolās vācu jaunatnē, tas viņam bija gaismas stars dzimtās zemes nākotnē, mirdzoša zvaigzne tagadnes tumsībā.

Māsai

1905. gada 7. oktobrī

“Pateicos Dievam, kas jūs, mani dārgie, ne tikai sargā no asiņainas varmācības, bet ir devis arī drosmi tik bezbailīgi stāties pretī laupītāju bandai. Tas ir kristīgā varonības gara piemērs, kas ir daudz vairāk vērts un daudz ietekmīgāks nekā jebkura militāra aizstāvība. Esmu arī pārliecināts, ka Dieva roka jūs stiprinās un palīdzēs pārvarēt lielā uztraukuma smagās sekas. Cik es esmu lepns uz savu mīļo, varonīgo svaini Aleksandru un uz Tevi, mana māsiņa, ka Tu viņam kā uzticīgs biedrs tik droši un bezbailīgi stāvi līdzās! Dievs arī turpmāk sargās jūsu dzīvi, māju un sētu!

Kā dzirdēju vakar vakarā, gubernators Vidzemes, Kurzemes un Igaunijas pārņemšanu ģenerālgubernatūrā veiks ar noteikumu, ka viņam būs atļauts iekārtot “lidojošu karatiesu”, kam ik reizes noteiktā vietā jāspriež tiesa un jāizpilda sods. Pēterburgā, šķiet, nespēj izkļūt no nožēlojamās nenoteiktības. Sliktā sirdsapziņa paralizē katru lēmumu un rosību.

Ko jūs, mīļie, tagad domājat darīt? Kādu laiku pārcelties uz Rīgu — tas jūsu personiskajai drošībai būtu labākais un mums — visnomierinošākais. Nenovēršamie izdevumi, ja ir runa par izdzīvošanu, nevar būt svarīgāki. Ja tomēr neatrodas kāds ļoti uzticams pārvaldnieks, kam sirds un galva ir īstajā vietā? Atstājot likteņa varā jūsu īpašumu un jūsu ļaudis, kuri līdz šim šķita esam uzticami, tiktu atņemts stiprs morāls balsts, kādu viņi jūt pret saviem muižas īpašniekiem. Šaubos, vai jūs paši šeit atrastu ilgotu sirdsmieru, un rūpes no tāienes parasti ir smagākas nekā tās, kas ir tieši acu priekšā. Es neuzdrošinos

jums ieteikt vienu vai otru iespēju, gribētu tikai norādīt uz Bībeles vārdiem, kas mums doti kā teksts šī gada Reformācijas svētkiem: (Jes. 41, 10) "Nebīsties, es esmu ar Tevi, nebēdz, jo es esmu Tavs Dievs." Tomēr katrā gadījumā būtu vēlams, lai jūs pieņemtu mājā vienu vai divus jaunus cilvēkus, kas paglābtu nevis no anarhistu bandām, bet gan no laupītājiem un zagļiem, kuri, izmantojot trūkstošās tiesību garantijas, var jūtami uzdarboties.

Man iet labi, ir tikai aizsmakums sakarā ar pirmo sprediķi, ko drīkstēju noturēt pagājušajā svētdienā pēc četrus mēnešus pārtraukuma. Man ir pārāk daudz darba, tādēļ nespēju personiski pateikties visiem tiem labajiem cilvēkiem, kas man slimības laikā izteica līdzjūtību.

Mūsu dzimtenes baznīcu jautājumos (līdzīgi kā politiskajos) izvērsas anarhisms. Katrs dara, ko uzskata par neatliekamu, un trūkst stipras valdošas rokas. Ērns aiziet, un neziņa, kas tiks ievēlēts viņa vietā, ir liela. Vecie ir par vecu un jaunie — par jaunu. Turpretim tie, kas pusmūžā, sedlos jūtas nedroši un neriskēs lēkt pār grāvi. Zirgs ir par stīvu un jātnieks par bailīgu. Lai Dievs jūs arī turpmāk sargā! "Zem viņa paspārnes mēs esam pasargāti no visu ienaidnieku uzbrukumiem." Uzticīgā, aizlūguma un rūpju pilnā mīlestībā jūs apkampj jūsu vecais brālis
Emīls."

1905. gada 7. novembrī

"Tava pēdējā vēstule, māsiņ, mani dziļi aizkustināja. Sāpīgi izjūtu kopā ar jums to rūpju nastu, kādu jums un mums rada pašreizējie sarežģītie apstākļi. Pēdējās 14 dienās pie manis katru dienu ir nākuši tēvi un mātes, kas rūpēs par dzīvību un īpašumu ir gribējuši sevi un savējos nogādāt drošībā. Katrs kuģis un vilciena sastāvs ir pārpildīts ar bēgļiem, kas dodas uz Vāciju. Es viņiem nevaru pārnest. Tomēr rūgtas skumjas

pilda sirdi, kad aizvien vairāk sarūk to rindas, kas tikai ar ciešu saliedēšanos spēj veidot stipru dambi pret revolucionārā viņa triecienu. Priecājos, ka dažus izdevās pierunāt palikt un izturēt, un sevišķi priecājos, ka jūs, mani dārgie, nevēlaties priekšlaikus bēgt no briesmām, kaut arī tās jums pienākušas tik tuvu. Kā veidosies apstākļi, kas to var pateikt. Tik vētrainā laikā, kādu pārdzīvojam, vienmēr var uznirt jaunas baumas, kas rada bailes, kuras dažkārt ir ļaunākas nekā īstenībā draudošās briesmas. Var kļūt vēl sliktāk, nekā ir. Var arī iestāties pēkšņa pārvērtība. "Jo Dievs stāv preti lepniem, bet pazemīgiem viņš dod žēlastību." Šodien rīta lūgšanā lasījām 1. Pēt. 5, 6-7. Tie ir vārdi, kādi mums nepieciešami šajā grūtajā laikā. Kad Lutērs bija Koburgas svētkos, kamēr Augsburgā sapulcējās reihstāgs un Melanhtons viņam no turienes rakstīja rūpju pilnu vēstuli, Lutērs viņam atbildēja: "Mīļais Fīlip, Tu rūpējies par mūsu lietas panākumiem. Es Tev saku: izeja ir vietā, kur jūsu skolas gudrības to nedz meklē, nedz spēj atrast. Šo vietu sauc — "Ticība". Tīci un Tu skatīsi Dieva godību." Tas der arī mums. Vai Dievs tas Kungs mūsu ķeizaru vai kādu no brīvības noreibušu krievu nacionālo sapulci, vai kādu grāfu Viti padarīs par savu ieroci, vai viņš viņpus krievu robežstabiem sev sagatavojis šo ieroci, ar kuru tas varenajam varoņa purnam tiks riņķi degunā un sacīs: "Līdz šejieni un ne tālāk," — katrā gadījumā mēs to piedzīvosim, ka "Dienas Lapa" (latviešu sociālistiskā avīze) ar visu savu melu bagāžu tiks izmēzta mēslainē. Tev taisnība, mēs pārdzīvojam laikmetu, kam nozīme pasaules vēsturē, un, ja mums iedalītā loma ir neiepriecinoša un pazemojoša, mums taču paliek Dieva vārds. Tas, ko mēs pārdzīvojam, ir spēcīgs un nopietns ciešanu kļiedziens visai mūsu zemei, ķeizaram, valstij.

No avīzēm būs it uzzinājuši, ka arī vācu aprindās sāk veidoties jauna dzīve. Ar sajūsmu piedalījos "baltiešu-konstitucionālās partijas" dibināšanā, vācu skolotāju un vecāku mītiņā par sko-

las lietām. Šodien mūsu delegācija ar teicami uzrakstītu adresi bija pie grāfa Vites un izglītības ministra, kur mēs pieprasām tūlītējas izmaiņas neciešamajos skolu apstākļos, sapulces paš aizsardzības organizēšanai, savstarpējai palīdzībai utt. Cik jauki un spēcinoši ir visās šajās vācu vīru sapulcēs apmainīties domām, bažām un cerībām un izjust kopību: "Mēs, cēlušies no viena celma, stāvam par katru vīru!" Ir jūtams kaut kas no brīvā vārda spēka. Taču vēl nav gluži pārvarēts biklums, kam nav vietas pret latviešu ķengu lapu rupjajām cūcībām. Ar nepacietību gaidu landtāgu un labprāt gribētu redzēt mūsu muižniecību ar spožiem ieročiem, bet nevaru atbrīvoties no bažām, ka 20 drūmās stagnācijas gados dažs kara ērzelis kļuvis klibs, dažs jātnieks — bailīgs, dažs spals — aprūsējis. Taču trompešu signāli jādzird katram, un asajam vējam vēl kvēlojošās ogles jāuzpūš par gaišu liesmu. Bez tam ir vēl jautājums, vai landtāgs patiešām sapulcēsies.

Mums iet labi. Puse no iesvētību mācībām novadīta. Stunda no pusastoņiem līdz pusdeviņiem rītā vecajam ilggulētājam Emīlam Kēlbrantam ir mazliet neparasta, bet atslogo man dienu un vakaru. Šovakar atkal ir saviesīgs saiets Eifonijas locekļiem. Neskatoties uz smago laiku, ir atkal prieks dzīvot. Esmu pat divas reizes bijis teātrī. Teoloģiskam darbam un lasīšanai trūkst laika; avīzes paņem visas dienas. Cik labprāt, cik ļoti labprāt es uz dažām dienām būtu pie jums! Pirms pirmās adventes tas ir neiespējami, un vai pēc tam būs iespējams, tas ir Dieva ziņā. Tomēr vienosimies un būsīm kopā vienā atziņā: "Ja Dievs ir ar mums, kas var būt pret mums!"

Meitai

1905. gada 28. novembrī

"Ar mūsu Berlīnes kaimiņu laipnību rodas izdevība jums dot kādu ziņu no mums. Tā kā ģenerālstreika dēļ jebkuri

sakari ar jums ir pārtraukti, mēs jo sāpīgāk izjūtam nespēju palīdzēt jūsu rūpēs. Vakar vakarā no Bergengrīna uzzināju, ka Paulam neiet, kā vēlētos. Vēl vienmēr mūsu pateicība, ka Dievs viņu pasargāja no ļaunākā, kad viņš krita laupītāju rokās*, un aizlūgums, lai Dievs ļauj žēlīgi pārvarēt grēka darba un izbaiļu sekas. Pasveicini viņu sirsnīgi no manis! Paliec stingra ticībā uz Dieva palīdzību un aizsardzību un stiprini arī savu vīru un bērnus. Lasi 3, 4-9 psalmu. Cik labprāt mēs jūs uzņemtu pie sevis! Taču jūs nevarat cits no cita šķirties un to droši vien nedarīsiet. Ja jūs tomēr gribētu bērnus izvietot pilsetā, tad ziniet, ka mēs viņus uzņemam atplestām rokām — viņus un arī jūs, ja tas nepieciešams. Es to rakstu, jo man jautā no visām pusēm, kāpēc es agrāk neesmu jūs mudinājis vismaz bērnus atvest šeit drošībā. Domāju, ka Dievs un eņģeļi viņus sargās kā te, tā tur. Esmu norūpējies par Launkalni, jo neko par viņiem nezinām.

Vakar iesvētīju savus jauniešus, un mums bija skaists adventes dievkalpojums, kas, neskatoties uz brīdinājumiem, noritēja netraucēti. Pašlaik viss iet pa galvu pa kaklu, un tikai Dieva žēlastība un uzticība paliek nemainīga.”

Visi ar pēdējo gadu notikumiem saistītie uztraukumi, kā arī saspringtais mācītāja darbs 1906. gada gavēņa laikā un pavasara iesvētāmo mācības stipri skāra septiņdesmitgadīgā vīra jau tā novājināto veselību, tā ka viņš vasarā plānoja atkal atpūtas ceļojumu uz ārzemēm. Taču vispirms viņš vēlējās iesvētīt abas vecākās mazmeitas kopā ar citiem draudzes bērniem. Mācības, kas ilga trīs nedēļas un ko viņš šoreiz vadīja ar sevišķu mīlestību un rūpību, viņu ļoti nogurdināja. 25. jūnijā notika iesvētības Pētera baznīcā.

---

* P. Treijam naktī uz ielas uzbruka 6 laupītāji, aplaupīja un ievainoja galvā.

Draugam

1906. gada 20. jūnijā

“Man bieži ir smaga sirds un drūms garastāvoklis. Par Tavu kartīti no Tūzis priecājos. Šeit es veltīgi meklēju piemērotu atpūtas vietu un nolēmu uz 6 nedēļām doties uz Rīgenu, varbūt uz Bincu. Tas atkarīgs no tā, vai es laikus dabūšu atvaļinājumu. Vasarsvētku nedēļā aizbraucu uz Launkalni un 27. maijā piedalījos Fīrhufa jubilejas rīta dievkalpojumā. Atgriezos mājās tajā pašā vakarā ar stipru kataru. Apkalpoju gan savu, gan abu manu Pēterbaznīcas kolēģu, kas patlaban ir atvaļinājumā, draudzes. Notika arī īpašas iesvētību mācības. Līdz augustam jāatrisina vācu skolu jautājums. Tas nozīmē to pašu, kā velt akmeni kalnā. Mūsu vācu publika ir neticami skeptiska. Nav kuratora uz vietas, un tautas izglītības ierēdņu banda ir uniformēts valdības šķērslis. Ka T. ir pārņēmis V. proģimnāzijas vadību, Tu jau zini, bet, neskatoties uz visu citu, arī tur ir činovņikveidīgas grūtības. Ceru tikt galā ar Pēterbaznīcas skolas atklāšanu, bet esmu noguris. 25. jūnijā iesvētīšu, tad ceru uzelpot. Šajā laikā izlasīju Frensena “Hilligenlei”, šausmīga grāmata.”

Māsai

1906. gada 1. jūlijā

“Paldies par Tavu vēstuli, kas, lai slavēts Dievs, satur daudz labu ziņu. Skumjas, kas izskan starp rindām, izjūtu kopā ar Tevi. Dieva labestība mūs kopš jaunības vadīja cauri aizgājušajiem gadiem. “Slavē to Kungu, dvēsele mana, un neaizmirsti, ko viņš tev labu darījis.” Jo mazāk mēs to spējam un gribam aizmirst, jo vairāk ikdienas grūtājās gaitās izpaužas ilgu pilnas izjūtas: “Es paceļu acis uz kalniem, no kuriem man nāk palīdzība.” Ne tikai Pēterim, arī mums der vārdi: “Jauns būdams, tu pats jozies un gāji, kur gribēji. Kad tu būsi vecs, tu

izstiepsi savas rokas un cits tevi jozīs un vedīs tevi, kur tu negribi” (Jāņa ev. 21, 18). Tev taisnība; ne tikai lielajā, arī mazajā pasaulē viss nostājas ar kājām gaisā. Un jautājums: ko nesīs nākamā diena? — traucē mierīgo tagadnes klusumu. Mēs jau dzīvojam sabrukušā vai bojāejai nolemtā pasaulē.

Cik jauki, ja acs un sirds var priecāties par šīs vasaras krāšņo auglību! Dievs tas Kungs mums pat visdrūmākajā laikā neliedz savu laipno saules gaišumu. Iesvētību svētdiena mums visiem bija brīnišķīga pacilātības un gandarījuma diena. Es katram no saviem 12 iesvētāmajiem biju licis iepriekš iesniegt savu mīļāko sentenci un skaisti izvēlētos izteicienus iepinu kā pērļu virkni iesvētību runā. Sprediķis bija par Lūk. 6, 36–42.

Svētku vakariņu svinībās piedalījāties arī es un Milinga. Pārējo dienas daļu labi pavadījām Trīsvienības pastorāta dārzā.

Trešdienas rītā Treiji brauca uz Arensburgu. Milinga viņus pavadīja uz kuģi. Mani pēdējās dienas un nedēļas tā bija nogurdinājušas, ka es trešdien gērbjoties sabruku un nokritu bezsamaņā. Nekādu seku nav. Sirds un smadzenes ir veselas, bet es pilnīgi zaudēju spēkus un tagad bezdarbībā guļu uz kušetes, sapņoju, snaužu, lasu. Jūtos noguris, noguris. Ceļojums uz 8 dienām atlikts. Tev jau šis ceļojums vispār nepatīk. Taču man jātiek prom no Rīgas un no tām domām, kas šeit dažādu apstākļu dēļ vienmēr tiek uzvandītas un mani sasaista un satrauc. Vienmēr no jauna jautājums: būt vai nebūt mūsu zemei un mūsu baznīcai?

Aktīvi darbojos līdz skolū jautājumā. Man uzticēts panākt 1887. gadā slēgtās Sv. Pēterbaznīcas skolas (protams, ar vācu mācību valodu) atvēršanu. Taču es neesmu diplomāts, bet gan kļuvis vecs un nepacietīgs kūdītājs. Lieta ir sākusi kustēties.

Es gribu un man jātiek ārā no šīs drūzmas. Es izvēlējos Rīgeni un jūras braucienu uz turieni ar uzturēšanos skābaržu mežos un ar atmiņām par veco Ernstu Moricu Arntu kā vienu

no lētākajiem sasniedzamajiem kūrortiem, kur gaisu nav saindējuši kaitīgie izgarojumi. Cerams, ka tur restaurēsies arī mana pilnīgi nolietotā balss.

Tas, ka beidzot "Vācu biedrība" tikusi zem jumta, prasīja daudz darba. Tagad tai ar savu rīcību jāpierāda dzīvotspēja un vienojošais spēks. Nosūtu jums vecā mācītāja emer. Pfeila grāmatiņu. Jums tā sagādās prieku. Beidzot Getgens (Gaethgens) ir apstiprināts par ģenerālsuperintendentu. Lai Dievs dod viņam gudrību, spēku un iniciatīvu! Pēdējās pie mums visur trūkst, tāpēc rodas arvien jauni šķēršļi, kas jāpārvar.

Treiju zēni E. un G. labi un bez pēceksāmeniem pārcelti IV klasē, bet tagad ir neapskaužamā stāvoklī. Viņiem vajadzēs augstākās klases beigt krievu valodā. Ja augustā "Vācu biedrības" plānotā desmitklasīgā vidusskola tiešām uzsāks darbu, tad viņi droši vien pāries uz to; pašlaik uz šo vidusskolu pieteikušies vairāk nekā 100 skolēnu. Sagaidāma izceļošana, kā reiz Izraēlas bērnu izceļošana no Ēģiptes. Taču pietiek! Rakstīju ar daudziem pārtraukumiem, vakar sāku, tikai šodien beidzu.

Lai Dievs jūs visus sarga, mani mīļie! Lai viņš būtu jūsu dziednieks visos dzīves vājuma brīžos, jūsu sargs briesmās un jūsu lielais mierinājums!

Milinga, kas mani kopj pašai dziedīgi un pašāvēīgi, jūs sirsnīgi sveicina, un es ceru uz redzēšanos ar jums augustā."

Draugam

1906. gada 7. jūlijā

"Spēki ir tiktāl nostiprinājušies, ka es rītdien Milingas pavadībā kāpšu kuģī "Sedina" un ceru 10. jūlijā izkāpt krastā Rīgenē, Bincā. No laikrakstiem būsi uzzinājis, ka 24.–26. jūnijā šeit apspriedās "Vidzemes vācu biedrības" visu novadu delegāti. Bija jauki satikt tik daudz vācu vīru ar atsaucīgām sirdīm un viņiem spiest roku. Bismarka starp viņiem nav. Taču ceru,

ka tagad augustā labie vārdi pārvērtīsies darbos. Raksturīgi, ka vecie sirmgalvji bija daudz aizrautīgāki nekā jaunā paaudze.

Latviešu nacionālās baznīcas rēgs vēl joprojām spokoja dažās galvās, un visa tā neauglīgā šurp un turp spriedelēšana par baznīcas "taisnīgu" sadalīšanu man atgādina karakalpu kauliņu mešanu krustā sistā svārku dēļ."

Meitai

Bincā, 1906. gada 17./30. jūlijā

"Kopš nedēļas mēs beidzot esam galā. Pārbrauciens no Rīgas bija nelabvēlīgs — nebija vētras, bet "smaga jūra". Ass rietumu vējš dzina mums pretī visu Baltijas jūru. Kuģis ar pūlēm laužās caur viļņu kalniem, tika pacelts to galotnēs, tad 3—4 asis devās dziļumā un vienā gabalā tika pārskalots. Jau sestdien kapteinis sūdzējās par 8 stundu kavēšanos. Es vēl nekad nebiju redzējis tik spēcīgi viļņojošu ūdens klajumu. Kur viļņi šķīda cits pret citu, baltas putas līdzīgi milzīgam fontānam ar graujošu troksni cēlās un spožā saule veidoja neskaitāmas varavīksnes. Tā kā visām lūkām vajadzēja būt slēgtām, gaiss apakšā bija sasmacis un karsts. Par pastaigāšanos nebija ko domāt. Es augšā daudz sēdēju svaigā gaisā. Tā bija lieliska izrāde. Tikai pret svētdienas vakaru jūra nomierinājās, un tvaikonis paātrinātā gaitā mēģināja nokavēto panākt. Tomēr mēs pirmdien nevis pulksten piecos no rīta, bet tikai pusvienos, ūdenim vairs tikai gludi spoguļojoties, ieradāmies Svīneminde, tikām tūlīt izsēdināti un vaļējā hallē gaidījām tvaikoņa "Odin" pienākšanu. Kuģim, nākot no Štetīnas, mūs bija jāpaņem līdz uz Rīgeni. Pulksteni vajadzēja pagriezt vienu stundu atpakaļ, un pustrijos pēc vācu laika mēs drūzmējāmies uz lepnā "Odin", kas mudžēja kā skudru pūznis no neskaitāmajiem pasažieriem. Laiks bija lielisks, jūra kā spogulis, un krasts, gar kuru braucām, gleznains. Jaunie iespaidi bija rosinoši un veldzējoši, līdz

mēs pusseptiņos vakarā piestājām pie jūrā izbūvētās 600 m garās Bincas pieturas, nodevām savu bagāžu šveicaram, kas skaistiem vārdiem cildināja savu viesnīcu, un gājām kājām “taisni”, kur šķietami pēc 3 minūtēm vajadzēja nonākt laimes pilī. Taču Bincā laime ir tikpat nedroša kā pārējā pasaulē. No 3 minūtēm iznāca trīs ceturtdaļstundas, un, kad mēs nonācām “Ūdensrozē”, tā izrādījās krietni šaubīga divpadsmitās kategorijas viesu mītne. Mēs abi bijām noskaitušies un tik pārguruši, ka tūliņ likām dot pajūgu un braucām uz labu viesnīcu. Viss aizņemts! Pēc garām sarunām mums vajadzēja apmierināties ar divām gultām vienā istabā un to sadalīt ar spāņu sienu. Man bija augsta t^o, un arī otrā rītā jutos ļoti slikti. Tur palikt bija neiespējami, un mēs vilkāmies no mājas uz māju, meklēdami dzīvokli. Tagad mums ir divas labas, ļoti gaišas istabas G. pansionā, katra ar mazu balkonu. Mājai ir dārzs, un tā atrodas tuvu pie meža. Dažas dienas gulēju gultā, līdz t^o bija pilnīgi normāla. Ilgstošā aizsmakuma dēļ tagad dzeru “Emsas krāniņu”. Nākamajās dienās uzsākšu siltas peldes. Promenāde gar jūru ir neizsakāmi skaista. Un kāda daudzkrāsaina, priecīga dzīve tur rit no rīta līdz vakaram!

Taču tagad gana par mums! Par jūsu vēstulēm mēs ļoti priecājamies. Es labprātāk būtu pie jums Arensburgā nekā šeit skaistajā Rīgenē. Par bērnu raibo dzīvi jūras malā es labprāt pastāstītu mazbērniem, varbūt nākamajā vēstulē. Lai Dievs jūs visus pasargā, jūs mani vismīļākie! Es domāju par jums dienu un nakti un ilgojos pēc jums. Pasveicini sirsnīgi Paulu! Es lasu Kārļa Girgensonu 12 runas par reliģiju un veldzējos tajās. Sveicini abas meitenītes, tad īpaši manu mīļo Ēriku, abus makšķerniekus Geri un Milo, kas rūpējas par ģimenes uzturu, un tad abus mazos — Verneru un Mariju. Šeit jutos kā atrauts no tagadnes, arī no mūsu dzimtenes drūmās tagadnes, un daudz esmu pagātnē, kas ir tik bagāta, un dažkārt arī nākotnē.

Tā tomēr pieder mums. Rīgā domāju ierasties 14. augustā. Kā es priecātos tad jūs visus redzēt!

Bincā, 1906. gada 6./19. augustā

“Atskatos uz Rīgenē pavadītām nedēļām. Dienas pagājušas ātri, bet viss šeit pavadītais laiks šķiet bezgalīgi garš, un es priecājos par atgriešanos mājās. Laiks, izņemot dažas dienas, bija skaists, taču jau diezgan rudenīgs; garie, tumšie vakari to dara jo jūtamāku, tā ka mēs tos pavadām vientulīgi savā istabā. Pagājušajā nedēļā es priekšpusdienas parasti izmantoju rakstudarbiem sinodei. Baznīcas šeit nav, un uz vietas nav arī mācītāja. Labos apstākļos svētdien pēcpusdienas dievkalpojumu notur mežā zem varenēm ozoliem un skābaržiem. Pagājušajā svētdienā mēs tur dzirdējām ļoti vārgu sprediķi. Arī šodien gribam aiziet turp, ja nelīs. Man šeit trūkst ierosinošo saskarsmju. Tāpēc domas atkal un atkal atgriežas dzimtenē pie visiem mīļajiem. Taču jūra ar gleznainajiem krastiem ir brīnišķīga. Mēs esam jums pateicīgi par visām vēstulēm un ziņām no dzimtenes.”

Māsai

Rīgā, 1906. gada 22. augustā

“Dievs ar jums visiem, mīlie! Rīt gribu braukt uz sinodi Valmierā. Man diemžēl jāatsakās no ieplānotā brauciena pie jums. 14. augustā vēlu vakarā ieradāties Rīgā. Mūsu mīlie gaidīja no pulksten diviem te stacijā, te ostā. Bija rotājuši istabas ar ziediem, gaidot mūsu atgriešanos. Laiks bija auksts un lietains. Nākamajā rītā lūdzu Dr. V. izmeklēt manu kaklu. Viņš konstatēja kreisās balss saites paralīzi un domāja, ka ārstēšana ar elektrību 4–5 nedēļās varētu dot rezultātus, ja paralīzes iemesls būtu elpošanas ceļu iekaisums. Turpretim, ja paralīze būtu uz sirds pārkaļķošanās radītās asinsvadu paplašināšanās pamata, tad ārstēšanās ir veltīga. Tas jākonstatē speciālistam.

Elektriskās strāvas ievadišana tieši rīkles galā ir ļoti jūtama un rada klepu, kas ilgst labu laiku. Braucienu uz sinodi ārsti man atļāva. Man tikai jāargās no vēja un saaukstēšanās. Tāpēc atsakos no brauciena pie jums. Vai es sinodē ar aizsmakušu balsi izteikšos, rādīs laiks. Es pieņemu, ka tas ir pēdējais vārds, kas man jāsaka sinodei, un no tā es tāpēc negribu atteikties. Vēlreiz kāpt kancelē man šķiet neiespējami. Es jau ar Pēterbaznīcas administrāciju runāju par aiziešanu no amata. Pagaidām manus amata pienākumus izpilda H. un B. Pēdējais lēmums būs atkarīgs no ārstu secinājuma. Starp citu, fiziski es Rīgenē atpūtos labi.

Doma, ka mans mūža darbs tuvojas beigām, dziļi nodarbina un satrauc manu sirdi. Dievs savā žēlastībā pabeigs, ko Viņš savā žēlastībā ir uzsācis. Kas vēl nav nobriedis, to Viņš briedinās, un, kas neder mūžībai, Viņš novāks.

16. augustā mēs ļoti omulīgi nosvinējām Paula Treija darba jubileju. Es tajā dienā ar karstām pateicības asarām priecājos par viņu, Mariju un bērniem, un arī par draudzi un sacīju sev: ja pagātne, neskatoties uz pūlēm, grēkiem un sāpēm, ar Dieva žēlastību var būt tāda liela prieka avots, kā tad būs nākotnē, kad viss ļaunums būs zudis? Tas, ko vēl piedzīvos bērni, var būt kas šausmīgs, un tas var biedēt; bet beigās arī šīs bēdas dos taisnību tiem, pret ko lietota vara.

Tikko abi zēni, priekā starojoši, bija te. Viņi vakar un šodien labi nolikuši iestājeksāmenu nupat atvērtās Alberta skolas kvartā. Vācu skolas ir kā salas, kas atkal iznirst no putojošās revolūcijas straumes, kurās var ar cerībām atsākt nākotnes darbu. Es tās sveicu kā pirmos pavasara vēstnešus tukšā, nopostītā, asinīm slacītā haosā, kas vēl ir ap mums. Ak, kaut no mūsu jaunatnes izaugtu vīru paaudze, kas prastu vadīt abus — zobenu un lāpstu!"

Par Kēlbranta pēdējo sinodes uzrunu raksta mācītājs Debners: "Revolūcija dzimtenē vēl nebija pilnīgi apspiesta. Vēl darbojās revolucionārās komitejas un turpinājās teroristiskie šausmu darbi. Šaubas radīja vairāku mācītāju nostāja revolūcijas laikā. Kēlbrants pieprasīja, lai viņi par to ziņotu sinodei. Viņš jau pirms ceļojuma bija izstrādājis priekšlikumu Rīgas pilsētas draudzes sinodei. Viņš neguva pilnīgu atbalstu draudzē. Bija arī uzskats, ka atskaite sinodei nebūtu jāpieprasa, jo šos mācītājus pie atbildības jau bija saukusi Konsistorija. Kēlbrants savu ierosinājumu atsauc, bet negribēja atstāt nepārrunātu šo lietu. Augusta beigās uz provinces sinodi Valmierā viņš aizveda savu referātu "Sinodes attieksme pret revolucionāro kustību". Šo uzstāšanos uzņēma visai atšķirīgi. Sekoja karstas debātes. Daži mācītāji savu slikto sirdsapziņu gribēja atvieglot ar niknu uzbrukumu Kēlbrantam, citi viņam pievienojās. Tā bija goda lieta un vārds, veltīts mūsu baznīcas atveseļošanai, ko pārstāvēja un pauda Kēlbrants Kristus kalpiem, kas bija sapulcējušies. Tā bija viņa pēdējā uzstāšanās sinodē."

Seko tikai šis runas nobeigums.

"Bet, ja ļaunums būtu tik dziļi iegrauzies un nacionālais sarūgtinājums starp latviešiem un vāciešiem kļuvis jau tik neārstējams, ka sekmīgs kopīgs darbs pašreizējos baznīcas apstākļos liktos veltīgs, tad ir labāk, ja mēs darba un miera dēļ šķiramies, nevis kompromisa formulējumos zaudējam laiku. Tas taču nevienu neapmierinās un vedīs pie jauniem pārpratumiem un savstarpējiem apvainojumiem. Tā ir tā pati izeja, ar kādu Ābrams gribēja izvairīties no strīda ar Latu, kad viņš tam sacīja: "Lai nebūtu strīda mūsu starpā un manu un tavu ganu starpā, jo mēs esam rada, tad labāk šķirsies no manis" (Gen. 13, 8, 9.).

Lata šķiršanās no Ābrama valdošo apstākļu dēļ bija kļuvusi nepieciešama. Taču — un to nedrīkst neievērot — šī nepieciešamība kļuva Latam liktenīga.

Jaun To nevar noliegt, ka arī pie mums aizvien vairāk runā par latviešu un vāciešu pilnīgu atdalīšanos. Dažam jūsmotājam kā ilgu piepildījums var likties latviešu nacionālā baznīca. Kā gan tad kārtosies attiecības politikā, nevaru iedomāties, un kas tad notiks ar mūsu luterāņu baznīcu šai zemē, to tikai Dievs vien zina. Kā brīdinošs piemērs mūsu acu priekšā ir desmit Izraēļa cilšu atdalīšanās no Jūdas cilts un Dāvida nama. Tur taču bija vainojamas abas puses, un abām pusēm nācās ciest. Tieši neatkarība, pēc kuras tiecās šīs desmit ciltis un ko tās arī panāca, noveda pie pilnīga reliģiska un morāla bankrota. Par pārvaldnieku toreiz kļuva Asīrijas ķēniņš Salmanasars. Viņš visu likvidēja tik pamatīgi, notīrīja tik tīru galdu, ka nekas nepalika pāri, un šīs desmit ciltis pazuda no vēstures. Uzpūtīga sevis pārvērtēšana, nacionāla pašdižošanās vēl nekad nav tautu cēlusi, bet gan ieģrūdusi postā.

Mums nemaz nav tālu jāmeklē, lai sastaptu tautas iznīcinošu Salmanasaru, kas gatavs mūs piebeigt. Mums vienmēr briesmas atradušās austrumos. Ja Dievs mūs izglābis no septiņām nelaimēm, tad viņš gan var mūs pasargāt no astotās. Tikai vienu mēs nedrīkstam aizmirst: ne vāciešiem, ne latviešiem, bet tikai ticīgajai Jēzus Kristus draudzei pieder mūžīgais apsolījums: "Elles vārtus jūs nepieveiks!"

XI. Svētīgā aiziešana

Jau vairākkārt pēdējā gada laikā septiņdesmitgadīgajam vīram, kad viņš juta, ka fiziskie spēki vairs nav tādi kā agrāk, bija doma atstāt amatu un lūgt sevi atbrīvot. Kad veselības stāvoklis uzlabojās, viņš šīs domas atmeta un cerēja vēl kādu laiku kā strādnieks stāvēt sava Kunga vīna kalnā, jo amats viņam bija dārgāks par visu un gars darbojās nevainojami. Kad tagad, 1906. gada rudenī, dažas vecuma vainas kļuva aizvien jūtāmākas un atteicās arī balss, pēc tam, kad Pēterbaznīcas administrācija viņam bija nodrošinājusi stāvokli nākotnē, viņš nolēma Konsistorijā runāt par atvadišanos. Šis lēmums viņam prasīja lielu iekšēju cīņu, jo viņam bija bezgala smagi šķirties no amata — viņš to bija pildījis 43 gadus — un līdz ar to no visām attiecībām draudzē, no amata brāļiem un tautiešiem. “Ja reiz esi emeritēts, esi aizsviests pie veciem lūžņiem,” viņš mēdza sacīt. Kēlbrants vēl uzsāka rudens iesvētību mācības, bet nespēja pats pabeigt, to neļāva balss. Vajadzēja kā iesvētību, tā arī Reformācijas svētku sprediķi, kas viņam bija sevišķi tuvs sirdij, uzticēt citiem. Viņš spēja pildīt vairs tikai dažus amata pienākumus. Viens no pēdējiem bija savā Lugažu pastorātā revolucionāru neģēlīgi noslepkavotā mācītāja Taurita bēres. Šis jaunais kauna darbs, trešā Vidzemes mācītāja slepkavība, sevišķi satricēja Kēlbrantu, jo Taurits, kā arī agrāk noslepkavotais mācītājs Kārlis Šilings, bija prakses gadu kandidāti

Jaunpiebalgā. Taurita krietnums un aktivitāte, kā arī laulības ar Kēlbranta brāļameitu viņus ļoti satuvināja. Abi mācītāji sevišķi labi sapratās gan nopietnās teoloģiskās sarunās, gan humora pilnos brīžos. Taurits bieži viesojās Kēlbranta namā, un vecais mācītājs viņam pāris reižu bija uzticējis savu Pētera baznīcas kanceļi. Kēlbrants klusībā cerēja redzēt viņu kā savu pēcteci. Tagad nu vajadzēja pavadīt kapā jauno amata brāli ar visām viņa nākotnes cerībām. Dziļi satriekts viņš pie zārka runāja par Rom. 8, 38–39: “Tāpēc es esmu pārliccināts, ka ne nāve, ne dzīve, ne eņģeļi, ne varas, ne tagadne, ne nākotne, ne spēki, ne augstumi, ne dziļumi, ne cita kāda radīta lieta mūs nevarēs šķirt no Dieva mīlestības, kas atklājusies Kristū Jēzū, mūsu Kungā!” Šo tekstu mirušais pats jau iepriekš bija izvēlējis. Viņa nekrologā rakstīts: “Izvadišana bija asaru plūdi. Kēlbrants teica savu pēdējo amata runu, savu gulbja dziesmu, ar visu savas dziļi ievainotās sirds kvēli. Vēlreiz plosījās un zibēja vecā milža seja, svētās dusmās un lielās sāpēs gandrīz lūza sirds par Efraimu, savu mīļoto dēlu.”

Konsistorija 20. novembrī atbrīvoja Kēlbrantu no amata. Pievienotajā goda rakstā teikts: “Vairāk nekā 43 gadus ilgajā amata laikā Jūs bijāt mācītāja vietnieks un ordinēts mācītājs Jaunpiebalgā, arī Cēsu apriņķa prāvests un beidzot Sv. Pētera baznīcas virsmācītājs un pielikāt visus spēkus, lai pilnībā veiktu šī posteņa pienākumus. Dieva piešķirtās dotības izmantojāt ne tikai šaurajā Jums uzticētajā darbalaukā, bet gan mūsu dzimtenes baznīcas kopējā lietā un ierosinoši un dzīvinoši ietekmējāt arī plašākas aprindas, aktīvi piedaloties mūsu garīdzniecības sinodes darbā. Pamatoti atzīstot šos nopelnus mūsu baznīcas labā, valsts pārstāvniecība divas reizes gribēja Jums uzticēt baznīcas virsgana amatu. Politisko attiecību nelabvēlība abas reizes neļāva šos nodomus īstenot, bet nespēja Jums laupīt prieku uzticīgi pildīt arī citu pienākumu apjomu. Tā kā gadu

nasta un veselība piesaka savas tiesības un Jums nepieciešams dot mieru vienmēr čaklajām rokām un vienmēr rosīgajam garam, Vidzemes Konsistorija ar dziļu nožēlu redz Jūs aizejam no amata. Daudzkārt pārbaudīta un sevi pierādījuša cīnītāja aiziešana ir dubults zaudējums mūsu baznīcai šajos smagajos apstākļos, kur tā pašlaik atrodas. Vidzemes Konsistorija var tikai izteikt sirsnīgu vēlējumu, lai Jūs par uzticību mūsu baznīcai savā atpūtā bagātīgi piedzīvotu Dieva patiesību. Lai Jums mierīgs mūža vakars!”

Arī Pēterbaznīcas administrācija aizejošajam mācītājam nosūtīja pateicības rakstu, kur atzinību izteica sirsnīgos vārdos: “Mūsu draudzei jāpateicas Jums par to, ka toreiz labprāt atsaucāties mūsu aicinājumam un izšķirāties nākt uz mūsu pilsētas draudzi no savas gadu gaitā ierastās un iemīļotās, augsti novērtētās vietas. To, ko Jūs, augsti godātais virsmācītāja kungs, kopš tā laika vairāk nekā 10 gadu garumā esat veicis mūsu draudzē un baznīcā, kā Jūs savas bagātīgās spējas un zināšanas, Jūsu cēlās jūtas un centienus, Jūsu dziļi kristīgos spriedumus un mācības, Jūsu stingro evaņģēlisko ticību, Jūsu laipnību un Jūsu drošprātību baznīcā, kancelē, mūsu draudzē un Rīgas sabiedriskajā dzīvē esat īstenojis, to minētā administrācija pat nejūtas tiesīga nedz raksturot, nedz vērtēt. Taču pateikties tā drīkst par visu, ko un kā Jūs visās minētajās jomās esat veicis un devis mums. Mēs lūdzam Jūs šo mūsu pateicību laipni pieņemt kā pierādījumu mūsu vienmēr labvēlīgajai attieksmei pret Jums.”

Kad Kēlbranta aiziešana no amata kļuva zināma atklātībā, viņš saņēma daudz vēstuļu un rakstu no tuvienes un tālienes. Tās pauda sāpes un nožēlu par viņa šķiršanos, atzinību un pateicību par viņa darbību. Tas bija pelnīts mīlestības apliecinājums.

Viņu īpaši iepriecināja kāda jaunāka amata brāļa vēstule, kurš arī agrāk bija bijis praksē pie viņa: “Mans mīlais vecais

senjor! Tu tagad aizej no amata. Ar kādām domām un jūtām? Vētrās, kas skārušas un skar mūsu nabaga zemi un tās baznīcu, es domās bieži biju pie Tevis un bieži sev jautāju, ko pārdzīvo Tava kristieša, mācītāja un baltieša sirds. Man bija vēlēšanās, lai Dievs Tevi vēl ilgi uztur mums par savas valstības cīnītāju. Ceru, ka viņš to vēl darīs, un, ja Tu arī no kanceles vairs nesludināsi viņa vārdu, Tev droši vien būs brīvs laiks rakstīt un mums, Taviem amata brāļiem, un mūsu baznīcai daudz dot no savas pieredzes krājumiem un tā arī uz priekšu būt svētīgi darbīgam. Gribu Tev, kas aiziet no amata, teikt siltu paldies par garīgajām vērtībām, ko es, sevišķi Tavā mājā, guvu no Tevis kā no mācītāja, kristieša un patriota. Attiecības izveidojās tā, ka vēlākajos gados mēs daudz nesatikāmies, jo es negribēju lauzties Tavā sfērā, bet man vienmēr bija liela mīlestība, patiesa cieņa un liela bijāšana pret Tevi. Iekšēji vienmēr esmu palicis saskarsmē ar Tevi un priecājos, ka esmu bijis Tavā ietekmē.

Lai Tavu svētvakaru vada Dieva vārdi, kā tie vadīja Tavu darba dienu!"

1906. gada 17. decembrī, trešajā adventē, Emīls Kēlbrants pēdējo reizi stāvēja kancelē un teica savai mīļajai Pētera draudzei atvadu sprediķi. Tā bija pēdējā Dieva vārda sludināšana. Viņš to saistīja ar Apustuļu darbiem (3, 20) un runāja par tēmu: "Un tas Kungs liktu nākt atspirgšanas laikiem un sūtītu jums izredzēto Jēzu Kristu."

Viņā nevarēja manīt ne nogurumu, ne nespēku. Balss bija skaidrāka un spēcīgāka, nekā to varēja gaidīt. Viņš runāja ar parasto mundrumu un dzīvīgumu, un dažs labs klausītājs mājās aiznesa domu: viņš pārāk ātri atvadījās, varēja vēl dažu gadu kalpot draudzē. Pēc sprediķa sekoja liels dievgalds. Daudzi draudzes locekļi vēlējās vēlreiz, pēdējo reizi no sava vecā mācītāja rokas saņemt svēto vakarēdienu, starp tiem arī viņa tuvākie piederīgie. Vairāki tādēļ bija ieradušies Rīgā no tālienes;

arī viņš pats reizē ar tiem gāja pie dievgalda. Pēc tam, kad vēl daudzi draudzes locekļi viņu uzmeklēja sakristejā, lai uz atvaidām pateicībā spiestu roku, viņš atgriezās savā dzīvoklī pilnīgā spēku izsikumā, dziļi aizkustināts. Pēc ilga, atspirdzinoša miega viņš nākamajā rītā jutās tik možs, kā sen nebija bijis, un plānoja Ziemassvētku vakaru pavadīt pie saviem bērniem Trīsvienības pastorātā. Taču nebija lemts. Pēc fiziskās piepūles bija radies liels dvēseles satraukums. Bija atkal vājuma dienas, kad viņš tikai dažas stundas varēja pavadīt ārpus gultas atzveltnes krēslā vai uz kušetes. Ziemassvētku vakaru Kēlbrants laimīgs un priecīgs kā bērns bērnu un mazbērnu vidū pavadīja pie mirdzošas svētku eglītes. Tika teikti daudzi neaizmirstami vārdi. Pēc dažām dienām viņš no jauna saslima ar plaušu iekaisumu, kas viņu atkal pilnīgi piesaistīja gultai un mudināja nokārtot dažas lietas. Taču viņš atkal atlaba, varēja sēdēt pie rakstāmgalda starp savējiem un piedalīties kopējās maltītēs. Viņš pat sāka kalt plānus nākotnei, nākamajai vasarai, un domās iekārtoties mazākā dzīvoklī, kurā vajadzēja ievākties 1. martā.

1907. gada 9. janvārī viņš rakstīja draugam, kas kā emeritus bija uzņēmis amatu skolā: "Lai Dievs uztur Tevī jaunajā gadā spirtumu un spējas strādāt, kas Tev dāvātas tik lielā mērā! Dievs mani pēc savas programmas, kam nav nepieciešams kuratorijas apstiprinājums, neskatoties uz trūkstošajām krievu valodas un citu skolas mācību priekšmetu zināšanām, pārcēlis no klases klasē un tagad pārcēlis "selektā" ar uzdevumu sevi sagatavot "abitūrijai". Daudz tur nebūs, ko no jauna mācīties, bet būs daudz jāatkārto vecais un jāsakārto secībā. Atvadu sprediķi 17. decembrī teicu, pateicībā aizkustināts, tomēr smagu sirdi. Pēdējo reizi draudzei sniedzu vakarēdienu un kopā ar to saņēmu pats. Tad spēki beidzās. Turpmāk uzstāties Rīgā atklātībā man droši vien iespējas nebūs. Taču manā mapē ir

daži iesākti rakstudarbi un nepabeigti uzmetumi, un mans grāmatu plaukts uz mani veras tik pārmetoši un vienlaikus tik vilinoši, ka man garīga darba netrūks.”

“Abitūrija”, par ko viņš šeit savā humora pilnajā valodā runā, bija viņam tuvāka, nekā viņš domāja. Šī vēstule vēl nebija nonākusi adresāta rokās, kad Dievs jau savu uzticamo kalpu aizsauca vieglā un ātrā nāvē. 10. janvārī pēc tam, kad Kēlbrants vakaru bija pavadījis savējo lokā un vēl nupat atrisinājis šaha uzdevumu, viņš gāja uz guļamistabu, lai dotos pie miera. Viņu pārsteidza asinsizplūdums, kas dažās minūtēs izdzēsa viņa dzīvību. Cēlonis bija artērijas plīsums, jo viņa pēdējo gadu kaite bija arī artēriju pārkaļķošanās.

Bagātu ražu Dievs bija ievācis viņa šķūņos. Viņš bija pabeidzis savu mūža darbu, sakopis savu namu. Viņš bija gatavs ieiet sava Kunga valstībā. Bija noticis tas, ko viņš tik bieži bija lūdzis:

<i>Mein Heiland ich bin müde,</i>	<i>Den Leib in stillster Kammer,</i>
<i>Bring du dein Kind zu Bett,</i>	<i>Die Seel im treuesten Schoss,</i>
<i>Und lass mich rubn in Friede,</i>	<i>Von allem Erdenjammer</i>
<i>Wie ich es gerne hätt!</i>	<i>Und Menschentorheit los!</i>

Pēc iezārkošanas svinībām mājās, kad mirušā brālis izjustos, siltos vārdos atainoja viņa dzīves gājumu, šķirstu svētdienas vakarā novietoja Pētera baznīcā, kur to sagaidīja baznīcas kora daudzbalsīgi atskaņota dziesma. Godasardzi pie zārka uzsāka Rīgā dzīvojošie “Livonijas” biedri. Par “Livoniju” Kēlbrantam līdz pēdējam bija visdzīvākā interese. 15. janvārī pulksten divos pēcpusdienā notika izvadīšana. Pēc dziesmas “Jeruzāleme, augstā pilsēta” dziļi aizkustinošu bērnu runu teica virsmācītājs Girgenšons pēc apustuļa vārdiem (2. Tim. 4, 7): “Labo cīnīšanos esmu izcīnījis, tecēšanu esmu pabeidzis, ticību esmu turējis. Vēl atliek man saņemt taisnības vainagu.”

Viņš sacīja: “Šīsdienas sēru brīdis veltīts vīram, kas kā personība izstarojusi kaut ko no Kristus varenības, kas baznīcā veica bagātīgi svētītu darbu un kam bija ļoti liela nozīme ārpus sava tiešā darbības lauka visā mūsu zemē un Baltijas dzīvē.” Tālāk viņš iztēlojās, kā jau minētais teksts no Pāvila mutes, kurš bija sagatavojies savai aiziešanai, atbilst aizgājēja dzīves atainojumam, jo šiem vārdiem ir trejādas norādes: uz pabeigto dzīves cīņu, uz piepildīto mūža darbu un uz iekšējo spēka avotu cīņai un darbam. Girgensons Kēlbrantu raksturoja kā drosmīgu cīnītāju par tiesībām un patiesību, kā uzticamu sava Kunga kalpu viņa kalnā un beidzot norādīja, kā viņa dzīve ir ieguvusi paliekamu vērtību un mūžīgu nozīmīgumu ar ticībā gūtu, Kristus žēlastībā viņam sniegto taisnīguma izjūti. Ticība ir bijusi viņa spēka noslēpums.

Pēc tam, kad katrs no daudzajiem mirušā amata brāļiem viņam bija veltījis kādu Bībeles teicienu, nepārskatāmais sēru gājiens, zvanu skaņu pavadīts, devās ceļā uz kapsētu, kur atvadu vārdus mirušajam sacīja vēl daudzas oficiālas personas. Sevišķi saturīgi bija baznīcu administrācijas prezidenta Bornhaupta pateicības vārdi, kurš visā Kēlbranta darbības laikā Sv. Pētera draudzē ar viņu sadarbojās vispilnīgākajā saskaņā. Kad beigās atskanēja vecā buršu dziesma “Ist einer unser Bruder nun geschieden”, ko dziedāja “Livonijas” korporācijas locekļi, pār sniega klāto kapsētu un pārbagātām ziedu veltēm greznoto kapu jau gūlās ziemas krēsli. Te savu miera vietu bija atradis viens no mūsu Baltijas dzimtenes uzticīgākajiem dēliem.

Pirms gadiem Emīls Kēlbrants loloja vēlēšanos reiz atdusēties līdzās savai uzticīgajai Teofilei egļu šalku pārņemtajā miera vietīnā Jaunpiebalgā. Laiks daudz bija izmainījies. Pār zemi bija aizbrāzusies revolūcija, un tā nebija atstājusi neskartu Jaunpiebalgu. Ja arī mazā apbedījumu vieta tur bija neskartā, bija nevēlami tagad tur atjaunot vecos sakarus. Pēdējos

gados, starp citu, Kēlbrantam pašam bija doma savu tuvnieku šķirstus no Jaunpiebalgas pārvest uz Rīgu, lai kapu kopiņas varētu labāk kopt nekā tur tālumā. Viņš šo domu drīz vien atmeta, un viņa bērni, balstoties uz dažādiem viņa izteikumiem, bija sapratuši, ka viņš no senākās vēlēšanās bija atteicies, un domāja, ka tas būs viņa garā, ja viņu apglabās pēdējā darbības vietā, Rīgā, līdzās viņa otrajai sievai.

Par viņa nāvi tika dota ziņa arī Jaunpiebalgas toreizējam mācītājam ar lūgumu draudzei par tās ilggadējā mācītāja aiziešanu paziņot no kanceles. Šis lūgums arī tika izpildīts. Jaunākā paaudze šo paziņojumu varēja uzņemt samērā vienaldzīgi, tomēr tur vēl bija daži, kas saglabājuši miļas atmiņas par savu veco mācītāju un kas viņa aiziešanu uzņēma ar skumjām un sāpēm. "Taisnīgā piemiņa ir svētība."

No visām daudzajām atsauksmēm laikrakstos un žurnālos, kas parādījās pēc viņa nāves, šeit minēta tikai viena. Mācītājs Hilners saka savās "Atmiņās par prāvestu Emīlu Kēlbrantu":

"Viņu respektēja un viņam uzticējās lielajā sinodē un visā zemē. Ar pilnām tiesībām. Jo, kur bija runa pro patria, tur viņš nostājās priekšgalā. Šī vecās gvardes pienākuma apziņa viņa dzīslās pulsēja līdz pēdējam brīdim. Un, kur plīvoja viņa karodziņš, tur sapulcējās komanda. Pie viņa turējās, viņam pieķērās. Tieši mēs, kas atpaliekam varēšanā un gribēšanā, bieži jutām: viņš mūsu vietā runāja un darbojās labāk, nekā mēs to jebkad būtu spējuši. Cik bieži viņš teica pēdējo un izšķirošo vārdu! Viņš klusēšanu augstu nevērtēja. "Ar apliecināšanu top redzama taisnība un patiesība," tas bija viens no viņa miļākajiem teicieniem, tāpat arī otrs — "Dieva vārds nav saistīts". Ar Dieva vārdu viņš nosodīja gan garīdzniecību, gan muižniecību. Daudz kas viņā bija apvienojies. Viņš bija žēlastības māceklis un taisnības skolotājs, pienākuma kalps un cīnītājs par tiesībām, sirdsapziņas soģis, gara brīvkuģis, misijas draugs un

zemes politikas advokāts, savas dzimtenes apjūsmotājs un svētceļnieks, kas pieprasa labāku tēvzemi, dzimis par baznīcas firstu, kļuvis par ticības hercogu. Viņš bija stiprs ticībā visās savas dzīves mainīgajās situācijās. Viņa vīrišķīgā uzticēšanās valdošajai varai ir izveidojusi patiesi vispusīgu personību. Kēlbrants bija galvastiesu pārkāps par tautu, viens no nedaudzajiem DIŽAJIEM, kāds piederējis Vidzemes baznīcai pēdējās paaudzes laikā. Viņa domas sniedzās pārkāps augstu salīdzinājuma ar mūsu kārtu. Atsevišķām norisēm, īpaši, ja bija runa par jauninājumiem, viņš ne vienmēr spēja sekot. Viņa vārdiskā sludināšana ne vienmēr bija vienādi vērtējama. Tur, kur viņš bija svešs, kur viņš nebija drošs par pareizu sapratni un pilnu atbalsi, tur viņa spēks pilnībā neuzplauka, tur viņš varbūt pārtvēra nepareizos reģistrus. Taču, kur ieskanējās vāciskais vai luteriskais akcents, tur viss šis cilvēks bija uguns un liesma. Tad izslējās milža augums, karaliski pacēlās raksturīgā galva ar ērgļa degunu, seja raustījās, acis spīdēja, balss plūda kā pārko- na grāviens pār klusējošo klausītāju pulku. Vai arī, kur viņa gara tērauds sadūrās ar cietas pretrunas akmeni, tur sprēgāja dzirksteles un cīņa bija karsta.

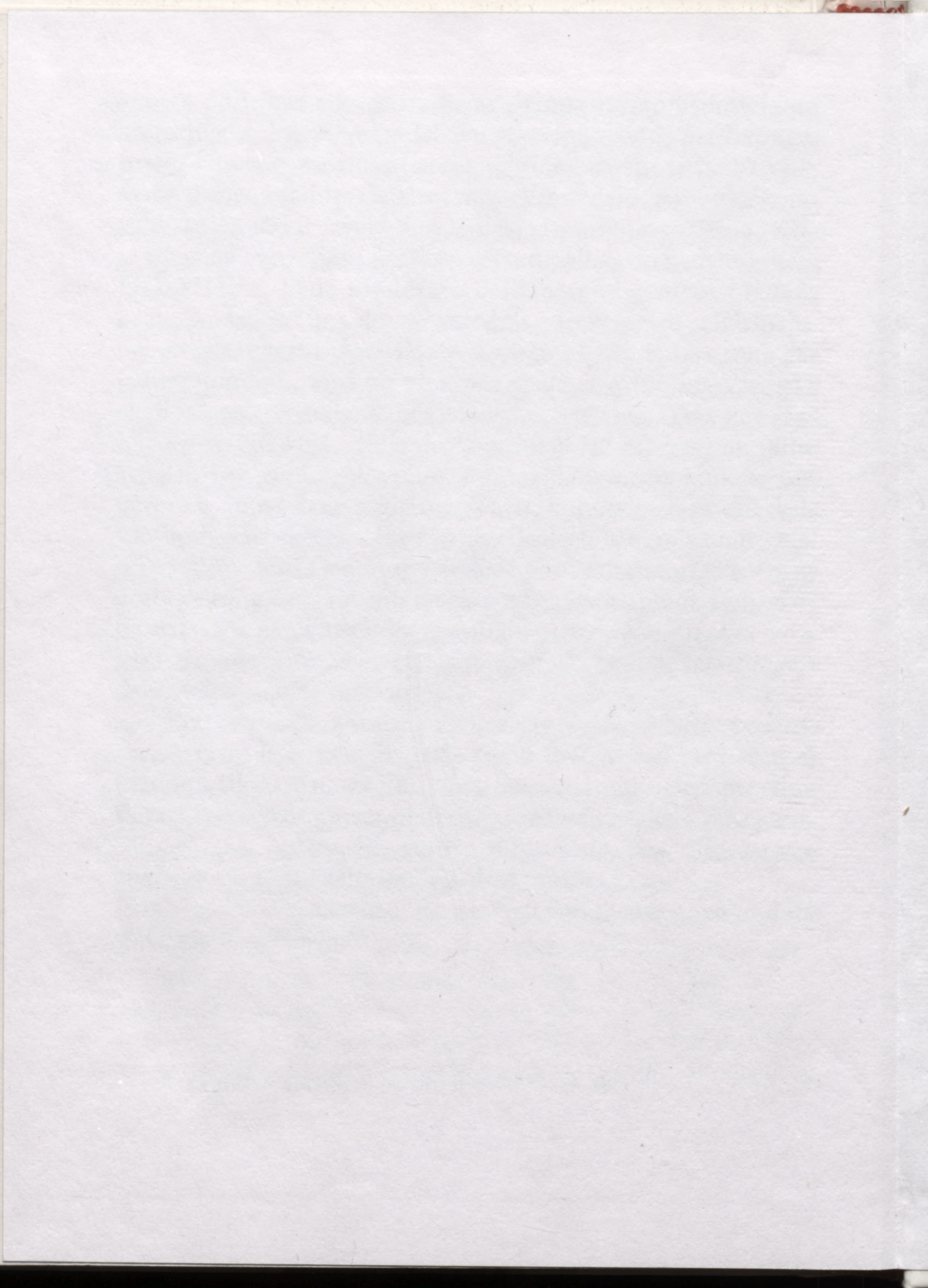
Prāvesta Kēlbranta tēlā iemiesojās vesels Vidzemes baznīcas vēstures laikmets. Šis laiks tagad tuvojas izskaņai, taču tā piemiņa tik ātri neizbālēs. "Šis māceklis nemirst," pie viņa šķirsta teica kāds amata brālis. Tas ir visaugstākais vērtējums. "Viņa dzīve ir iztecējis smilšu pulkstenis, bet tāds, ko var apgriezt, un tagad zelta smiltis plūst mūžībā."

Viņa kapa krustā ir uzraksts: "Ich will dich segnen und du sollst ein Segen sein."*

---

* "Es gribu tevi svētīt, un tev jābūt svētībai." (*Vācu val.*)

**OBLIGĀTAIS
EKSEMPLĀRS**

2,50

LĀTVIJAS NĀCIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0300030288

2000-3
L 341